Alexandre Dumas

Venus în intimitate

PROLOG

1.Iarmarocul

Către mijlocul lunii iunie a anului 1559, într-o dimineaţă însorită de primăvară, piaţa Sainte-Genevieve din Paris era înţesată de o mulţime de aproape patruzeci de mii de inşi.

Unui om care ar fi picat acolo chiar atunci, venind din provincia lui natală şi aflîndu-se în inima străzii Saint- Jacques, de unde mulţimea se putea zări foarte bine, i-ar fi fost foarte greu să-şi dea seama în ce scop se adunase atîta lume în acel punct al capitalei.

Vremea era superbă. Aşa că nu era nevoie, ca în 1551, să se facă o procesiune cu moaştele sfintei Genevieve ca să se invoce oprirea ploilor.

Pe deasupra, plouase cu două zile înainte. Aşa că nu era cazul să scoată pe străzi moaştele sfintei Genevieve ca să ceară de la Cel de Sus să plouă, ca în 1556.

Nu avusese loc nici o bătălie dezastruoasă, de felul celei de la Saint-Quentin. Deci nu era vorba de o procesiune a moaştelor sfintei Genevieve, în scopul de a obţine protecţia Celui de Sus, ca în 1557.

Şi totuşi, era evident că tot poporul care se strînsese în piaţa de lîngă bătrîna mănăstire venise anume pentru o sărbătoare ieşită din comun.

Dar ce sărbătoare să fi fost?

Nu era vorba de o sărbătoare religioasă. Căci, deşi puteai vedea, pe ici-pe colo, prin mulţime, cîteva rantii călugăreşti, erau prea puţine ca să dea întîlnirii un caracter religios.

Nu era vorba nici de o sărbătoare militară. Căci nu se prea zăreau uniforme militare iar cei care se aflau aici nu aveau asupra lor nici suliţe nici muschete[1].

Nu era nici o solemnitate a nobilimii; căci nu se vedeau fluturînd pe deasupra capetelor steguleţele cu armoariile gentilomilor şi nici coifurile împodobite cu penaje ale seniorilor.

Un singur amănunt bătea la ochi în această mulţime foarte pestriţă, multicoloră, un furnicar în care se înghesuiau, fără deosebire, gentilomi, călugări, pungaşi, burghezi,

[1] *Muschetă* — armă de foc portativă, mai grea decît archebuza, care se fixa pe sol pe o mică furcă.

prostituate, bătrîni, scamatori, ţigani, meşteşugari, vrăjitori, vânzători de bere, cerşetori, unii călare, alţii pe catîri ori pe măgari, cîţiva, puţini, în trăsuri (trăsurile erau o invenţie foarte nouă, chiar din acel an), dintre care cei mai mulţi dădeau din coate, împingeau, se zbăteau din toate puterile ca să ajungă în mijlocul pieţei; acest amănunt care bătea la ochi era mulţimea studenţilor, care predominau; studenţi de patru naţionalităţi diferite, scoţieni, englezi, francezi şi italieni,

Adevărul era acesta: ca în fiecare an, în prima zi de luni de după Sfîntul Barnabe, lumea se adunase ca să ia parte la un iarmaroc vestit, denumit cu un cuvînt care nu mai spunea de mult nimic nimănui: *landi*. Sîntem dar obligaţi să facem aici un pic de etimologie, asemenea distinşilor membri ai Academiei de inscripţii şi litere. Acest landi provenea, prin cîteva transformări succesive, care s-au produs de-a lungul secolelor, din indictum, un cuvînt latin care vrea să însemne un loc şi o zi anume fixate pentru o anume adunare populară.

În vremurile îndepărtate ale lui Charlemagne, regele teuton care îşi stabilise capitala la Aix-la-Chapelle, într-o anumită zi din an erau arătate pelerinilor sfintele moaşte ale preacuvioasei în capelă.

Carol cel Pleşuv a poruncit apoi să fie duse aceste relicve preţioase de la Aix la Paris şi, o dată pe an, ele erau arătate poporului pe un cîmp destinat tîrgurilor şi iarmaroacelor şi care se afla în apropiere de bulevardul Saint-Denis.

După o vreme, episcopul Parisului găsise că, avînd în vedere pietatea tot mai accentuată a credincioşilor, acel maidan nu se potriveşte deloc cu solemnitatea evenimentului şi stabilise ca sărbătoarea de *landi* să aibă loc pe cîmpul Saint-Denis.

Preoţimea Parisului aducea acolo, într-o procesiune urmărită cu veneraţie de prostime, relicvele sfintei. Episcopul venea şi el pe cîmpul Saint-Denis ca să-şi ţină predica şi să binecuvînteze mulţimea. Dar s-a întîmplat cu aceste binecuvîntări la fel cum se întîmplă cu avuţia aproapelui sau cu roadele din grădina vecinului: nu le poate împărţi oricine; preoţii de la mănăstirea Saint-Denis s-au revoltat şi l-au reclamat pe episcop la parlamentul Parisului ca pe un uzurpator, pretinzînd că numai ei au dreptul de a da binecuvîntarea pe pămînturile din jurul mănăstirii.

Acest conflict a stîrnit vii discuţii în parlament şi atît o parte cît şi cealaltă s-au bucurat de susţinători plini de elocvenţă; în cele din urmă, neştiind de partea cui e dreptatea, parlamentul a ieşit din încurcătură în chipul cel mai original: a interzis atît episcopilor cît şi stareţilor, avînd în vedere neînţelegerile pe care le provocau, să mai pună piciorul în tîrgul de *landi*. Cel care moşteni toate prerogativele fu rectorul Universităţii: el avea dreptul să vină la tîrg, în prima luni de după Sfîntul Barnabe, şi să achiziţioneze cantitatea de pergament necesară tuturor colegilor lui, profesorii. Neguţătorilor de pergamente le era interzis, chiar, să vîndă cuiva o singură foaie înainte ca domnia-Sa rectorul să-şi fi făcut toate cumpărăturile.

Studenţii au profitat de acest drept al rectorului şi i-au cerut permisiunea să-l însoţească în această peregrinare prin tîrg, care se prelungea cîteva zile. Li s-a acordat această permisiune şi, ca urmare, ieşirea lor la tîrgul de *landi* se făcea cu mult fast în fiecare an.

Diriginţii şi studenţii se adunau, călare, în piaţa Sfînta Genevieve şi de acolo mergeau, în ordine, pînă pe cîmpul unde se ţinea tîrgul. Convoiul lor ajungea la destinaţie fără să facă multă zarvă. Dar odată ajunşi acolo, tinerii se amestecau, în scurt timp, cu oameni de tot felul: ţigani, vrăjitori (existau la vremea aceea vreo treizeci de mii în Paris), fete precum şi femei mai coapte cu moravuri dubioase (statisticile n-au putut stabili niciodată cu precizie numărul lor), toate îmbrăcate în haine băieţeşti, demoazele din Val d’Amour, din Chaud-Gaillard sau de pe strada Froid-Mantel; o adevărată armată, ceva ce se putea asemui cu marile migraţii din secolul al patrulea; cu deosebirea că aceste dame nu erau cîtuşi de puţin barbare sau sălbatice, ci aveau comportări foarte civilizate.

Odată ajuns pe cimpul Saint-Denis, fiecare se oprea, descăleca sau cobora de pe catîrul sau măgarul său, îşi scutura praful de pe cizme, de pe nădragi, de pe pantofi, de pe jambiere, şi se amesteca printre oamenii aflaţi deja acolo, încercînd să intre în atmosferă; se aşeza undeva şi cumpăra ceva de mîncare: caltaboşi, cîrnaţi ori pateuri; întărîtat de prezenţa damelor vesele, cu obrajii îmbujoraţi, dădea pe gît cantităţi înspăimîntătoare de vin alb, provenit din toate

podgoriile învecinate, Saint-Denis, La Briche, Epinay-lez-Saint-Denis, Argenteuil. Capetele se încingeau, limbile se iuţeau şi, prin zarva care creştea de la o clipă la alta, se puteau auzi numai vorbe de amor şi de pahar: să facem paşi; eşti un dulce; se dă grande; e un domn; dă-l roşu fără apă! rade-mi un pahar, prietene; d-ăl alb, d-ăl alb! toarnă tot, toarnă dracului! o sută de mîini îi trebuie unui paharnic, cum avea Briarius; mi se-mpleticeşte limba, prietene...

Lumea asta ilustra perfect cel de-al cincilea capitol din Gargantua. Ce timpuri frumoase, ori mai bine zis pline de veselie, să recunoaştem, erau acelea cînd Rabelais, paroh la Meudon, scria *Gargantua* iar Brantome, stareţ de Bourdeille, scria *Doamnele galante*!

După ce se chercheleau, cîntau pe şapte voci, se sărutau, se certau, trăncăneau verzi şi uscate ca nişte apucaţi, înjurau pe cine se nimerea. Veniseră doar să se distreze, ce dracu!

Fiecare încingea discuţii la întîmplare, cu primul venit şi, din vorbă-n vorbă, după cum se potriveau sau nu la fire, ajungeau să rîdă ca smintiţii sau să se păruiască fără milă.

Parlamentul a fost nevoit să dea douăzeci de decrete ca să pună capăt dezordinilor. În cele din urmă, tîrgul a fost mutat, cu titlu de probă, de pe cîmp în chiar oraşul Saint-Denis.

În 1550, parlamentul a mai stabilit că studenţii nu vor mai avea dreptul să asiste la tîrgul de *landi* decît prin delegaţii, cîte doisprezece pentru fiecare dintre colegiile Naţiunilor, cum erau numite atunci, inclusiv diriginţii. Dar asta n-a rezolvat nimic. Studenţii care nu făceau parte din aceste delegaţii se dezbrăcau de veşmintele lor specifice, se îmbrăcau ca târgoveţii, cu mantii scurte, pălării colorate, nădragi despicaţi, adăugînd la toate astea şi o spadă, ce le era interzis s-o poarte, pe lîngă pumnalul cu lamă scurtă şi lată, ce le era îngăduit, din cele mai vechi timpuri, şi pătrundeau în Saint-Denis pe toate drumurile şi cărările de acces în virtutea zicalei: „Toate drumurile duc la Roma”; aşa că studenţii, astfel travestiţi, scăpau de sub supravegherea dascălilor şi tulburările care aveau loc în timpul tîrgului erau mult mai mari de cît înainte de a se da decretul menit să le prevină.

...Ne aflăm, deci, în 1559. Văzînd buna orînduială a

cortegiului care începuse să se pună în mişcare, nu puteai bănui cîtuşi de puţin că, odată ajuns la capătul drumului său, se va transforma repede într-o învălmăşeală zgomotoasă de zurbagii puşi pe chef şi petrecere.

De data asta, ca de obicei, convoiul călăreţilor se urni în linişte şi fără incidente deosebite şi o apucă pe strada Saint-Jacques; ieşind în faţa Châtelet-ului, din piepturile tuturor izbucni un strigăt unanim de ură şi blestem, aşa cum numai poporul Parisului ştie (căci, cu siguranţa, jumătate dintre aceşti oameni cunoşteau numai din auzite celulele subterane aflate între zidurile acestui edificiu), iar apoi, după această manifestare de ură colectivă care era pentru toţi un prilej de uşurare sufletească, marele cortegiu cotea pe strada Saint-Denis.

Să o luăm înaintea lor, dragă cititorule, şi să mergem să ne ocupăm locurile în tîrgul din preajma mănăstirii, ca să putem asista la un episod al serbării care se leagă în chip direct de povestea noastră.

Sărbătoarea oficială avea loc în orăşel şi în primul rînd pe strada principală a orăşelului; aşa că pe această stradă îşi construiseră cu vreo două luni înainte nişte loje din bîrne de lemn bărbieri, berari, tapiţeri, vînzători de mărunţişuri, de albituri, şelari, fabricanţi de frînghii, de pinteni, neguţători de piei, tăbăcari, pantofari, brutari, postăvari, bijutieri, telali, băcani şi mai ales cîrciumari.

În această mulţime care tălăzuia pe strada Saint-Denis predominau hainele de postav viu colorate precum şi, din stofe împodobite cu aur şi argint, borduri, pene, găitane, şnururi, catifele, taftale cu fir de aur, atlazuri cu fir de argint; toată această mare de oameni strălucea în bătaia razelor de soare şi părea să le trimită înapoi însutite. Niciodată nu se mai făcuse atîta paradă de lux vestimentar pe toate treptele societăţii. Şi, cu toate că, începînd din anul 1543, mai întîi regele Francisc I iar după el regele Henric al IV-lea dăduseră publicităţii nu mai puţin de douăzeci de „legi somptuare”, niciodată aceste legi nu fuseseră aplicate.

Explicaţia acestui lux nemaipomenit era cît se poate de simplă. Descoperirea Lumii Noi de către Columb şi Americo Vespucci, expediţiile lui Fernand Cortez şi Pizzarro în faimosul regat Cathay de care vorbise şi Marco Polo, făcuseră să

crească în aşa măsură bănetul în întreaga Europă că un condeier din acel secol deplîngea risipa, luxul fără măsură al contemporanilor, precum şi creşterea continuă a preţurilor la toate mărfurile, care, zicea el, se măriseră de patru ori în optzeci de ani.

Dar spectacolul pitoresc al acestei sărbători nu se desfăşura numai în inima tîrgului Saint-Denis. E adevărat, ordonanţa parlamentului îi fixase drept scenă oraşul Saint-Denis. Dar decretul popular, care avea o putere şi mai însemnată, îl mutase de aici pe malul fluviului. Aşa că, dacă tîrgul se ţinea în Saint-Denis, sărbătoarea populară avea loc pe malul apei. Ne vom deplasa deci şi noi pe malul apei, ceva mai jos de insula Saint-Denis, să privim şi să ascultăm ce se petrece acolo.

Cavalcada pe care o văzusem pornind din piaţa Sainte-Genevieve, urmînd firul străzii Saint-Jacques, scoţînd urlete de ură în faţa Châtelet-ului şi cotind apoi pe strada Saint-Denis, îşi făcuse intrarea în necropola regală între orele unsprezece şi unsprezece jumătate. După aceea, aşa cum se răzleţesc oile cînd ajung pe pajişte, la fel studenţii au scăpat de sub supravegherea diriginţilor şi s-au răspîndit, care pe cîmp, care prin tîrg, care pe malul Senei.

Trebuie să spunem că, pentru privitorii fără griji (mai rari, e drept, dar existau şi din aceştia), era un spectacol încîntător tabloul acestor copilandri de douăzeci de ani, care stăteau întinşi pe iarbă, ici şi colo, sub razele vesele ale soarelui, la picioarele unor fete frumoase cu pieptul strîns în corsetul de satin roşu, cu obraji aşişderea şi gîtul de satin alb. Ochii lui Boccaccio străpungeau probabil perdeaua azurie a cerului şi urmăreau cu multă dragoste acest Decameron gigantic.

Prima parte a zilei s-a scurs fără incidente; oamenii erau încinşi de căldură şi beau ca să se răcorească; erau înfometaţi şi îşi astîmpărau foamea cu multă osîrdie; stăteau lungiţi pe iarbă şi se odihneau. Încetul cu încetul, spiritele s-au încins şi discuţiile au devenit tot mai gălăgioase. Numai Dumnezeu mai ştia numărul ulcioarelor umplute, golite, iar umplute şi iar golite, umplute pentru a nu ştiu cîta oară şi pînă la urmă făcute ţăndări.

De aceea, pe la orele trei după prînz, malul Senei era împînzit de ulcioare şi de farfurii, unele întregi, altele sparte,

de ceşti pline şi de sticle goale, de perechi care se îmbrăţişau rostogolindu-se pe gazonul îmbietor, de bărbaţi care luau drept nevestele lor femei necunoscute şi de femei care îi confundau pe amanţi cu soţii lor; malul Senei, hai să o spunem pe şleau, care strălucea mai devreme cu cîteva ceasuri ca un colţ fermecător de pe binecuvîntatul fluviu italian Arno, semăna acum al naibii cu un tablou de David Teniers înfăţişînd o veselă chermeză flamandă.

La un moment dat, se auziră nişte urlete:

— În apă cu el! În apă!

Toţi începuseră să se ridice în picioare. Urletele deveneau tot mai violente:

— În apă cu ereticul! În apă cu protestantul! Daţi de-a azvîrlita cu hughenolul! Jos cu fluturaşul[2], daţi-i apă pînă crapă, în apă cu el!

— Ce se-ntîmplă? începură să strige tot mai mulţi oameni.

— Ce să fie, e un blasfemator care se îndoieşte de îndurarea Providenţei! A susţinut că o să plouă!

Acuzaţia asta, care la prima vedere părea cît se poate de firavă, avu un efect extraordinar asupra mulţimii. Oamenii se distrau de minune şi venirea furtunii i-ar fi scos din minţi, fiindcă le-ar fi întrerupt distracţia. Se înţoliseră toţi în straie de duminică şi ploaia le-ar fi mototolit. Aşa că, auzind cu ce se făcuse vinovat păcătosul de hughenot, mulţimea, s-a înfuriat. S-au îndreptat în grabă spre locul de unde se auziseră cele dintîi urlete de mînie şi se adunară aşa de mulţi privitori, că alcătuiau împreună un zid compact prin care n-ar fi putut să se strecoare nici o adiere de vînt.

În mijlocul mulţimii furioase, aproape sufocat de presiunea care se exercita asupra lui, se afla un tinerel de cel mult douăzeci de ani, în care nu era greu să recunoşti un student deghizat; cu obrajii palizi, încordat, cu pumnii strînşi, el părea să aştepte asaltul celor mai înfierbîntaţi dintre adversarii lui, gata să se apere din toate puterile.

Era un băiat înalt şi blond, destul de slăbuţ, a cărui constituţie firavă, amintea mai degrabă de acele domnişoare

[2]Calviniştii erau porecliţi, printre altele, în derîdere, „parpaillots” (fluturi, în dialect occitan), din cauza straielor albe.

galante travestite în băieţi de care vorbeam ceva mai înainte.

Ce crimă să fi comis acest tînăr în ochii căruia se putea citi nevinovăţia şi ale cărui trăsături te duceau cu gîndul la sfînta devoţiune a unui călugăr? Ce făcuse el ca să provoace urletele sălbatice ale mulţimii, din sînul cărora mii de braţe ameninţătoare se întindeau spre el?

2. Atunci cînd plouă în ziua de Saint-Medard, plouă patruzeci de zile în şir

Aşa cum am precizat în capitolul precedent, tînărul era hughenot şi făcuse imprudenţa să susţină că o să vină ploaia.

Iată cum izbucnise scandalul. Veţi vedea, totul s-a petrecut foarte simplu.

Tînărul cel blond se plimba de-a lungul malului în sus şi-n jos, cu aerul că aşteaptă un prieten sau o prietenă. Din timp în timp se oprea şi privea atent apa; apoi, după ce măsurase destul oglinda apei, se întorcea şi cerceta iarba de pe mal; în sfîrşit după ce încheia şi această operaţiune, ridica ochii spre cer şi scruta cu multă atenţie văzduhul.

Sigur, am putea aprecia că preocupările tînărului erau de o monotonie exasperantă, dar trebuie să mărturisim totodată că erau total inofensive. Totuşi, cîţiva dintre cei care sărbătoreau ziua de *landi* în felul descris mai sus nu păreau de acord ca acest tînăr să-l petreacă în alt fel. Aşa că, după vreo jumătate de oră, mai mulţi burghezi, la care se alăturară cîţiva studenţi şi meşteşugari, se arătară tot mai vizibil enervaţi de triplul ceremonial la care se deda cu încăpăţînare tînărul, fără să ostenească. Enervarea lor era şi mai mult aţîţată de faptul că băiatul nu părea să le dea nici un pic de atenţie.

— Ah! se auzi vocea unei femei, tare-aş vrea să ştiu de ce individul priveşte cu atîta interes la rîu, apoi iarba şi cerul.

— Chiar vrei să afli, Perrette, inimioara mea? întrebă un tînăr burghez care sorbea cu multă distincţie vin roşu din paharul doamnei şi dragostea din ochii ei.

— O, Landry, o să dau o sărutare zdravănă celui care o să-mi explice asta.

— Ah, Perrette, aş fi preferat să ceri un lucru mult mai

greu de îndeplinit pentru o răsplată aşa de dulce!

— M-aş mulţumi şi cu atît.

— Ce asigurare îmi dai?

— Ţine mîna mea.

Tînărul burghez sărută mîna fetei şi, ridicîndu-se, îi spuse:

— O să afli imediat.

Ca urmare, numitul Landry se îndreptă către ciudatul student care îşi continua rondul, la fel de tăcut, şi îi spuse:

— Tinere, i-a spune-mi, de ce priveşti aşa atent iarba de pe mal? Ai pierdut ceva?

Tînărul blond se întoarse către Landry, îşi scoase cu multă politeţe pălăria şi răspunse cu cea mai mai desăvîrşită curtoazie:

— Greşiţi, domnule, nu privesc iarba, priveam rîul.

Şi, pronunţînd aceste vorbe, se întoarse şi-şi văzu de treabă.

Jupînul Landry rămase cam descumpănit. Nu se aştep-tase la un răspuns aşa de politicos. Reveni lîngă aleasa inimii lui seărpinîndu-şi urechea.

— Ei, ia spune! îl iscodi Perrette.

— Ei bine, ne-am înşelat, spuse încurcat Landry, nu cerceta iarba.

— Atunci la ce se uita?

— La rîu.

Fata izbucni în rîs şi Landry simţi că roşeşte tot de ruşine.

— Păi bine, bine, şi nu l-ai întrebat ce vede acolo? zise Perrette.

— Nu, răspunse Landry. Mi s-a părut aşa de politicos încît m-am gîndit că aş fi prea indiscret să-i mai pun încă o întrebare.

— Două sărutări celui care o să se ducă să-l întrebe de ce priveşte rîul, spuse Perrette.

Trei sau patru amatori se ridicară repede.

Dar Landry făcu un semn că, din moment ce el tratase această afacere, trebuie s-o încheie tot el. Ceilalţi au renunţat, recunoscîndu-i prioritatea.

Aşa că Landry se îndreptă din nou spre tînărul blond şi zise:

— Ei, ia spune, tinere, de ce priveşti aşa de atent Sena?

Acelaşi joc de scenă ca mai-nainte. Studentul se întoarse iar, îşi ridică pălăria şi-i răspunse la fel de politicos:

— Scuzaţi-mă, domnule, nu priveam rîul; mă uitam la cer...

Şi zicînd aceste cuvinte se întoarse şi-şi văzu de treabă.

Dar Landry, pe care acest răspuns îl descumpănise la fel ca şi primul, ştiind că e în joc onoarea lui şi auzind de la distanţă rîsetele tovarăşilor săi, îşi luă inima-n dinţi şi, prinzîndu-l pe student de colţul mantiei, insistă:

— În cazul ăsta, tinere, vrei să ai bunătatea de a-mi spune de ce priveşti cerul?

— Domnule, răspunse studentul, vreţi să-mi faceţi favoarea de a-mi spune de ce mă întrebaţi asta?

— Ei bine, o să-ţi lămuresc foarte sincer totul.

— Mi-ar face plăcere, domnule.

— Vreau să aflu, deoarece tovarăşii mei sînt sîcîiţi de faptul că, de atîta timp, vă învîrtiţi pe-aici de unul singur făcînd mereu aceleaşi gesturi, şi nimeni nu pricepe de ce.

— Domnule, mă învîrt în loc fiindcă aştept un prieten care trebuie să vină. Nu mă aşez, ca toată lumea, fiindcă, dacă stau în picioare, o să-l zăresc mai de departe cînd vine. Şi, văzînd că nu mai apare, m-am plictisit de aşteptare, am început să mă plimb pe mal, ceea ce mă face să privesc cu mare atenţie pămîntul de teamă să nu-mi zgîrii pantofii în cioburile de pe jos; după care îmi odihnesc ochii privind luciul desfătător al apei; iar după asta privesc seninul cerului, ca să-mi odihnesc ochii ameţiţi de unduirile apei.

În loc să considere această explicaţie drept purul adevăr, ceea ce şi era, burghezul nostru crezu că este obiectul unei farse şi deveni roşu ca macii care se zăreau pe cîmp iţindu-se prin lanurile de lucernă şi de grîu.

— Şi ai de gînd, tinere, insistă Landry, punînd o mînă în şold şi bombîndu-şi provocator pieptul, ai de gînd să te dedai mult timp acestei preocupări dezagreabile?

— Intenţionam să fac asta pînă cînd prietenul meu o să vină în sfîrşit; dar...

Tînărul privi spre cer.

—...Nu prea cred că o să-l mai aştept prea mult...

— Şi de ce să nu-l mai aştepţi?

— Fiindcă vine o ploaie aşa de turbată, domnule, că nici

unul din noi nu va mai putea rămîne aici, pe cîmp, într-un sfert de ceas.

— Adică vrei să spui că o să plouă? făcu burghezul cu o figură bănuitoare, convins că studentul îşi bate joc de el.

— Cu şiroaie, domnule! răspunse tînărul fără să clipească.

— Fără-ndoială că glumeşti, tinere!

— Vă jur că nici prin cap nu-mi trece, domnule.

— Atunci probabil că îţi baţi joc de mine? întrebă Landry scos din pepeni.

— Domnule, vă dau cuvîntul meu de onoare că nu glumesc cîtuşi de puţin.

— Atunci de ce-mi spui că vine ploaia, cînd e o vreme minunată? urlă Landry pierzîndu-şi firea.

— Am spus asta din trei motive.

— Ai putea să-mi spui şi mie care sînt?

— Desigur, dacă asta vă face plăcere.

— Da, îmi face plăcere.

Tînărul se înclină foarte politicos, cu o expresie care voia să zică: „Sînteţi aşa de cuceritor, domnule, că nu vă pot refuza nimic!”

— Să auzim care sînt cele trei motive, spuse Landry, cu pumnii strînşi şi scrîşnind din dinţi.

— Primul ar fi că ieri n-a plouat, aşa că s-ar putea să plouă astăzi.

— Mă iei peste picior, dom'le?

— Cîtuşi de puţin.

— Al doilea care ar fi?

— Toată noaptea trecută cerul a fost înnorat şi toată dimineaţa la fel, şi mai e şi acum înnorat.

— Nu cred că e un motiv să plouă dacă cerul e înnorat, nu crezi?

— Dar e probabil, măcar.

— Să auzim al treilea motiv. Dar te previn că, dacă nu e mai convingător ca primele două, îmi sare ţandăra.

— Dacă o să vă supăraţi, ar însemna că aveţi un caracter urîcios.

— A! zici că am un caracter urît?

— Domnule, vorbeam pur ipotetic, nu era o constatare.

— Al treilea motiv, dom’le, al treilea motiv!?

Tînărul întinse mîna.

— Al treilea motiv, domnule, ar fi că picură deja.

— Pretinzi că plouă?

— Nu o pretind, o afirm.

— Da’ e de nesuportat! exclamă burghezul, furios.

— Va fi şi mai de nesuportat imediat, spuse tînărul.

— Şi crezi că o să suport asta? strigă burghezul, vînăt, de furie.

— Cred, că n-o să suportaţi mai mult decît mine, spuse studentul. Şi, dacă ar fi să vă dau un sfat, aş zice să căutaţi un adăpost, ceea ce voi face şi eu.

— Ah, asta e culmea! urlă Landry întorcîndu-se spre tovarăşii săi. Apoi, adresîndu-se tuturor celor aflaţi prin apropiere: Hei, veniţi toţi încoace! Veniţi!

Văzîndu-l aşa de furios, toţi se apropiară în fugă.

— Ce e? întrebau femeile cu voci stridente.

— Ce se întîmplă? întrebară bărbaţii cu voci răguşite.

— Ce se întîmplă? spuse Landry, simţind că e sprijinit. Se întîmplă lucruri de necrezut. Se-ntîmplă că dumnealui vrea să mă facă să văd stele în amiaza mare!

— Vă cer iertare, domnule, spuse tînărul, cu cea mai mare blîndeţe. V-am spus, dimpotrivă, că vremea e foarte închisă.

— Era doar o figură, domnule student, pricepi, doar o figură, continuă Landry.

— În cazul ăsta, a fost o figură nereuşită.

— Îndrăzneşti să spui că am o figură nereuşită? urlă Landry care, asurzit de bătăile sîngelui în tîmple, nu mai înţelegea bine ce voia să spună celălalt sau, pur şi simplu, poate că nu dorea să înţeleagă. A! asta întrece orice măsură, domnilor; vedeţi că aiuritul ăsta îşi bate joc de noi.

— Îşi bate joc de tine, se prea poate, se auzi o voce ironică.

— De mine şi de voi, de noi toţi. E un glumeţ împuţit care se distrează pe seama noastră, şi ar dori să plouă ca să ne facă figura la toţi.

— Domnule, vă jur că nu doresc să plouă, avînd în vedere că, dacă plouă, o să mă facă şi pe mine ciuciulete ca pe toţi, ba chiar o să mă moaie şi mai tare, din moment ce sînt cu vreo trei-patru degete mai înalt ca dumneavoastră.

— Adică eu sînt un cîrcotaş?

— N-am spus aşa ceva, domnule.

— Un pitic?

— Ar fi o insultă gratuită. Aveţi aproape cinci picioare înălţime, domnule.

— Nu ştiu ce mă opreşte să te arunc în apă! strigă Landry.

— Da, da! În apă, în apă cu el! se auziră mai multe voci.

— Dacă mă veţi arunca în apă, domnule, spuse tînărul, păstrînd acelaşi ton politicos, nu înseamnă că veţi fi mai puţin muiat de ploaie.

Cum tînărul dovedise prin acest răspuns că e mai mintos decît toţi ceilalţi, toţi s-au întors împotriva lui. Un zdrahon ameţit de băutură se apropie de el şi-i spuse, pe jumătate în zeflemea, pe jumătate ameninţător:

— Ia spune, ticălosule, de ce spui că plouă?

— Fiindcă am simţit picăturile.

— Una e să picure, strigă Landry, alta e să toarne cu găleata; iar el a zis că o să plouă cu găleata.

— Poate că eşti înţeles cu un astrolog? zise zdrahonul.

— Nu sînt înţeles cu nimeni, domnule, răspunse tînărul, care începuse să se enerveze, nici chiar cu dumneavoastră care mă tutuiţi.

— În apă cu el! În apă! urlară cîţiva.

Atunci, simţind că se îngroaşă gluma, studentul strînse pumnii şi se pregăti de luptă. Cercul începu să se strîngă în jurul lui.

— Ia uite! făcu unul din noii veniţi, dar ăsta e Medard!

— Ce e aia Medard? întrebară cîţiva.

— E sfîntul a cărui sărbătoare are loc astăzi, spuse un glumeţ.

— Bun! spuse unul care îl recunoscuse pe tînărul încolţit, dar ăla nu e un sfînt, fiindcă e un eretic.

— Un eretic! urlă mulţimea. În apă cu ereticul! Îa apă cu hughenotul!

Şi toţi repetară într-un cor:

— În apă! În apă! În apă!

Aşa a fost întreruptă desfăşurarea petrecerii pe care am început să o descriem în primul capitol.

Dar, chiar în acel moment, ca şi cum Providenţa voia să-i

dea tînărului o mînă de ajutor, apăru cel aşteptat, un frumos cavaler de vreo douăzeci şi doi-douăzeci şi trei de ani, a cărui atitudine semeaţă lăsa să se vadă gentilomul şi a cărui înfăţişare sugera că e străin. Nou-venitul sosi în goană şi pătrunse în mulţime în clipa cînd prietenul său era asaltat din toate părţile şi încerca din toate puterile să scape din încleştare.

— Apără-te, Medard! strigă nou-venitul, apără-te!

— V-am spus eu că e Medard! strigă cel care îl recunoscuse.

Şi, ca şi cum era o crimă să porţi numele ăsta, mulţimea răcni într-un glas:

— Da, e Medard! Medard e! În apă cu Medard! În apă cu ereticul! În apă cu hughenotul!

— Ce îndrăzneală pe un eretic să poarte numele unui sfînt! strigă Perrette.

— În apă cu nelegiuitul!

Şi cei care îl apucaseră pe bietul Medard de mîini şi de picioare îl tîrîră spre malul Senei.

— Vino aici, Robert! strigă studentul, văzînd că nu mai poate rezista furiei mulţimii şi că gluma asta va avea un final fatal pentru el.

— În apă cu tîlharul! strigau cîteva femei, care puneau în ură aceeaşi patimă ca şi în dragoste.

— Ţin’te bine, Medard! strigă din nou străinul trăgînd sabia din teacă, ţin’te bine, că vin!

— Şi, lovind în stînga şi-n dreapta cu latul sabiei, cavalerul se năpusti către mal ca o avalanşă. Dar înghesuiala devenise aşa de mare că oamenii, chiar dacă ar fi avut dorinţa de a se da la o parte din faţa lui, nu mai aveau cum; aşa că primeau în plin loviturile lui şi urlau de durere dar rămîneau pe loc. După cîteva momente, furia mulţimii se întoarse asupra celui pe care Medard îl strigase cu numele de Robert. După accentul lui puternic, era evident că Robert este scoţian. Văzînd că, deşi lovea cu înverşunare, nu poate înainta, înţelese că, înainte de a-l putea ajuta, prietenul lui o să fie aruncat în apă. Vreo douăzeci de ţărani aflaţi la faţa locului şi vreo cinci-şase barcagii se vîrîseră şi ei în învălmăşeală. Sărmanul Medard se zbătea în zadar, degeaba dădea din picioare şi muşca mîinile călăilor săi, vedea apropiindu-se de

el, încet-încet, marginea taluzului.

Scoţianul îşi înteţi loviturile pe care le împărţea cu latul şi cu mînerul sabiei. Strigătele lui Medard se auzeau tot mai aproape de apă. Deodată se lăsă o tăcere apăsătoare. Se auzi foarte clar zgomotul făcut de un trup aruncat în apă.

— Ah, Ticăloşilor! Ucigaşilor! Asasinilor! urlă scoţianul, încercînd să-şi croiască drum pînă la mal, ca să-şi salveze prietenul sau să moară alături de el.

Dar nu reuşi. Ar fi fost mai uşor de clintit un zid de granit decît acest gard viu. Scoţianul rămase ţintuit locului, cu dinţii scrîşnind de furie, cu buzele acoperite de o spumă albă şi fruntea şiroind de sudoare.

Se dădu mai mulţi paşi înapoi, pînă în vîrful taluzului, încercînd să vadă, peste capetele oamenilor, dacă nu apare la suprafaţa apei capul lui Medard. Nu văzu nimic şi atunci, sprijinindu-se în mînerul sabiei, coborî ochii spre mulţimea agitată şi fixă cu un dezgust fără margini această haită sîngeroasă.

Aşa cum stătea, palid, în costumul lui negru, arăta ca îngerul exterminator, odihnindu-şi o clipă aripile. Dar, după momentul acesta de acalmie, furia îi năvăli pe buze ca lava unui vulcan şi chipul său se schimonosi de ură.

— Sînteţi toţi nişte tîlhari, nişte asasini; asta sînteţi, nişte ticăloşi! V-aţi adunat patruzeci ca să aruncaţi în apă şi să asasinaţi un băiat care nu v-a făcut nimic rău. Vă provoc pe toţi la duel. Sînteţi patruzeci, haide, veniţi, apropiaţi-vă, o să vă ucid pe toţi patruzeci, unul după altul, ca pe nişte câini turbaţi ce sînteţi!

Ţăranii, burghezii şi studenţii cărora le fusese adresată această provocare nu păreau dispuşi să-şi încerce şansele într-o confruntare cu acest om care părea să fie pe deplin familiarizat cu mînuirea spadei. Văzînd asta, scoţianul îşi vîrî sabia în teacă şi le aruncă aceste cuvinte dispreţuitoare:

— Sînteţi la fel de laşi pe cît sînteţi de mîrşavi, ticăloşilor! O să răzbun moartea lui, dar răzbunarea va cădea asupra unora mai însemnaţi decît voi, căci voi nu sînteţi demni de sabia unui gentilom. Înapoi dară, mitocani şi bădărani ce sînteţi! Şi să dea Dumnezeu ca ploaia şi grindina să vă pustiască viile, să vă culce la pămînt recoltele! Să plouă atîtea zile cîţi v-aţi adunat voi ca să ucideţi un om fără apărare!

Dar, cum i se părea nedrept ca această crimă să rămînă nepedepsită, îşi smulse de la brîu un pistol şi trase în mijlocul mulţimii la întîmplare strigînd:

— Cum o vrea bunul Dumnezeu!

Se auzi şuierul glonţului şi unul dintre cei care-l aruncaseră pe Medard în apă scoase un geamăt scurt, se clătină şi căzu lovit de moarte în piept.

— Şi acum adio, ticăloşilor! O să mai auziţi de mine! Mă numesc Robert Stuart.

Nu sfîrşise de spus aceste cuvinte, că norii care se îngrămădiseră pe cer s-au spart ca la un semn şi, aşa cum prevăzuse nefericitul Medard, începu una din acele ploi torenţiale care nu cad de obicei în anotimpul ploios.

Scoţianul se retrase cu paşi rari.

Ţăranii, văzînd că blestemul lui se împlineşte aşa de repede, ar fi vrut să se arunce asupra lui. Dar bubuiturile înspăimîntătoare ale tunetelor, care păreau să anunţe Ziua de Apoi, apa care curgea în valuri, fulgerele orbitoare îi speriară atît de tare încît au uitat pe loc setea de răzbunare. Au luat-o toţi la goană ca să scape de furia stihiilor dezlănţuite.

După un minut, cele cîteva mii de oameni dispăruseră şi malul Senei era la fel de pustiu precum malurile acelor fluvii misterioase din Lumea Nouă pe care le descoperise Cristofor Columb.

Iar ploaia continuă să cadă patruzeci de zile în şir.

Asta e motivul (sau cel puţin aşa credem noi) pentru care, dragi cititori, atunci cînd plouă în ziua de Saint-Medard, plouă şi patruzeci de zile mai tîrziu.

3. Hanul „Calul roib”

N-o să-l mai ostenim pe cititor descriindu-i pe unde s-au adăpostit de furtună cei cincizeci sau şaizeci de mii de oameni care participau la sărbătoarea de *landi*; vă închipuiţi că, surprinşi de potopul care se revărsa din cer, s-au retras în goană pe sub streşini, prin case şi taverne şi chiar în biserica regală.

În vremea aceea, abia dacă existau în Saint-Denis cinci sau şase hanuri; cît ai clipi din ochi, ele fuseseră invadate: de

oameni, aşa încît, simţind că se sufocă de căldură şi înghesuială, mulţi se grăbiră să iasă în stradă la fel de iute cum intraseră, preferind să fie udaţi de ploaie pînă la oase.

Un singur han rămăsese aproape gol, şi asta datorită faptului că era mai izolat: *Calul roib* se afla la drumul mare, la una sau două bătăi de archebuză de tîrgul Saint-Denis.

Pentru moment, numai trei persoane se aflau în marea încăpere cu pereţii afumaţi care era denumită, foarte emfatic, „salonul călătorilor” şi care alcătuia ea singură aproape întreg hanul; clădirea mai adăpostea o bucătărie şi un pod încăpător, care slujea de dormitor conducătorilor de catîri şi neguţătorilor de vite care poposeau la han mai tîrziu, în miez de noapte. Salonul călătorilor arăta ca o şură uriaşă care primea lumina pe uşa la fel de gigantică; plafonul salonului era de formă arcuită, cu grinzi groase la vedere, urmînd forma curbată a acoperişului.

Ca într-o adevărată arcă a lui Noe, pe podele mişunau tot felul de animale, cîini, pisici, găini şi raţe şi, în lipsa corbului care trebuia să se întoarcă fără nimic în plisc, şi a porumbelului care trebuia să aducă ramura de măslin, puteai vedea zburînd în jurul grinzilor înnegrite de fum, rîndunelele, în timpul zilei, şi liliecii în timpul nopţii. Cît despre mobilierul din acest salon, el se mărginea la piesele absolut necesare într-un han, adică: nişte mese schiloade, scaune şi taburete şchioape.

Cele trei persoane care se aflau în acest salon erau hangiul, nevasta lui şi un călător de vreo treizeci-patruzeci şi cinci de ani. Unde stăteau şi ce făceau aceste trei personaje?

Hangiul tăia frunză la cîini; stătea călare pe un scaun de nuiele, în faţa uşii, cu bărbia sprijinită de spătarul scaunului şi blestema cu foc capriciile vremii.

Nevasta hangiului, aşezată puţin mai în spatele soţului, în aşa fel încît să o bată lumina de afară, torcea de zor, muind din cînd în cînd în gură firul pe care-l răsucea între degete şi pe care-l trăgea din cînepa aflată pe furca de tors.

Călătorul, spre deosebire de cei doi, nu căutase un loc bine luminat, ci, dimpotrivă, se aşezase în ungherul cel mai retras al salonului, cu spatele spre uşă şi, judecînd după ulcica şi cana aflate în faţa lui, părea să fie un aprig degustător de vinuri. Şi totuşi, nu se atingea de băutura aflată la îndemînă.

Cu coatele pe masă, îşi ţinea capul în mîini şi sta adîncit în visări.

— Ce vreme cîinoasă! mormăi hangiul.

— Tu te plîngi? spuse femeia. N-ai vrut tu să plouă?

— Aşa este, zise hangiul. Am greşit.

— Atunci nu te mai plînge.

La aceste observaţii aspre, dar pline de logică, hangiul lăsă capul în jos scoţînd un suspin şi tăcu mîlc.

Timp de vreo zece minute tăcură amîndoi. După care, hangiul nu mai putu rezista şi, ridicînd privirile din pămînt, repetă:

— Ce vreme cîinoasă!

— Ai mai zis asta, i-o reteză nevasta.

— Ei şi, o mai zic încă o dată!

— Şi dacă o s-o tot repeţi pînă diseară, la ce-ţi foloseşte, ai?

— Aşa este. Da-mi mai răcoresc şi eu sufletul dacă blestem ploaia şi grindina şi trăznetele.

— De ce nu blestemi atunci şi Cerul, dacă-i aşa?

— Dac-aş fi convins că Cel de Sus ne trimite o vreme ca asta...

Hangiul se opri prudent.

— L-ai blestema, ai? Spune, mărturiseşte...

— Nu, fiindcă...

— Fiindcă ce.

— Fiindcă sînt un bun creştin şi nu o jigodie de eretic.

La cuvintele din urmă, călătorul tresări, ridică privirile şi izbi aşa de tare cana lui de metal în masă, că oala începu să danseze iar cana se turti.

— Acuşi, acuşi! spuse hangiul, sărind de pe scaun aşa cum sărise oala pe masă, crezînd că fusese chemat de clientul său. Iată-mă-s, tinere senior!

Tînărul făcu scaunul său să se răsucească pe unul din picioarele de dinapoi şi, răsucindu-se odată cu el, se găsi faţă-n faţă cu hangiul, care stătea în aşteptare. Apoi, măsurîndu-l din cap pînă-n picioare, zise, fără să ridice vocea, dar încruntîndu-se amarnic:

— N-ai spus dumneata adineauri aceste două cuvinte: jigodie de eretic?

— Eu am zis, tînărul meu senior, bîigui crîşmarul, ro-

şindu-se pînă în vîrful urechilor.

— Ei bine, dacă tu ai spus, caraghiosule, nu eşti decît un măgar fără educaţie şi ai merita să ţi se scurteze urechile.

— Iertare, mărite gentilom, dar nu ştiam că ţineţi de religia reformată, spuse hangiul tremurînd ca o piftie.

— Asta să te-nveţe, secătură ce eşti, continuă hughenotul, fără să ridice vocea nici măcar cu un semiton, că un hangiu, care se loveşte de oameni de tot soiul, trebuie să-şi ţină limba păcătoasă. Căci se poate întîmpla să creadă că are de-a face cu o jigodie de catolic şi, de fapt, să găzduiască un onorabil discipol al lui Luther şi Calvin[3].

Şi, pronunţînd aceste două cuvinte, gentilomul îşi ridică pălăria, simulînd un salut batjocoritor. Hangiul răspunse la salut. Gentilomul dădu din umeri, scîrbit, şi continuă:

— Uite ce e, adu altă oală cu vin, şi să nu te mai aud pronunţînd cuvîntul „eretic” că îţi dau cep la burdihanul ăsta cît un butoi! M-ai înţeles, prietene?

Hangiul se retrase de-a-ndăratelea şi fugi în bucătărie să aducă oala cu vin care-i fusese cerută.

În acest timp, gentilomul se răsuci din nou cu scaun cu tot, reluîndu-şi poziţia iniţială, cu spatele spre uşă.

Hangiul veni cu un ulcior plin. Gentilomul îi întinse cana pe care o turtise, cerîndu-i una nouă. Hangiul nu suflă o vorbă, făcu doar ochii mari şi dădu din cap ca şi cum ar fi zis: „Drace! ăsta cînd izbeşte, nu se joacă!”, după care fugi să-i aducă discipolului lui Calvin o cană intactă.

— Prea bine, zise tînărul senior, aşa îmi place să fie un hangiu.

Hangiul îi surîse cît putu el de supus şi se duse să-şi reia locul din faţa uşii.

— Ei, ce ţi-a zis tînărul senior? îl întrebă nevasta, care nu auzise schimbul de cuvinte.

— Ce mi-a zis?

— Da, ce ţi-a zis?

— Aaa, numai lucruri măgulitoare: că vinul este excelent, că hanul e foarte plăcut şi se miră că nu sînt mulţi clienţi.

— Şi ce i-ai răspuns?

— Că vremea asta împuţită ne strică negoţul.

În clipa cînd hangiul nostru blestema pentru a treia oară,

[3] Promotorii reformei.

într-o formă deghizată, Providenţa, care se făcea vinovată de stricarea vremii, pe drum au apărut, venind din cele două părţi opuse, unul călare, altul pe jos, doi oaspeţi noi. Cel ce umbla pe jos, care părea să fie un ofiţer, venea din stînga, adică pe drumul dinspre Paris. Călăreţul, care purta un costum de paj, venea din dreapta, adică pe drumul Flandrei.

În clipa cînd intra în curtea hanului, picioarele pietonului se treziră pentru o clipă sub copitele calului. Pietonul scoase o înjurătură tipic gasconă şi păli de durere.

Cavalerul, ca un călăreţ de mare virtuozitate, îşi struni bidiviul, care se roti iute spre stînga, ridicîndu-se pe picioarele de dinapoi şi, sărind de pe cal înainte ca acesta să fi revenit cu picioarele din faţă pe pămînt, se repezi spre victimă şi îi spuse, cu tonul cel mai îngrijorat din lume:

— Oh! scumpul meu căpitan, vă rog să primiţi scuzele mele cele mai fierbinţi.

Ştii cumva, domnule paj, spuse gasconul, că era cît pe ce să mă striveşti?

— Vă rog să mă credeţi, căpitane, că m-a întristat această întîmplare.

— Ei bine, tinere, poţi să te consolezi, ripostă căpitanul, făcînd o strîmbătură de durere. Trebuie să ştii că mi-ai făcut un bine, un mare bine, şi nici nu ştiu în ce fel o să te pot răsplăti.

— Un bine?

— Enorm!

— Dar cum aşa, Doamne? întrebă cu naivitate pajul, care vedea că interlocutorul său făcea mari eforturi să-şi stăpînească durerea şi să surîdă în loc de a înjura cu obidă.

— Foarte simplu, continuă căpitanul. Numai două lucruri pe lumea asta sînt în stare să mă chinuiască peste poate: femeile bătrîne şi încălţările noi. Ei bine, chiar de azi dimineaţă mă chinuiesc cu nişte cizme noi-nouţe în care am venit de la Paris pînă aici. Căutam o metodă eficace să le înmoi şi dumneata ai reuşit, dintr-o singură călcătură, să îndeplineşti acest miracol. Aşa că rămîn recunoscător şi poţi dispune, oricînd, de serviciile mele.

— Domnule, spuse pajul înclinîndu-se, sînteţi un om spiritual, ceea ce nu mă miră, avînd în vedere înjurătura cu care m-aţi întîmpinat; sînteţi plin de curtenie, ceea ce iarăşi

nu mă miră, bănuind că sînteţi un gentilom. Aşa că accept orice propunere care vine din partea dumneavoastră, punîndu-mă şi eu cu dragă inimă la dispoziţia dumneavoastră.

— Îmi închipui că aveaţi de gînd să vă opriţi la acest han!

— Da, domnule, pentru cîteva clipe, răspunse tînărul, legînd dîrlogii calului la un inel de fier fixat în perete chiar în acest scop.

Hangiul urmări cu ochii scînteind de bucurie operaţia la care se deda tînărul.

— Şi eu aveam acelaşi gînd, spuse căpitanul. Hai, crîşmaru' diavolului, o ulcică de vin, dar din cel mai bun pe care-l ai.

— Îndată, monseniorilor, îndată! făcu hangiul, îndreptîndu-se în grabă spre bucătărie.

După cîteva secunde, se întoarse cu două ulcele şi două căni pe care le puse pe o masă aflată în vecinătatea celui dintîi gentilom.

— Domnule cîrciumar, aveţi în hanul acesta o cameră, întrebă pajul cu un glas gingaş, ca de femeie, aveţi o cameră unde o tînără să se poată odihni un ceas sau două?

— Nu avem decît salonul ăsta, îi răspunse hangiul.

— Drace! ce lucru neplăcut!

— Aştepţi o femeie, voinice? i se adresă căpitanul cu un aer misterios, plimbîndu-şi limba de-a lungul buzelor şi apucând cu ea vîrful mustăţii pe care începu s-o muşte în joacă.

— Nu-i de nasul meu, căpitane, cîtuşi de puţin, răspunse tînărul, foarte sobru; este fiica nobilului meu stăpîn, domnul mareşal de Saint-Andre.

— Muică! Parascovenia Sfîntului Sisoe! Adicătelea oi fi fiind în slujba ilustrului mareşal de Saint-Andre?

— Am această onoare, domnule.

— Şi îţi închipui că mareşalul o să coboare aici, în magherniţa asta răpănoasă? Chiar îţi trece asta prin cap, tinere paj?... Haida de! exclamă căpitanul.

— Chiar aşa va face. De cincisprezece zile încheiate domnul mareşal se află în castelul Villers-Cotterets, bolnav, şi cum îi era imposibil să meargă călare la Paris, unde vine ca să asiste la turnirul din data de 29, anunţat în cinstea nunţii regelui Filip al II-lea cu prinţesa Elisabeth, precum şi a nunţii

prinţesei Marguerite cu ducele Emmanuel-Philibert de Savoia, domnul de Guise, al cărui castel se află în apropierea castelului Villers-Cotterets...

— Domnul de Guise are un castel pe-aproape de Villers-Cotterets? îl întrerupse căpitanul, care voia să arate că e familiarizat cu tot ce priveşte curtea acestuia. Unde pretinzi că e aşezat acest castel, tinere?

— La Nanteuil-le-Haudouin, căpitane. Domnul de Guise l-a cumpărat de curînd ca să se afle pe traseul urmat de rege spre Villers-Cotterets şi de acolo înapoi.

— Aa! bine jucat, am impresia!

— Oh, spuse tînărul paj rîzînd, e un jucător căruia nu-i lipseşte deloc abilitatea.

— Şi nici miza, spuse căpitanul.

— Spuneam dar, reluă pajul, că domnul de Guise a trimis caleaşca sa mareşalului ca să-l aducă acolo; dar, deşi caii merg la pas, domnul mareşal s-a simţit epuizat şi domnişoara Charlotte de Saint-Andre m-a trimis înainte ca să găsesc un han în care tatăl ei să se poată odihni un pic.

Auzind discuţia dintre paj şi căpitan, la masa de lîngă el, primul gentilom, cel care nu admitea să se vorbească urît despre hughenoţi, îşi ascuţi urechea, pârînd să asculte cu un viu interes vorbele vecinilor săi.

— Pe papucii lu' Sfîntu-Petru! făcu gasconul, îţi jur, tinere, că, dacă aş şti cale de două leghe jur-împrejur o cameră demnă de a-i găzdui pe accşti doi căpitani, n-aş lăsa altuia, nici tată dac-ar fi, onoarea de a-i conduce pînă acolo. Dar, din nefericire, nu cunosc nici o cameră.

Gentilomul hughenot făcu o mişcare ce putea să însemne nemulţumire şi dispreţ. Această mişcare îl făcu deodată atent pe căpitan, care scoase o exclamaţie de surprindere.

Apoi, ridicîndu-se, îl salută pe hughenot cu o politeţe afectată; după ce îndeplini acest ritual, se întoarse din nou către paj. La rîndul său, hughenotul se sculase de la masă şi îl salutase, politicos dar sobru, şi în clipa, următoare îşi întorsese privirea către perete. Căpitanul îi turnă pajului vin în pahar, care îl ridică înainte de a fi plin pe jumătate. Apoi, căpitanul spuse:

— Aşa, deci, tinere, eşti în slujba ilustrului mareşal de Saint-Andre, eroul de la Cerisoles şi de la Renty... Mă aflai şi

eu la asediul oraşului Boulogne, tinere, şi văzui ce eforturi supraomeneşti făcu ca să pătrundă în cetate. Ah! pe onorul meu! iată unul care nu agonisi pe de-a moaca titlul de mareşal!

După care se opri, păru că meditează la ceva, şi continuă, mai cumpănit:

— Pe moţul sfîntului Pafnutie! Ce-mi trecu prin cap? Venii eu din Gasconia, lăsai eu castelul părintesc, cu gînd să mă pun în slujba vreunui ilustru căpitan. Tinere, ia spune-mi, n-o fi primprejurul mareşalului de Saint-Andre vreun locşor taman bun pentru un ofiţer destoinic ca mine? Nu cer leafă mare şi sînt gata să împlinesc orice îndatorire îmi încredinţează stâpînul, afară doar dacă nu trebuie să ţin tovărăşie vreunei baborniţe plictisite de viaţă sau să desţepenesc nişte cizme noi-nouţe — ca astea, pe care le am în picioare.

— Ah, căpitane, spuse pajul, mare întristare îmi aduceţi. Căci, din nefericire, domnul mareşal n-are nici o slujbă liberă, şi mă îndoiesc că, şi dac-ar voi, ar putea să accepte o asemenea propunere ispititoare.

— Drace! Cu atît mai rău pentru el, fiindcă mă pot lăuda că-s un braţ de nădejde pentru cine m-ar lua în slujba lui. Atunci să uităm ce spusei şi hai să ciocnim!

Dînd curs invitaţiei căpitanului, tînărul ridică paharul, cînd, deodată, ciulind urechile, lăsă din nou paharul pe masă.

— Iertare, căpitane, spuse el, dar aud zgomotul unei căleşti şi cum, pe aici, caleştile sînt destul de rare, se prea poate să fie a ducelui de Guise. Aşa că vă cer permisiunea să vă părăsesc pentru cîteva momente.

— Desigur, tinere prieten, desigur, îi spuse cu multă afectare căpitanul. Datoria înainte de toate.

Aceste din urmă replici nu fuseseră decît nişte formule de politeţe, căci, înainte de a-i răspunde căpitanul, tînărul ieşise în fugă pe uşa hanului şi dispăruse după cotitura drumului.

4. Călătorii

Rămas singur, căpitanul îşi petrecu acest răgaz sorbind cu multă sete vinul din ulcică şi adîncindu-se în gîndurile lui.

Ceru apoi încă un rînd de vin. În clipa cînd nu mai răbdă să stea singur cu propriile sale gînduri, se întoarse din nou către vecinul său, îl salută cu aceeaşi politeţe afectată ca şi prima dată şi îi spuse:

— Pe onorul meu, domnule, am impresia că sîntem compatrioţi.

— Va înşelaţi, căpitane, răspunse hughenotul. Căci, dacă înţeleg bine, sînteţi din Gasconia, pe cînd eu sînt din Angoumois.

— Sînteţi din Angoumois! exclamă căpitanul cu un aer de surpriză plină de admiraţie. Din Angoumois! Ca să vezi!

— Da, căpitane! Vă place acest ţinut? îl întrebă hughenotul.

— Ba bine că nu! Daţi-mi voie să vă complimentez chiar: e un ţinut minunat, roditor, străbătut de ape încîntătoare; el a dat naştere multor viteji, să ne gîndim numai la Maiestatea Sa Francisc I; iar femeile sînt dăruite cu un spirit scînteietor, dovadă doamna Marguerite de Navarre. Trebuie să vă mărturisesc că, dacă nu mă năşteam în Gasconia, aş fi vrut să fiu din Angoumois.

— Este o onoare nemeritată ce o arătaţi modestei mele provincii, domnule, spuse gentilomul, cum să vă arăt recunoştinţa mea?

— O, nimic mai simplu, domnule; să-mi faceţi onoarea de a ciocni cu mine un pahar întru gloria şi prosperitatea compatrioţilor dumneavoastră.

— Cu cea mai mare plăcere, căpitane, spuse hughenotul, mutîndu-şi ulcica şi paharul pe masa la care se afla gasconul.

Băură un rînd pentru gloria celor născuţi în minunatul Angoumois. Apoi, ca să nu rămînă mai prejos în privinţa curtoaziei, gentilomul hughenot toastă pentru prosperitatea şi gloria fiilor Gasconiei. După care, considerînd că îşi îndeplinise obligaţia de reciprocitate, el îşi luă ulcica şi cana, pregătindu-se să se întoarcă la masa lui.

— O, domnule, spuse gasconul, ar însemna să curmăm prea repede o discuţie abia începută. Făceţi-mi onoarea de a termina vinul din ulcică la masa mea.

— Mi-era teamă să nu vă stânjenesc, domnule, spuse, sec dar politicos, hughenotul.

— Să mă stînjeniţi? Dar deloc! De altfel, domnule, după

umila mea părere, cele mai adînci şi trainice prietenii se leagă la masă. Dacă nu mă-nşel, într-o ulcică intră de obicei vreo şase pahare de vin, nu-i aşa?

— Aşa e, domnule, răspunse hughenotul, încercînd să priceapă unde bate gasconul.

— Ei bine, să închinăm la fiecare rînd de vin pentru sănătatea cuiva. Sînteţi de acord?

— De acord, domnule.

— Cînd doi oameni se înţeleg să închine împreună şi din tot sufletul pentru sănătatea altor trei oameni, înseamnă că sînt înrudiţi prin spirit, păreri şi principii.

— E mult adevăr în aceste vorbe, domnule.

— Spuneţi: „e mult adevăr”! Pentru numele Domnului, să ştiţi că e purul adevăr!

Şi continuă, cu cel mai prietenos surîs de care era în stare:

— Ca să putem începe de-a binelea să facem cunoştinţă, domnule, şi ca să punem în lumină asemănarea noastră de păreri, permiteţi-mi să închin, mai întîi, pentru ilustrul conetabil de Montmorency.

Gentilomul, care ridicase deja paharul, se întunecă brusc şi puse paharul pe masă.

— O să mă scuzaţi, sper, domnule; dar, în ce-l priveşte pe acest om, nu pot să fiu de acord cu dumneavoastră. Domnul de Montmorency este duşmanul meu personal.

— Duşmanul dumneavoastră personal?

— În măsura în care un om cu poziţia lui socială poate fi duşmanul unuia ca mine; în măsura în care cel puternic poate fi duşmanul celui slab.

— Duşmanul dumneavoastră personal! Dacă-i aşa, din acest moment va fi duşmanul meu, cu atît mai mult cu cît vă mărturisesc că nu-l cunosc cîtuşi de puţin şi că nu, mă leagă de acest domn cine ştie ce sentimente profunde. Are de altfel o reputaţie urîtă: avar, aspru, desfrînat, se aruncă în luptă ca musca-n lapte, se lasă capturat ca un prost. Cum dracu mi-o fi venit ideea să închin în sănătatea lui? Permiteţi-mi dar să fac o alegere mai inspirată: în cinstea ilustrului mareşal de-Saint-Andre!

— Pe cinstea mea, n-aţi nimerit-o, căpitane, răspunse gentilomul hughenot, făcînd acelaşi gest cu paharul ca şi la

prima închinare. Nu pot bea pentru sănătatea unui om pe care nu-l stimez; un om care e în stare de orice ca să obţină onoruri sau bani, un om care ar fi capabil să-şi scoată la mezat nevasta sau fiica sa cum şi-a vîndut, fără nici o remuşcare, propria lui conştiinţă.

— Oh! pe suliţa arhanghelului! Ce vreţi să spuneţi? exclamă gasconul. Şi eu am fost în stare să închin în sănătatea unui asemenea om? Unde ţi-o fi fost capul, căpitane?! se mustră singur gasconul. Prietene, dacă vrei să ai stima oamenilor cumsecade, nu trebuie să mai faci asemenea greşeli grosolane.

Apoi, revenind la interlocutorul său iniţial, hughenotul, îi spuse:

— Domnule, din acest moment, voi avea pentru mareşalul de Saint-Andre acelaşi dispreţ ca şi dumneavoastră. Iar ca să şterg impresia neplăcută pe care v-am lăsat-o, voi face o a treia propunere, care, sper, n-o să vă displacă.

— Şi care ar fi asta, căpitane?

— Să ciocnim în sănătatea ilustrului Francois de Lorraine, duce de Guise. În cinstea eroicului apărător al Metz-ului! a învingătorului de la Calais! a răzbunătorului de la Saint-Quentin şi Gravelines! a celui care a reparat marile erori comise de conetabilul de Montmorency şi de mareşalul de Saint-Andre!...

— Căpitane, spuse tînărul hughenot pălind dintr-odată, n-aveţi noroc cu mine. Căci am făcut un jurămînt.

— Care, monseniore? Şi credeţi-mă că, dacă voi putea contribui la îndeplinirea lui...

— Am jurat că acest om va muri neapărat de mîna mea.

— Vai de păcatele mele! făcu gasconul.

Hughenotul dădu să se ridice.

— Cum! exclamă gasconul. Ce faceţi, domnule?

— Domnule, spuse hughenotul, ne-am respectat înţelegerea; aţi închinat de trei ori, şi, din moment ce nu părem să avem aceleaşi opinii despre oameni, mă tem că s-ar întîmpla şi mai rău dacă am ajunge la principii.

— Aoleu! Pe barba lui Mahomed! Că doar n-o să se certe doi oameni făcuţi să se înţeleagă, din cauza unor oameni pe care nu-i cunosc nici cît negru sub unghie! Căci nu-l cunosc nici pe ducele de Guise, nici pe mareşalul de Saint-Andre, nici

pe conetabilul de Montmorency. Să considerăm dar că am făcuţ imprudenţa să închin în sănătatea celor trei diavoli de căpătîi: Satan, Lucifer şi Astaroth; mi-aţi atras atenţia, cînd am închinat a treia oară, că sînt în pericol să-mi pierd sufletul; aşa că mă retrag, fără întîrziere; şi iată-mă în punctul de unde am plecat şi, cum paharele noastre sînt încă pline, eu zic să le bem în sănătatea noastră. Dumnezeu să vă dea viaţă lungă şi împodobită de strălucirea gloriei, domnule!

— Urarea este mult prea curtenitoare pentru ca să nu v-o înapoiez aidoma, căpitane.

Şi, de data asta, hughenotul goli conţinutul cănii sale, urmînd exemplul căpitanului, care o golise deja pe a sa.

— Prea bine, iată că am rezolvat această problemă, spuse gasconul plescăind din limbă mulţumit, şi că ne înţelegem de minune. Aşa că, din această zi, domnule, puteţi conta pe mine ca pe un prieten foarte devotat.

— Iar eu, la rîndul meu, vă stau la dispoziţie, căpitane, răspunse hughenotul, cu politeţea lui obişnuită.

— În ce mă priveşte, continuă gasconul, voi adăuga că n-aştept decît o ocazie spre a vă face un serviciu prietenesc.

— Eu nu mai puţin, răspunse hughenotul.

— O spuneţi din inimă?

— Din inimă, căpitane.

— Ei bine, această ocazie pe care o aşteptaţi de a-mi face un serviciu, cred că vi s-a şi prezentat.

— E posibil să am această fecirire?

— Da, pe piţigoiul sfîntului Francisc! Ori mă înşel eu, cum nu se mai poate, ori ocazia asta vă stă chiar la îndemînă!

— Spuneţi, vă ascult.

— Iată care-i situaţia: venii acuşica din Gasconia; lăsai mamă, lăsai tată, lăsai moşia adorată, unde mă chifligeam văzînd cu ochii şi puneam pe mine colaci de osînză ca godacu pus la-ngrăşare. Bărbierul meu îmi dădu ideea de venii la Paris, că, zicea el, acilea pot să fac mişcare în lege şi să dăm osînza jos. Nu-ncape vorbă că mă dedicai carierei armelor. Nu cunoaşteţi, prin Angoumois, fro slujbuliţă pe cinste, pe care s-o poată onora un căpitan gascon, afar’de a distra baborniţe sau de-a îmblăci cizme noi-nouţe? Îndrăznesc a susţine, domnule, că, în acest caz, aş fi demn să îndeplinesc cît se poate de mulţumitor trcburile încredinţate.

— Tare aş vrea să vă fiu de folos, căpitane. Din păcate, am părăsit ţinutul natal foarte de tînăr şi nu mai cunosc pe nimeni acolo.

— Pe măruntaiele Sfîntului Tată! Domnule, iată o situaţie cît se poate de nefericită. Dar, ce-mi trecu prin cap? Poate aveţi fro cunoştinţă acătării prin altă provincie. Nu mă agăţ eu neapărat de Angoumois unde, după cum se zice, o mulţime de oameni suferă de febră tifoidă. Da', poate, vreun distins senior de neam mare, căruia să mă recomandaţi? Nu-i nevoie să fie neapărat un stîlp al virtuţii, dacă Dumnezeu i-a dăruit în plus vitejie pe cîtă virtute i-a refuzat...

—Îmi pare tare rău, căpitane, să nu pot servi în nici un fel un om aşa de adaptabil şi inimos. Dar sînt şi eu un gentilom sărac ca şi dumneavoastră.

— Ei drăcie, exclamă gasconul, iată un lucru tare neplăcut. Dar, cum buna intenţie nu vă lipseşte, distinse gentilom, continuă căpitanul, ridicîndu-se şi strîngînd în pumn garda sabiei, onoarea mă obligă să vă rămîn îndatorat.

Şi îl salută, înclinîndu-se, pe hughenot, care îi răspunse în acelaşi fel, îşi luă ulcica şi paharul şi se întoarse la masa de unde venise.

De altminteri, sosirea caleştii în faţa hanului produse asupra fiecăruia din actorii pe care i-am adus în scenă efecte complet diferite.

După cum am văzut, gentilomul angoumez îşi reluase locul preferat, stînd cu spatele la intrare.

Căpitanul gascon aşteptă în picioare, aşa cum se cuvine să facă cineva de familie modestă cînd apar asemenea ilustre feţe. În sfîrşit, hangiul şi nevastă-sa se năpustiră spre intrare, ca să-şi ofere serviciile călătorilor pe care norocul îi aducea sub acoperişul lor.

Pajul care, ca să nu-şi murdărească veşmintele prin atingere cu noroiul de pe drum, stătea ţeapăn pe scara triplă a caleştii, sări sprinten jos şi deschise portiera.

Un bărbat înalt, cu o cicatrice pe obrazul drept, coborî cel dintîi din caleaşcă. Era Francois de Lorraine, duce de Guise, poreclit însemnatul, de cînd fusese rănit la Calais.

Purta eşarfa albă, cu franjuri şi avînd pe ea flori de crin daurite, însemn al gradului de locotenent general al armatelor regelui. Avea părul tuns scurt şi drept ca peria. Purta pe cap o

tocă din catifea neagră cu pene albe, foarte la modă în acea epocă, o vestă gris-perle şi argintie (cele două culori favorite ale sale), ciorapi şi mantie din catifea stacojie, cizme înalte, care se puteau la nevoie trage pînă ta încheietura şoldului sau se puteau sufleca pînă sub genunchi.

— Dar e un adevărat potop, spuse el, păşind prin sutele de băltoace care smălţuiau pămîntul în faţa hanului.

Apoi, întorcîndu-se spre caleaşcă şi aplecîndu-se înăuntru:

— Uite ce e, scumpă Charlotte, n-o să poţi atinge cu picioruşele tale gingaşe noroiul ăsta mizerabil.

— Ce-i de făcut, atunci? întrebă dinăuntru un glăscior dulce şi melodios.

— Dragă mareşale, continuă ducele, îmi dai permisiunea să o iau pe fiica ta în braţe? Asta o să mă întinerească cu paisprezece ani. Căci paisprezece ani se împlinesc, chiar astăzi, frumoasa mea fină, de cînd te-am ridicat astfel din leagăn. Haide, frumoasă porumbiţă, ieşi din arcă!

Şi, prinzînd-o pe fată în braţe, din trei paşi mari ajunse cu ea înăuntrul salonului de oaspeţi.

Trebuie să spunem că titlul de frumuseţe cu care galantul duce de Guise o blagoslovise pe fina sa, despre care se vorbea că îi va fi în curînd noră, nu era deloc gratuit. Ar fi fost, într-adevăr, greu să-ţi închipui o făptură mai neprihănită, ca o dalbă porumbiţă, mai galeşă, mai delicată, decît aceea pe care ducele o duse în braţe lăsînd-o jos pe lespezile reci ale hanului.

Cea de-a treia persoană care coborî, sau mai bine zis care încercă să coboare din caleaşcă, era mareşalul de Saint-Andre. Îşi chemă pajul; dar acesta, deşi eră la numai trei paşi de el, nu-l auzi. Ca un adevărat paj ce era, o sorbea din ochi pe fiica stăpînului său.

— Jacques! Jacques! repetă mareşalul. Ce naiba, n-ai de gînd să vii încoace, aiuritule?

— Aici sînt! strigă pajul întorcîndu-se iute spre el, îndată, domnule mareşal!

— La dracu! spuse acesta, văd bine că eşti acolo! Dar nu acolo trebuia să fii, mitocanule! aici, la scara trăsurii. Ştii bine că am probleme, ticălosule! Au, au! Of! Mii de draci!

— Iertare, domnule mareşal, spuse pajul ruşinat, venind

şi oferindu-şi umărul mareşalului.

— Sprijiniţi-vă pe mine, domnule mareşal, spuse ducele, dîndu-i braţul celui suferind.

Mareşalul, sprijinindu-se de cei doi, reuşi să intre şi el în salonul hanului.

La vremea de care vorbim, mareşalul era un bărbat de vreo cincizeci de ani, cu obraji rumeni, barbă roşcată, păr blond, ochi albaştri; nu era greu să-ţi dai seama, de la prima privire, că mareşalul fusese, cu vreo zeci ani în urmă, unul dintre cavalerii cei mai arătoşi ai Franţei.

Mareşalul de Saint-Andre se aşeză, cu oarecare greutate, pe un fel de fotoliu de nuiele care părea să-l aştepte în colţul şemineului, adică exact în partea opusă celei în care se aflau căpitanul gascon şi gentilomul angoumez. Ducele îi oferi domnişoarei Charlotte de Saint-Andre scaunul de nuiele pe care îl ocupase mai devreme hangiul iar el, luînd loc pe un taburet, îi făcu semn gazdei să aţîţe focul în cămin; căci, deşi în plină vară, aerul era foarte umed şi te pătrundea pînă la oase.

Ploaia răpăia şi mai tare pe acoperiş, apa începuse să pătrundă pe uşa hanului, ca printr-un dig crăpat sau printr-o ecluză uitată deschisă.

— Hai, cîrciumarule, strigă mareşalul, închide odată uşa! Vrei să ne îneci de vii?

Hangiul lăsă în seama nevesti-sii buşteanul pe care-l adusese ca să mai împrospăteze focul, şi alergă să îndeplinească ordinul mareşalului. Dar, în momentul în care îşi dădea silinţa să tragă uşile înţepenite în ţîţîni, se auzi pe drum galopul rapid al unui cal. Ca urmare, se opri, de teamă că acest călător, văzînd uşa hanului închisă, o să-şi închipuie fie că hanul e plin, fie că e părăsit, şi o să treacă mai departe.

— Iertare, monseniore, îi spuse hangiul mareşalului, în timp ce, îmboldit de curiozitate, îşi strecura capul prin uşa întredeschisă, dar am impresia că mai soseşte un călător.

Şi, într-adevăr, călăreţul singuratic se opri în faţa intrării, descălecă grăbit şi, aruncînd dîrlogii în mîna hangiului, îi spuse:

— Du animalul la grajd şi nu te zgîrci cu ovăzul!

După care intră în salonul hanului, în care domnea obscuritatea, şi îşi scutură energic pălăria pe care şiroia apa,

fără să observe că stropeşte astfel cîteva persoane aflate în apropierea lui la o masă. Prima victimă fusese ducele de Guise, care se ridică în picioare şi îl apostrofă pe străin:

— Hei! caraghiosule, de ce nu eşti atent? Noul venit se răsuci spre duce, scoţînd cu o mişcare fulgerătoare spada din teacă. Fără îndoială că domnul de Guise ar fi plătit scump vorbele lui dacă n-ar fi exclamat:

— Cum, prinţe, dumneavoastră sînteţi?

Auzind aceste vorbe, străinul nu avu nevoie de cît de o singură privire ca să-l recunoască, la rîndul său, pe celebrul căpitan loren.

— Eu însumi, domnule duce, răspunse el, la fel de uimit că-l poate întîlni în acest han prăpădit, pe cît fusese ducele văzîndu-l în acest loc.

— Vă daţi seama cît de tare mi-a împăienjenit vederea ploaia asta îndrăcită, dacă am putut s-o confund pe Alteţa Voastră cu un student venit de la iarmaroc.

Apoi, înclinîndu-se:

— Vă rog să primiţi scuzele mele, Alteţa Voastră.

— Nu merită să ne batem capul pentru atîta lucru, duce, spuse noul venit cu un ton detaşat şi superior ce părea să-l caracterizeze. Dar prin ce întîmplare sînteţi aici? Vă credeam în Nanteuil, comitatul dumneavoastră.

— Tocmai am venit de-acolo, prinţe.

— Pe drumul spre Saint-Denis?

— Am făcut un ocol pe la Gonesse, ca să vedem, în trecere, tîrgul de *landi*.

— Dumneata, duce? Că unul ca mine, vestit pentru frivolitatea lui, are o asemenea curiozitate, mai treacă-meargă! Dar să aud că austerul, sobrul duce de Guise îşi schimbă traseul ca să privească o sărbătoare a studenţilor şi tîrgoveţilor...

— De fapt n-a fost ideea mea, prinţe. Călătoream împreună cu mareşalul de Saint-Andre şi fiica lui, fina mea Charlotte, o domnişoară căreia nimeni nu-i poate rezista, a ţinut cu tot dinadinsul să vadă cum arată acest, vestit tîrg de *landi*, iar după aceea, din cauza ploii, a trebuit să ne adăpostim aici.

— Aşadar, este şi mareşalul aici?

— Iată-l, spuse ducele, arătînd spre cele două siluete ce

abia se distingeau în întunericul salonului.

Mareşalul, făcînd un efort chinuitor, se ridică sprijinindu-se de fotoliu.

— Mareşale, spuse prinţul apropiindu-se de el, scuzaţi-mă că nu v-am recunoscut; dar încăperea asta e întunecoasă ca o pivniţă, sau mai degrabă ca o temniţă şi, pe deasupra, ploaia asta turbată m-a orbit pur şi simplu. Din fericire, domnişoară, continuă prinţul întorcîndu-se, spre Charlotte şi privind-o cu admiraţie, simt că îmi recapăt vederea şi-i deplîng din toată inima pe cei care, orbi fiind, nu au cum contempla un chip aşa de fermecător.

Acest compliment foarte direct o făcu pe Charlotte să roşească puternic. Ea ridică privirile, fixîndu-l mai atent pe bărbatul care-i adresase vorbe atît de măgulitoare. Dar, întîlnind lucirile înflăcărate din ochii prinţului, îşi coborî din nou privirea, ascunzînd astfel impresia ce o făcuse asupra ei acest cavaler de douăzeci şi nouă de ani, frumos ca Apollo, care era salutat de ceilalţi cu titlul de alteţă.

Acest cavaler desăvîrşit era Louis I de Bourbon, prinţ de Conde. Se născuse la 7 mai 1530. Era mai degrabă mic de statură decît înalt, dar admirabil proporţionat. Părul său castaniu, tuns scurt, îi împodobea tîmplele frumos arcuite din aspectul cărora un frenolog din zilele noastre ar fi dedus semnele unei inteligenţe neobişnuite. Ochii lui, cu un albastru de lapis-lazuli, erau plini de o blîndeţe şi o delicateţe fără margini; dacă sprîncenele dese n-ar fi imprimat figurii sale o notă de asprime, îndulcită un pic de o barbă blondă, l-ai fi putut uşor confunda pe prinţul de Conde cu un student frumos, proaspăt ieşit de sub tutela maternă. Şi totuşi, dacă îl cercetai mai atent, puteai observa în adîncul ochilor lui, limpezi ca azurul cerului, pecetea unei voinţe sălbatice. Cineva, un poet contemporan cu el poate, l-a comparat pe prinţul de Conde cu un fluviu, paşnic şi plăcut atunci cînd e bătut de razele soarelui, dar amarnic şi distrugător la vreme de furtună. Într-un cuvînt, pe faţă îi citeai caracterul, de o forţă ieşită din comun, curajul nebunesc, precum şi înclinaţia neînfrînată către plăcerile dragostei.

În cămin focul se înviorase, salonul hanului era străbătut de luciri fantastice, schimbătoare, care luminau în chip misterios pe cei şase călători. Deşi era abia ora şapte, afară se

lăsase noaptea de-a binelea. Hangiul aprinse un opaiţ pe care îl puse pe placa de deasupra căminului, luminînd astfel grupul format din prinţul Conde, ducele de Guise, mareşalul de Saint-Andre şi Charlotte, aflat în apropiere.

Afară, ploaia se înteţise mai rău. Nimeni n-avea deci gînduri de plecare. Vîntul, dezlănţuit, izbea obloanele de la geamuri de pereţi şi făcea să trepideze clădirea firavă a hanului. Prinsă de furtună pe drum, o trăsură ar fi fost probabil luată pe sus, cu tot cu animale. Călătorii se hotărîră să rămînă în han pînă cînd se va mai linişti uraganul.

Deodată, în mijlocul acestui tumult asurzitor, provocat de elementele naturii dezlănţuite, ploaia, bătînd darabana pe acoperiş, obloanele trîntindu-se de pereţi, ţiglele smulse de pe acoperiş care se spărgeau cu zgomot pe jos, se auziră bătăi în uşă şi o voce gîtuită strigînd şi pierzîndu-şi de la o clipă la alta suflul:

— Deschideţi! Deschideţi! Pentru numele lui Dumnezeu, deschideţi!

Auzind bătăile, hangiul, sperînd că se anunţă un nou muşteriu, se repezi să deschidă uşa. Dar, recunoscînd vocea, se opri din drum şi strigă, înciudat:

— Ai greşit uşa, vrăjitoare bătrînă! Nu aici trebuie să baţi, dacă vrei să ţi se deschidă!

— Deschide, hangiule, se auzi acelaşi glas, mai jalnic decît înainte. Mare păcat îţi faci să laşi o biată bătrînă afară pe o vreme ca asta...

— Logodnica diavolului, cîrmeşte-ţi mătura spre alte locuri! îi răspunse hangiul prin uşă. N-ai ce căuta printre cinstitele feţe care se află aici.

— Dar de ce nu deschizi bietei, femei, hangiule? întrebă prinţul de Conde, revoltat de cruzimea gazdei sale.

— Fiindcă e o vrăjitoare, înălţimea Voastră, vrăjitoare din Andilly, o baborniţă împuţită pe care ar trebui s-o ardă de vie pe platoul Saint-Denis. E o piază-rea. Prezice numai răni şi suferinţe, grindină şi furtună. E o năpastă. Sînt convins că avea să se răzbune pe vreun biet ţăran şi că ea a atras vremea asta cîinoasă.

— Vrăjitoare ori nu, spuse prinţul, deschide-i, omule. Nu poţi să laşi o făptură omenească afară pe o vijelie ca asta.

— Dacă înălţimea Voastră porunceşte, spuse hangiul, o

să-i deschid acestei eretice. Trag speranţa însă că înălţimea Voastră să nu se căiască pentru asta: căci putregaiul ăsta aduce numai nenorocire pe unde trece.

Împotriva voinţei sale, cîrciumarul deschise uşa. Cei dinăuntru văzură intrind, sau mai exact spus prăvălindu-se în încăpere, o bătrînă cu părul ca cenuşa fluturînd în dezordine, îmbrăcată într-o rochie de lînă roşie toată numai zdrenţe şi într-o mantie lungă, ce-i cădea pînă la călcîie, aflată în aceeaşi stare jalnică. Prinţul de Conde se repezi s-o ajute pe bătrîna vrăjitoare, uitînd de rangul său, căci avea sufletul cel mai simţitor din lume. Dar mai iute ca el fusese cîrciumarul, care o ajută să se ridice în picioare, spunîndu-i:

— Să mulţumeşti domnului prinţ de Conde, vrăjitoare; dacă nu era înălţimea Sa, fii sigură că te lăsam să crapi afară, pentru binele oraşului şi al oamenilor din împrejurimi.

Fără să întrebe care dintre cei de faţă e prinţul, bătrîna merse drept spre el, îngenunche şi îi săruta cu umilinţă tivul mantiei. Prinţul aruncă o privire plină de milă sărmanei creaturi şi zise:

— Cîrciumare, o ulcică de vin, din cel mai bun, pentru această femeie năpăstuită. Să bei ceva, mătuşă, o să-ţi mai încălzească ciolanele îngheţate.

Bătrîna se duse şi se aşeză la o masă aproape de intrare. În dreapta ei se afla grupul format din prinţul de Conde, ducele de Guise, mareşalul de Saint-Andre şi Charlotte; în stînga, celălalt grup, alcătuit din căpitanul gascon, gentilomul angoumez şi tînărul paj.

Gentilomul căzuse iar pradă unei visări profunde. Pajul era cufundat şi el în admiraţia fermecătoarei domnişoare de Saint-Andre. Numai căpitanul gascon urmărea cu atenţie ce se întîmplă. Se gîndi că, dacă bătrîna asta o fi vrăjitoare, măcar a zecea parte din cît pretindea cîrciumarul, atunci poate că ea i-ar lumina mai mult calea pe care s-o ia decît gentilomul angoumez şi pajul.

Aşa că, ridicîndu-se în picioare, se îndreptă spre masa la care bătrîna tocmai sorbea prima înghiţitură de vin, se opri în faţa ei, cu picioarele depărtate, cu mîna stîngă pe garda sabiei, cu capul în piept şi, fixînd-o cu privirea lui ageră şi scrutătoare, îi zise:

— Hei, vrăjitoareo! chiar eşti în stare să ghiceşti viitorul?

— Cu ajutorul lui Dumnezeu, messire, da, uneori.
— Şi ai putea să-mi faci horoscopul?
— O să încerc, dacă asta doriţi.
— Ei bine, asta doresc.
— Atunci, sînt la porunca dumneavoastră.
— Uite, ţine mîna mea. După cît ştiu, voi, ţiganii, citiţi în palmă, nu-i aşa?
— Da, stăpîne. Bătrîna prinse în mîinile ei negre şi descărnate mîna căpitanului, aproape la fel de uscată şi de negricioasă.
— Ce vreţi să ştiţi înainte de toate? întrebă ea.
— Să-mi spui mai întîi dacă o să mă îmbogăţesc.
Vrăjitoarea cercetă îndelung mîna gasconului. Nerăbdător, văzînd că femeia nu spune nimic, clătină neîncrezător din cap. Apoi o întrebă:
— Cum dracu eşti în stare să citeşti în palma unui om dacă o să facă avere?
— Oh, nimic mai uşor, messire. Da' e secretul meu.
— Şi care e secretul ăsta?
— Dacă vi-l spun, căpitane, n-o să mai fie secretul meu, ci al dumneavoastră.
— Aşa e, păstrează-ţi-l. Dar grăbeşte-te! Mă gîdili în palmă, şi nu-mi place să mă atingă o babă.
— O să te-mbogăţeşti, căpitane.
— Adevăr grăieşti, vrăjitoareo?
— Jur pe cruce!
— Oh, pe moţul lui Iisus, îmi dai o ştire grozavă! Şi cînd o să fie asta?
— Peste cîţiva ani.
— Drace, aş fi preferat să se-ntîmple mai repede! În cîteva zile, dacă se poate.
— Pot să prezic mersul întîmplărilor dar nu să le grăbesc.
— Şi o să mă chinui mult pînă s-ajung bogat?
— Nu. Dar asta ar putea aduce necazuri altora.
— Ce vrei să spui?
— Vreau să zic că ai o fire ambiţioasă, căpitane.
— Ah, pe sfînta cruce, asta-i adevărat, ţiganco!
— Aşa că nu alegi calea pe care ajungi la ţintă; toate căile îţi sînt la fel de bune.
— Oho! Arată-mi numai calea de urmat şi vei vedea…

— Vei şti s-o alegi şi singur, cu toate că e îngrozitoare.

— Şi ce voi deveni, urmînd această cale?

— Asasin vei deveni, căpitane.

— Pe sîngele mielului: strigă gasconul, eşti o canalie! Să te duci să-ţi vinzi prezicerile tale mincinoase altora destul de proşti ca să te creadă!

Şi, aruncîndu-i priviri pline de indignare, se duse înapoi la locul său, bombănind furios:

— Asasin! Eu, asasin? Bagă la cap, vrăjitoareo, c-ar trebui să fie la mijloc o sumă nemaipomenită!

Atunci, domnişoara de Saint-Andre, care urmărise cu cea mai vie curiozitate dialogul celor doi, i se adresă, pe jumătate în glumă, pe jumătate serios, pajului:

— Jacques, ce-ar fi să-i ceri şi tu să-ţi facă horoscopul? M-ar distra, să ştii.

La aceste cuvinte, Jacques se ridică, fără să schiţeze nici cea mai mică împotrivire, şi se apropie de bătrînă.

— Uite mîna mea, mătuşă; vrei să-mi faci şi mie horoscopul, cum i-ai făcut căpitanului?

— Cu dragă inimă, copile, spuse ea.

Şi, lîndu-i mîna, albă şi fină ca a unei femei de neam nobil, o scrută atent; apoi clătină din cap.

Ei, bătrîno, întrebă pajul, nu vezi nici un semn bun în mîna mea, nu-i aşa?

— O să fii nefericit.

— Ah! bietul Jacques, spuse Charlotte, pe jumătate ironic, pe jumătate compătimitor.

Tînărul paj surîse melancolic şi murmură, ca pentru sine:

— Nu o să fiu, sînt deja.

— Dragostea o să-ţi aducă toate nenorocirile, continuă bătrîna.

— O să mor tînăr, măcar?

— Vai! Chiar aşa, bietul meu copil: la douăzeci şi patru de ani.

— Cu atît mai bine!

— Cum, Jacques, cu atît mai bine?... Ce tot spui acolo?

— Din moment ce mi-e scris să fiu nefericit, la ce bun să trăiesc? Dar măcar o să mor pe cîmpul de luptă?

— Nu.

— În patul meu?

— Nu.

— Într-un accident?

— Nu.

— Atunci cum o să mor, mătuşă?

— Nu pot să-ţi spun foarte lămurit. Dar ştiu din ce cauză vei muri.

— Şi care va fi această cauză?

Bătrîna coborî vocea:

— O să fii asasin! zise ea.

Tînărul îngălbeni, ca şi cum evenimentul prezis de vrăjitoare trebuia să aibă loc chiar în clipa aceea. Apoi, se duse spre scaunul său cu capul plecat, după ce-i spuse bătrînei:

— Îţi mulţumesc, mătuşă, Facă-se voia destinului.

— Ei, îl întrebă căpitanul, ce ţi-a spus hoaşca asta blestemată, drăguţule?

— Nimic care să merite să fie repetat.

Căpitanul se întoarse către angoumez:

— Ei, viteazule gentilom, nu eşti curios să-ţi afli soarta? Adevărată ori mincinoasă, bună sau rea, o prezicere e un prilej de a mai pierde timpul.

— A, chiar să ştii că am să-i fac o întrebare foarte importantă acestei femei, răspunse gentilomul, care păru că se trezeşte din visarea în care se adîncise.

Şi, ridicîndu-se, merse fără ezitare spre masa vrăjitoarei, cu o mişcare sigură, care sugera o voinţa fermă şi tenace.

— Spune-mi, ţiganco, zise el cu o voce sumbră întinzîndu-i o mînă nervoasă, voi reuşi în ceea ce mi-am propus?

Vrăjitoarea îi prinse mîna într-ale sale. Dar, după ce o privi o secundă, o lăsă să cadă cu un fel de spaimă.

— Da, veţi reuşi, spre nenorocirea dumneavoastră.

— Dar voi reuşi.

— Cu ce preţ, Sfinte Dumnezeule!

— Cu preţul morţii duşmanului meu, nu-i aşa?

— Da.

— Ce contează, atunci?

Şi gentilomul se întoarse la locul său, aruncînd în acest timp o privire încărcată de ură ducelui de Guise, care nu avea cum să-l observe, în clar-obscurul încăperii.

— Ce ciudat! Ce ciudat! şopti bătrînă, toţi trei — asasini!

Şi urmări, apăsată de un fel de groază, grupul format din căpitanul gascon, gentilomul angoumez şi paj. Desfăşurarea acestei scene de chiromanţie fusese urmărită cu atenţie de oaspeţii iluştri care se aflau în cealaltă parte a salonului. Deşi nu avuseseră cum să audă, putuseră cel puţin vedea totul.

Oricîtă neîncredere am arăta în arta ghicitului, orice om e plin de curiozitate să-şi afle viitorul. Atunci cînd ni se prezic întîmplări favorabile sîntem tentaţi să spunem că magia e o ştiinţă adevărată iar atunci cînd ni se prezic tot felul de nenorociri o acuzăm că e mincinoasă. Nu e demirare, deci, că şi mareşalul de Saint-Andre se hotărî sâ-şi afle soarta de la bătrîna vrăjitoare.

— Nu cred prea mult în aceste aiureli, spuse el. Dar trebuie să mărturisesc că, în copilărie, o ţigancă mi-a prezis ce o să mi se întîmple pînă la vîrsta de cincizeci de ani. Şi, cum am trecut acum de cincizeci, n-ar strica să văd ce mi se prezice de-acum pînă la moarte... Apropie-te, fiica lui Belzebuth, strigă el către bătrînă.

Ghicitoarea se ridică şi se apropie.

— Uite mîna, mea, spuse mareşalul. Hai, spune ce vezi, spune fără ocolişuri. Îmi prezici ceva bun?

— Nimic, domnule mareşal.

— Nimic bun? Drace! Dar, la urma urmei, n-are-a-face. Dar ceva rău?

— Nu mă întrebaţi, domnule mareşal.

— Ba da, zău aşa, o să te-ntreb! Hai, spune, ce vezi în palma mea?

— O întrerupere violentă a liniei vieţii, domnule mareşal.

— Vrei să spui că nu mai am mult de trăit, ai?

—Tată! murmură Charlotte, implorîndu-l din ochi să nu mai continue discuţia.

— Lasă-mă, Charlotte, spuse mareşalul.

— Ascultaţi ce vă sfătuieşte acest copil, spuse ghicitoarea.

— Hai, hai, spune tot, ţiganco! Aşadar, o să mor în curînd?

— Da, domnule mareşal.

— De moarte violentă sau de moarte naturală?

— De moarte violentă. Se va întîmplă pe cîmpul de luptă, dar nu de mîna unui duşman loial.

— De mîna unui trădător?

— De mîna unui trădător.

— Asta înseamnă...

—...Că veţi fi asasinat.

— Tată! exclamă fata înfiorîndu-se şi strîngîndu-se la pieptul mareşalului.

— Te pomeneşti că te încrezi în toate vrăjitoriile astea? spuse mareşalul sărutînd-o pe frunte.

— Nu, tată, şi totuşi inima îmi bate să-mi spargă pieptul, ca şi cum nenorocirea pe care ţi-o anunţă are să se întîmple.

— Copila mea! spuse mareşalul dînd din umeri. Uite, arată-i şi mîna ta şi poate că prezicerile ei o să-ţi adauge la firul vieţii toate zilele pe care mi le ia mie.

Dar Charlotte se împotrivi cu încăpăţînare.

— Atunci, o să vă dau eu exemplu, domnişoară, spuse ducele de Guise, întinzînd mîna stîngă vrăjitoarei.

Apoi, cu un surîs:

— Ai grijă, te previn, ţiganco, mi s-a mai făcut de trei ori horoscopul şi de trei ori mi s-a anunţat o soartă nenorocită. Aşa că, pentru onoarea magiei şi a magicienilor, n-ar trebui să dezminţi spusele celor trei dinaintea ta.

— Monseniore, spuse bătrînă după ce îi privi atent palma, nu ştiu ce vi s-a prezis altădată. Iată ce vă prezic eu...

— Ia spune!

— Veţi muri, ca şi mareşalul de Saint-Andre, asasinat.

— E perfect; înseamnă că nu am cum fugi de mîna destinului. Uite, ia asta şi du-te la dracu.

Şi îi aruncă bătrînei o monedă de aur.

— Ca să vezi! Ghicitoarea asta am impresia că ne prezice un adevărat masacru între gentilomi! Încep să regret că am insistat să-i dea drumul înăuntru, duce, spuse prinţul de Conde. Aşa că, spre a nu părea că vreau să scap neatins, mă voi da şi eu pe mîna acestei discipole a diavolului.

— Cum, crezi în vrăjitorii de-astea, prinţe? întrebă ducele de Guise.

— Pe onoarea mea, duce, am văzut atîtea preziceri mincinoase şi am mai văzut atîtea care s-au împlinit, încît voi răspunde cu vorbele lui Michel Montaigne: „Ce ştiu?” Uite,

cumătră, priveşte şi palma mea. Ce vezi în ea? De bine sau de rău, spune tot.

— Iată ce văd, monseniore: o viaţă bogată în lupte şi plină de isprăvi în dragoste, de plăceri şi pericole, încheiată printr-o moarte sîngeroasă.

— Voi fi deci asasinat?

— Da, monseniore.

— Ca şi domnul mareşal de Saint-Andre, ca şi domnul de Guise...

— Ca şi el.

— Fie că zisele tale se vor împlini, fie că nu, uite, cumătră, pentru osteneala ta şi fiindcă m-ai anunţat că voi muri într-o tovărăşie aleasă.

Şi îi aruncă pe masă, nu o monedă, cum făcuse ducele de Guise, ci toată punga lui cu bani.

— Să dea Cerul, monseniore, spuse bătrîna sărutând mîna prinţului, să se înşele baba ghicitoare!

— Iar dacă va fi cum ai zis, cumătră, iţi promit că o să cred în vrăjitorii. E adevărat, adăugă el rîzînd, că o să fie un pic cam tîrziu.

Se lăsă o tăcere apăsătoare; se auzi din nou desluşit cum bate ploaia pe acoperiş, mai slab ca înainte.

— Cred că furtuna a mai slăbit. Respectele mele, domnule duce. Respectele mele, domnule mareşal. Sînt aşteptat la hotel Coligny la orele nouă; mă aştern, dară, la drum.

— Cum, prinţe, pe uraganul ăsta? întrebă Charlotte.

— Domnişoară, spuse prinţul, vă mulţumesc din suflet de bunăvoinţa pe care mi-o arătaţi. Dar cum o să mă tem de trăsnet, din moment ce ştiu că o să mor asasinat?

Şi prinţul, salutând ceremonios pe cei doi bărbaţi şi aruncînd asupra domnişoarei de Saint-Andre o privire care o făcu să-şi plece ochii, ieşi din han; după cîteva clipe, se auzea pe drumul Parisului tropotul repede al calului său.

— Jacques, spune vizitiului să tragă în faţa intrării. Prinţul e aşteptat la nouă la hotel Coligny iar noi, la zece, la palatul Tournelles.

Porunca mareşalului fu îndeplinită. Mareşalul, fiica sa şi ducele de Guise se urcară în trăsură.

Să-i lăsăm acum să-l urmeze pe prinţul Conde pe calea Parisului; îi vom reîntîlni mai tîrziu.

Şi acum, să punem alături numele celor trei personaje cărora ghicitoarea le prezisese că vor fi asasinaţi, şi numele celor trei personaje al căror destin era să devină asasini: ducele de Guise, mareşalul de Saint-Andre, prinţul de Conde; Poltrot de Mere, Baubigny de Mezieres, Montesquiou.

Probabil, nu întâmplător, Providenţa îi adunase pe aceşti şase oameni în hanul *La calul roib*. Voia să le dea astfel şi unora şi altora un avertisment.

I

Marşul triumfal al prezidentului Minard

Marţi 18 decembrie 1559, la şase luni după sărbătoarea tradiţională de *landi*, spre orele trei după-masă, la vremea unui apus de soare superb pentru acel anotimp, călărea, pe Vieille-Rue-du-Temple, cocoţat pe o catîrcă slăbănoagă al cărei aspect dovedea cît de zgîrcit va fi fiind proprietarul ei, maestrul Antoine Minard, unul dintre consilierii parlamentului.

Maestrul Antoine Minard, asupra căruia atragem pentru moment atenţia cititorilor noştri, era un bărbat de vreo şaizeci de ani, gras şi bucălat, care lăsa plin de cochetărie să-i fluture în vînt buclele blonde ale perucii.

În mod obişnuit, faţa acestui om trebuie să fi exprimat o stare de beatitudine deplină; probabil că niciodată, pînă azi, necazurile nu adumbriseră fruntea lui lucitoare şi lipsită de riduri; nici o lacrimă nu-i brăzdase obrajii sub ochii lui enormi; iar pe faţa lui rubicondă, rumenă, susţinută în chip maiestuos de o bărbie triplă, îşi puseseră amprenta numai nepăsarea egoistă şi veselia vulgară.

În ziua aceea de decembrie, chipul prezidentului Minard îşi pierduse însă strălucirea obişnuită. Căci, deşi se afla la mai puţin de patru sute de paşi de casă, nu părea prea sigur că va reuşi să ajungă pînă în pragul ei: chipul său, pe care răzbăteau cele mai vii emoţii, exprima o stare de nelinişte şi nesiguranţă.

Şi avea de ce să se teamă. În urma lui venea o mulţime de oameni care păreau să simtă o adevărată plăcere ocărîndu-l în gura mare, ai fi zis că toţi urlătorii, toate gurile sparte din capitala regatului îşi dăduseră în această zi întîlnire în piaţa Palatului ca să-l însoţească pe drumul său spre casă. Vom încerca să explicăm pe scurt ce motive declanşaseră antipatia celor mai mulţi dintre concitadinii lui împotriva distinsului maestru Minard.

Cu un ceas înainte, maestrul Antoine Minard avusese rolul hotărîtor în condamnarea la moarte a unuia dintre bărbaţii cei mai stimaţi de parizieni, confratele său din parlament, fratele său întru Domnul, preacinstitul consilier

Anne Dubourg. Ce crimă comisese Dubourg? Aceeaşi ca atenianul Aristide. I se spunea *Cel Drept*.

Iată care fuseseră cauzele procesului, ce durase şase luni şi se terminase în acea zi în chipul cel mai nefast pentru sărmanul consilier al parlamentului:

În iunie 1559, forţat de cardinalul de Lorena şi de fratele său Francois de Guise, pe care clerul francez îi numise mesageri ai Domnului pentru apărarea şi păstrarea religiei catolice, apostolice şi romane, regele Henric al II-lea dăduse un edict prin care parlamentul era obligat să condamne la moarte, fără excepţie şi fără drept de graţiere, pe toţi protestanţii.

Or, în ciuda acestui edict categoric, cîţiva consilieri puseseră în libertate un hughenot. Ca urmare, ducele de Guise şi cardinalul de Lorena, care urmăreau exterminarea tuturor protestanţilor, l-au convins pe rege să convoace pe data de 10 iunie, la mănăstirea Augustinilor, unde se afla în acel moment Curtea, Camera cea mare, spre a ţine şedinţă de judecată. Trebuie spus că palatul regal era în acel moment părăsit de rege şi curteni, spre a permite să se pregătească în voie cele două mari ceremonii şi ospeţe de nuntă: al regelui Filip al II-lea cu doamna Elisabeth şi al domnişoarei Marguerite cu prinţul Emmanuel-Philibert.

De trei sau patru ori pe an, toate camerele curţii regale se reuneau şi se ţinea Camera cea mare; această adunare a magistraţilor se numea *mercurială,* fiindcă se ţinea îndeobşte miercurea.

Aşadar, regele sosi în parlament în ziua de *mercurial* şi deschise dezbaterile întrebînd cu asprime cum a fost posibil să fie puşi în libertate protestanţi şi cum se face că nu se dăduse urmare edictului prin care erau condamnaţi la moarte.

Împinşi de acelaşi sentiment de umanitate, cinci consilieri se ridicară şi în numele lor vorbi Anne Dubourg, cu multă hotărîre:

— Fiindcă acest om era nevinovat şi fiindcă a elibera un om nevinovat, fie el şi hughenot, înseamnă să ne lăsăm călăuziţi de dreapta noastră conştiinţă.

Trebuie să spunem că cei cinci consilieri se numeau Dufaur, La Fumee, de Poix, de La Porte şi Anne (sau Antoine) Dubourg. Precum am spus, acesta din urmă îşi asumase

misiunea de a da răspuns regelui. El continuă deci:

— Cît despre edict, sire, nu aş sfătui pe maiestatea sa de a-l ratifica. Cer, dimpotrivă, să fie suspendate condamnările date în virtutea lui, pînă cînd părerile şi vinovăţiile celor ce sînt trimişi cu atîta uşurinţă la moarte să fie cîntărite în chip înţelept şi dezbătute fără grabă înainte de a se da sentinţa.

În acest moment de cumpănă, interveni prezidentul Minard, care ceru regelui o întrevedere între patru ochi. Iată ce spun în această privinţă *Memoriile* lui Conde:

„Acest Minard era un om dibaci, şiret, slab de minte şi rob al poftelor sale. Voind să fie pe plac regelui şi capilor bisericii Romei şi temător că părerea lui Dubourg i-ar putea cîştiga şi pe alţii şi că va trebui să se ţină seama de ea, îi dădu de înţeles regelui că aproape toţi consilierii de la Curtea sa ar fi lutherieni şi că şi-au pus în gînd să-l despoaie de putere şi să-i smulgă coroana; că de aceea îi apără ei pe lutherieni; că ţi se zbîrleşte păru-n cap dacă-i auzi pe unii cum vorbesc de sfînta liturghie; că nu ţin socoteală de legi şi de ordonanţele regale şi că se laudă în gura mare că nu dau doi bani pe ele; că se îmbracă după obiceiul arăbesc, că cei mai mulţi dintre ei se duc adesea în adunări publice, dar niciodată la liturghie, şi că, dacă nu se taie răul din rădăcină, chiar începînd de la această mercurială, sfînta Biserică va fi pe veci pierdută”.

Pe scurt, maestrul Minard, ajutat de cardinalul de Lorena, îl scoase aşa de tare din minţi pe rege, că acesta puse să fie chemaţi seniorul de Lorges, conte de Montgomery, căpitan al gărzii scoţiene, şi domnul de Chavigny, căpitan al gărzii sale personale, şi le porunci să-i ridice pe cei cinci consilieri răzvrătiţi şi să-i închidă fără zăbavă la Bastilia.

Imediat după această arestare senzaţională, toată lumea pricepu care era planul: familia de Guise urmărea să-i bage în sperieţi pe hughenoţi printr-o execuţie îngrozitoare; era clar că cei cinci consilieri, sau măcar cel mai de seamă dintre ei, Anne Dubourg, risca să-şi piardă capul.

Această încincită arestare produse un fel de uimire plină de groază în tot Parisul, şi, imediat, în toate oraşele Franţei, dar mai ales în provinciile din nord. De altfel, am putea considera arestarea acestui magistrat cinstit pe nume Anne Dubourg drept cauza principală a conspiraţiei lui Amboise şi a tuturor tulburărilor şi bătăliilor care au însîngerat pămîntul

Franţei timp de patruzeci de ani.

De aceea îl rugăm pe cititor să ne scuze, dar am socotit că e nimerit să ne oprim, în acest capitol, asupra unor fapte istorice importante care explică mai bine acţiunile personajelor noastre.

La cincisprezece zile după această arestare, vineri 25 iunie, în cea de-a treia zi a turnirului pe care regele îl organizase la castelul Tournelles, la doi paşi de aceeaşi Bastilie de unde consilierii arestaţi puteau auzi răsunetul goarnelor, trompetelor şi oboaielor care marcau desfăşurarea acestei serbări, regele îl chemă pe căpitanul gărzii scoţiene, acelaşi conte de Montgomery care, ajutat de domnul de Chavigny, îi duseseră pe cei cinci consilieri la închisoare, şi îi porunci să se îndrepte degrabă împotriva luterienilor din ţinutul Caux-les-Tournois.

Dispoziţia regelui era clară: contele de Montgomery era autorizat să-i treacă prin tăişul sabiei pe toţi cei molipsiţi de morbul ereziei, să-i supună la caznele cele mai îngrozitoare, să-i pedepsească cu tăierea limbii şi ardere pe rug la foc mic; celor care erau numai bănuiţi, urma să li se scoată ochii.

Or, la cinci zile după ce regele Henric al II-lea îi dădu această însărcinare căpitanului gărzii scoţiene, Gabriel de Lorges, conte de Montgomery, îşi împlîntă lancea în pieptul regelui Henric, ucigîndu-l.

Impresia pe care a produs-o acest asasinat a fost aşa de puternică încît patru din cei cinci consilieri arestaţi şi-au găsit astfel salvarea. Unul a fost iertat de pedeapsă, iar alţi trei au fost condamnaţi la amenzi. Rămînea ca Anne Dubourg să plătească pentru toţi. Nu el cutezase să vorbcască în numele tuturor?

Aşa cum spuneam, familia de Guise susţinea cu toată energia edictele împotriva hughenoţilor; prezidentul Antoine Minard, pe care l-am lăsat mai devreme pe Vieille-Rue-du-Temple, călărind o catîrcă, urmărit de o mulţime de cetăţeni indignaţi, care îl copleşeau cu injurii şi ameninţări, era unul din instrumentele cele mai docile folosite pentru aplicarea acestor edicte drastice. Cînd spuneam că, deşi aflat la mică distanţă de casă, maestrul Minard nu era deloc sigur că va mai ajunge să-i treacă pragul, ne gîndeam, odată cu el, la faptul că, în ajun, fusese ucis cu un foc de pistol tras de

aproape, în plină zi, pe stradă, un grefier al parlamentului numit Julien Fresne, care, cum spunea gura lumii, se îndrepta spre palatul regal cu o scrisoare din partea ducelui de Guise către fratele său, cardinalul de Lorena, în care îl îndemna lămurit pe acesta să grăbească aşteptata condamnare la moarte a lui Anne Dubourg. Se înţelege dar că această întîmplare sîngeroasă, al cărei autor nu fusese prins, îl îngrozise pe sărmanul prezident, şi că, spectrul grefierului asasinat cu o zi înainte îl însoţea pe acest drum, ca o ameninţare fatală. Ăsta era motivul pentru care grăbitul călăreţ îmboldea cu zel animalul, aplicîndu-i lovituri de călcîi în coaste.

În cele din urmă, maestrul Minard ajunse întreg şi nevătămat acasă. Era şi timpul. Căci gloata tîrgoveţilor, înfuriaţi de tăcerea lui, în care vedeau nu frica de moarte ci semnul ameninţător al unei răutăţi criminale, se apropiase, fiind pe punctul să-l înghită, sufocîndu-l.

Urmărit de aceste valuri furioase, prezidentul ajunse în portul salvator, spre marea bucurie a familiei sale; în urma lui, uşa se închise în grabă şi fu zăvorită temeinic.

Onorabilul Minard fusese atît de speriat încît uită catîrca afară la poartă, ceea ce nu i s-ar fi întâmplat în alte condiţii, chiar dacă încăpăţînatul animal nu valora nici măcar douăzeci de bani. Dar tot răul spre bine! Căci, aceşti parizieni naivi şi capricioşi, care trec cu uşurinţă de la ameninţări la batjocură, înlocuind pe nepusă masă o scenă de tragedie cu una de comedie, văzînd că prezidentul le-a lăsat totuşi o pradă oarecare, s-au mulţumit să ia drept trofeu catîrca în locul prezidentului.

Ce s-a întîmplat cu bietul animal, care încăpuse pe mîinile mulţimii, istoria nu mai consemnează. Aşa că să-l lăsăm în plata Domnului şi să-l urmăm pe maestrul Minard în mijlocul familiei sale.

II

Aniversarea prezidentului Minard

Să intrăm deci, odată cu familia prezidentului, în sufragerie, unde îi aştepta, pregătită, masa de seară. Să aruncăm o privire rapidă asupra mesenilor, înainte de a trage cu urechea la discuţiile lor.

Nici unul dintre convivi n-ar fi trezit la prima vedere simpatia unui observator pătrunzător. În jurul mesei erau adunate mostre din toate tipurile de fizionomii neinteresante sau de-a dreptul stupide pe care le putem găsi în toate clasele seciale.

Pe chipurile acestor oameni puteai citi gîndurile care îi preocupau; iar gîndurile lor bîjbîiau prin ceţurile ignoranţei ori prin subteranele rău mirositoare ale vulgarităţii; la unii predomina interesul, la alţii egoismul, la cîţiva avariţia, la ceilalţi senilitatea.

Spre deosebire de mulţimea de pe stradă care, la fel ca sclavii dinapoia carului triumfal roman, strigase cu cîteva minute înainte: „Minard, nu uita că şi tu eşti muritor!”, membrii acestei familii, adunaţi cu ocazia zilei de naştere a prezidentului, care era în acelaşi timp şi ziua numelui său, nu aşteptau decît o vorbă de la consilier ca să-l felicite, care mai de care, pentru rolul hotărîtor pe care îl jucase în procesul confratelui său şi să bea pentru încheierea fericită a acestui proces: condamnarea la moarte a lui Anne Dubourg. Aşa că, în clipa cînd Minard, aşezîndu-se în jilţul său, spuse, trecîndu-şi o batistă peste fruntea îmbrobonată de sudoare: „Ah, pe cinstea mea, prieteni, azi am avut o şedinţă furtunoasă!”, fiecare din cei prezenţi, ca şi cum n-ar fi aşteptat decît acest semnal, izbucni în exclamaţii zgomotoase. Vorbind în numele tuturor, un nepot îi spuse:

— Nu vorbiţi, odihaiţi-vă după aceste mari încercări şi încuviinţaţi de a şterge cu pioşenie sudoarea ce curgede pe nobila voastră frunte. Azi e aniversarea zilei voastre de naştere, o zi atît de glorioasă pentru familia voastră şi pentru parlament, a cărui făclie veşnic trează sînteţi; ne-am adunat

aici cu toţii ca să sărbătorim această zi. Să mai aşteptăm însă cîteva momente, să vă trageţi sufletul; beţi un pahar din acest bourgogne întăritor şi vom ridica şi noi paharele urîndu-vă viaţă lungă. Vă implorăm însă, nu vă puneţi în pericol preţioasa viaţă, făcînd imprudenţe! Familia vrea să vă păstreze, şi să păstreze Bisericii un sprijin de nădejde iar Franţei unul dintre cei mai iluştri fii ai ei.

Cînd acest mic *speech,* al cărui stil era desuet chiar şi în epoca îndepărtată de care vorbim, luă sfîrşit, prezidentul Minard, cu lacrimile în ochi, voi să răspundă; dar mîinile ciolănoase ale nevestei sale, împreună cu mîinile durdulii ale domnişoarelor fiicele sale, îl împiedicară să vorbească. În cele din urmă, după ce se odihni un pic, i se dădu cuvîntul prezidentului Minard şi un „Ssst!" prelungit trecu prin asistenţă, pentru ca nici măcar servitorii, ce stăteau în picioare pe la uşi, să nu piardă nici o silabă din cuvîntarea consilierului.

— Ah, prieteni, spuse el, fraţii mei, dragi rubedenii, iubită şi credincioasă familie, vă mulţumesc din inimă pentru afecţiunea şi pentru elogiile voastre; de care, îndrăznesc să spun că sînt demn, dragile mele rude şi scumpă familie, căci, pot spune cu modestie — sau, dacă preferaţi, cu nobil orgoliu — pot zice dar deschis că, fără prezenţa mea, fără îndărătnicia şi insistenţa mea, la ora aceasta ereticul Anne Dubourg ar fi fost achitat, la fel precum complicii lui De Poix, La Fumee, Dufaur şi de La Porte; dar, datorită opoziţiei mele energice, partida e cîştigată şi, continuă el ridicînd ochii spre cer în semn de mulţumire, tocmai am obţinut, mulţumită Celui de Sus, condamnarea acestui hughenot mizerabil.

— Oh! oh! *Vivat!* strigară toţi într-un glas, ridicînd braţele spre cer. Trăiască ilustrul nostru prezident!... Trăiască cel care doboară pe toţi duşmanii credinţei!... Trăiască în veci marele prezident Minard!...

Şi, după rubedenii, strigătele fură preluate de servitorii aflaţi dincolo de uşă, de bucătăreasă în bucătărie, de rîndaşul din grajd, care repetară în cor:

—Trăiască marele prezident Minard!

—Mulţumesc, prieteni, mulţumesc! spuse sărbătoritul, cu o voce mieroasă. Dar să ştiţi că doi bărbaţi, doi mari bărbaţi, doi prinţi, au dreptul la o parte din laudele cu care m-aţi

copleşit; fără ei, fără sprijinul lor, fără influenţa lor, n-aş fi putut să duc la capăt această spinoasă afacere. Aceşti doi bărbaţi, prietenii mei, sînt monseniorul ducele Francois de Guise şi Eminenţa Sa cardinalul de Lorena. Deci, după ce aţi băut în sănătatea mea, să bem în sănătatea lor, prieteni, şi Dumnezeu să apere zilele acestor doi mari oameni de stat!

Închinară în cinstea ducelui de Guise şi a cardinalului de Lorena; dar doamna Minard observă că delicatul său soţ abia duse pentru o clipă paharul la buze şi îl puse înapoi pe masă, în timp ce o amintire îi întunecă privirea, ca un nor.

— Ce e cu tine, dragul meu, întrebă ea, de unde tristeţea care te-a cuprins deodată?

— Vai! exclamă prezidentul, nici o victorie nu poate fi deplină, nu există bucurie fără un dram de tristeţe! Tocmai îmi veni prin minte o amintire neplăcută,

— Dar ce te-ar putea întrista astfel, scumpul meu soţ, în momentul acesta de triumf? îl întrebă prezidenta.

— În clipa cînd închinam pentru domnul de Guise şi fratele său, m-am gîndit că ieri a fost asasinat un om pe care aceşti monseniori îmi făcuseră cinstea să-l trimită la mine cu un mesaj.

— Ce om? strigă familia în cor.

— Adică un grefier, voiam să spun.

— Cum, unul din grefieri a fost asasinat ieri?

— O, Doamne, chiar aşa. Îl cunoaşteţi pe Julien Fresne? întrebă Minard.

— Julien Fresne? Ba bine că nu! zise unul.

— Un catolic desăvîrşit, strigă altul.

— Un om foarte onorabil, spuse al treilea.

— Eu l-am întîlnit chiar ieri pe strada Barre-du-Bec; după cîte spunea, venea de la *hotel*[4] de Guise şi se ducea spre palat, sări al patrulea.

— Ei bine, chiar aşa era. Şi, cum a intrat pe podul Notre-Dame, a fost asasinat! Aducea domnului cardinal de Lorena, din partea fratelui său, ducele de Guise, o misivă pe care trebuia să mi-o înmîneze mie! continuă prezidentul Minard.

— Oh, ce grozăvie! exclamă prezidenta.

— Asasinat! repetă familia, în cor. Încă un martir!

— Şi a fost arestat asasinul, cel puţin? întrebă prezidenta.

[4] *Hotel* – în sensul mai vechi, de casă boierească, palat.

— Nu l-au prins, răspunse Minard.

— Nu se bănuieşte măcar cine e?

— Mai mult decît atît, există certitudini. Cine să fi fost, dacă nu un prieten al lui Anne Dubourg?

— Bineînţeles că era un prieten al lui Dubourg, repetă, după prezident, întreaga familie. Cine altul să fi fost?

— N-a fost nimeni arestat? întrebă mai departe prezidenta.

— Aproape o sută de persoane. Eu însumi am ridicat mai bine de treizeci de suspecţi.

— Mare ghinion o să aveţi dacă asasinul nu se va afla printre ei.

— Dacă nu va fi printre ei nu-i nimic: o să aresteze alţi o sută, două sute chiar, trei sute la nevoie...

— Ce criminali! spuse o domnişoară de vreo optsprezece ani, ar trebui să fie arşi toţi pînă la unul!

— Să ştii ca ne-am gîndit şi la asta, răspunse prezidentul. Ziua în care se va hotărî moartea tuturor protestanţilor va fi cea mai frumoasă din viaţa mea.

— O, ce om cinstit eşti, dragul meu! spuse prezidenta cu lacrimi în ochi.

Cele două fiice ale lui Minard veniră şi-l îmbrăţişară.

— Şi se ştie ce conţinea scrisoarea ducelui de Guise? întrebă prezidenta.

— Nu, răspunse Minard, şi tocmai despre asta s-a discutat la Curte astăzi. Dar se va şti mîine, căci astă-seară cardinalul de Lorena urmează să se vadă cu ilustrul său frate.

— Asta-nseamnă că scrisoarea a fost furată?

— Bineînţeles; este chiar foarte posibil ca bietul Julien Fresne să fi fost asasinat numai fiindcă era purtătorul acestei scrisori. Asasinul a luat scrisoarea şi a fugit; au fost trimişi arcaşi pe urmele lui; toată paza şi toţi oamenii domnului de Mouchy au fost puşi în mişcare; dar pînă la ceasurile cinci nu era nici o veste îmbucurătoare.

În acest moment, intră o slujnică, anunţîndu-l pe domnul Minard că un necunoscut, avînd asupra lui scrisoarea smulsă în ajun din mîinile lui Julien Fresne de asasin, insistă să-i vorbească imediat.

— O, să intre, să intre! exclamă prezidentul cuprins de

bucurie. Aici e mîna Domnului, care mă răsplăteşte pentru zelul cu care apăr cauza sfintă şi face să-mi cadă în mîini această misivă preţioasă.

Domnul Minard văzu intrînd un tînăr de cel mult douăzeci şi cinci de ani, cu părul roşu, barbă blondă, ochii vii şi pătrunzători şi chipul palid; invitat de prezident să stea jos, veni şi se aşeză chiar în faţa lui, de cealaltă parte a mesei. Înainte de a lua loc, salută pe toţi cei de faţă, cu multă curtoazie şi cu surîsul pe buze. Jilţul pe care îl alesese se afla chiar în dreptul uşii.

Era însuşi Robert Stuart: omul care, retrăgîndu-se din faţa celor care-l asasinaseră pe prietenul său Medard, le strigase că vor mai avea ocazia să audă de el.

— Spuneţi-mi, domnule, zise Robert Stuart adresîndu-se prezidentului, am onoarea să vorbesc cu domnul prezident Minard?

— Da, domnule, chiar aşa, răspunse prezidentul, uimit că acest tînăr nu se pricepe să citească fizionomiile, şi nu şi-a dat seama că, din toată asistenţa, nimeni altul n-ar putea fi celebrul Minard. Da, domnule, eu sînt prezidentul Minard.

— Foarte bine, domnule, continuă necunoscutul; veţi vedea imediat că, dacă v-am făcut această întrebare, care la prima vedere poate părea indiscretă, asta se explică prin aceea că am vrut să evit orice echivoc.

— Despre ce este vorba, domnule? întrebă magistratul. Mi s-a spus că doriţi să-mi înmînaţi misiva pe care o purta asupra lui sărmanul Julien Fresne cînd a fost asasinat.

— Poate că a fost o exagerare, domnule, dacă vi s-a spus că intenţionez să v-o înmînez. N-am făcut o promisiune de felul ăsta. O să v-o dau sau o s-o păstrez, asta atîrnă de răspunsul ce-l veţi da la o cerere ce am să vă fac; înţelegeţi, nu-i aşa, domnule, că, spre a intra în posesiunea unei hîrtii aşa de importante, a trebuit să-mi risc viaţa. Un om nu-şi riscă viaţa de florile mărului, dumneavoastră, obişnuit să citiţi în inima omului ştiţi bine că e nevoie pentru asta de un motiv foarte însemnat. Am deci onoarea să vă repet, ca să nu mai fie nimic neclar, că n-o să vă pun în mînă scrisoarea decît dacă voi fi satisfăcut de răspunsul pe care-l veţi da la întrebarea mea.

— Şi despre ce fel de întrebare e vorba, domnule?

Domnule prezident, ştiţi mai bine ca oricine că într-o anchetă bine condusă, fiecare lucru vine la timpul potrivit. Aşa că nu vă pot răspunde la întrebare în acest moment.

— Dar aveţi scrisoarea la dumneavoastră?

— Iat-o, domnule.

Şi tînărul scoase din buzunar o hîrtie împăturită şi sigilată pe care i-o arătă prezidentului Minard.

Primul gînd al acestuia, trebuie s-o recunoaştem, nu a fost deloc cinstit; se întrebă dacă n-ar trebui să facă un semn verilor şi nepoţilor săi, care ascultau discuţia foarte surprinşi, să se arunce asupra necunoscutului, să-i smulgă scrisoarea şi să-l trimită să îngroaşe rîndurile celor întemniţaţi la Châtelet, suspectaţi de asasinarea lui Julien Fresne.

Dar chipul hotărît al tînărului, pe care se citea o voinţă de neclintit, îl făcu pe prezident să se teamă că nu va avea forţa necesară spre a-l face să-i cedeze preţiosul document; trebuia să-şi pună la bătaie deci extraordinara lui abilitate, înlocuind violenţa prin viclenie; cum, dincolo de o anume severitate a tonului, ţinuta elegantă şi comportarea extrem de civilizată a acestui tînăr erau suficiente motive pentru o asemenea invitaţie, prezidentul îi propuse să participe şi el la masa de familie, ca să aibă timpul necesar să-şi spună pe îndelete toată povestea.

Tînărul mulţumi foarte politicos, dar refuză invitaţia. Atunci, prezidentul îi oferi să bea o băutură rece, dar tînărul mulţumi şi îl refuză din nou.

— Atunci vă ascult, domnule, zise Minard. Şi, din moment ce nu vreţi să ne onoraţi masa, vă cer permisiunea de a continua supeul. Căci, vă mărturisesc deschis, sînt mort de foame.

— Chiar aşa să faceţi, domnule, vă doresc poftă bună! Problema pe care vreau să v-o aduc la cunoştinţă este atît de importantă că este nevoie, ca să fie bine înţeleasă, de o serie de lămuriri preliminare. Mîncaţi, domnule prezident! Eu o să încep dezbaterea.

— Dezbateţi, domnule, dezbateţi; eu o să mănînc în acest timp, zise prezidentul.

Şi, într-adevăr, făcînd celorlalţi semn să-i urmeze exemplul, prezidentul începu să mănînce cu poftă.

— Domnule, începu necunoscutul, fără grabă, acom-

paniat de zgomotele făcute de o duzină de furculiţe şi de cuţite, pe care toţi se străduiau să le manevreze cît mai discret, ca să nu piardă un cuvînt din povestea care începea, domnule, după accentul meu bănuiesc că v-aţi dat seama deja că nu sînt francez.

— Într-adevăr, spuse prezidentul cu gura plină, simt în vorba dumneavoastră un accent englezesc.

— Aşa este, domnule, şi obişnuita dumneavoastră perspicacitate nu se dezminte nici de data asta. Sînt născut în Scoţia. Aş mai fi fost şi acum acolo, dacă un eveniment, pe care e inutil să vi-l povestesc, nu m-ar fi constrâns să vin în Franţa, Unul din compatrioţii mei, discipol fervent al lui Knox...

— Un eretic englez, deci, nu-i aşa? întrebă prezidentul Minard turnîndu-şi vin de bourgogne în pahar.

— E vorba de iubitul meu dascăl, răspunse necunoscutul înclinîndu-se.

Domnul Minard aruncă spre meseni o privire plină de înţeles, adică: „Ascultaţi, prieteni, o să aveţi de auzit nişte lucruri de pomină!”

Robert Stuart continuă:

— Unul dintre compatrioţii mei, acest fervent discipol al lui Knox, se afla, acum cîteva zile, într-o casă unde merg şi eu cîteodată în vizită; acolo se vorbea de condamnarea la moarte a consilierului Anne Dubourg.

Glasul lui tremură pronunţînd ultimele cuvinte, iar chipul lui, şi aşa palid, deveni pămîntiu. Se stăpîni însă şi nimeni nu observă momentul său de slăbiciune. Continuă, deci, văzînd toate privirile aţintite asupra sa:

— Compatriotul meu, auzind numele lui Anne Dubourg, păli vizibil, aşa cum poate mi se întîmplă şi mie în acest moment, şi îi întrebă pe cei ce vorbeau de condamnare dacă e posibil ca parlamentul să comită o asemenea nedreptate.

— Domnule, strigă prezidentul, cît pe-aci să se-nece înghiţind strîmb, la auzul unor vorbe aşa de îndrăzneţe, domnule, ştiţi, sper, că vă aflaţi în faţa unui membru al parlamentului!

— Iertare, domnule, răspunse scoţianul, dar aşa s-a exprimat compatriotul meu. Iar el nu vorbea în faţa unui membru al parlamentului, ci în faţa unui simplu grefier al parlamentului, numit Julien Fresne. Julien Fresne a făcut atunci

imprudenţa să spună, în faţa acestui compatriot al meu:

„În buzunarul meu se află o scrisoare a monseniorului duce de Guise în care domnul duce cere parlamentului regelui să se încheie odată povestea asta cu numitul Anne Dubourg şi cît mai repede.

Auzind aceste vorbe, compatriotul meu simţi un fior de moarte şi văzu negru înaintea ochilor. Se ridică, se repezi la grefier şi îl rugă, cu cerul şi pămîntul, să nu ducă destinatarului această scrisoare, arătîndu-i că, dacă Dubourg va fi condamnat, o să poarte şi el o parte din vină pentru această crimă. Dar Julien Fresne se dovedi de neînduplecat.

Compatriotul meu salută, ieşi în stradă şi se puse la pîndă. Cînd grefierul plecă de-acasă, se apropie de el, şoptindu-i, cu un glas cumpănit dar foarte ferm:

— Julien Fresne, ai o noapte întreagă să te gîndeşti. Dar dacă mîine, la ora asta, ţi-ai îndeplinit misiunea, aşa cum îţi propui, vei muri!

— Oh! oh! făcu prezidentul.

— Şi astfel vor muri, continuă scoţianul, toţi cei care au contribuit, într-un fel sau altul, la moartea lui Anne Dubourg.

Domnul Minard se scutură ca de un vis urît, căci îi era greu să ghicească dacă aceste ultime cuvinte fuseseră pronunţate de compatriotul scoţianului în faţa lui Julien Fresne sau îi erau adresate lui însuşi.

— Dar compatriotul dumneavoastră e un bandit! îi spuse el lui Robert Stuart, simţind că întreaga familie aşteaptă doar un cuvînt al său ca să-şi exprime indignarea,

— Un adevărat bandit! un bandit mizerabil! strigară toţi pe mai multe voci.

— Domnule, spuse tînărul fără să clipească, eu sînt scoţian, şi nu înţeleg prea bine ce vrea să spună acest cuvînt pe care l-aţi pronunţat şi pe care l-au repetat, după dumneavoastră, onorabilele dumneavoastră rude. O să continui.

Şi, după ce salută asistenţa cu o plecăciune iar ceilalţi îi înapoiară salutul, deşi se vedea că n-o fac cu plăcere, el continuă:

— Compatriotul meu se întoarse la el acasă şi, neputînd închide un ochi, se sculă iar şi se duse să se plimbe prin faţa casei domnului Julien Fresne...

...Se plimbă astfel toată noaptea şi toată dimineaţa. Continuă s-o facă pînă la ceasurile trei după-masă fără să bea şi să mănînce. Într-atît era de vîrtoasă dorinţa lui de a-şi respecta cuvîntul dat lui Julien Fresne. Căci, explică scoţianul, compatrioţii mei pot fi nişte bandiţi, domnule Minard, dar au şi ei o calitate: dacă-şi dau cuvîntul, nu-l calcă niciodată.

În sfîrşit, pe la ceasurile trei, Julien Fresne ieşi din casă. Compatriotul meu îl urmări şi, văzîndu-l că se îndreaptă spre palat, îi ieşi înainte şi îl opri chiar la capătul podului Notre-Dame.

„Julien Fresne, îi spuse el, te-ai gîndit bine?”

Julien Fresne deveni foarte palid. Scoţianul îl luase prin surprindere, parcă ieşise din pămînt şi avea un aer foarte ameninţător. Dar, ce-i al lui e-al lui, onorabilul grefier răspunse foarte răspicat:

„M-am gîndit. Iar concluzia meditaţiei mele este că trebuie să îndeplinesc ce mi-a poruncit domnul duce de Guise”.

„Ducele de Guise nu e stăpînul dumitale, el n-are dreptul să-ţi dea porunci”, continuă scoţianul.

„Domnul de Guise nu numai că este stăpînul meu, dar este şi stăpînul Franţei”.

„Cum adică?”

„Aţi uitat, domnule, că ducele de Guise este în fapt rege în acest regat?”

„Domnule, spuse compatriotul meu, o discuţie politică pe această temă ne-ar lua prea mult timp; nu împărtăşesc cîtuşi de puţin aceste păreri şi revin la întrebarea pe care v-am pus-o aseară: aveţi în continuare intenţia de a duce această scrisoare la parlament?”

„Chiar acum mă duc acolo în acest scop”,

„Înseamnă că aveţi şi scrisoarea?”

„Se află la mine”, răspunse grefierul.

„Pentru numele lui Dumnezeu, renunţaţi la gîndul de a da această scrisoare călăilor lui Dubourg! “

„Peste cinci minute, va ajunge la destinaţie”.

Şi Julien Fresne schiţă gestul de a-l da la o parte pe compatriotul meu, ca să-şi poată continua drumul.

„Ei bine, dacă-i aşa, strigă compatriotul meu, nici tu nici scrisoarea nu veţi ajunge la palat, Julien Fresne!” Şi scoţînd de

sub mantie un pistol, îl ţinti pe Julien Fresne, care căzu fără viaţă pe caldarîm; apoi, după ce luă scrisoarea, unicul motiv al acestui omor, compatriotul meu îşi continuă liniştit drumul, cu sufletul împăcat; căci omorîse un nemernic încercînd să salveze un nevinovat...

Prezidentul făcu feţe-feţe. Sute de picături de sudoare străluciră brusc pe fruntea lui. În încăpere se aşternu tăcerea.

— E o căldură înăbuşitoare aici, spuse maestrul Minard privind roată pe cei prezenţi, nu credeţi, prieteni?

Cineva se repezi să deschidă o fereastră. Dar scoţianul făcu semn, cu ambele mîini întinse, să nu se ridice nimeni.

— Nu vă deranjaţi, domnilor, spuse el. Eu tot nu iau masa, o să deschid eu fereastra, ca să aibă aer domnul prezident. Dar, ca să nu-l prindă cumva curentul după ce deschid fereastra, am să închid uşa. Şi, după ce răsuci o dată cheia în broască, se întoarse şi îşi reluă locul, în faţa prezidentului Minard. Dar, în timp ce făcu aceste operaţii, cu o rapiditate nemaipomenită, mantia scoţianului flutură o clipă lăsînd să se vadă o tunică din zale de oţel şi, la cingătoare, nu mai puţin de trei arme ofensive: două pistoale şi o sabie scurtă.

Tînărul scoţian nu păru să se sinchisească dacă cei de faţă văzuseră sau nu ţinuta lui războinică şi, aşezîndu-se la locul său, se adresă prezidentului:

— Ei bine, dragă domnule Minard, cum vă simţiţi acum?

— Ceva mai bine, răspunse acesta fără tragere de inimă.

— Să ştiţi că mă bucur de ce-mi spuneţi! continuă scoţianul.

Şi, înconjurat de o tăcere mormîntală, în care s-ar fi putut auzi perfect bîzîitul unei muşte, dacă în luna decembrie ar mai fi existat muşte, scoţianul se pregăti să-şi continue povestirea.

III

Un buchet pentru prezidentul Minard

Robert Stuart reluă deci povestirea din locul unde o lăsase.

— Compatriotul meu luă scrisoarea şi, temîndu-se să nu-l urmărească cineva, fugi pe Grande-Rue-Montmartre şi ajunse în cartierul Grange-Bateliere, unde putu să citească, în sfîrşit, scrisoarea ducelui de Guise. Abia acum el observă, aşa cum am observat eu însumi citind-o, că această scrisoare a ducelui de Guise servea doar ca învelitoare unei ordonanţe a regelui Francisc al II-lea, cum veţi vedea imediat şi domniile voastre, cînd vă voi prezenta scrisoarea. Căci scrisoarea fiind dezlipită, prietenul meu se gîndi că are dreptul de a cerceta de la cine vine şi cui îi este adresată, în scopul de a o duce el însuşi la adresa indicată.

Scoţianul scoase, pentru a doua oară, pergamentul de la piept, îl desfăcu şi citi cu glas tare cele ce urmează:

„Prea iubiţilor şi credincioşilor noştri prezident la curtea parlamentului din Paris, avocaţi şi procurori ai aşezămîntului mai sus-amintit.

Din partea regelui.

Iubiţii şi credincioşii noştri, este pentru noi o pricină de mare supărare văzînd atîta tărăgăneală în giudecarea ,şî încheierea procesului ce se ţine la curtea parlamentului împotriva consilierilor popriţi din cauza rătăcirilor întru credinţă şi asemenea în privinţa consilierului Dubourg; dorinţa noastră e să ajungeţi cît mai iute la un sfîrşit. Pentru aceasta, vă cerem şi poruncim ca, lăsînd la o parte orice alte pricini, să purcedeţi neîntîrziat şi să vă osteniţi a îndeplini giudecata lor, cu numărul de juzi hotărît de curte, fără a mai îngădui nici o amînare, astfel ca să putem să avem un mare prilej de mulţumire, de care nu ne-am putut bucura pînă acum.

(Semnat:) FRANCOIS
(Şi, mai jos): DE LAUBESPINE

— Cum aşa, domnule! strigă prezidentul Minard, regăsindu-şi energia după citirea acestei scrisori care justifica pe deplin condamnarea pe care tocmai reuşise să o obţină împotriva lui Dubourg, aveţi o asemenea scrisoare asupra dumneavoastră încă de azi-dimineaţă?

— De ieri la orele patru după-masă, domnule, dacă-mi permiteţi ca, întru cinstirea adevărului, să reconstitui faptele aşa cum s-au petrecut ele.

— Aveţi în mîini de ieri după-masă o asemenea scrisoare, reluă prezidentul pe acelaşi ton autoritar, şi nu v-aţi grăbit să mi-o aduceţi mai repede?

— Vă repet, domnule, spuse tînărul, vîrînd scrisoarea la loc sub vestă, că deocamdată nu cunoaşteţi cu ce preţ am obţinut această scrisoare şi care e preţul cu care o dau.

— Atunci, vă ascult, spuse prezidentul, să auzim ce răsplată doriţi pentru o faptă care, de altfel, nu înseamnă decît îndeplinirea unei obligaţii morale.

— Nu e vorba de o obligaţie aşa de simplă pe cît credeţi, domnule, continuă tînărul. Motivul care l-a făcut pe compatriotul meu să împiedice scrisoarea de a ajunge la destinaţie, adică la parlament, există încă şi, fie că soarta consilierului Dubourg îl interesează îndeaproape pe compatriotul meu, adică moartea lui îi poate provoca o mare suferinţă, fie că nedreptatea parlamentului i se pare o crimă odioasă şi, în cazul ăsta, încăpăţînarea lui de a păstra scrisoarea se explică prin dorinţa firească a oricărui om cinstit de a împiedica să se făptuiască o mîrşăvie sau măcar să o întîrzie, dacă n-o poate împiedica de-a binelea, el a jurat că va înapoia această scrisoare numai în clipa cînd va fi sigur de eliberarea lui Anne Dubourg, şi că, pe deasupra, va ucide pe toţi cei care s-ar opune la eliberarea consilierului... Şi iată deci din ce motiv l-a ucis pe Julien Fresne, nu fiindcă ar considera o persoană aşa de neînsemnată ca acest grefier purtînd cine ştie ce vină; însă, prin această faptă a vrut să dea de înţeles celor mai mari decît acest Fresne că, din moment ce n-a şovăit cînd era vorba de viaţa unui oarecare, cu atît mai mult nu va şovăi cînd va fi în joc viaţa unor oameni însemnaţi.

Aici, prezidentul simţi nevoia să ceară să se mai deschidă o fereastră. Fiecare fir de păr din peruca lui blondă era

îmbrobonat de sudoare ca o ramură de salcie plîngătoare după ce a trecut ploaia. Dar, gîndind că emoţia lui teribilă nu se va potoli doar cu o gură de aer proaspăt în plus, se mărgini să arunce de jur-împrejurul mesei priviri îngrozite, încercînd să citească în ochii celorlalţi ce comportament ar fi mai potrivit să urmeze în faţa acestui scoţian al cărui prieten are asemenea porniri bestiale. Dai, rînd pe rînd, fiecare dintre cei priviţi plecau ochii, păstrând o tăcere mormîntală, părînd să nu înţeleagă întrebarea mută a prezidentului Minard.

Totuşi, prezidentul parlamentului, acest om care fusese proclamat cu puţin timp înainte sprijinul cel mai vajnic al credinţei şi cel mai ilustru cetăţean al Franţei, acest om nu putea să lase asemenea ameninţări fără răspunsul cuvenit. Dar pînă unde trebuia să meargă cu răspunsul său? Dacă se ridica din jilţul său şi trecea de cealaltă parte a mesei, încercînd să-l ia de guler pe acest scoţian periculos, exista riscul ca acesta să tragă spada din teacă sau să pună mîna pe pistol. Şi, judecînd după expresia energică de pe chipul lui, chiar aşa ar fi făcut. Acest gînd, de a-l ataca frontal pe oaspetele său, un oaspete ce se dovedea foarte stînjenitor, pieri din mintea prezidentului Minard la fel de repede cum se ivise, exact ca un norişor mînat, de vînt, iar acest spirit lucid intui că, procedînd astfel, erau puţine şanse de cîştig.

Ba, dimpotrivă, avea numai de pierdut. Şi în primul rînd propria lui viaţă, de care prezidentul Minard se bucura din plin şi pe care dorea s-o păstreze cît mai mult timp posibil. Căută aşadar o cale ocolită ca să iasă din această situaţie, pe care instinctul lui îi spunea că trebuie s-o rezolve cu maximum de prudenţă; oricît de avar era, ar fi dat bucuros cincizeci de scuzi de aur să-l vadă pe acest scoţian blestemat de cealaltă parte a uşii şi nu de cealaltă parte a mesei. Şi maestrul Minard găsi această ieşire; va proceda cu acest oaspete nepoftit exact cum fac unii cînd vor să îmblînzească un cîine rău: va încerca să-l îmblînzească şi să-l măgulească. Luînd această hotărîre. se adresă oaspetelui său pe un ton ce se voia vesel şi binevoitor:

— Tinere domn, după felul în care vorbiţi, după chipul plin de inteligenţă, după ţinuta distinsă, pot afirma, fără să mă înşel, că nu sînteţi un om banal; aş zice chiar mai mult, că toată purtarea voastră este a unui gentilom de cea mai bună

spiţă.

Scoţianul se înclină, fără să scoată o vorbă.

— Ei bine! continuă prezidentul, din moment ce stau de vorbă cu un om educat şi nu cu un cetăţean fanatic (aici avu o mare dorinţă de a zice: nu cu un asasin precum compatriotul dumneavoastră, dar acea prudenţă specifică magistraţilor îl făcu să se stăpînească), precum compatriotul dumneavoastră, daţi-mi voie să vă spun că un om n-are dreptul să se facă judecătorul semenilor săi; sînt multe lucruri care l-ar putea face să judece greşit şi ăsta e şi motivul pentru care au fost întemeiate tribunalele: ca nimeni să nu fie judecător în propria sa cauză. Admit deci, tinere, că acest compatriot al dumneavoastră a făcut cu conştiinţa împăcată ceea ce a făcut. Dar sper că veţi fi de acord cu mine că, dacă fiecare ar fi investit cu acest drept de a judeca pe alţii, n-ar exista nici o raţiune, de exemplu, prespunînd, şi este o simplă supoziţie, că împărtăşiţi părerile compatriotului dumneavoastră, n-ar exista deci nici o raţiune, zic, ca dumneavoastră, un om educat şi lucid, să veniţi să-mi luaţi viaţa chiar în mijlocul familiei mele sub pretextul că nici dumneavoastră nu sînteţi de acord cu condamnarea consilierului Dubourg.

— Domnule prezident, spuse scoţianul, care, printre meandrele acestui discurs încîlcit întrevedea nevolnicia magistratului în toată goliciunea ei, domnule prezident, permiteţi-mi, cum se zice în parlament, să vă readuc la chestiune, din moment ce aici nu sînteţi prezident, ci un simplu avocat.

— Ba dimpotrivă, mi se pare că sîntem chiar în miezul chestiunii, răspunse Minard, care îşi regăsea întrucîtva siguranţa, atunci cînd dialogul reintra pe un făgaş cu care era obişnuit.

— Ba vă rog să mă scuzaţi, domnule, continuă scoţianul, nu este aşa, din moment ce mă interpelaţi direct, deşi nici n-a fost vorba de mine pînă în această clipă; e vorba de prietenul meu, din partea lui am venit să vă cer un răspuns la următoarea întrebare: „Domnule prezident Minard, sînteţi de părere că domnul consilier Dubourg trebuie condamnat la moarte?”

Răspunsul era foarte simplu de dat, din moment ce consilierul Dubourg fusese condamnat la moarte cu o oră mai

devreme şi prezidentul Minard primise felicitările familiei cu ocazia acestui eveniment. Dar, cum maestrul Minard se gîndi că s-ar putea, mărturisind deschis trista realitate a acestei condamnări, să primească din partea scoţianului altceva decît felicitări, continuă să-şi pună în aplicare tactica pe care socotise prudent să o adopte.

— Ce-aş putea să vă răspund, domnule? zise el; n-aş putea să vă lămuresc care sînt părerile confraţilor mei în această problemă; aş putea cel mult să vă spun care este părerea mea.

— Domnule prezident, spuse scoţianul, stimez aşa de mult părerea dumneavoastră personală încît, trebuie să ştiţi, despre ea vreau să-mi vorbiţi, nu despre părerea confraţilor.

— La ce v-ar folosi să cunoaşteţi părerea mea? întrebă prezidentul, urmînd aceeaşi tactică a evitării.

O să-mi folosească să o cunosc, răspunse scoţianul, care părea hotărît să aplice cu maestrul Minard metoda cîinelui care aleargă după iepure, adică să-l urmărească fără preget oricîte ocoluri face, pînă cînd îl prinde.

— Dumnezeule, spuse prezidentul, obligat să dea explicaţii, părerea mea în legătură cu deznodămîntul acestei judecăţi este formată de mult timp.

Tînărul îl fixă insistent pe domnul Minard, care, fără voia lui, coborî privirea şi continuă să vorbească, rar, ca şi cum ar fi priceput că e necesar să-şi cîntărească fiecare cuvînt cu multă atenţie.

— Desigur, spuse el, este regretabil să fie condamnat la moarte un om care, în alte privinţe, ar fi putut merita stima publică, un confrate, aproape un prieten, aş zice. Dar, după cum vedeţi şi din această scrisoare patentă a regelui, Curtea nu aşteaptă decît sentinţa în acest proces nefericit, ca să poată respira şi să treacă la altele; trebuie deci încheiat procesul, şi nu mă îndoiesc că, dacă parlamentul ar fi primit ieri misiva Maiestăţii Sale, sărmanul consilier, pe care sînt obligat să-l condamn ca eretic dar îl regret foarte sincer ca om, ar fi fost în clipa asta pe eşafod sau la cîţiva paşi de el.

— A! deci faptul că prietenul meu l-a ucis ieri pe Julien Fresne a servit la ceva? spuse scoţianul.

— Nu mare lucru, răspunse prezidentul; o mică amînare, nimic mai mult.

— Dar, oricum, o amînare de o zi înseamnă douăzeci şi patru de ore de răgaz pentru un nevinovat şi în douăzeci şi patru de ore se pot schimba multe lucruri.

— Domnule, spuse prezidentul Minard, care, cu experienţa lui de vechi avocat, îşi recăpătă stăpînirea de sine văd că vorbiţi despre consilierul Dubourg ca despre un nevinovat...

— Vorbesc despre el din punctul de vedere al lui Dumnezeu, domnule, spuse scoţianul ridicînd cu gravitate degetul spre cer.

— Da, spuse prezidentul; dar din punctul de vedere al oamenilor?

— Aveţi convingerea, maestre Minard, întrebă scoţianul, că, din punctul de vedere al oamenilor, desfăşurarea procesului a fost corectă?

— Trei episcopi l-au condamnat, domnule, trei episcopi au dat acelaşi verdict.

— Aceşti episcopi nu erau, fiecare, în acelaşi timp, jude şi parte în cauza respectivă?

— Se poate, domnule; dar de ce un hughenot recurge la nişte episcopi catolici?

-— Dar cui aţi fi vrut să se adreseze, domnule?

— E o problemă foarte gravă, spuse maestrul Minard, şi extrem de încîlcită.

— O problemă pe care, de altfel, parlamentul a hotărît să o descîlcească.

— Aşa precum ziceţi, domnule, răspunse prezidentul.

— Ei bine, domnule, compatriotul meu şi-a închipuit că dumneavoastră vă revine gloria de a fi obţinut această condamnare.

Întrebarea diabolică ce se ascundea sub această frază îl puse pe magistrat într-o mare încurcătură. Îi era ruşine să dea înapoi în faţa acestui om după ce se lăudase în faţa celorlalţi zece că a obţinut prin eforturile sale condamnarea lui Dubourg. După ce se sfătui din ochi cu rudele sale şi crezu că a găsit la ceilalţi un îndemn şi o încurajare, el spuse:

— Domnule, din respect pentru adevăr trebuie să afirm că, în această împrejurare, am sacrificat, într-adevăr, prietenia cît se poate de afectuoasă pe care o purtam confratelui Dubourg pe altarul unei datorii sfinte.

— Ah! făcu scoţianul.

— Ei bine! domnule, întrebă maestrul Minard, care începea să-şi piardă răbdarea, unde vreţi să ajungeţi?

— La capăt, şi sîntem tot mai aproape.

— Haida-de, ce-l interesează pe compatriotul dumneavoastră dacă am jucat sau nu un rol în influenţarea deciziei parlamentului?

— Îl interesează chiar foarte mult.

— La ce-i foloseşte?

— Compatriotul meu pretinde că, din moment ce dumneavoastră sînteţi răspunzător pentru încurcătura asta, tot dumneavoastră aveţi datoria să descurcaţi totul.

— Nu pricep, bolborosi prezidentul.

— E foarte simplu, totuşi: în loc de a vă folosi influenţa de care dispuneţi pentru a obţine o condamnare, folosiţi-o pentru a obţine achitarea.

— Dar, spuse unul dintre nepoţi pierzîndu-şi şi el răbdarea, din moment ce acest consilier Dubourg a fost deja condamnat, cum vreţi ca unchiul să mai obţină achitarea lui?

— Condamnat! exclamă scoţianul; aţi spus că Dubourg a fost condamnat?

Prezidentul aruncă o privire înspăimîntată spre nepotul care avea mîncărime la limbă. Dar acesta nu păru să observe.

— Ei, desigur, condamnat! spuse el, astăzi la ora două după prînz... Unchiule, nu ne-ai spus aşa, sau n-am înţeles eu bine?

— Aţi înţeles perfect, domnule, îi spuse scoţianul tînărului, interpretînd tăcerea prezidentului exact aşa cum trebuia interpretată.

Apoi, întorcîndu-se spre Minard:

— Deci, astăzi, la orele două, consilierul Dubourg a fost condamnat?

— Da, domnule, se bîlbîi Minard.

— La ce? la amendă?

Minard nu răspunse.

— La închisoare?

Aceeaşi tăcere din partea prezidentului.

După fiecare întrebare a scoţianului, chipul său devenea tot mai palid.

— La moarte? veni ultima întrebare.

Prezidentul făcu, ezitînd, un semn afirmativ din cap.

— Ei bine, fie! spuse scoţianul. La urma urmelor, cît timp un om n-a murit încă, nu trebuie să pierdem speranţa, şi, cum spunea prietenul meu, dacă aţi încurcat lucrurile, puteţi să le şi descurcaţi.

— Cum?

— Cerînd regelui să anuleze sentinţa.

— Dar, domnule, spuse maestrul Minard, care făcea parcă echilibristică deasupra unei prăpăstii, dar, domnule, dacă aş propune să fie graţiat Anne Dubourg, regele n-ar accepta propunerea mea în ruptul capului.

— Şi de ce oare?

— Păi, fiindcă scrisoarea pe care o deţineţi şi ne-aţi citit-o aici arată cum nu se poate mai clar voinţa lui.

— În aparenţă, da.

— Cum adică, în aparenţă?

— Exact aşa. Precum am avut onoarea să vă spun, această scrisoare a regelui era învelită într-o altă scrisoare purtînd scrisul ducelui de Guise. Ei bine, vă voi citi, cu permisiunea dumneavoastră, conţinutul acestei scrisori. Iată-l:

Monseniore şi scump frate,

Iată, în sfîrşit, scrisoarea Maiestăţii Sale. I-am smuls-o cu mare greutate, şi aproape c-a trebuit să-i pun cu de-a sila pana în mînă să-l fac să scrie aceste opt litere nefericite care compun propriul său nume. Trebuie să existe prin preajma Maiestăţii Sale vreun prieten necunoscut al acestui blestemat de eretic; aşa că grăbeşte-te, ca nu cumva regele să nu revină asupra hotărîrii sale, sau ca, odată condamnat, să nu-l graţieze.

Fratele tău respectuos,
FRANCOIS DE GUISE

17 decembrie, anul de graţie 1559

Scoţianul îşi ridică privirea asupra prezidentului, întrebîndu-l:

— Aţi ascultat cu atenţie, domnule?

— Cît se poate de atent.

— Credeţi că e nevoie să v-o citesc încă o dată, ca să nu vă scape vreun amănunt?

— Ar fi inutil.

— Doriţi să vă convingeţi că e scrisul prinţului şi că scrisoarea poartă sigiliul prinţului loren?

— Am toată încrederea în dumneavoastră.

— Ei bine, ce deduceţi dumneavoastră din această scrisoare?

— Că regele a ezitat ca să scrie mesajul său către parlament. Dar, în cele din urmă, l-a scris!

— Da, dar l-a scris călcîndu-şi pe inimă. Şi că, dacă un om ca dumneavoastră, de exemplu, domnule prezident, s-ar duce să-i spună acestui adolescent încoronat căruia i se spune rege: „Sire, noi l-am condamnat pe consilierul Dubourg ca să dăm exemplu, dar trebuie ca Maiestatea Voastră să-l graţieze ca să se facă dreptate!”, regele, căruia prinţul a fost obligat să-i călăuzească mîna ca să-l facă să-şi scrie cele opt litere ale numelui său, ei bine, regele va semna graţierea!

— Şi dacă, totuşi, conştiinţa mea se opune să fac ceea ce îmi cereţi, domnule? spuse prezidentul Minard, încercînd, evident, să tatoneze terenul.

— V-aş ruga, domnule, să vă reamintiţi de jurămîntul pe care l-a făcut prietenul meu, scoţianul, ucigîndu-l pe Julien Fresne: să-i ucidă pe toţi cei care, direct sau indirect, au contribuit la condamnarea consilierului Dubourg.

În acel moment, umbra grefierului, asemenea unei umbre proiectate de o lanternă magică, trecu ca o părere peste peretele sufrageriei. Dar prezidentul îşi întoarse capul ca să n-o vadă.

Ah, dar e absurd ce-mi spuneţi! răspunse el.

— Absurd? Ce vreţi să spuneţi, domnule prezident?

— Păi, fiindcă mă ameninţaţi, pe mine, un magistrat, şi încă în casa mea şi în prezenţa familiei mele.

— Asta ca să vă trezesc, domnule, tocmai datorită acestei ambianţe de familie, un sentiment de milă pentru propria-vă persoană, un sentiment pe care Dumnezeu nu l-a sădit în inima dumneavoastră pentru alţii.

— Am impresia, domnule, că în loc să vă căiţi şi să-mi cereţi scuze, mă ameninţaţi în continuare.

— V-am spus, doar, domnule, că omul care l-a ucis pe

Julien Fresne a jurat moarte oricui se va opune încercării de a salva viaţa lui Dubourg, şi că, grijuliu, ca să nu se îndoiască nimeni de cuvîntul lui, a început prin a-l executa pe grefier, nu atît fiindcă l-ar fi considerat pe grefier vinovat, cît pentru a da un avertisment binevenit altor duşmani, aflaţi mai sus, mult mai sus, pe scara socială. Veţi cere regelui graţierea lui Anne Dubourg? în numele prietenului meu, vă somez să-mi răspundeţi.

— Aa! Mă somaţi să vă răspund, mă somaţi deci în numele unui ucigaş, al unui tîlhar? strigă, ieşindu-şi din fire, prezidentul.

— Reţineţi, domnule, spuse tînărul, că sînteţi liber să-mi răspundeţi cu „da” sau „nu”.

— Aa! Sînt liber să vă răspund cu „da” sau „nu”?

— Fără îndoială.

— Ei bine! atunci să-i spui scoţianului dumitale, urlă prezidentul, scos din minţi de calmul imperturbabil al celui care îl ţintuia sub săgeţile întrebărilor, să-i spui scoţianului dumitale că un om pe nume Antoine Minard, unul din prezidenţii Curţii, a jurat, cu mîna pe cruce, moarte lui Dubourg; că acest prezident nu are decît un cuvînt şi că va demonstra asta mîine.

— Ei bine, domnule, răspunse Robert Stuart, fără să facă vreun gest care să vădească o umbră de emoţie, repetînd aproape întocmai cuvintele spuse de celălalt, să ştiţi că există un scoţian care a jurat moarte lui Antoine Minard, unul dintre prezidenţii Curţii; că acest scoţian n-are decît un cuvînt, şi că vă demonstrează asta chiar în acest moment.

Spunînd ultimele cuvinte, Robert Stuart, care-şi vîrîse mîna dreaptă sub mantia-i largă, scoase la vedere un pistol, îl armă fără zgomot şi, înainte ca cineva să fi putut să-l împiedice, cu o mişcare fulgerătoare, îl ţinti pe maestrul Minard, aflat de cealaltă parte a mesei, şi trase asupra lui.

Antoine Minard se răsturnă pe spate.

Murise.

Într-o altă casă, familia celui ucis ar fi încercat, fără îndoială, să-l prindă pe asasin. Dar aici nici vorbă de aşa ceva. Toţi cei aflaţi în jurul mesei se gîndeau cum să-şi salveze propria lor viaţă: unii au fugit în oficiu scoţînd strigăte de groază, alţii s-au îmbulzit să se ascundă sub masă, fără să

spună nici cîrc... Era o zăpăceală generală şi Robert Stuart, rămas oarecum singur în vasta sufragerie a casei Minard, de unde toţi dispăruseră ca luaţi de vînt, se retrase cu paşi rari şi siguri, ca un leu, cum spune Dante, şi fără ca nimănui să-i treacă prin gînd să-l împiedice.

IV

Printre scoţieni

Pe la ceasurile opt spre seară, Robert Stuart ieşi din casa maestrului Minard. Strada era pustie, acum, la căderea nopţii. Scoţianul, gîndindu-se la cele două victime ale sale, murmură:

— Cu ăsta, fac doi!

Nu-l mai punea la socoteală pe cel de pe malul Senei: îl trecuse în contul prietenului său Medard.

Ajuns în faţa primăriei, adică în piaţa Greve, unde erau executaţi condamnaţii, îşi aruncă involuntar ochii spre locul unde se ridica de obicei spînzurătoarea. Apoi se apropie, cu paşi rari, gînditor, de acel loc.

— Aici, zise el, Anne Dubourg va suferi pedeapsa pentru geniul său, dacă regele nu-l graţiază. Dar cum poate fi constrîns regele să-l graţieze?

Plecă mai departe, o luă pe strada Tannerie, se opri în faţa unei uşi deasupra căreia se bălăbănea, scîrţîind, o firmă pe care se putea citi:

LA SPADA REGELUI FRANCISC I

Făcu gestul de a intra, dar după o clipă se răzgîndi, spunîndu-şi: „Ar fi o nebunie să intru în han, peste zece minute, arcaşii vor fi aici... Nu, o să mă duc la Patrick”.

Traversă în grabă strada Tannerie şi podul Notre-Dame; aruncă în treacăt o privire asupra locului unde, în ajun, îl ucisese pe Julien Fresne; apoi, străbătînd cu paşi mari Cite[5] şi podul Saint-Michel, ajunse în strada Battoir-Saint-Andre.

Acolo, se opri în faţa unui han, ca şi în strada Tannerie. Pe firma lui stătea scris:

LA SCAIETELE SCOŢIAN

— Cred că aici locuia Patrick Macpherson, îşi spuse el, ridicînd privirile şi cercetînd cu atenţie ferestrele. Undeva, sus, chiar sub acoperiş, se afla o cămăruţă unde venea Patrick, în zilele cînd nu era de gardă la Louvre.

Îşi făcu socoteala că va urca şi, dacă uşa camerei va fi închisă, o va forţa lovind-o cu garda sabiei sau cu patul

[5] *Cite* – Insulă pe Sena, în mijlocul Parisului, unde se află catedrala Notre-Dame și Palatul de Justiție.

pistolului. Deodată, însă, uşa hanului se întredeschise, lăsînd să treacă un om îmbrăcat în costumul arcaşilor din garda scoţiană.

— Cine e? întrebă arcaşul, cît pe-aci să se izbească de Robert Stuart.

— Un compatriot, răspunse eroul nostru în cea mai curată scoţiană.

— Ohohoo! Ce văd, Robert Stuart? exclamă arcaşul.

— Chiar el, dragul meu Patrick.

— Şi prin ce întîmplare te afli în faţa uşii mele la ora asta? îl întrebă arcaşul, întinzînd mîinile către prietenul său.

— Venisem să-ţi cer un serviciu, dragul meu Patrick.

— Vorbeşte. Dar fii foarte scurt, mă grăbesc. La nouă şi jumătate se face apelul la Louvre şi a sunat deja de nouă orologiul de la biserica Saint-Andre. Ascult, dar.

— Uite ce e, prietene. Ultimul edict m-a obligat s-o şterg din hanul unde stăteam.

— A, da, înţeleg! Tu eşti de altă religie şi ai nevoie de doi garanţi care să fie catolici.

— Pe care n-am timp să-i caut şi poate că nici nu i-aş găsi, chiar dacă i-aş căuta. Dacă aş umbla pe străzi, aş fi cu siguranţă arestat în noaptea asta. Vrei să mă primeşti la tine pentru două-trei zile?

— Pentru două-trei, nopţi, de acord, şi chiar în toate nopţile de peste an, dacă-ţi face plăcere! Dar ziua... e altă treabă.

— De ce, Patrick? întrebă Robert.

— Pentru că, răspunse arcaşul plin de mândrie, de cînd n-am mai avut plăcerea să te văd, am făcut o cucerire.

— Tu, Patrick?

— Te pomeneşti că te miri, ai? întrebă arcaşul.

— Nu, desigur! Dar asta îmi încurcă socotelile, asta-i tot.

Robert nu părea dispus să ceară mai multe explicaţii. Dar Patrick era prea încîntat de el însuşi ca să ţină seama de discreţia prietenului său.

— Da, dragul meu, nevasta unui consilier al parlamentului mi-a făcut onoarea să se amorezeze de mine şi mă aştept, de la o zi la alta, să-mi facă o vizită.

— Drace! făcu Robert. Atunci consideră că nu ţi-am cerut nici un serviciu.

— Dar de ce spui asta? Să nu iei mărturisirea mea drept un refuz. Presupun că într-o zi această galantă doamnă, cum zice domnul de Brantome, va consimţi să urce pînă în cuibuşorul meu. Observă că asta e o simplă presupunere! Dacă va fi aşa, o ştergi. Dacă nu, rămîi la mine pînă o să ţi se urască. Trebuie să recunoşti că e greu să aranjăm lucrurile într-un chip mai potrivit!

— Aşa e, dragă Patrick, spuse Robert; accept propunerea ta cu recunoştinţă şi nu aştept decît ocazia de a face şi eu un gest asemănător pentru tine.

— Asta-i acum! spuse Patrick, între doi prieteni, între doi scoţieni, poate fi vorba de recunoştinţă? A, dar fii atent ce idee mi-a venit, exclamă el...

— Ei, s-auzim...

— Totuşi, prietene Robert, să ştii că ai putea să-mi faci un mare serviciu. Un serviciu imens.

Vorbeşte, sînt la dispoziţia ta.

— Mulţumesc! Doar că...

— Spune despre ce e vorba!

— Crezi că sîntem de aceeaşi înălţime?

— Aproximativ.

— Şi la fel de solizi?

— Aşa cred.

— Vino aici, în lumina lunii, să te văd mai bine.

Robert se supuse.

— Da ştii că ai o vestă superbă? continuă Patrick, dînd la o parte, curios, pulpanele mantiei cu care era îmbrăcat prietenul său.

— Superbă nu e cuvântul potrivit.

— Nou-nouţă...

— Am cumpărat-o acum trei zile.

— E adevărat, cam închisă la culoare, continuă Patrick. Dar ea va vedea în asta dorinţa mea de a mă ascunde de privirile indiscrete.

— Unde vrei s-ajungi?

— Uite unde vreau s-ajung, dragă Robert: pe cît de multă simpatie îmi arată doamna gîndurilor mele, pe atît de bănuitor mă priveşte soţul ei. De cîte ori vede trecînd un arcaş din garda scoţiană îl priveşte cu multă răutate; aşa că înţelegi cum s-ar uita la mine dacă mi-ar observa uniforma pe treptele

casei sale...

— Înţeleg perfect ce spui.

— ...Aşa că doamna m-a sfătuit să nu mai pun picioarele în casa ei îmbrăcat în costum scoţian. Şi mă căznesc de azi de dimineaţă să obţin prin mijloace cinstite un rînd de haine ca să le schimb cu ale mele; costumul tău, pricepi, e cam mohorît, dar poate chiar din cauza asta pare să fie exact ce-mi trebuie mie. Fă deci un gest prietenesc şi împrumută-mi-l pentru mîine.

Ultimele cuvinte ale scoţianului, care dovedeau acea încredere în sine absolută ce i-a caracterizat întotdeauna pe scoţieni, îl făcură pe Robert Stuart să surîdă.

— Hainele mele, punga mea şi inima mea îţi aparţin, dragă prietene, spuse el. Totuşi, nu uita că va trebui probabil să ies şi eu mîine şi deci o să-mi trebuiască hainele.

— Ei, drace!

— Ştii, la fel ca filozoful antic, port asupra mea toată averea.

— Pe sfîntul Dunstan, asta mă încurcă!

— Şi mă întristează.

— Şi culmea e că, cu cît privesc mai mult vesta asta a ta, cu atît mi se pare mai potrivită pentru mine, exclamă Patrick.

— Adicătelea, e ca un fel de potrivеală miraculoasă, spuse Robert, care avea un plan anume.

— Să nu găsim noi nici o soluţie oare?

— Eu nu văd, Patrick. Dar tu eşti un om plin de imaginaţie, bate-ţi capul.

— Am o idee, strigă Patrick.

— Care?

— Cu condiţia ca soţul iubitei tale să nu arate aceeaşi antipatie faţă de arcaşii gărzii scoţiene ca soţul doamnei mele.

— N-am o iubită, Patrick, spuse Robert cu un aer sumbru.

— Ei bine, atunci, spuse arcaşul, care nu urmărea decît realizarea ideii lui şi, în consecinţă, nu-l mai preocupa nimic altceva, în acest caz, ţie îţi este indiferent ce haine pui pe tine.

— Total indiferent, spuse Robert.

— Păi atunci, dacă eu îmbrac hainele tale, îmbracă-le tu pe ale mele.

De data asta, Robert Stuart nu-şi putu ascunde un surîs

mulţumit.

— Cum adică? întrebă el, ca şi cum n-ar fi înţeles prea bine.

— Ţi-e silă să te îmbraci cu uniforma de arcaş scoţian?

— Cîtuşi de puţin.

— Ei bine, dacă o să fii obligat să ieşi din casă, n-ai decît să foloseşti uniforma mea.

— Ai dreptate, nimic mai simplu, într-adevăr.

— Uniforma o să-ţi permită, pe deasupra, să intri la Louvre.

Robert tresări de plăcere.

— Era visul meu, spuse el surîzînd.

— Bine, atunci, pe mîine!

— Pe mîine, spuse Robert Stuart, strîngînd mîna prietenului său.

Patrick îl opri.

— Ai uitat un singur lucru, spuse el.

— Care?

— Poate că nu ţi se pare foarte important: cheia de la camera mea.

— Aşa e, pe onoarea mea, spuse Robert. Dă-mi-o.

— Uite-o. Noapte bună, Robert!

— Noapte bună, Patrick!

Şi după ce şi-au mai strîns o dată mîna, cei doi tineri se despărţiră; Patrick se îndreptă spre Louvre, Robert spre camera lui Patrick.

Să-l lăsăm pe Patrick, care va ajunge exact la vreme ca să răspundă la apelul de seară, şi să-l urmăm pe Robert Stuart, care, după ce a încercat la două sau trei uşi, a nimerit în şfîrşit broasca uşii lui Patrick.

Locuinţa lui Patrick era o mansardă micuţă şi curată, foarte asemănătoare cu cămăruţele studenţilor din zilele noastre. Încăperea era luminată de resturile unui foc din curpeni. Mobila se reducea la un pat destul de arătos, un cufăr mic, două scaune de nuiele şi o masă, pe care, într-o ulcică de gresie cu gît alungit, fumega încă restul unei lumînări din seu.

Robert luă un cărbune aprins, suflă în el şi aprinse din nou lumînarea. După care se aşeză pe un scaun în faţa mesei şi, prinzîndu-şi capul în mîini, se adînci în gînduri.

— Asta e, spuse el în cele din urmă, trecîndu-şi mîna

nervos prin păr, ca şi cum ar fi vrut să se debareseze de o mare povară, asta e! Îi voi scrie regelui!

Şi se ridică. Găsi pe marginea şemineului o călimară cu cerneală şi o pană de scris. Dar apoi căută în zadar, scotoci prin sertarul mesei şi prin cufăr dar nu găsi nici urmă de hîrtie sau pergament.

O luă apoi de la capăt cu căutatul. În zadar. Probabil că prietenul său îşi folosise ultima foaie ca să-i scrie iubitei sale.

Se aşeză din nou pe scaun, disperat.

— O! spuse el, în lipsa unei bucăţi de hîrtie, n-aş putea folosi o soluţie disperată?

Sunase de zece seara. În vremea aceea, neguţătorii nu vegheau, ca în zilele noastre, pînă la miezul nopţii. Era, într-adevăr, într-o mare încurcătură.

Îşi aduse aminte brusc de scrisoarea regelui pe care o avea asupra lui, o scoase din sîn şi se hotărî să-i scrie pe verso regelui. Îşi puse la îndemînă călimara, prinse pana în mînă şi scrise:

Sire,

Condamnarea consilierului Anne Dubourg este nedreaptă şi nelegiuită. Şi-au pus în gînd să orbească pe Maiestatea Voastră şi să o facă să verse sîngele cel mai curat din regatul său.

Sire, un om vă strigă din inima mulţimii: Deschideţi ochii şi priviţi flăcările rugurilor pe care nişte ambiţioşi le aprind în jurul vostru, în toate colţurile Franţei.

Sire, plecaţi urechea la gemetele care se ridică din piaţa Greve pînă la geamurile palatului Louvre.

Ascultaţi şi priviţi, Sire. După ce veţi fi auzit şi văzut toate acestea, cu siguranţă veţi ierta.

Scoţianul citi din nou scrisoarea şi apoi o împături invers decît prima dată, cu scrisul regelui la vedere.

— Iar acum, murmură el, cum să fac să ajungă scrisoarea în Louvre? Să-l aştept pe Patrick pînă mîine? Ar fi prea tîrziu. De altfel, l-ar considera pe bietul Patrick drept complicele meu şi l-ar aresta imediat. Şi aşa îl expun la mari riscuri cerîndu-i să mă găzduiască. Ce e de făcut?

Se aşeză la fereastră şi căută o idee. Orice om aflat la

ananghie obişnuieşte să caute un sprijin în obiectele care îl înconjoară.

Am mai spus, cred, ziua fusese superbă pentru o zi de decembrie.

Robert căută în cerul limpede şi înstelat, în aerul proaspăt, în tăcerea nopţii, sfatul de care avea nevoie.

Din mansadra lui Patrick, aflată în punctul cel mai de sus al clădirii, el observa turnuleţele de la palatul regal.

La un moment dat, privirea îi căzu asupra turnului de lemn, aflat la extremitatea palatului, faţă în faţă cu turnul Nesle, ridicîndu-se între malul Senei şi curtea interioară a Louvrului, superb conturat sub lucirile fantasmagorice ale lunii. La vederea acestui turn, Robert păru că se luminează: găsise mijlocul pe care îl căuta de-a face să ajungă mesajul său sub ochii regelui. Aşa că, vîrînd din nou în sîn pergamentul scris şi pe o faţă şi pe alta, stinse lumînarea, îşi puse iar pe cap pălăria de fetru, îşi aruncă mantia pe umeri, coborî scara şi ieşi în stradă.

Chiar cu cîteva zile înainte se dăduse o ordonanţă prin care se interzicea tuturor trecătorilor precum şi luntraşilor să traverseze Sena după ceasurile cinci după-masă.

Se făcuse ora zece; bacul nu mai mergea. Singura soluţie era să facă în sens invers exact acelaşi drum pe care îl făcuse venind din piaţa Greve.

O luă deci spre podul Saint-Michel, lăsă în stînga sa strada Barillerie ca să nu dea peste santinelele palatului şi, trecînd podul Notre-Dame, intră din nou în labirintul de străzi prin care putea ajunge la Louvre.

De la începutul domniei lui Francisc I, palatul Louvre era înconjurat de grămezi de pietriş, pietre de construcţie şi cherestea. El arăta mai degrabă ca unul din acele palate neterminate care cad în ruină înainte de a fi construite depît ca locuinţa strălucitului rege al Franţei. Ca urmare, era destul de uşor să te strecori printre blocurile mari de piatră îngrămădite atît în jurul castelului cît şi in interiorul clădirii.

Ascunzîndu-se cu grijă după blocurile de piatră şi folosind cu abilitate fiecare şanţ, fiecare movilă de pămînt, mergînd de-a lungul Senei, Robert Stuart ajunse la o sută de paşi de marele portal al Louvrului aflat, chiar pe malul rîului; o luă apoi pe lîngă peretele palatului pînă la Turnul Nou şi, văzînd

două ferestre luminate, ridică de jos o piatră, smulse şnurul de la pălărie şi legă cu el strîns pergamentul în jurul pietrei, apoi, dîndu-se doi-trei paşi înapoi şi luîndu-şi avînt, măsurînd din ochi distanţa, aruncă micul lui proiectil înspre una din cele două ferestre luminate de la primul etaj.

Zgomotul geamului spart şi agitaţia care i se păru că s-a produs în cameră ca urmare a acestui zgomot i-au dat de înţeles că mesajul lui şi-a atins ţinta. Rămînea acum ca mesagerii să-şi facă datoria şi să înmîneze regelui mesajul.

— Minunat, îşi zise el. Acum, să aşteptăm. Vom vedea mîine dacă scrisoarea a avut vreo urmare.

Retrăgîndu-se iute, cu paşi uşori de pisică, privi atent în jurul său, spre a se asigura că nu fusese remarcat şi nu văzu, în depărtare, decît santinelele care îşi făceau rondul, cu pas rar şi cadenţat. Era clar că nu-l observaseră. Convins că nu-l văzuse nimeni, Robert Stuart urmă acelaşi drum ca la venire, apucînd pe strada Battoir-Saint-Andre.

Se înşela însă: fusese văzut şi auzit de doi bărbaţi care, aflaţi la vreo cincizeci de paşi de el, ascunşi de întuneric la poalele Turnului Nou, stăteau de vorbă foarte însufleţiţi, tocmai ca să nu pară că ar fi văzut şi auzit ceva.

Aceste două personaje erau prinţul de Conde şi amiralul de Coligny.

Să vedem ce subiect de conversaţie acapara în asemenea măsură pe cele două ilustre personaje încît nu păreau să se nelinişteascâ nici măcar de pietrele pe care persoane anonime le aruncau, în plină noapte, în ferestrele palatului regal.

V

La poalele Turnului Nou

Spune Brantome în cartea sa *Căpitani iluştri:* „Acum se cuvine să vorbim despre un foarte mare căpitan, dacă o fi existat vreunul cîndva”.

Să facem şi noi precum Brantome. Să fim, numai, ceva mai drepţi faţă de Gaspard de Coligny, senior de Châtillon, spunînd că nu se prenumără printre oamenii de Curte ai familiei de Guise.

Am mai vorbit despre ilustrul apărător al cetăţii Saint-Quentin, în *Regina Margot* şi *Pajul ducelui de Savoia.* Pentru cei care nu le-au citit, mi se pare necesar să spun cîteva vorbe despre naşterea, familia şi strămoşii *amiralului.*

Subliniez acest cuvînt, fiindcă acesta era titlul sub care se făcuse cunoscut cel despre care vorbim şi fiindcă se întîmplă foarte rar să fie amintit sub numele de Gaspard de Coligny sau sub acela de seniorul de Châtillon. Titlul de amiral se impusese asupra celorlalte.

Gaspard de Coligny se născuse la 17 februarie 1617, la Châtillon-sur-Loing, rezidenţa seniorială a familiei sale.

Tatăl său, un nobil bressan[6], se stabilise în Franţa după unirea provinciei sale cu regatul. El ocupa un rang superior în armatele regelui şi, devenind proprietar al senioriei de Châtillon, îşi adăugase şi acest nume.

O luase de nevastă pe Louise de Montmorency, sora conetabilului, despre care am avut ocazia să vorbesc adesea, mai ales în romanele *Ascanio, Cele două Diane şi Pajul ducelui de Savoia.*

Cei patru fii ai seniorului de Châtillon şi anume Pierre, Odet, Gaspard şi Dandelot, erau deci nepoţii conetabilului. Cel dintîi, Pierre, muri la cinci ani. Cel de-al doilea, Odet, se găsi în situaţia de a susţine onoarea numelui.

La douăzeci de ani după această moarte, conetabilul avea la dispoziţie comănacul de cardinal. Nici unul dintre fiii lui nu l-a dorit; l-a oferit atunci fiilor surorii sale; Gaspard şi Dandelot, avînd amîndoi un temperament de războinici, au

[6] *Bressan* – din orașul Bresse.

refuzat; Odet, un ins calm şi contemplativ, acceptă.

Aşa că Gaspard, al cărui tată murise de altfel în 1522, se văzu cap de familie.

Am mai povestit în alt loc cum şi-a desăvîrşit el instrucţia ca tovarăş de arme al lui Francois de Guise şi ce prietenie i-a unit pe cei doi tineri pînă în clipa cînd relaţiile lor s-au răcit brusc, în urma bătăliei de la Renty, unde fiecare din ei făcuse minuni de vitejie, fiindcă fiecare din ei ar fi vrut să nu împartă gloria cu celălalt. Cînd, după moartea ducelui Claude de Lorena, tînărul duce Francois şi cardinalul, fratele său, s-au aşezat în fruntea partidului catolic şi au acaparat afacerile statului, această răceală s-a transformat într-o ură fără leac.

În acest timp, cu toată ura înverşunată cu care îl urmărea familia de Guise, tînărul Gaspard de Châtillon devenise unul dintre bărbaţii cei mai distinşi ai epocii, iar faima şi onorurile ce i se făceau crescuseră neîncetat. După ce fusese numit cavaler de ducele d'Enghien, odată cu fratele său Dandelot, şi asta chiar pe cîmpul de bătaie de la Cerisoles, unde fiecare din ei capturase cîte un drapel duşman, fusese făcut colonel în 1544, apoi, trei ani mai tîrziu, colonel general al infanteriei. În cele din urmă, deveni amiral; cu ocazia acestei avansări, el renunţase, în favoarea fratelui său Dandelot, pe care-l iubea şi de care era iubit, la funcţia de colonel general de infanterie.

Către 1545, cei doi fraţi se însuraseră cu două fete aparţinînd nobilei case bretone de Laval.

După ce a apărat cu un curaj admirabil oraşul Saint-Quentin asediat de spanioli, a fost luat prizonier la ultimul asalt. În timpul captivităţii, la Anvers, i-a căzut în mînă o Biblie şi astfel fu convertit la altă religie. După alţi şase ani, fratele său Dandelot trecu şi el la calvinism.

Renumele său şi importanţa funcţiei sale l-au desemnat în chip firesc pe amiral ca şef militar al religiei reformate. Totuşi, cum nu se produsese încă o ruptură făţişă între cele două partide şi nu începuseră persecuţiile împotriva reformaţilor, Dandelot şi fratele său Gaspard ocupau mai departe la Curte locul la care le dădea dreptul rangul lor.

Dar, cum spune un istoric al vremii, „Curtea n-avea un duşman mai periculos decît amiralul".

Înzestrat cu un sînge-rece, un curaj şi o abilitate fără egal, el părea născut să devină exact ce a devenit: un veritabil

şef al partidului calvinist; avea o tenacitate şi o energie căreia nimic nu-i rezista; deşi a cunoscut destule înfrîngeri, el devenea de obicei mai de temut după ce pierdea o luptă decît adversarii săi după ce o cîştigau. Nu dădea doi bani pe rangul său, nu punea mare preţ pe viaţa sa, era gata în orice clipă să o sacrifice spre a apăra regatul sau pentru triumful credinţei sale; astfel, în persoana lui se întâlneau în chip fericit geniul militar cu virtuţile unui mare cetăţean al Franţei.

În vîltoarea acelor timpuri furtunoase chipul său senin e o oază de linişte şi siguranţă. El e asemenea marilor stejari care stau neclintiţi în calea furtunii, asemenea unui munte al cărui creştet rămîne calm în mijlocul trăsnetelor care nu-l pot clinti.

Prinţul de Conde, bărbat dotat cu un geniu activ şi întreprinzător, se va sprijini pe amiral în acerba campanie, dusă timp de aproape zece ani, împotriva armatelor regelui.

Aşa cum am spus, în acea noapte de decembrie 1559, prinţul de Conde era angajat într-o tainică discuţie cu amiralul de Coligny, în umbra Turnului Nou al palatului Louvre.

L-aţi cunoscut, ca prezenţă fizică cel puţin, pe prinţul de Conde; l-aţi văzut intrînd în hanul *Calul roib* şi v-aţi putut face chiar o idee despre caracterul lui, după cele cîteva cuvinte spuse de el. Să-mi permiteţi acum să adaug cîteva amănunte ce mi se par absolut necesare privind persoana lui şi poziţia ce o ocupa în acel moment la Curte.

Prin comportarea sa, domnul de Conde nu îşi arăta încă adevărata valoare; dar se putea bănui ce urma să devină, şi trebuie spus că acestui tînăr şi frumos prinţ i se prevedea un viitor strălucit, deşi pînă la ora aceea nu se făcuse cunoscut decît prin numeroase şi răsunătoare aventuri galante, căci, ca şi contemporanul său don Juan, înscria pe lista interminabilă a cuceririlor sale pe doamnele cele mai renumite de la Curte.

Prinţul avea în 1559 douăzeci şi nouă de ani. Era cel de-al cincilea şi ultimul fiu al lui Charles de Bourbon, conte de Vendome, mlădiţa cea mai nouă din vechiul arbore al casei de Bourbon. Fraţii săi mai vîrstnici erau: Antoine de Bourbon, rege al Navarrei şi tatăl lui Henric ai IV-lea; Francois, conte d'Enghien; cardinalul Charles de Bourbon, arhiepiscop de Rouen; şi Jean, conte d’Enghien, care, cu doi înainte, în 1557, fusese ucis în bătălia de la Saint-Quentin.

În acel moment deci, Louis de Conde nu era decît

mezinul familiei, neavînd altă avuţie decît capa şi spada. Şi trebuie să spunem că sabia lui valora mai mult decît capa. Prinţul mînuise această spadă în războaiele lui Henric al II-lea umplîndu-se de glorie şi în cîteva conflicte personale care îi aduseseră un renume de viteaz aproape la fel de răsunător ca acela de bărbat cu noroc în dragoste şi de amant inconstant.

Ai fi spus că adagiul „posesiunea ucide dragostea" fusese inventat anume pentru prinţul de Conde. Din clipa cînd o femeie fusese a lui, interesul lui pentru ea dispărea cu totul. Acest amănunt era bine cunoscut printre *doamnele galante* ale căror isprăvi le-a descris Brantome; şi totuşi, ce lucru ciudat! asta nu părea să le micşoreze cu nimic interesul pe care-l arătau tânărului prinţ atît de galant şi de jovial; mai mult, îi dedicaseră şi următorul catren menit să-l apere de rele:

Pe acest tînăr tare frumuşel
Ce-ntruna cîntă şi vesel e mereu,
Şi-n fiecare clipă iubita şi-o sărută,
De rău să ni-l ferească Dumnezeu!

Ne-am hazardat să citǎm aceste versuri destul de nereuşite, numai şi numai fiindcă ele dau o imagine destul de exactă a sentimentelor de simpatie pe care le inspira la Curte Louis de Conde. Simpatie pe care i-o arătau nu numai femeile. Amiralul de Coligny, destul de tînăr încă, avea patruzeci şi doi de ani, îl iubea pe Louis de Conde ca şi cum ar fi fost unul din fraţii lui; în schimb, prinţul de Conde, caracter aventuros, înclinat prin firea sa, mai degrabă, spre a studia misterele amorului decît marile dileme ale religiei, catolic prin educaţie, îl asculta pe severul amiral destul de neatent, aşa cum un şcolar îşi ascultă dascălul, urmărind în acest timp, cu mai mult interes, galopul unei frumoase amazoane care se întorcea de la vînătoare.

Dar iată ce se întîmplase cu o oră mai devreme.

Ieşind din palatul Louvre, amiralul de Coligny observase, cu ochiul soldatului obişnuit să scruteze întunericul, că la picioarele Turnului Nou un om, învăluit în faldurile unei mantii, priveşte fix spre un balcon aflat sub două ferestre luminate aşteptînd să primească sau să lanseze un semnal. Deşi nu era

un om curios de felul său, amiralul, care se îndrepta spre strada Bethisy, unde se afla palatul său, se gîndi că un singur om putea avea îndrăzneala să se plimbe la o sută de paşi de santinele, prin faţa palatului regal, la o oră cînd orice trecător risca să fie arestat; iar acest om trebuia să fie prinţul de Conde.

Amiralul se îndreptă deci spre el; pe măsură ce se apropia, necunoscutul se retrăgea tot mai mult în umbra zidurilor. Atunci amiralul strigă:

— Hei, prinţe!

— Cine e acolo? întrebă prinţul de Conde, căci el era, într-adevăr.

— Un prieten, răspunse amiralul continuînd să se apropie şi surîzînd mulţumit că şi de data asta perspicacitatea lui se dovedise infailibilă.

— A! dacă nu mă înşel e vocea domnului amiral, spuse prinţul, înaintînd spre cel care-l strigase.

Cei doi îşi strînseră mîinile. Prinţul îl trase pe amiral în umbra turnului, întrebîndu-l:

— Cum naiba aţi ştiut că mă aflu aici?

— Am ghicit, spuse amiralul.

— Nemaipomenit, nimic de zis! Dar cum v-aţi prins?

— O, foarte simplu! Observînd un om aflat la o distanţă aşa de mică de santinelele palatului, mi-am spus că în Franţa un singur cavaler e capabil să-şi rişte viaţa ca să privească perdelele unei femei frumoase şi că acest bărbat este Alteţa Voastră.

— Dragul meu amiral, daţi-mi voie să vă mulţumesc mai întîi pentru excelenta părere ce o aveţi despre mine; iar apoi să vă fac şi eu un compliment foarte sincer: nimeni nu poate rivaliza: cu dumneavoastră în perspicacitate. Trebuie să recunosc: am venit aici să privesc ferestrele unei camere unde locuieşte nu o femeie frumoasă, căci fiinţa care mă aduce aici era acum şase luni o copilă iar astăzi este abia o domnişoară, dar o domnişoară încîntătoare, de o frumuseţe desăvîrşită.

— Vreţi să vorbiţi de domnişoara de Saint-Andre? spuse amiralul.

— Exact. Ce să spun, mă surprindeţi din nou! ripostă prinţul. Nu există secrete pentru dumneavoastră, amirale. Acum îmi dau seama ce m-a împins să vă caut prietenia.

— E cumva un interes la mijloc? întrebă rînzînd Coligny.

— Da, şi încă unul foarte însemnat.

— Care, dacă nu sînt indiscret?

— Anume că dacă nu-mi eraţi prieten, domnule amiral, s-ar fi putut întîmpla să-mi fiţi duşman; şi în cazul ăsta aş fi avut un duşman de neînvins.

Amiralul clătină din cap auzind aceste vorbe măgulitoare, venind din partea acestui tînăr căruia tocmai se pregătea să-i facă anume mustrări şi se mărgini să-i spună doar:

— Nu mă îndoiesc că ştiţi, prinţe, că domnişoara de Saint-Andre e logodnica domnului de Joinviile, fiul cel mare al ducelui de Guise.

— Nu numai că ştiu acest lucru, domnule amiral, dar trebuie să vă spun că aflînd vestea acestei apropiate căsătorii m-am îndrăgostit nebuneşte de domnişoara de Saint-Andre. Aş putea afirma fără înconjur că pasiunea mea pentru această domnişoară se hrăneşte din ura mea pentru familia de Guise.

— Ca să vezi! Dar, dacă nu mă-nşel, e pentru prima dată, prinţe, că aud vorbindu-mi-se de această patimă înflăcărată. De obicei, amorurile dumneavoastră îşi iau zborul cîntînd ca privighetorile. Să fie vorba dar de un amor nou-născut, care n-a apucat să facă zarvă?

— Nu chiar aşa de nou, dragul meu amiral. Dimpotrivă: are frumoasa vîrstă de şase luni.

— Ce spui! Chiar aşa? întrebă amiralul plin de uimire.

— Şase luni, da, nici mai mult nici mai puţin, pe onoarea mea! Vă mai amintiţi de bătrîna ghicitoare pe care am întîlnit-o cu ocazia iarmarocului de *landi.* Atunci le-a ghicit în palmă domnului de Guise, mareşalului de Saint-Andre şi prea-plecatului vostru servitor. Din cîte ştiu, v-am povestit toată tărăşenia.

— Da, îmi amintesc perfect. Întâmplarea avea loc într-un han pe drumul dintre Gonesse şi Saint-Denis.

— Chiar aşa, dragul meu amiral. Ei bine, în ziua aceea s-a născut amorul meu înflăcărat pentru fermecătoarea Charlotte; şi, poate fiindcă vrăjitoarea aia bătrînă mi-a prezis că voi muri tînăr, din ziua aceea s-a trezit în mine un gust nemaipomenit pentru viaţă; şi de atunci trăiesc numai cu speranţa de a fi iubit de fiica mareşalului şi am folosit toate tertipurile care mi-au trecut prin minte ca să-mi ating acest scop.

— Şi spuneţi, prinţe, întrebă amiralul, vi s-a răspuns în felul cum vă doreaţi?

— Nu, vere, nu. Ăsta e motivul pentru care mă puteţi vedea aici stînd mult şi bine.

— Aşteptînd, probabil, să vi se arunce, ca unui cavaler galant ce sînteţi, o floare, o mănuşă, o vorbă chiar?

— Pe cuvînt, nu aştept nici asta măcar.

— Ce aşteptaţi, atunci?

— Aştept ca lumina să se stingă şi ca logodnica prinţului de Joinville să adoarmă; să mă pot duce astfel şi eu să sting lumina şi să dorm, dacă sînt în stare.

— Bănuiesc că n-aţi venit aici pentru prima oară în seara asta, scumpul meu prinţ, ca să participaţi astfel la ritualul de seară al domnişoarei?

— Nu e pentru prima oară, vere, şi nu va fi nici ultima dată. Iată, sînt patru luni de cînd îmi ofer acest nevinovat divertisment.

— Fără ca domnişoara de Saint-Andre să aibă cunoştinţă? întrebă amiralul.

— Încep să cred că, într-adevăr, nu ştie nimic.

— Dragă prinţe, dar asta e mai mult decît amor; e un adevărat cult, o adorare ce nu poate fi asemuită decît cu aceea a hinduşilor faţă de divinităţile lor invizibile, după cum ne istorisesc navigatorii europeni care au ajuns pe cele îndepărtate meleaguri.

— Dragă amirale, cred că ăsta e cuvîntul cel mai potrivit: e un adevărat cult şi probabil că sînt un foarte bun creştin dacă nu mă dedic cu totul acestui gen de idolatrie.

— Idolatria este cultul unei imagini, dragă prinţe; iar dumneata poate că n-ai la îndemînă nici măcar o imagine a zeiţei, te pomeneşti?

— Pe cinstea mea, nu nici măcar imaginea ei n-o am, spuse prinţul; dar, continuă el surîzînd şi punînd o mînă pe piept, imaginea ei se află aici, în inima mea, şi e aşa de bine întipărită acolo, pe cinstea mea, că nu-mi mai trebuie alt portret decît cel ce trăieşte în amintirea mea.

— Şi cît timp credeţi că veţi mai continua acest monoton exerciţiu de fidelitate?

— Oricît. Voi veni aici cît timp o voi adora pe domnişoara de Saint-Andre. O voi adora, precum mi-e obişnuinţa, cît timp

nu-mi va acorda nici un privilegiu şi cum, după toate probabilităţile, n-o să-mi acorde prea repede ceea ce mi-ar trebui mie pentru ca iubirea mea să scadă, e probabil că adoraţia mea va dura mult timp.

— Ce constituţie ciudată aveţi, prinţe!

— Ce vreţi, aşa sînt eu făcut! Cît timp o femeie îmi rezistă sînt nebun de amor, sînt în stare să mă sinucid, să dezlănţui un război pentru ea, ca Pericles pentru Aspazia, Cezar pentru Eunoe, Antoniu pentru Cleopatra; apoi, dacă îmi cedează...

— Dacă cedează...?

— Atunci, dragul meu amiral, vai ei şi vai mie! vîntul răcoros al saţietăţii stinge flacăra pasiunii mele.

— Dar ce drac de plăcere îţi poate da veghea asta, pe clar de lună?

— Sub ferestrele unei fete frumoase? O plăcere enormă, vere. O, dumneata, un om grav şi auster, care cauţi fericirea numai în cîştigarea unei bătălii sau în triumful credinţei, nu poţi înţelege. Cu mine lucrurile stau altfel: războiul nu e pentru mine decît o acalmie între două amoruri furtunoase, cel care s-a stins şi cel care abia se aprinde. Sincer, sînt încredinţat că Dumnezeu nu m-a adus pe lume decît ca să iubesc şi că nu sînt bun de altceva. Şi, la urma urmei, Dumnezeu ne-a poruncit să ne iubim aproapele ca pe noi înşine. Ei bine, fiind un creştin model, eu îmi iubesc aproapele mai mult dectî pe mine însumi. Doar că iubesc jumătatea cea mai frumoasă şi mai plăcută a omenirii, nu pe toţi semenii mei.

— Dar unde ai mai revăzut-o pe domnişoara de Saint-Andre după întîlnirea de la han?

— Ah, dragul meu amiral, e o poveste tare lungă şi, dacă nu eşti hotărît să-mi ţii tovărăşie cel puţin o jumătate de oră, ca o bună rubedenie ce-mi eşti, te sfătuiesc să renunţi de a-ţi satisface această curiozitate şi să mă laşi singur să visez şi să vorbesc cu luna şi cu stelele, care pentru mine sînt mai puţin strălucitoare decît razele ce pogoară din ferestrele zeiţei mele.

— Dragă vere, spuse rîzînd amiralul, să ştii că am urzit pentru viitor planuri la care nici cu gîndul nu gîndeşti şi care te privesc direct; aşa că am tot interesul să te studiez sub toate aspectele. Postura aceasta, în care mă laşi să te văd astăzi, nu

cred că e cea caracteristică. Lasă-mă să privesc mai adînc în sufletul dumitale. Uite ce este, eu veneam să discut cu adevăratul Conde, marele căpitan de oşti, şi în locul eroului pe care-l căutam nu văd decît un fel de Hercule torcînd tolănit la picioarele Omphalei, sau un Samson plecîndu-şi capul pe genunchii Dalilei.

— Să-ţi spun tot adevărul, deci?

— Pînă la ultima picătură.

— Ca la spovedanie?

— Şi mai mult, dacă se poate.

— Te previn că e o veritabilă eglogă.

— Cele mai frumoase versuri de Virgilius nu sînt altceva decît egloge. Ascult.

— Cînd te saturi, îmi spui, amirale.

— Promit; dar nu cred c-o să mă plictisesc.

— Ah, ce diplomat rafinat sînteţi, dragă amirale.

— Nu credeţi, dragă prinţe, că mă cam luaţi peste picior?

— Eu? Sau poate vă-nchipuiţi că spunîndu-mi aşa ceva o să mă faceţi să mă arunc într-o prăpastie?

— Hai, prinţe, povesteşte-mi.

— Era în septembrie anul trecut, după vînătoarea la care familia de Guise a invitat toată Curtea în pădurea de la Meudon.

— Am auzit de vînătoarea asta; eu n-am fost acolo.

— Poate aţi mai auzit şi că după cele cîteva zile dedicate vînătorii, doamna Catherine[7] s-a dus, împreună cu toate domnişoarele ei de onoare, la castelul domnului de Gondy, la Saint-Cloud. Poate că vă mai amintiţi, fiindcă după cîte ştiu vă aflaţi acolo.

— Îmi amintesc perfect.

— Ei bine, acolo, dacă atenţia nu v-a fost atrasă de subiecte de meditaţie foarte grave, vă amintiţi că, în timpul gustării de dimineaţă, o tînără a atras, prin frumuseţea ei. atenţia Curţii şi, cu deosebire, interesul subsemnatului: era domnişoara de Saint-Andre. După gustare, în timpul plimbării pe malul apei, aceeaşi fată stîrni, prin spiritul ei, admiraţia

[7] *Catherine de Medicis* (1519-1589), nevasta regelui Henric al II-lea şi mama lui Francisc al II-lea, politiciană abilă şi lipsită de scrupule; a încercat să facă un joc de echilibru între protestanţi şi catolici.

tuturor invitaţilor şi cu deosebire a unuia dintre ei; eu eram acela. În sfîrşit, seara, la bal, cine a atras toate privirile — şi mai ales ale mele —, prin graţia ei fără egal, cine a fost ţinta celor mai măgulitoare laude? Aceeaşi domnişoară de Saint-Andre. Vă mai amintiţi?

— Nu.

— Cu atît mai bine, căci, dacă v-aţi reaminti, n-ar mai merita chinul să vă povestesc. Aţi înţeles, cred, că flacăra, care s-a aprins timid în inima mea în hanul *Calul roib,* a devenit la Saint-Cloud o vîlvătaie mistuitoare. Ca urmare, cînd balul s-a terminat şi m-am întors în camera care-mi fusese pusă la dispoziţie de gazde, şi care se afla la primul etaj al clădirii, în loc să mă culc, m-am dus la fereastră, unde am rămas ţintuit, pierdut într-o visare profundă. Trecuse astfel o vreme de cînd stăteam aşa, prins în mrejele unei vrăji fără nume, cînd, prin aburul străveziu ţesut de zeul Amor în jurul meu, ochii mei crezură că disting o făptură omenească, la fel de imaterială aproape ca briza uşoară ce-mi susura pe la tîmple. O umbră roz-albă, vaporoasă, se strecura iute pe aleile parcului; ea se opri şi se sprijini chiar de trunchiul copacului al cărui frunziş foşnea atingînd obloanele ferestrelor mele. Am recunoscut, sau mai bine-zis, am ghicit că zeitatea nocturnă nu era alta decît domnişoara de Saint-Andre; aş fi fost în stare să mă arunc de pe pervazul ferestrei ca să ajung mai repede să îngenunchez la picioarele ei dacă, în clipa următoare, n-aş fi zărit o altă umbră, mai puţin roză şi mai puţin albă decît cea dintîi, traversînd aleea. Era cu siguranţă silueta unui bărbat.

— Ah! ah! murmură amiralul.

— Exact aşa am exclamat şi eu, spuse Conde. Dar îndoielile pline de mînie ce se năşteau în mintea mea cu privire la virtutea domnişoarei de Saint-Andre nu au apucat să ia proporţii; căci cele două umbre începură să şopocăiască şi ecoul vocilor, străbătînd frunzişul des, ajungea pînă la mine, prin spaţiile dintre jaluzele, aşa că am putut recunoaşte pe actorii ce jucau scena de la poalele copacului şi am putut auzi ce vorbesc.

— Şi cine erau personajele?

— Domnişoara de Saint-Andre şi pajul tatălui ei.

— Şi despre ce vorbeau?

— Pur şi simplu despre o partidă de pescuit de a doua zi

dimineaţă.

— O partidă de pescuit?

— Da, vere. Domnişoara de Saint-Andre se dă în vînt după pescuitul cu undiţa.

— Şi ca să pună la cale o partidă de pescuit trebuia să-şi dea întîlnire în parc, la miezul nopţii, o fată de cincisprezece ani şi un tînăr paj de nouăsprezece ani?

— Şi eu am avut aceleaşi îndoieli, dragă amirale, şi trebuie să spun că bietul paj, care venise plin de speranţe, a părut foarte dezamăgit aflînd chiar din guriţa domnişoarei de Saint-Andre că îi dăduse întîlnire numai ca să-l roage să facă rost de două undiţe, una pentru ea şi una pentru el, şi să vină cu ele, la ora cinci dimineaţa, pe malul eleşteului. Băiatul nici nu s-a putut stăpîni să nu-i spună:

„Păi, domnişoară, dacă m-aţi făcut să vin aici numai ca să-mi cereţi o undiţă, n-avea rost să faceţi o taină aşa de mare pentru atîta lucru”.

„Vezi, aici te înşeli, Jacques, răspunse fata. De cînd au început petrecerile la castel sînt înconjurată aici de atîţia admiratori, sînt urmărită cu atîta insistenţă peste tot, că dacă ţi-aş fi cerut o undiţă şi aveam ghinion să mă audă cineva, te asigur, mîine, la cinci dimineaţa, trei sferturi dintre seniorii de la curte, cu domnul de Conde în frunte, m-ar fi aşteptat pe mal, cu undiţa în mînă, ceea ce, îţi închipui, ar fi speriat aşa de tare peştii că n-aş mai fi putut prinde nici măcar un oblele, acolo. Aşa că am vrut să evit o asemenea situaţie. Am de gînd să fac dimineaţă, numai în tovărăşia ta, nerecunoscătorule, un pescuit ca-n basme “.

„O, da, domnişoară, spuse pajul, spăşit, da, sînt un nerecunoscător”.

„Atunci ne-am înţeles, Jacques, la ora cinci”.

„O să fiu acolo de la ora patru, cu două undiţe”.

„Sper că n-ai de gînd să pescuieşti înainte ca să vin eu, fără mine, Jacques”.

„O, vă promit să vă aştept!”

„Foarte bine. Uite, ca răsplată, ţine mîna mea”.

„Ah, domnişoară!” exclamă tînărul fericit, acoperind mînuţa ei de sărutări.

„Ajunge! spuse fata, retrăgîndu-şi mîna. Ţi-am permis să o săruţi, dar nu să-i dai foc. Să mergem, dar; noapte bună,

Jacques! La ora cinci, pe mal!”

„Ah, puteţi veni cînd doriţi, domnişoară, voi fi acolo, promit!”

Domnişoara de Saint-Andre îi făcu un semn de adio cu mîna. Pajul se supuse fără murmur, aşa cum un duh al pădurii se supune poruncii vrăjitorului în stăpînirea căruia se află. Dispăru ca o nălucă..

Domnişoara de Saint-Andre mai rămase o clipă în acelaşi loc. Apoi, asigurîndu-se că nimic nu tulbură tăcerea nopţii şi pustietatea parcului, dispăru şi ea, de parcă nici nu fusese.

— Eşti sigur, prinţe, că prefăcuta asta nu bănuia că te afli la fereastră şi auzi tot?

— Vai, vere, eşti în stare să-mi răpeşti toate iluziile ce mi le făceam.

Apoi, apropiindu-se de amiral:

— Ei bine! şi acum v-aţi dovedit acelaşi diplomat rafinat, amirale! Foarte sincer să fiu, am momente cînd n-aş putea jura că nu ştia... Cînd sînt convins că mă văzuse şi că toată partida asta de pescuit, şi povestea cu undiţa, şi întîlnirea aia din zorii zilei nu erau toate decît teatru.

— Păi vezi!

— O, cînd e vorba de şireteniile femeilor, nu contest niciodată nici o posibilitate de felul ăsta, spuse prinţul. Ba chiar, cu cît femeia e mai tînără şi mai naivă, sînt mai convins că e capabilă de orice. Dar vei fi de acord cu mine, amirale, că, dacă a fost aşa, Charlotte este o fiinţă de o abilitate diavolească.

— Nu te contrazic.

— Se înţelege că a doua zi de dimineaţă, înainte de ora cinci, m-am ascuns în tufişurile de pe malul apei. Pajul se ţinuse de cuvînt: venise de cu noapte la locul fixat. Cît despre frumoasa Charlotte, ea apăru exact ca aurora, cu o clipă înainte de răsăritul soarelui şi cu degetele ei de roză luă din mîna lui Jacques o undiţă gata pregătită. M-am întrebat o clipă pentru ce avea ea nevoie *de* un tovarăş de pescuit. Dar am priceput imediat că degetele ei de zeiţă nu se puteau înjosi să atingă acele animăluţe scîrboase care trebuiau agăţate în cîrligul undiţei şi nici măcar pe cele care le-ar fi pescuit, aşa că prezenţa pajului era necesară ca să o scutească de asemenea treburi neplăcute. Pînă la urmă, după această partidă de

pescuit care a durat pînă la şapte ceasuri, distinsa domnişoară s-a ales numai cu plăcerea, care trebuie să fi fost mare, căci, pe cuvîntul meu, cei doi tineri au făcut nişte peşte prăjit — o minunăţie...

— Şi dumneata cu ce te-ai ales, prinţe?

— Cu o criză groaznică de reumatism, fiindcă am stat pitit într-un loc cam mocirlos, şi cu un amor sălbatic, ale cărui urmări le-ai putut vedea.

— Şi crezi că drăgălaşa fiinţă nu ştia că priveşti din stufăriş?

— Ei, Doamne! vere, ce să mai cred? Poate că ştia, diavoliţa. În orice caz, cînd trăgea spre ea undiţa cu peştele prins, se arcuia toată cu atîta graţie şi îşi sumeţea rochia cu atîta parşivenie, că la vederea braţului ei rotund şi a picioruşului ei zvelt aş fi fost în stare să-i iert orice păcate; dacă mă ştia ascuns în apropiere, atunci înseamnă că anume pentru mine făcea aceste mişcări încîntătoare şi nu pentru paj, căci eu mă aflam undeva în dreapta ei, iar ea tocmai mîna dreaptă şi-o arcuia şi piciorul drept îl scotea la vedere. La urma urmei, amirale, dacă e nevinovată, o iubesc; iar dacă e cochetă şi prefăcută, vai mie: o ador! Aşa că vezi, oricum aş lua-o, sînt tare bolnav.

— Şi de atunci încoace?

— De atunci, vere, am revăzut acel braţ minunat şi acel picioruş zglobiu, dar numai de departe, fără să pot vreodată reîntâlni pe stăpîna acestor comori jinduite; de cîte ori mă zăreşte venind dintr-o direcţie, fuge în direcţia opusă.

— Care va fi atunci deznodămîntul acestei pasiuni mute?

— Ei, Dumnezeule, întreabă pe cineva mai înţelept decît mine, vere dragă. Căci, dacă această pasiune e mută, precum spui, e în acelaşi timp surdă şi oarbă, adică nu vrea s-asculte de nici un sfat şi nu vede nimic altceva în faţa ochilor, şi mai ales nu vrea să vadă dincolo de ceasul prezent.

— Dar, scumpe prinţe, speri, cel puţin, ca într-un viitor oarecare să obţii vreo răsplată pentru această supunere oarbă?

— Fireşte. Dar într-un viitor aşa de îndepărtat, că nici nu îndrăznesc să privesc pînă acolo.

— Ei bine, ascultă ce-ţi spun: nici nu încerca să priveşti.

— Şi de ce, mă rog, domnule amiral?

— Fiindcă n-ai vedea nimic şi asta te-ar demoraliza.

— Nu prea pricep.

— Ei, ce naiba, păi e destul de uşor de priceput. Dar ascultă-mă puţin...

— Vorbeşte, domnule amiral.

— Trebuie să te aştepţi la un lucru, scumpul meu prinţ.

— Cînd e vorba de domnişoara de Saint-Andre, mă aştept la orice.

— O să-ţi spun tot adevărul fără ocolişuri, dragul meu prinţ.

— Domnule amiral, am pentru dumneata de mult timp afecţiunea respectuoasă pe care o simţi faţă de un frate mai mare, şi devotamentul pe care-l simţi pentru un prieten apropiat. Eşti singurul om din lume de la care sînt dispus să primesc sfaturi. Aştept cu smerenie să aud vocea adevărului din gura dumitale. Vorbeşte dar!

— Mulţumesc, prinţe! răspunse amiralul, ca un bărbat care înţelege perfect influenţa atotputernică a amorului asupra unei firi ca a domnului de Conde şi care, ca urmare, acordă importanţa cuvenită unor asemenea poveşti de amor, care pentru altcineva decît fratele regelui Navarrei, ar fi părut nişte frivolităţi. Uite, fiindcă eşti aşa de deschis cu mine, voi fi şi eu: domnişoara de Saint-Andre nu te iubeşte, dragă prinţe; şi nici nu te va iubi vreodată.

— Poate că eşti şi dumneata un pic astrolog, domnule amiral? Şi te pomeneşti că ai cercetat astrele ca să-mi poţi face o asemenea prezicere întristătoare?

— Nu. Dar ştii de ce nu te va iubi niciodată? adăugă amiralul.

— Cum aş putea şti asta, din moment ce mă străduiesc din răsputeri ca să mă fac iubit de ea?

— N-o să te iubească fiindcă nu va iubi niciodată pe nimeni, nici pe micul paj nici pe dumneata: are un suflet uscat şi suferă de boala ambiţiei. Am cunoscut-o cînd era o copiliţă şi, fără să am nevoie de ştiinţa astrologiei, mi-am zis atunci că ea va juca într-o zi un rol în această mare casă de perdiţie care se află sub ochii noştri.

Şi, cu un gest de suveran dispreţ, amiralul arătă spre palatul Louvre.

— Ah, ah! făcu domnul de Conde, iată un punct de

vedere nou asupra acestui palat. Nu l-am văzut sub acest aspect pînă azi.

— N-avea încă opt anişori cînd îi plăcea să joace rolul curtezanei experimentate de genul Agnes Sorel sau doamna d'Etampes. Prietenele ei îi puneau pe frunte o diademă de carton şi o plimbau în jurul palatului strigînd: „Trăiască regina!" Ei bine, ea a rămas încă de atunci cu amintirea acestui vis de regalitate. Pretinde că-l iubeşte pe domnul de Joinville, logodnicul ei: minte! Se preface, şi ştii de ce? Fiindcă tatăl tînărului Joinville, domnul de Guise, fostul meu prieten şi actualul duşman înverşunat al meu, va ajunge, dacă nu-l va opri cineva, rege al Franţei, în foarte scurt timp.

— A, drace! Eşti convins, vere?

— Sînt absolut convins, dragul meu prinţ. De unde am tras concluzia că amorul dumitale pentru frumoasa domnişoară de onoare a reginei e un amor nefericit, şi te implor să te lepezi cît mai repede de el.

— E sfatul dumitale?

— Pe care ţi-l dau din toată inima.

— Şi eu, vere, încep prin a-ţi spune că îl primesc cu sufletul deschis, aşa cum mi a fost dat.

— Dar nu-l vei urma, nu-i aşa?

— Ce vrei, dragă amirale, nu putem niciodată porunci inimii.

— Totuşi, dragă prinţe. privind trecutul, gîndeşte-te ce viitor te aşteaptă.

— Ei, aşa e, trebuie să mărturisesc că pînă acum nu dă semne de simpatie prea violentă pentru supusa dumneavoastră slugă.

— Şi-ţi închipui că situaţia asta nu va continua mult. Ah, ştiu, aveţi o părere prea bună despre dumneavoastră, prinţe...

— Ei, aşa e, ar însemna să dăm altora ocazia să ne desconsidere dacă ne desconsiderăm noi înşine. Dar nu e vorba de asta. Nu mă poţi împiedica să simt pentru ea această afecţiune, pe care ea nu pare s-o aibă pentru mine. Asta te face să dai din umeri. Dar ce să fac? Sînt liber să iubesc sau să nu iubesc? Dacă-ţi spuneam: Ai rezistat în Saint-Quentinul asediat timp de trei săptămîni împreună cu două mii de francezi împotriva celor cincizeci sau şaizeci de mii de flamanzi şi spanioli ai prinţului Emmanuel-Philibert şi ai regelui

Filip al II-lea. Ei bine, dacă ar fi invers: ai ezita să asediezi Saint-Quentin cu numai zece mii de oameni, ştiind că în cetate se află treizeci de mii? Nu-i aşa că n-ai ezita? Şi de ce? Fiindcă, cu geniul pe care războaiele au dovedit că-l posezi din plin, ştii sigur că pentru cei viteji nici o cetate nu e de necucerit. Ei bine, dragă vere, poate, că mă laud, dar şi eu cred că posed în cel mai înalt grad arta — sau ştiinţa — dragostei şi îţi spun la fel: „Nici o cetate nu e de necucerit!” Mi-ai demonstrat asta în războaie, amirale, dă-mi voie şi mie să-ţi demonstrez aceiaşi lucru în amor.

— Ah, prinţe! Ce căpitan strălucit ar ieşi din dumneata, spuse melancolic amiralul, dacă în loc ca dorinţele trupeşti să-ţi sădească în suflet amorul, pasiuni mai înalte ţi-ar fi pus spada în mînă!

— Vrei să vorbeşti de cauza credinţei, nu-i aşa?

— Da, prinţe, şi Domnului i-ar fi plăcut să facă din dumneata unul de-ai noştri, şi, prin urmare, unul dintre slujitorii lui devotaţi!

— Dragă vere, spuse Conde cu aerul glumeţ care îl caracteriza, dar lăsînd să se bănuiască în adînc voinţa fermă a unui om care a meditat adînc asupra acestui subiect, poate că nu mă crezi, dar am în privinţa religiei nişte idei cel puţin la fel de nestrămutate ca şi în privinţa amorului.

— Ce vrei să spui? întrebă amiralul, foarte mirat.

Surîsul prinţului de Conde dispăru de pe buzele lui.

El continuă, foarte grav:

— Vreau să spun, domnule amiral, că în adîncul sufletului am şi eu religia şi credinţa mea: că n-am nevoie de mijlociri între mine şi Dumnezeu ca să-l slujesc; şi, cît timp nu-mi poţi dovedi, dragă vere, că noua voastră doctrină e de preferat celei vechi, dă-mi voie să-mi păstrez religia strămoşilor mei, doar dacă n-o să-mi treacă prin cap să mi-o schimb ca să-i joc un renghi domnului de Guise.

— O, prinţe, prinţe! murmură amiralul, ai de gînd să-ţi iroseşti astfel comoara, de tinereţe, de energie şi inteligenţă cu care te-a înzestrat Cel de Sus, să nu fii în stare să le foloseşti punîndu-le în slujba unei cauze înalte? Ura asta instinctivă faţă de familia de Guise nu va fi fiind oare un avertisment al Providenţei? Treci la acţiune, prinţe, şi, dacă nu ai de gînd să lupţi contra duşmanilor Dumnezeului tău, atunci

luptă măcar împotriva duşmanului regelui tău.

— Bun, spuse Conde, înţeleg! Dar uite ce nu ştii: că aşa cum am un Dumnezeu al meu am şi un rege al meu. E adevărat că, pe cît de necuprins e Dumnezeul meu, pe atît de mic e regele meu. Iar regele meu, amirale, e regele Navarrei, fratele meu. Iată-l pe adevăratul meu rege. Regele Franţei nu poate fi pentru mine decît un rege de adopţiune, un senior suzeran şi nimic mai mult.

— În felul ăsta nu faci decît să ocoleşti miezul problemei, prinţe! Uiţi că, totuşi, te-ai bătut în războaie pentru acest rege.

— Asta fiindcă mă bat pentru orice rege, după cum mi se năzare mie, la fel cum iubesc toate femeile după propria mea fantezie.

— Atunci, să înţeleg, dragă prinţe, că e imposibil de vorbit cu tine serios într-unul din aceste două domenii? întrebă amiralul.

— Cîtuşi de puţin, răspunse prinţul, revenind la un ton grav; cu altă ocazie, vom sta de vorbă pe îndelete, vere, şi-ţi voi răspunde la întrebare. M-aş considera adînc nefericit şi drept un cetăţean demn de plîns dacă mi-aş consacra întreaga mea viaţă şi energie doamnelor. Ştiu că am de îndeplinit anumite îndatoriri, domnule amiral, şi că mintea, curajul şi îndemînarea nu mi-au fost dăruite de Dumnezeu numai ca să cînt serenade sub balcoane. Dar ai un pic de răbdare, vere şi prietene; lasă-mă să-mi consum înflăcărarea tinerească în aventuri pe măsura ei. Gîndeşte-te că n-am decît treizeci de ani, ce dracu, domnule amiral, şi că, în perioadele dintre două războaie, trebuie să-mi folosesc într-un fel energia. Aşa că iartă-mi această aventură, la care eşti martor şi, cum nu sînt în stare să urmez sfatul înţelept pe care mi l-ai dat adineauri, fă-mi plăcerea şi dă-mi sfatul pe care o să ţi-l cer acum.

— Te ascult, tinere fără minte, spuse cu un aer patern amiralul, şi Dumnezeu să-ţi ajute ca sfatul meu să-ţi fie folositor!

— Domnule amiral, spuse prinţul de Conde, prinzîndu-l pe vărul său de braţ, eşti un mare general, un strateg fără egal, cu siguranţă cel mai strălucit războinic al vremii noastre. Spune-mi, dacă ai fi în locul meu, cum ai proceda ca să intri la ora asta, adică aproape de miezul nopţii, la domnişoara de

Saint-Andre ca să-i spui că o iubeşti?

— Văd bine, dragă prinţe, spuse amiralul, că nu te vei vindeca de boala asta pînă n-o vei cunoaşte cu adevărat pe fiinţa căreia te-ai dedicat. Deci dacă te voi sprijini să-ţi urmezi planul nebunesc nu-ţi fac decît un serviciu, căci numai mergînd pe calea asta te vei reîntîlni cu glasul raţiunii. Ei bine, în locul dumitale...

— Ssst! spuse Conde, trăgîndu-l iar în umbra zidurilor.

— Ce e?

— Ceva, cineva, care cred că e un rival al meu, se apropie de ferestre.

— Aşa e, spuse amiralul.

Şi, urmînd exemplul lui Conde, se adăposti mai bine în umbra turnului.

Atunci, cei doi, ţinîndu-şi răsuflarea, îl văzură apropiindu-se pe Robert Stuart, cunoştinţa noastră mai veche. Omul luă de pe jos o piatră, o înveli într-o hîrtie şi aruncă biletul, astfel ambalat, într-unul din geamurile luminate.

După o clipă, se auzi zgomotul unui geam spart.

Îl văzură apoi pe necunoscut, pe care îl bănuiau a fi un adorator al domnişoarei de Saint-Andre, fugind şi dispărînd în noapte.

— A, pe onoarea mea, spuse Conde, îţi voi asculta sfatul cu altă ocazie, dragă vere. Deocamdată, mă grăbesc.

— Ce spui, prinţe?

— Păi, am găsit un pretext nemaipomenit ca să-mi pun intenţiile în aplicare.

— Care?

— Ei, e foarte simplu. Fereastra care s-a spart aparţine mareşalului de Saint-Andre şi desigur că n-a fost spartă chiar de florile mărului.

— Ei şi?

— Ei şi, iată planul: tocmai ieşeam din Louvre; am auzit zgomotul de geamuri sparte; m-am temut să nu fie la mijloc vreun complot urzit împotriva mareşalului; ca urmare, deşi la o oră aşa de tîrzie, n-am putut rezista, am urcat, ce să fac? interesul ce-l port mareşalului e foarte mare, nu-i aşa? trebuia să-l întreb dacă nu i s-a întîmplat vreun necaz.

— Nebun! nebun! de trei ori nebun! spuse amiralul.

— Ţi-am cerut un sfat, prietene înţelept. Ai putea să-mi

dai unul mai bun?

— Da.

— Care?

— Să nu te duci acolo.

— Dar ăsta e acelaşi sfat pe care mi l-ai dat prima dată şi ţi-am spus că n-am de gînd să-l urmez.

— Ei bine, fie! Să mergem la mareşalul de Saint-Andre.

— Vii deci cu mine?

— Dragă prinţe, dacă nu poţi împiedica un zmintit să facă nebunii, şi dacă acest zmintit ţi-e foarte drag, trebuie să participi alături de el la nebuniile pe care le face, ca să-l ajuţi să obţină un rezultat cît mai bun din faptele lui nebuneşti.

— Dragă amirale, sper că o să-mi indici ce traseu trebuie urmat, ce trecători trebuie folosite, ce curse trebuie evitate; te voi urma şi, la prima ocazie ce mi se va oferi, ţi-o voi lua înainte.

— Să mergem la mareşal.

Şi cei doi se îndreptară spre intrarea principală a Louvrului, unde amiralul, după ce spuse parola, intră, urmat de prinţul de Conde.

VI

Sirena

Cei doi vizitatori nocturni ajunseră în faţa uşii apartamentului pe care-l ocupa în palat mareşalul de Saint-Andre, în calitatea lui de şambelan al regelui. Amiralul bătu la uşă. Dar uşa, abia împinsă de mîna lui, se deschise şi cei doi intrară în anticameră.

În faţa lor apăru un valet foarte buimăcit.

— Dragă prietene, îi spuse amiralul, l-am putea vedea pe domnul mareşal, chiar dacă ora e înaintată?

— Desigur, domnul mareşal ar fi întotdeauna gata să vă primească, Excelenţa Voastră, răspunse valetul. Dar un eveniment neprevăzut l-a obligat să se ducă în apartamentele regale.

— Un eveniment neprevăzut? spuse Conde.

— E, probabil, acelaşi eveniment care ne-a adus pe noi aici, spuse amiralul Coligny. Nu-i vorba de-o piatră care a spart una din ferestrele mareşalului?

— Da, monseniore, şi care a căzut la picioarele domnului mareşal în momentul în care trecea din cabinetul de lucru în dormitor.

— Vezi dar că sînt la curent cu evenimentul, prietene, şi cum aş putea să-l pun, poate, pe domnul mareşal pe urmele vinovatului, aş vrea să discut cu el despre această întîmplare.

— Dacă domnul amiral binevoieşte să-l aştepte, răspunse valetul; în acest timp, aţi putea trece pe la domnişoara de Saint-Andre; domnul mareşal nu va întîrzia.

— Dar poate că domnişoara s-o fi culcat pînă la ora asta? întrebă prinţul de Conde. Şi n-am vrea pentru nimic în lume să o deranjăm.

— O, monseniore, spuse valetul, care-l recunoscuse pe prinţ, Alteţa Voastră poate fi liniştită. Tocmai am vorbit cu una din cameristele domnişoarei şi mi-a spus că domnişoara nu se va culca pînă cînd tatăl său, domnul mareşal, nu se întoarce şi nu va afla de la el ce e cu scrisoarea aceea.

— Ce scrisoare? întrebă amiralul.

Prinţul îl lămuri, binevoitor:

— Dar e foarte simplu; scrisoarea în care, probabil, era învelită piatra.

Apoi, cu voce şoptită:

— E un fel de a coresponda pe care l-am folosit nu o dată cu succes, vere.

— Ei bine, spuse amiralul, vom face precum ne-ai sfătuit, prietene. Întreab-o pe domnişoara de Saint-Andre dacă ne poate primi, pe monseniorul prinţ de Conde şi pe mine.

Valetul ieşi. După cîteva clipe reveni, anunţîndu-i pe cei doi seniori că domnişoara de Saint-Andre îi aşteaptă, îl urmară pe valet de-a lungul unui coridor care ducea la apartamentul domnişoarei.

— Cred că eşti de acord, dragul meu prinţ, că mă obligi să practic o meserie destul de dubioasă, spuse încet amiralul.

— Dragă vere, spuse Conde, cunoşti proverbul: „Nici o meserie nu e de lepădat" şi mai ales cele care sînt practicate din devotament.

Valetul anunţă pe Alteţa Sa monseniorul prinţ de Conde şi Excelenţa Sa amiralul Coligny. O auziră pe domnişoara de Saint-Andre care spunea, cu vocea ei drăgălaşă: '

— Să intre!

Valetul se retrase, cei doi seniori intrară în apartamentul în mijlocul căruia scînteia un sfeşnic cu cinci braţe ale cărui lumini pîlpîitoare le vedea prinţul, de trei luni încheiate, prin geamurile şi prin perdelele încăperii în care trona aleasa inimii sale.

Era un mic budoar tapisat cu satin de un albastru celest; pe fondul acesta domnişoara Charlotte, toată numai roz, alb şi cu zulufii aurii, părea o naiadă hălăduind într-o grotă azurie.

— Ei, Dumnezeule, spuneţi-ne, domnişoară, întrebă prinţul Conde, ca şi cum era prea speriat ca să mai înceapă cu obişnuitele complimente, ce s-a întîmplat cu dumneavoastră sau cu domnul mareşal?

— Ah, spuse domnişoara de Saint-Andre, aţi aflat de acest eveniment, domnule?

— Da, domnişoară, spuse prinţul. Tocmai ieşeam din Louvre, domnul amiral şi cu mine; ne aflam chiar sub ferestrele dumneavoastră, cînd un pietroi trecu şuierînd pe deasupra capetelor noastre; în scurt timp am auzit un zgomot mare de geamuri sparte care ne-a înspăimîntat; aşa că ne-am

întors imediat în palat şi ne-am permis să venim să ne informăm de la valetul dumneavoastră dacă nu i s-a întîmplat ceva domnului mareşal. Acest om cumsecade ne-a sugerat că am putea încerca să aflăm chiar de la dumneavoastră ce s-a întîmplat şi că, deşi ceasurile sînt foarte tîrzii, poate veţi accepta să ne primiţi, avînd în vedere motivul vizitei noastre. Domnul amiral ezita. Dar interesul deosebit pe care îl port domnului mareşal şi altor persoane din familia sa m-a făcut să insist şi iată-ne astfel aici, domnişoară.

— Sînteţi prea bun, prinţe, să vă îngrijoraţi astfel din cauza noastră. Dar trebuie să ştiţi că dacă există un pericol, el planează asupra unor capete mai sus-puse ca ale noastre.

— Ce vreţi să spuneţi, domnişoară? întrebă cu mult interes amiralul.

— Piatra care a spart geamurile era învelită într-o scrisoare destul de ameninţătoare adresată regelui. Tatăl meu a dus-o acum adresantului.

— Dar, întrebă prinţul, împins de o inspiraţie subită, a fost prevenit căpitanul gărzilor?

— Nu ştiu asta, monseniore, răspunse domnişoara de Saint-Andre. Dar, în orice caz, dacă n-au făcut asta, ar trebui s-o facă.

— Fără îndoială, nu trebuie pierdută nici o secundă, continuă prinţul.

Şi, întorcîndu-se spre Coligny:

— După cîte ştiu, săptămîna asta chiar fratele dumitale, Dandelot, comandă gărzile la Louvre, nu-i aşa?

— Chiar el, dragă prinţe, răspunse amiralul prinzînd din zbor intenţiile prinţului Conde. Şi, pentru orice eventualitate, o să mă duc eu însumi să-i spun să dubleze paza şi să schimbe parola, în sfîrşit, să ia măsuri speciale de precauţie.

— Duceţi-vă, domnule amiral, strigă prinţul, încîntat că fusese atît de bine înţeles. Şi Dumnezeu să vă ajute să ajungeţi la timp!

Amiralul surîse şi se retrase, lăsîndu-l pe prinţul de Conde singur cu domnişoara de Saint-Andre.

Fata îl privi cu un aer ironic pe amiral, care se îndepărta, plin de gravitate. Apoi se întoarse spre prinţ.

— Cine ar mai putea pretinde acum că Alteţa Voastră nu e devotată regelui ca propriului său frate!

— Dar cine s-a îndoit vreodată de ataşamentul meu faţă de rege, domnişoară? întrebă prinţul.

— Întreaga Curte, monseniore, şi eu, în mod deosebit.

— Că se îndoieşte Curtea, e simplu de explicat; Curtea aparţine domnului de Guise; în timp ce dumneavoastră, domnişoară...

— Eu nu-i aparţin încă, dar am să-i aparţin. E diferenţa dintre timpul prezent şi cel viitor, nimic mai mult, monseniore.

— Această căsătorie de necrezut va avea totuşi loc?

— Mai mult ca sigur.

— Nu ştiu de ce, spuse prinţul, dar în cazul meu, mai bine zis în inima mea, un gînd tainic îmi spune că ea nu va avea loc niciodată.

— Poate că mi-ar fi teamă, prinţe, dacă n-aş şti că sînteţi un profet aşa de neinspirat,

— Dumnezeule! Cine mi-a vorbit de rău priceperea astrologică făcîndu-vă să gîndiţi astfel despre mine?

— Dumneavoastră înşivă, prinţe.

— Cum aşa?

— Prezicîndu-mi cîndva că o să vă iubesc.

— Am prezis eu asta, într-adevăr?

— O, văd că aţi dat uitării dimineaţa acelui pescuit ca-n basme...

— Ca s-o uit, domnişoară, ar fi trebuit să fi rupt ochiurile năvodului în care m-aţi prins atunci, chiar în ziua aceea.

— O, prinţe, aţi putea zice mai bine: năvodul în care v-aţi aruncat de bunăvoie. Nu cred că am aruncat vreodată, slavă Domnului, un năvod cu gîndul să vă capturez pe dumneavoastră.

-Nu! Dar m-aţi atras cu vrăji, exact ca acele sirene de care vorbeşte Horaţiu.

— O, spuse domnişoara Charlotte, care, la fel ca toate femeile din acea epocă, era familiarizată cu latina, şi era aproape la fel de pedantă pe cît de galantă, *desinit in piscem*, spune Horaţiu. Priviţi totuşi la mine: am cumva o coadă de peşte?

— Nu, dar asta vă face şi mai primejdioasă, fiindcă aveţi glasul şi privirea unei vrăjitoare antice. M-aţi atras poate fără să vă daţi seama, poate fără intenţie. Dar ce să fac, în clipa de faţă sînt, vă jur, ca un sclav în lanţuri.

— Dacă aş lua cît de cît în serios aceste vorbe, ar trebui să vă deplîng din tot sufletul, prinţe. Căci a iubi fără să fii iubit pricinuieşte unei inimi sensibile o durere sălbatică.

— Plîngeţi-mă dar din tot sufletul, domnişoară; căci niciodată un bărbat iubind precum iubesc eu n-a fost mai rău tratat ca mine.

— Prinţe, îmi veţi acorda cel puţin scuza, spuse surîzînd domnişoara Charlotte, că v-am prevenit la timp.

— Iertare, domnişoară! Era deja prea tîrziu.

— Şi cînd aţi fixat data de naştere a nefericitului dumneavoastră amor? Din era creştină sau din cea mahomedană?

— De la sărbătoarea de *landi,* domnişoară, din acea zi, nefericită sau fericită, în care mi-aţi apărut, ascunsă sub mantie, cu pletele smotocite de furtună, descriind blonde unduiri în jurul gîtului vostru de lebădă.

— Dar în ziua aceea nici nu prea m-aţi onorat decît cu două-trei vorbe, prinţe.

— Poate că eram atît de absorbit să vă privesc, încît mi-am pierdut şi graiul. Stelelor nu obişnuim să le vorbim: le priveşti, visezi la ele şi speri.

— Să ştiţi, prinţe, că v-ar invidia şi marele Ronsard pentru această comparaţie!

— Vă miră?

— Da. Nu ştiam că aveţi asemenea aplecare către poezie.

— Poeţii, domnişoară, sînt doar ecourile Firii; ei ascultă cînturile naturii şi le repetă cum se pricep.

— Din ce în ce mai bine, prinţe. Îmi dau seama că v-au calomniat cei care susţin că nu sînteţi înzestrat decît cu o inteligenţă ascuţită; aveţi, pe deasupra, mi se pare, şi o imaginaţie de poet!

— Păstrez în suflet chipul dumneavoastră şi această imagine strălucitoare îmi luminează fiecare silabă pe care o pronunţ. Aşa că numai dumneavoastră vă aparţine meritul de care vorbeaţi.

— Ei bine, prinţe, ascultaţi-mă: închideţi ochii şi nu-mi mai priviţi chipul. E tot ce vă pot ura mai bun.

Încîntată de victorie pe cît era prinţul Conde umilit de înfrîngerea sa, Charlotte făcu un pas către el, întinzîndu-i

mîna:

— Uite, prinţe, aşa îmi tratez eu învinşii.

Prinţul luă mînuţa dalbă, dar rece, de fetiţă şi depuse un sărut arzător. Făcînd această mişcare, o lacrimă care îi tremura în colţul pleoapelor şi pe care voinţa-i orgolioasă încercase zadarnic să o usuce căzu pe mîna aceea de marmură, strălucind ca un diamant.

— Ah, pe onoarea mea, am impresia că plîngeţi cu adevărat, prinţe? strigă Charlotte izbucnind în rîs.

— E o picătură de ploaie care a rămas după ce a trecut furtuna, răspunse prinţul suspinînd. Ce e de mirare?

Domnişoara de Saint-Andre păru o clipă să oscileze între cochetărie şi milă. În cele din urmă, fără să dea semn că una din cele două porniri contrare a ieşit victorioasă, poate influenţată în egală măsură de amîndouă sentimentele, scoase din buzunar o batistă fină de batist, pe care nu se vedea nici o monogramă, nici un blazon, dar care răspîndea un parfum puternic, acelaşi pe care obişnuia să-l folosească mereu, şi o aruncă prinţului:

— Luaţi-o, monseniore; dacă vă loveşte din întîmplare această boală a plînsului, să aveţi cu ce vă usca lacrimile.

Apoi, cu o privire plină de cochetărie:

— Păstraţi-o, în amintirea unei fiinţe nerecunoscătoare.

Şi, uşoară ca o nălucă, dispăru.

Prinţul, nebun de dragoste, strînse în mînă batistuţa. Şi, de parcă s-ar fi temut să nu-i smulgă cineva preţiosul dar, se năpusti pe scări, uitînd cu totul că viaţa regelui era în primejdie, uitînd că vărul său, amiralul, urma să vină să-l ia de la domnişoara de Saint-Andre, obsedat de un singur lucru: să acopere de sărutări preţioasa batistă.

VII

Virtutea domnişoarei de Saint-Andre

Prinţul Conde se opri abia cînd ajunse pe malul rîului, cînd avu, în sfîrşit, senzaţia că nimeni nu-i mai poate răpi preţiosul trofeu. Ajuns aci, îşi aminti de amiral şi de promisiunea ce-i făcuse să-l aştepte pe mal. Aşteptă aşadar cam un sfert de oră, timp în care ţinu batista parfumată lipită de buzele sale, apoi o strînse la piept, ca un şcolar aflat la prima lui dragoste.

Bietul prinţ era de-a dreptul ameţit de pasiune, iar parfumul pe care-l exhala batista îl făcea să-şi piardă minţile. Nu accepta ideea că totul e pierdut; el, prinţul, era obişnuit să cîştige întotdeauna în jocul complicat al amorului. Dacă Charlotte, ascunsă în spatele perdelelor, ar fi putut să-l privească, în lumina lunii, ar fi văzut o altă lacrimă strălucind în ochii prinţului, de data asta o lacrimă de fericire; căci în loc să-i potolească pornirile şi să-i usuce lacrimile, batista avea asupra lui un efect contrar: lacrimile de tristeţe erau înlocuite cu lacrimi de fericire.

După lungi minute de sărutări frenetice, într-o stare de beatitudine desăvîrşită, unul dintre simţurile prinţului, care în acele clipe nu era foarte acaparat de extazurile amorului, fu izbit de un zgomot neaşteptat. Acest simţ care mai stătea încă de strajă era, aţi ghicit, simţul auzului. Un foşnet se auzi dintre pliurile batistei, la fel cum se aud frunzele uscate la prima suflare a vîntului tomnatic; sau ca pasul mic al unor insecte care intră la asfinţit în scorbura unde-şi au culcuşul; sau ca susurul melancolic al picăturilor unui izvor căzînd într-un bazin. Ca foşnetul unei rochii de mătase la atingerea unei mîini.

De unde venea acest zgomot abia perceptibil?

Trezit din visare, prinţul de Conde deveni, brusc, curios şi desfăcu foarte atent batista, care dădu la iveală micul ei secret. Între îndoiturile batistei se afla un bilet mic, împăturit, care ajunsese probabil acolo din neatenţie. Nu numai că biletul răspîndea acelaşi parfum ca batista, dar se putea bănui că, de fapt, acest parfum ameţitor venea tocmai din biletul cu

pricina.

Domnul de Conde era pe punctul de a prinde bileţelul între index şi degetul mare, cu acea grijă pe care o pune un copil care apucă un fluture aşezat pe o floare; dar, aşa cum fluturele scapă de obicei de mîinile vînătorului, la fel bileţelul, luat de o pală de vînt, îi scăpă domnului de Conde. Prinţul îl văzu pîlpîind în întuneric ca un fulg de nea şi alergă după el, cuprins de o frenezie ciudată. Din nefericire, micul bilet căzuse printre pietrele de construcţie care aşteptau, îngrămădite, în apropierea palatului şi avea cam aceeaşi culoare ca ele.

Prinţul începu să caute cu rîvnă şi înverşunare. În mintea lui se formase pe loc convingerea că domnişoara de Saint-Andre îl văzuse aşteptînd noaptea sub ferestre, că îi scrisese acest bilet aşteptînd prilejul să i-l dea şi că, întîlnindu-l, i-l dăduse! Probabil că în bilet îi explica şi comportarea ei ciudată: îi dăruise batista la fel ca şi cum ar fi pus la poştă biletul. Era, într-adevăr, un ghinion nemaipomenit să piardă un bilet ca ăsta!

Ca să nu piardă biletul, domnul de Conde se jură că va rămîne acolo pînă a doua zi de dimineaţă. Între timp, el continua să scotocească, dar fără nici un rezultat.

Îi veni ideea să meargă pînă la corpul de gardă din palat, să împrumute de-acolo o făclie şi să se întoarcă. Da, dar dacă, în acest timp, venea o suflare de vînt şi ducea cine ştie unde biletul? Întîmplarea îi surîse însă. Văzu venind spre locul unde se afla un rond de noapte; sergentul ţinea în mînă un felinar. Îl strigă pe sergent, acesta îl recunoscu şi îi împrumută felinarul. După zece minute de căutare, scoase un strigăt de bucurie: găsise acel petic de hîrtie de care atîrna fericirea lui!

În clipa cînd strîngea în pumn, încîntat, bileţelul buclucaş, simţi o mînă pe umăr, şi auzi o voce binecunoscută întrebîndu-l, cu evidentă uimire:

— Ce dracu faci acolo, dragul meu prinţ? Te pomeneşti că eşti în căutarea unui om?[8]

Era amiralul Coligny.

Îi înapoie sergentului felinarul, dărui soldaţilor două-trei monezi de aur pe care le găsi prin buzunar şi care

[8]Aluzie la filozoful grec Diogene care umbla ziua ţinînd în mînă un felinar şi răspundea celor curioşi: *„Caut un om!”*

reprezentau, atunci, toată averea mezinului familiei Conde, apoi răspunse:

— O, căutam ceva mult mai important pentru un îndrăgostit şi prea puţin important pentru filozof; o scrisoare de la o femeie.

— Şi ai găsit-o?

— Din fericire! Dacă nu m-aş fi încăpăţînat, probabil că mîine o preacinstită doamnă de la Curte ar fi fost compromisă.

— Ei, drace! Iată ce înseamnă să fii un cavaler discret. Iar biletul?...

— Nu e important decît pentru mine, dragă amirale. spuse prinţul, vîrînd preţiosul document în buzunarul vestei. Povesteşte-mi, te rog, în timp ce te conduc înapoi în strada Bethisy, ce s-a petrecut între mareşalul Saint-Andre şi rege.

— Pe cuvîntul meu, e un lucru cît se poate de ciudat! E vorba de o scrisoare plină de mustrări cu privire la execuţia consilierului Anne Dubourg, anunţată pentru data de 22.

— Aşa deci? Dragă amirale, spuse prinţul rîzînd, asta mi se pare opera vreunui turbat care trage mîţa de coadă.

— Mi s-a făcut teamă, drept să-ţi spun, prinţe. Mai întîi, că asta nu-l slujeşte cu nimic pe bietul consilier. Cum mai putem să-i cerem regelui graţierea lui Dubourg? Va răspunde, pe bună dreptate: „Nu! Dacă nu-l vom executa, se va spune că m-am temut”.

— Ei bine, spuse Conde, meditează la această problemă, dragă amirale, şi sînt convins că, graţie înţelepciunii dumitale, se va găsi o soluţie ca să se rezolve şi problema asta.

Şi, cum se aflau în dreptul bisericii Saint-Germain-l’Auxerrois şi prinţul, ca să ajungă la palatul său, la acea oră tîrzie, de după miezul nopţii, trebuia să treacă Sena pe podul Meuniers, se folosi de acest pretext foarte întemeiat ca să se despartă de amiral. La rîndul lui, amiralul era prea absorbit de gîndurile lui ca să încerce să-l reţină.

După ce se îndepărtă, ieşind din raza privirii seniorului de Châtillon, domnul de Conde îşi puse picioarele la spinare, avînd grijă să pipăie grijuliu buzunarul de la vestă în care se afla preţiosul bilet. De data asta nu mai era nici un pericol să-l piardă!

În mai puţin de zece minute ajunse acasă, urcă în fugă cele optsprezece trepte care duceau la apartamentul său de la

etaj, porunci valetului să aprindă lumînările, îl trimise apoi să se culce, spunîndu-i că nu mai are nevoie de serviciile lui, apoi scoase din buzunar hîrtia misterioasă şi se apropie de lumină. În clipa cînd despături hîrtia pregătindu-se să citească acel încîntător mesaj de amor, căci un bilet aşa de parfumat nu putea conţine altceva, i se puse o ceaţă pe ochi şi inima începu să-i bată aşa de tare că trebui să se sprijine o clipă de şemineu.

După ce îşi reveni, privirea i se limpezi şi prinţul putu să citească, din ce în ce mai uluit, cîteva rînduri, care erau departe de ce se aştepta el să citească.

Dar parcă dumneavoastră, dragi cititori, v-aţi fi aşteptat ca biletul pe care domnişoara de Saint-Andre îl uitase printre faldurile parfumatei batiste să cuprindă aceste fraze de neconceput?

Dumneavoastră, care sînteţi aşa de pricepuţi în descifrarea sufletului omenesc, ce părere aveţi oare despre această fată care nu arată nici un strop de dragoste nici frumosului paj, nici frumosului prinţ, care fixează o întîlnire unui tînăr sub clar de lună numai ca să-i ceară o undiţă, care aruncă altuia o batistă ca să-l ajute să-şi şteargă lacrimile pe care ea i le-a provocat, şi în acest timp se pregăteşte să se mărite cu un al treilea? Oare natura plămădeşte asemenea inimi de piatră, pe care nici cea mai călită lamă de oţel nu le-ar putea străpunge? Ce ziceţi?

Urmăriţi acum conţinutul scrisorii şi nu veţi mai avea nici un fel de îndoieli:

„Nu uita, iubirea mea nepreţuită, să vii mîine, la unu după miezul nopţii, în camera Metamorfozelor. Camera unde ne-am întîlnit ieri noapte e prea aproape de apartamentul celor două regine. Confidenta noastră se va îngriji ca uşa să nu fie încuiată!”

Nici o semnătură. Scrisul îi era necunoscut.

— O, creatură perversă! strigă prinţul lovind masa cu pumnul şi lăsînd biletul să cadă pe jos.

După această primă explozie de mînie, ieşită din rărunchii sufletului, prinţul rămase o clipă încremenit. Apoi începu să se plimbe cu paşi mari prin cameră, strigînd, din

timp în timp:

— A, deci amiralul avea perfectă dreptate!

După care privirea i se opri asupra scrisorii, care căzuse din întîmplare pe un fotoliu.

— Am fost, deci, o jucărie în mîinile unei cochete fără suflet, m-a jucat pe degete o copilă de cincisprezece ani! Eu, prinţul de Conde, considerat la Curte drept bărbatul care cunoaşte cel mai adînc inima femeii, m-am lăsat înşelat de vicleşugurile unei puştoaice! Pe sîngele lui Christ! mi-e ruşine de mine însumi! Am fost batjocorit ca un şcolar naiv, şi mi-am petrecut trei luni din viaţă, trei luni din viaţa unui om inteligent, trei luni care s-au dus pe apa sîmbetei, am iubit cu patimă trei luni încheiate o femeie uşuratică! Eu! Eu!

Furia sa creştea pe măsură ce imprecaţiile lui izbucneau în torente necontrolate…

— Da, dar acum, cînd o cunosc ce poate, acum să ve-dem! Între noi doi acum! Vom juca fin, domnişoară! Îmi cunoşti jocul, frumoasă domnişoară; acum îl cunosc şi eu pe-al tău. Ah, îţi garantez că voi afla numele acestui bărbat care n-a putut gusta în linişte plăcerile alături de tine.

Prinţul mototoli scrisorica, o vîrî în golul dintre căuşul palmei şi mănuşă, îşi încinse iar sabia, îşi puse pălăria pe cap şi se pregăti să iasă, cînd un gînd îl ţintui locului.

Se sprijini de perete, prinzîndu-şi fruntea în palmă şi reflectă adînc. Apoi, îşi smulse pălăria de pe cap şi o făcu să zboare prin cameră, se întoarse şi se aşeză la masă şi se apucă să citească încă o dată biletul de amor care-l zguduise mai tare ca un cutremur.

— Viţă diavolească! exclamă el, după ce-l reciti cu atenţie. Femelă ipocrită şi mincinoasă! cu o mînă mă res-pingeai şi cu cealaltă mă trăgeai spre tine. Ai folosit împotriva mea, profitînd de buna mea credinţă, toate armele unei duplicităţi infernale, iar eu nu vedeam nimic, nu înţelegeam nimic. Am fost atît de prost să cred în loialitate — şi să-ţi fiu loial — şi să mă înclin în faţa falsei tale virtuţi! Ah, da, am plîns am plîns de necaz, apoi am plîns de fericire! Curgeţi, acum, lacrimi de ruşine şi de furie! Curgeţi şi ştergeţi astfel petele cu care m-a mînjit acest amor mîrşav!

Şi, într-adevăr, acest războinic încercat, acest amant celebru izbucni în suspine exact ca un copil.

După ce se mai ostoi, citi încă o dată scrisoarea, de data asta cu un ochi rece şi scrutător. Lacrimile îl eliberaseră de mînie şi venin; simţea acum un enorm dispreţ pentru aceea care se jucase, perfid, cu sentimentele lui.

— Cu toate astea, spuse el după o clipă, mi-am jurat că voi afla numele acestui bărbat. Şi o să-l aflu. Nu va putea zice nimeni că un bărbat, alături de care ea mi-a batjocorit pasiunea, a rîs de mine şi a rămas în viaţă!

Dar cine să fie acest bărbat?

Şi reciti cu atenţie scrisoarea.

— Cunosc perfect scrisul celor mai mulţi gentilomi de la Curte, de la cel al regelui pînă la al domnului de Mouchy, dar ăsta e un scris necunoscut mie. Privit cu atenţie, ai zice că e un scris de femeie; e un scris prefăcut! Deci: „La ora unu după miezul nopţii, în camera Metamorfozelor”. Să aşteptăm pînă mîine. Săptămîna asta Dandelot comandă gărzile la Louvre. Pot conta pe ajutorul lui şi, la nevoie, pe ajutorul amiralului.

Luînd această hotărîre, prinţul mai făcu de trei-patru ori înconjurul camerei, după care se aruncă în pat, aşa îmbrăcat cum era.

Dar toate emoţiile prin care trecuse în ultimele ore treziseră în el un fel de febră care nu-l lăsă nici măcar o clipă să închidă ochii. Nu trăise o noapte aşa de groaznică nici în ajunul unor bătălii. Din fericire, nu mai era mult pînă în zori. Cînd se aruncase în pat, în oraş se auzeau străjile anunţînd ceasurile trei.

Cînd se lumină un pic afară, prinţul se sculă din pat şi plecă de-acasă în grabă. Se îndreptă spre palatul amiralului.

Ca un adevărat războinic, amiralul Coligny se trezea din zori, aşa că prinţul îl găsi în picioare. Văzîndu-l pe domnul de Conde, amiralul se sperie de paloarea chipului său şi de starea lui de agitaţie.

— O, Doamne, strigă el, ce ţi s-a întîmplat, prinţe?

— Ce să fie, îi spuse prinţul, parcă m-aţi găsit ieri căutînd o scrisoare, printre blocurile de piatră de lîngă Louvre, nu-i aşa?

— Da, şi erai ferifcit că ai găsit-o.

— Fericit! Cred că, de fapt, chiar ăsta e cuvîntul pe care l-am folosit.

— Nu era o scrisoare de la o femeie?

— Ba da.

— Şi cine e această femeie?

— Aşa precum ai zis, vere, e un monstru de ipocrizie.

— Ah, ah! Deci Charlotte de Saint-Andre, de ea se pare că vorbim.

— Uite, citeşte! Asta e scrisoarea pe care o rătăcisem şi pe care vîntul o smulsese din faldurile unei batiste ce mi-o dăruise ea însăşi.

Amiralul o citi.

În clipa cînd săvîrşea de citit, Dandelot intră în cameră, venind de la Louvre, unde petrecuse noaptea. Avea exact vîrsta prinţului Conde şi nutrea pentru el o afecţiune puternică.

— Ah, bunul meu Dandelot, strigă Conde, venisem la domnul amiral cu speranţa că te voi întîlni.

— Ei bine, sînt la dispoziţia dumitale, prinţe.

— Vreau să-ţi cer un serviciu.

— Porunceşte.

— Uite despre ce e vorba: pentru un scop pe care aş prefera să nu ţi-l dezvăluiesc, aş avea nevoie să intru astă-seară, spre miezul nopţii, în camera Metamorfozelor. Ar exista vreun motiv să nu-mi permiteţi să intru acolo?

— Da, monseniore, cu părere de rău.

— Şi din ce motiv, prietene?

— Fiindcă Maiestatea Sa a primit în noaptea asta o scrisoare de ameninţare, în care un necunoscut declară că e capabil să pătrundă în apartamentele regale, iar regele a dat ordine foarte severe, interzicînd, de la orele zece seara, intrarea în Louvre a oricărui gentilom care nu e de serviciu la palat.

— Dar, dragul meu Dandelot, spuse prinţul, nu cred că această dispoziţie mă poate atinge şi pe mine. Am avut întotdeauna intrare liberă în Louvre la orice oră; doar dacă măsura asta nu s-a luat anume împotriva mea...

— E de la sine înţeles că măsura nu vă priveşte pe dumneavoastră personal. Dar, cum ea e valabilă pentru toată lumea, vă include şi pe dumneavoastră.

— Ei bine, Dandelot, *trebuie* să faci o excepţie cu mine, pentru motive pe care domnul amiral le cunoaşte, şi care sînt cu totul străine de întîmplarea despre care vorbeai; e vorba de

o problemă absolut personală pentru care am nevoie să pătrund la miezul nopţii în camera Metamorfozelor; pe deasupra, trebuie ca această vizită să rămînă un secret faţă de toată lumea, chiar pentru Maiestatea Sa.

Dandelot se codea, fiindu-i greu să-i refuze ceva prinţului. Se întoarse către amiral, întrebîndu-l din ochi ce trebuie să facă.

Amiralul încuviinţă, cu un semn din cap care putea fi tradus astfel: „Răspund pentru el”.

— Atunci, monseniore, spuse Dandelot, vă rog să-mi mărturisiţi că această expediţie are şi scopuri galante; măcar, dacă voi fi pedepsit, să fiu pentru un motiv demn de un gentilom.

— O, din acest punct de vedere, n-am nimic de ascuns în faţa dumitale, Dandelot: pe cuvînt de onoare că amorul e unicul motiv care mă face să-ţi cer acest serviciu.

— Ei bine, monseniore, spuse Dandelot, ne-am înţeles, la miezul nopţii veniţi la Louvre şi eu vă voi introduce în camera Metamorfozelor.

— Îţi mulţumesc, Dandelot! spuse prinţul, întinzîndu-i mîna. Dacă vreodată veţi avea nevoie de un ajutor pentru o treabă de acelaşi gen sau de alt fel, contaţi pe mine.

Şi, după ce strînse, pe rînd, mîinile celor doi fraţi, Louis de Conde coborî în grabă scările palatului Coligny.

VIII

Camera Metamorfozelor

Pentru sărmanul prinţ de Conde, ziua se scurse cu greu, chinuitor. El încercă să aplice în practică o străveche reţetă a filozofilor din toate epocile: să anihileze preocupările spiritului prin obosirea trupului. Ceru să i se aducă armăsarul cel mai năbădăios, îl încălecă, îl lăsă să galopeze liber şi, după un sfert de ceas, cal şi călăreţ se aflau la Saint-Cloud deşi, cînd ieşise din casă, prinţului nici prin gînd nu-i trecea să pornească în direcţia aceea.

Apoi, îşi îmboldi calul într-o direcţie opusă. După o oră de goană turbată, prinţul constată că se afla din nou în faţa castelului Saint-Cloud. Parcă era în „O mie şi una de nopţi”: castelul Saint-Cloud semăna cu muntele vrăjit care atrăgea ca un magnet toate corăbiile.

După cît s-ar fi părut, reţeta medicilor şi filozofilor, care se dovedise infailibilă cu alţii, dăduse greş cu prinţul de Conde. Seara, deşi se simţea sleit de puteri, era tot aşa de obsedat de problemele lui ca şi dimineaţa.

Valetul îi înmînă trei scrisori; recunoscu scrisul a trei doamne de seamă de la Curte; nici nu le deschise. Acelaşi valet îl anunţă că un tînăr se prezentase de şase ori în cursul zilei, pretinzînd că are să-i spună prinţului lucruri foarte importante şi că refuzase, cu toate insistenţele, să-şi spună numele. Prinţul nu băgă în seamă această ştire nici cît i s-ar fi spus: „Monseniore, afară e soare” sau: „Monseniore, afară plouă”.

Urcă în dormitorul său şi deschise cu un gest maşinal o carte. Dar ce carte din lume ar fi putut să-i amorţească durerea provocată de muşcăturile veninoase ale acestei vipere de femeie?

Se aruncă pe pat. Dar, deşi era complet epuizat, somnul nu i se lipi de gene.

În sfîrşit, sosi ora mult aşteptată. Un orologiu bătu de douăsprezece ori. O strajă trecu, anunţînd, cu voce răsunătoare:

— E miezul nopţii!

Prinţul îşi aruncă pe umeri mantia, îşi încinse spada, îşi prinse la brîu pumnalul şi ieşi din casă.

La zece minute după miezul nopţii era la poarta Louvrului.

Santinela avea poruncă să-l lase să treacă. Prinţul intră.

Un bărbat se plimba agale pe coridorul unde se afla uşa de la camera Metamorfozelor. Conde ezită o clipă. Bărbatul era cu spatele la el. Dar, cînd se întoarse, îndrăgostitul nostru îl recunoscu pe Dandelot, care îl aştepta.

Aşa cum v-am promis, sînt gata să vă ajut, împotriva oricărui rival care v-ar împiedica să treceţi.

Conde strînse, cu o mînă febrilă, mîna prietenului său.

— Îţi mulţumesc! spuse el. Dar, după cîte ştiu, nu am de înfruntat nici un pericol. Nu eu sînt cel iubit.

— Păi atunci, îi spuse Dandelot, ce naiba aţi venit aici?

— Ca să-mi cunosc rivalul... Dar, ssst! iată pe cineva.

— Unde? Nu văd pe nimeni.

— Eu aud nişte paşi.

— Drace! spuse Dandelot, ce auz fin au geloşii!

Conde îl trase într-o aripă laterală a coridorului şi, de acolo, văzură venind şi trecînd o umbră; ajungînd la uşa camerei Metamorfozelor, se opri o clipă, ascultă, privi de jur-împrejur şi, cum nu văzu şi nu auzi pe nimeni, împinse uşa şi intră.

— Dar nu e domnişoara de Saint-Andre! murmură prinţul, e mai înaltă cu un cap decît ea.

— Deci pe domnişoara de Saint-Andre o aşteptaţi? întrebă Dandelot.

— N-aş zice că o aştept. O pîndesc, mai degrabă.

— Dar cum, domnişoara de Saint-Andre?...

— Ssst!

— Totuşi...

— Uite, dragul meu Dandelot, ca să ai conştiinţa împăcată, ţine acest bilet. Păstrează-l ca pe ochii din cap, Citeşte-l pe îndelete şi dacă, din întîmplare, eu nu voi descoperi în noaptea asta ceea ce caut, încearcă, te rog, să afli, cercetînd toate scrisurile pe care le cunoşti, cine e autorul acestui bilet.

— Pot să-i fac cunoscut fratelui meu, amiralul, acest bilet?

— L-a şi citit. Crezi că am secrete faţă de el? Ah, aş da oricît să ştiu cine l-a scris.

— Mîine îl veţi avea înapoi.

— Voi veni la dumneata după el. Lasă-l domnului Coligny. Poate o să am veşti noi pentru el... Ei, uite, aceeaşi persoană iese din cameră.

Umbra ieşi din camera Metamorfozelor şi o luă chiar în direcţia în care se aflau ascunşi. Din fericire, coridorul era slab luminat, iar locul în care stăteau cei doi bărbaţi era cufundat complet în întuneric.

Cu tot întunericul, umbra înainta cu paşi siguri şi iuţi; se vedea că drumul îi e foarte familiar.

În clipa cînd umbra trecu prin faţa lor, domnul de Conde îi strînse lui Dandelot mîna cu putere,

— Lanoue! murmură el.

Lanoue era una dintre femeile Catherinei de Medicis. Dintre toate, se spunea, regima mamă o iubea cel mai mult pe Lanoue şi avea o încredere desăvîrşită în ea.

Ce căutase Lanoue în camera Metamorfozelor? Să fi fost legată prezenţa ei de misteriosul bilet găsit de prinţul Conde? De altfel, ea nu închisese uşa în urma ei, o lăsase întredeschisă; asta însemna că avea să se întoarcă. Nu trebuia pierdut nici un moment. Cînd va reveni, probabil că Lanoue va închide uşa în urma ei. Aceste gînduri trecură ca fulgerul prin capul prinţului. Strînse încă o dată mîna lui Dandelot şi se năpusti spre camera Metamorfozelor. Dandelot schiţă gestul de a-l opri, dar era prea tîrziu.

Uşa se deschise uşor. Prinţul intră în cameră. Era una din cele mai frumoase încăperi din Louvre pe vremea aceea. Denumirea ei de inspiraţie mitologică se explica prin subiectele tapiseriilor care o acopereau. Legenda lui Perseu şi Andromeda, a Meduzei, a lui Daphne, scenele din viaţa zeilor Pan şi Apolo erau reprezentate cu o artă în care acul de cusut concura cu penelul. Dar atenţia admiratorilor era cel mai mult atrasă de povestea lui Jupiter şi Danae. Danae era desenată cu asemenea delicată măiestrie a nuanţelor că pe chipul său citeai încîntarea pe care o simte în timp ce ploaia de aur cade asupra ei.

Precum o regină a tapiseriilor, ea era luminată de o lampă din argint, sculptată şi nu turnată, datorată, se spunea,

marelui Benvenuto Cellini. Şi, într-adevăr, ce alt artist florentin ar fi fost capabil să dăltuiască dintr-un calup de argint o vază de flori din inima căreia se înălţa, ca o floare luminoasă, flacăra?

Această tapiserie, avînd ca subiect „Danae şi ploaia de aur” alcătuia peretele unei firide-alcov în care trona un pat princiar; lampa era destinată deci să lumineze, odată cu nemuritoarea Danae încremenită în atitudinea ei de beatitudine hieratică, şi pe toate Danaele vii şi muritoare care veneau să aştepte în acest pat somptuos ca ploaia de aur a unor Jupiteri în carne şi oase, din acest Olimp terestru care era palatul Louvre, să se reverse asupra lor.

Prinţul privi de jur-împrejur, ridică toate draperiile pe rînd ca să se asigure că nu mai e altcineva în cameră şi, după ce încheie această amănunţită percheziţiune, trecu peste balustru şi se lungi pe covor, strecurîndu-se iute sub pat.

Pentru acei dintre cititorii noştri care nu sînt familiarizaţi cu mobilierul din secolul al XVI-lea, să explicăm ce este acela un balustru. Balustrul era un fel de ţarc alcătuit din mici colonete legate intre ele care împrejmuia un pat pentru a delimita alcovul; acest detaliu de interior mai poate fi văzut astăzi doar în strana unei biserici sau în capele, precum şi în dormitorul lui Ludovic al XIV-lea de la palatul Versailles.

Ei, şi precum spuneam, prinţul Conde se strecură cu toată iuţeala sub pat! Da, fără îndoială, era o postură ridicolă, o postură nedemnă de un prinţ, mai ales cînd el se numeşte prinţul de Conde. Dar, ce vreţi! nu e vina mea dacă prinţul de Conde, tînăr, frumos, îndrăgostit, era şi gelos, şi asta îl făcea ridicol! Şi cum această scenă este consemnată aidoma în biografia prinţului, mi se va permite, cred, să mă fac aici, pur şi simplu, ecoul adevărului istoric.

Observaţia dumitale, dragă cititorule, este aşa de adevărată şi de bine simţită că, abia ajuns sub pat, prinţul însuşi căzu pradă aceloraşi gînduri incomode şi, judecîndu-se cu multă severitate, se întrebă ce figură o să facă dacă, din întîmplare, va fi descoperit, fie şi de către un valet; cîte glume şi zeflemeli vor avea ocazia să-i plaseze duşmanii şi rivalii lui! ce desconsiderare îl aştepta din partea prietenilor! Şi, mai ales, ce va spune amiralul Coligny, care încercase să-l vindece de furia lui amoroasă?

Prinţul îşi făcu deci toate mustrările - şi îl rugăm pe cititorul nostru să fie convins de asta - pe care un om de condiţia lui socială şi dăruit cu caracterul lui nobil se cuvenea să şi le facă în asemenea împrejurări. Rezultatul unor asemenea procese de conştiinţă fu că se ascunse şi mai bine sub pat, înaintînd cu vreo douăzeci de centimetri şi făcîndu-şi un culcuş cît se putea de comod în condiţiile date.

De altfel, avea el la ce să se gîndească.

Şi anume, îşi punea problema cum se va comporta din momentul cînd cei doi amanţi se vor urca în pat.

Cea mai firească soluţie i se păru că ar fi să iasă brusc de sub pat şi, fără nici o explicaţie inutilă, să încrucişeze sabia cu rivalul său.

Dar, meditînd mai adînc, această comportare, simplă în aparenţă, nu era lipsită de riscuri, şi nu pentru persoana sa fizică ci pentru onoarea lui. Acest bărbat, oricine ar fi fost, era, e adevărat, complicele cochetăriei domnişoarei de Saint-Andre, dar un complice absolut inocent.

Aşa că prinţul reveni la prima lui hotărîre şi plănui să asculte şi să privească, cu sînge rece, ceea ce se va petrece.

Tocmai se resemnase să adopte această cale a pasivităţii pînditoare, cînd timbrul sonor al ceasului său îi aduse la cunoştinţă un pericol pe care nu-l prevăzuse. Încă din această epocă, ceasurile şi pendulele nu mai erau doar obiecte ornamentale şi de lux, ci nişte aparate capricioase, care funcţionau mai puţin după cum le programau meşterii care le inventaseră, cît după bunul lor plac. Aşa se explică faptul că ceasul domnului de Conde, care se afla în întîrziere cu o jumătate de oră, începu să sune miezul nopţii.

Nu trebuie să vă mai amintesc că domnul de Conde se afla de ore întregi în ghearele unei nerăbdări pline de nervozitate. Temîndu-se că ceasul lui înzestrat cu atîta fantezie ar fi în stare să sune în clipele de mare încordare care îl aşteptau, şi spre a evita pericolul de a fi astfel demascat, prinţul prinse indiscretul obiect în căuşul mîinii stingi, sprijini pe el mînerul pumnalului pe care îl ţinea în mîna dreaptă şi apăsă cu energie mînerul pe cadranul ceasului; sub această presiune carcasa se făcu zob şi nevinovatul ceas îşi dădu duhul.

Abia se încheiase această crudă execuţie că uşa camerei se deschise din nou, cu un zgomot uşor. Domnul de Conde o văzu intrînd pe Charlotte de Saint-Andre, cu ochii la pîndă şi urechile ciulite, urmînd-o în vîrful picioarelor pe acea odioasă creatură care se numea Lanoue.

IX

Venus în intimitate

După ce intrară, Charlotte de Saint-Andre o luă înainte iar Lanoue rămase în urma ei, ca să închidă uşa.

Fata se opri în faţa unei toalete pe care se odihneau două sfeşnice, care aşteptau să fie aprinse.

— Eşti sigură că n-am fost văzute, draga mea Lanoue? spuse ea cu acea voce fermecată care, după ce îl îmbolnăvise de amor, semănase în inima prinţului o furie turbată.

— O, nu aveţi de ce vă teme, domnişoară, spuse codoaşa. Din cauza scrisorii de ameninţare adresate regelui, s-au dat ordine să se încuie porţile palatului.

— Pentru toată lumea? întrebă fata.

— Pentru toată lumea.

— Fără excepţie?

— Fără excepţie.

— Chiar şi pentru prinţul de Conde?

Lanoue surîse:

— Mai ales pentru prinţul de Conde, domnişoară.

— Eşti sigură-sigură, Lanoue?

— Cît se poate de sigură, domnişoară.

— Ah, dar dacă...

Charlotte se opri.

— Dar ce rău vă poate face monseniorul?

— O mulţime, Lanoue. Şi mai ales unul, foarte mare.

— Care?

— Să mă urmărească pînă aici.

— Pînă aici, în camera Metamorfozelor?

— Da.

— Dar cum ar putea afla că domnişoara se află aici?

— Ştie asta, Lanoue.

Prinţul sorbea fiecare silabă din discuţia celor două femei.

— Cine putea să-i spună?

— Eu însămi.

— Dumneavoastră?

— Da, proasta de mine!

— O, Doamne!

— Închipuieşte-ţi că ieri, în clipa cînd pleca de la noi, am făcut imprudenţa, după ce am schimbat cîteva glume în doi peri, să-i arunc batista mea. Şi în batistă se afla chiar biletul pe care mi-l aduseseşi tu cu o oră înainte.

— Dar biletul nu era semnat?

— Nu, din fericire.

— Uf, chiar că din fericire, Jesus-Maria!

Codoaşa îşi făcu două cruci mari.

— Şi nu i-aţi cerut batista înapoi?

— Am încercat. Ieri, Mezieres a trecut de şase ori pe la el din partea mea. Prinţul ieşise de dimineaţă şi, pînă la nouă seara, nu se întorsese acasă.

„Aha! îşi spuse prinţul, deci pajul, pescar este acela care a trecut pe la mine ca să-mi vorbească din partea ei şi a insistat atîta”.

— Aveţi încredere în tînărul ăsta, domnişoară?

— E nebun după mine.

— Pajii sînt nişte persoane indiscrete. Există şi un proverb care zice aşa...

— Mezieres nu e pajul meu, e sclavul meu, zise fata cu aroganţa unei adevărate regine. Ah, Lanoue, blestematul de prinţ de Conde, nu-i va merge niciodată atît de rău pe cît îi doresc eu!

— Mulţumesc, frumoasa frumoaselor! murmură prinţul. O să-mi amintesc mereu de nobilele sentimente ce-mi porţi.

— Ei bine, domnişoară, spuse Lanoue, pentru noaptea asta puteţi fi liniştită. Îl cunosc pe căpitanul gărzii scoţiene şi am să-i recomand în mod special pe monseniorul de Conde.

— Din partea cui?

Din partea mea! Fiţi liniştită, va fi de-ajuns.

— Ah, Lanoue!

— Ce vreţi, domnişoară! Tot ocupîndu-mă de problemele altora, mi le aranjez şi pe ale mele în acelaşi timp.

— Mulţumesc, Lanoue. Gîndul că aş putea fi urmărită mi-ar fi tulburat plăcerea pe care mi-am promis-o pentru noaptea asta. Lanoue se pregăti să plece.

— Hei, Lanoue! şopti Charlotte, înainte de a pleca te rog să aprinzi candelabrele, nu vreau să rămîn în întunericul ăsta; fiinţele astea pe jumătate goale mă înfricoşează, am senzaţia

că sînt gata să coboare de pe pereţi şi să vină spre mine.

— Ah, dacă ar veni, spuse Lanoue în timp ce aprindea o hîrtie de la focul din cămin, nu trebuie să vă sperie, ar face-o ca să vă adore ca pe zeiţa Venus.

Lanoue aprinse cele cinci lumînări din braţele candelabrului. Aşa, aureolată de luminile roşietice ca de nişte flăcări, Charlotte era încîntătoare. Prinţul o vedea reflectată în oglinda toaletei, înveşmântată într-o mătase transparentă care lăsa să i se ghicească formele. Ţinea în mînă o ramură de mirt în floare; şi-o prinse în păr ca pe o coroană. Preoteasă a lui Venus, se împodobea cu floarea sacră a zeiţei.

Apoi se privi cu cochetărie în oglindă, aranjîndu-şi cu vîrful degetelor roze sprîncenele negre şi arcuite, dulci şi catifelate, şi aşezîndu-şi cu căuşul palmelor jerba aurie a pletelor.

Împodobită astfel, stînd într-o poziţie care îi scotea în evidenţă mijlocul fin şi suplu, cu trupul uşor cambrat în faţa oglinzii, proaspătă ca o floare de primăvară, îmbujorată ca un nor sub razele aurorei, senină ca însăşi virginitatea, zglobie ca un ghiocel care, grăbit să-şi trăiască viaţa, străpunge ultimul strat de zăpadă, Charlotte semăna, precum spusese Lanoue, cu însăşi Venus din Cythera, dar Venus în cel de-al cincisprezecelea an al vieţii, în dimineaţa cînd, stînd în picioare pe malul apei, înainte de a-şi face intrarea în celesta Curte, se privise pentru ultima oară în oglinda mării.

După ce se ocupă cu migală de fiecare amănunt care-i putea accentua frumuseţea pe care i-o dăruise natura, fata se studie atent în oglindă; ochii ei coborîră spre linia unduitoare a gîtului şi a umerilor, spre sînii ascunşi în valuri vaporoase de dantelă.

Era nemaipomenit de frumoasă aşa, cu privirile umede, cu obrajii îmbujoraţi, cu gura întredeschisă, cu dinţii scînteind ca perlele; era de-a dreptul imaginea fără cusur a voluptăţii; uitînd de cochetăria, de ura, de ameninţările ei, prinţul fu cît pe-aci să iasă din ascunzătoarea lui şi să se arunce la picioarele ei strigînd:

— În numele Cerului, iubeşte-mă un ceas şi apoi ia-mi viaţa în schimbul acestui ceas de-amor!...

Din fericire sau din nefericire pentru el, căci n-am cîntărit avantajele sau neplăcerile care i s-ar fi tras în urma unui

asemenea gest, fata se întoarse în direcţia uşii şi spuse încet aceste vorbe fatale:

— O, de ce nu vii, prea-iubitul inimii mele?

Această exclamaţie, precum şi gestul ei de nerăbdare, avură darul să trezească iar furia fără margini a prinţului, iar domnişoara de Saint-Andre i se păru din nou creatura cea mai oribilă din cîte a creat Dumnezeu.

Ea se duse la fereastra cea mai apropiată, dădu la o parte perdelele groase, încercă să deschidă ferestrele duble dar, cum mîinile ei delicate nu aveau destulă forţă pentru asta, se mulţumi să-şi sprijine fruntea de geam. Senzaţia de răcoare pe care i-o transmise geamul o făcu să deschidă ochii mai tare; după ce se obişnui cu întunericul şi începu să distingă obiectele, privirea ei se opri asupra unui om care, învăluit într-o mantie, stătea în picioare, imobil, la o aruncătură de piatră de Louvre. Văzîndu-l, domnişoara de Saint-Andre avu un surîs răutăcios, plin de mulţumire. Dacă ar fi fost mai aproape de ea, prinţul ar fi putut s-o audă murmurînd, triumfătoare:

— El este!

Iar apoi, tot ca pentru sine, cu un accent de ironie necruţătoare:

— Plimbă-te, dragă prinţe. Îţi doresc plimbare plăcută.

Desigur, Charlotte îl confunda pe omul de afară cu prinţul de Conde. Şi eroarea ei era perfect explicabilă. Domnişoara de Saint-Andre ştia perfect că, de cîteva luni, prinţul venea, incognito, seara, sub ferestrele ei. Dar nu-i suflase o vorbă despre asta.

Or, văzîndu-l pe prinţ că se plimbă pe malul Senei, acum, cînd se temea să nu-l întîlnească în castel, Charlotte trăi un moment de uşurare. Nici că s-ar fi putut ca luna, astrul pal şi melancolic credincios îndrăgostiţilor, să-i ofere o privelişte mai plăcută!

Acum, din moment ce perspicacele nostru cititor ştie perfect că prinţul, nefiind înzestrat cu darul ubicuităţii, nu putea fi în acelaşi timp înăuntru şi afară, adică sub pat şi pe malul Senei, să ne grăbim a-i dezvălui cine era bărbatul învăluit în mantie pe care domnişoara de Saint-Andre îl confunda cu prinţul şi care era convinsă că dîrdîie, zgîlţîit de răcoarea nopţii şi a rîului învecinat.

Acest bărbat nu era altul decît hughenotul nostru din ajun, scoţianul Robert Stuart, care, în locul unui răspuns la scrisoarea sa, aflase că domnii consilieri ai parlamentului se făcuseră luntre şi punte pentru ca execuţia lui Dubourg să aibă loc mîine sau poimîine. Robert Stuart, care se hotărîse să rişte încă o încercare.

Brusc, bărbatul de pe mal scoase ceva de sub mantie, făcu un gest pe care Charlotte îl luă drept un gest de ameninţare şi se îndepărtă iute. După o clipă, se auzi un zgomot ca şi cel din noaptea trecută: un geam care se făcuse ţăndări.

— Ah, strigă Charlotte, nu era el!

Şi bujorii din obrajii ei dispărură pe loc. De data asta, simţi un fior de spaimă. Şi, lăsînd perdeaua să cadă, acoperind ferestrele, reveni, cu un pas şovăitor, se aşeză pe canapea şi se întinse, într-o aşteptare tînjitoare.

Deci, ca şi în noaptea trecută, un necunoscut făcuse ţăndări una din ferestrele apartamentului locuit de mareşalul Saint-Andre.

Dacă mareşalul, trezit din somn de zgomot, se va duce să bată la uşa fiicei sale şi nu va primi răspuns, ce se va întîmpla? Charlotte tremura de frică, aproape leşinată.

Uşa se deschise şi Lanoue intră în grabă. Era la fel de speriată ca şi stăpîna ei.

— O, Lanoue, spuse ea, ştii ce s-a întîmplat?

— Nu, domnişoară, răspunse codoaşa; dar probabil că un lucru îngrozitor, fiindcă sînteţi palidă ca o moartă.

— Ceva îngrozitor, într-adevăr, şi va trebui să mă duci imediat la tata.

— Dar de ce, domnişoară?

— Tu nu ştii ce s-a întîmplat la noi noaptea trecută?

— Domnişoara vrea să spună de piatra aia de care era prinsă o scrisoare, în care era ameninţat regele?

— Da... Ei bine, adineauri s-a petrecut din nou acelaşi lucru, Lanoue. Un bărbat, probabil acelaşi, pe care îl luasem drept prinţul Conde, a aruncat cu o piatră într-una din ferestrele noastre.

— Şi vă temeţi?

— Mă tem, pricepi, Lanoue, mă tem că tata o să bată la uşa mea şi, dacă vede că nu răspund, o să deschidă uşa şi o

să afle că nu sînt în pat la ora asta.

— O, dacă-i vorba de asta, puteţi fi liniştită, domnişoară.

— De ce?

— Tatăl dumneavoastră e la regina Catherine.

— La ora unu noaptea? Ce caută la regină?

— S-a întîmplat un accident grav. Maiestăţile lor au fost azi la vînătoare.

— Ei, şi?...

— Şi, domnişoară, calul micii regine[9] s-a împiedicat. Maiestatea Sa a căzut. Şi, cum e însărcinată în trei luni, se tem să nu piardă copilul.

— Ah, Dumnezeule bun!

— Aşa că toată Curtea e în picioare.

— Te cred.

— Şi toate domnişoarele de onoare sînt în anticamere sau la regina mamă.

— De ce n-ai venit să mă avertizezi, Lanoue?

— Abia am aflat, domnişoară, n-am întîrziat decît să alerg să mă conving că totul e-adevărat.

— Deci l-ai văzut?

— Pe cine?

— Pe el.

— Sigur că da.

— Şi?

— Şi, domnişoară, s-a amînat distracţia; înţelegeţi că într-un moment ca ăsta nu poate lipsi.

— Şi pe cînd rămîne?

— Pe mîine.

— Unde?

— Aici.

— La aceeaşi oră?

— La aceeaşi oră.

— Atunci, hai să plecăm, repede!

— Acuşi, domnişoară! Numai să sting lumînările.

— Ai spune că un duh rău ne poartă sîmbetele, exclamă Charlotte.

— Ba, dimpotrivă! zise Lanoue, suflînd în ultima lumînare.

— Cum, dimpotrivă? întrebă din uşă domnişoara de

[9] Aşa era numită Maria Stuart.

Saint-Andre.

— Păi chiar aşa. Iacă un accident care o să vă dea multă libertate. Şi ieşi pe urmele domnişoarei Charlotte; paşii lor se pierdură pe coridor.

— Pe mîine, dar! spuse, ieşind din ascunzătoarea lui şi sărind peste balustru, prinţul de Conde, care nu aflase nimic despre identitatea rivalului său. Pe mîine, pe poimîine, pe răspoimîine, dacă va fi nevoie! Dar, pe ce am mai sfînt, o să merg pînă la capăt!

Şi ieşi, la rîndul lui, din camera Metamorfozelor, o luă pe coridor în sensul opus celui urmat de Charlotte şi Lanoue, traversă curtea şi trecu pe poarta palatului, fără ca vreo santinelă să-l întrebe nici de unde vine, nici unde se duce, într-atît de mare era zăpăceala pe care o iscaseră cele două incidente de care am amintit mai devreme.

X

Cei doi scoţieni

Robert Stuart, pe care Charlotte de Saint-Andre îl văzuse aruncînd în ferestrele mareşalului un nou mesaj adresat regelui, dispăruse într-o clipă de la locul faptei. Pînă la Châtelet făcuse drumul aproape în goană; ajuns acolo, îşi dădu seama că nu e urmărit şi nu se mai grăbi. Scoţianul nostru ajunse fără nici o emoţie pînă la locuinţa prietenului şi compatriotului său Patrick, dacă nu punem la socoteală pe cei doi sau trei vagabonzi care, la vederea spadei sale şi a pistolului prins la cingătoare, nu se încumetară să-l întrebe de sănătate.

Intrase în cameră, se culcase, avînd pe chip acel calm aparent pe care-l datora unei mari stăpîniri de sine. Dar, oricît de puternică era voinţa lui, nu ajungea pînă acolo încît să-şi poată comanda şi somnul. Aşa că timp de cîteva ceasuri se răsuci în aşternut, fără să poată gusta odihna pe care o aştepta de trei nopţi. Abia în zori, frînt de oboseală, căzu într-un somn profund.

...Îl aşteptase pînă seara pe prietenul său Patrick, aşa cum îi promisese. Dar arcaşul, consemnat la Louvre de căpitanul său, ca urmare a ordinului de a se întări paza palatului, n-avusese ocazia de a profita de îmbrăcămintea lui Robert Stuart.

Pe la şapte seara, neavînd nici o veste de la Patrick, Robert Stuart se îndreptase spre Louvre şi acolo aflase despre ordinele severe primite de garda palatului şi despre motivele ce le pricinuiseră. Apoi, rătăcise pe străzile Parisului şi auzise lumea povestind despre asasinatul prezidentului Minard; constată că circulau o sută de versiuni diferite, cu excepţia celei adevărate. Milostivindu-se de ignoranţa unora şi de curiozitatea altora, Robert Stuart se oprea şi povestea varianta lui, pe care susţinea că a aflat-o de la cineva de încredere: dar toate detaliile reale ale împrejurărilor în care murise prezidentul păreau cam fantasmagorice şi nimeni nu-i dădu crezare.

După cum ştim, niciodată adevărul nu pare credibil.

Din vorbă în vorbă, scoţianul află de severitatea cu care parlamentul intenţiona să pună în aplicare sentinţa împotriva consilierului Dubourg; execuţia urma să aibă loc peste patruzeci şi opt de ore în piaţa Greve. Nu avea de ales: dată fiind încăpăţînarea oarbă a judecătorilor, se hotărî să trimită un nou bilet, formulat în termeni mai precişi, adresat regelui.

După ce ieşi din serviciul de gardă, Patrick veni cît putu de repede acasă, urcă în fugă scările şi se năpusti în cameră. Văzînd că nici zgomotul făcut de uşa trîntită de el, nici tîrşîitul scaunelor pe care le mută pe duşumea dintr-un loc într-altul nu-l pot trezi din somn pe Robert, strigă:

— Foc! Foc!

În sfîrşit, prietenul său se smulse din braţele lui Morfeu. În prima clipă, fu convins că veniseră să-l aresteze şi întinse braţul după spada sa, aşezată chiar lîngă pat şi o scoase pe jumătate din teacă.

— O, la, la! strigă Patrick rîzînd, am impresia că eşti foarte bătăuş cînd te trezeşti din somn, dragul meu Robert! Calmează-te, ce naiba! Şi mai ales, încearcă să te trezeşti de-a binelea, ar fi timpul.

— A, tu eşti, zise Stuart mahmur.

— Eu sînt, dar cine credeai? Eu te las să dormi în patul meu şi tu eşti gata să mă spinteci cînd vin acasă!

— Ce naiba vrei, dormeam tun.

— Asta am constatat şi chiar cu mare uimire: dormeai?

Patrick se duse la fereastră şi trase perdeaua.

— Priveşte, te rog, spuse el.

O lumină puternică invadă odaia.

— Ce oră e? întrebă Robert.

— A bătut de zece la toate bisericile din Paris, spuse arcaşul.

— Te-am aşteptat ieri toată ziua şi pot zice că şi toată noaptea.

Arcaşul ridică din umeri.

— Ce să fac! Un soldat rămîne un soldat; chiar dacă e arcaş scoţian. Am fost consemnaţi la Louvre ieri şi noaptea asta. Dar astăzi sînt liber, precum vezi.

— Asta înseamnă că vrei să-ţi iei în stăpînire camera?

— Nu. Am venit să-ţi cer numai ţoalele.

— Ah, aşa e, uitasem de doamna consilieră.

— Din fericire ea n-a uitat de mine, după cum îţi poate dovedi acest pateu din carne de vînat aflat pe masă şi care abia aşteaptă să ne astîmpere foamea. Eu am o foame de lup şi sper ca şi tu!

— Parcă vorbeam de ţoalele mele...

— Exact. Ei, pricepi cred că drăgălaşa mea consilieră nu urcă de florile mărului patru etaje pînă aici. Pateul e numai un sol, el purta cu sine o scrisoare: mă aşteaptă azi de la orele douăsprezece, ora la care consilierul nostru navighează cu pînzele sus către parlament, pînă la ora patru, cînd acostează din nou în portul conjugal. Aşa că la douăşpe şi cinci minute o să fiu la ea şi îi voi răsplăti devotamentul prezentîndu-mă într-un costum care n-o poate compromite, asta dacă nu ţi-ai schimbat părerea de cînd nu ne-am mai văzut, prietene.

— Costumul meu e la dispoziţia ta, dragul meu Patrick, spuse Robert. După cum vezi, hainele sînt pe scaun şi aşteaptă stăpînul care să le folosească. Dă-mi-le în schimb pe ale tale.

— Imediat. Dar, mai întîi, să stăm de vorbă cu acest pateu. N-ai nevoie să te scoli din pat ca să participi la conversaţie, o să trag masa lîngă pat. Uite-aşa! E bine acum?

— E perfect, dragă Patrick.

— Acum (Patrick scoase pumnalul din teacă şi i-l oferi prietenului său), acum, în timp ce o să caut niscaiva băutură, cu care să-l udăm, te rog să-i vii de petrecanie acestei dihănii proaspăt vînate şi să-mi spui dacă drăgălaşa mea consilieră e o femeie cu gust.

Robert se supuse poruncii lui Patrick cu aceeaşi sîrguinţă cu care ar fi executat un arcaş scoţian ordinul căpitanului său. Şi cînd Patrick se întoarse, mîngîind cu afecţiune un ulcior plin cu vin, găsi gata ridicat un edificiu gastronomic impunător.

— A, pe Sfîntul Dunstan! spuse el, e ca un iepure în vizuină în mijlocul a şase potîrnichi! Ce ţară minunată e aceasta, unde vînatul cu blană şi cel cu pene trăiesc într-o asemenea dulce aţmonie! Mesir Rabelais n-o numeşte el oare *pay de Cocagne?* Robert, prietene, urmează-mi exemplul: lipeşte-te pe lîngă o nevastă de magistrat, nu pe lîngă una de spadasin, şi, fără să fie nevoie să visez şapte vaci grase, ca faraonul, o să-ţi pot prezice că te vei înfrupta din plin atît din binefacerile cerului cît şi ale pămîntului. Să profităm de ele,

dragă Stuart, căci altfel nu ne vom dovedi demni a le obţine!

Şi, exemplificînd vorba cu fapta, arcaşul se aşează la masă şi îşi puse în farfurie o porţie uriaşă de vînat. Robert mîncă şi el cu poftă; la douăzeci şi doi de ani, oricîte necazuri ai avea pe cap, pofta de mîncare nu se lasă aşteptată. Dar Robert era preocupat de ceva şi mîncă în tăcere, spre deosebire de prietenul său, care sporovăia vesel, gîndindu-se la întîlnirea galantă de la ora prînzului.

Un orologiu bătu unsprezece şi jumătate.

Patrick se ridică în grabă de la masă, strivi în dinţii săi, albi ca ai unui lup de munte, o ultimă bucată de carne friptă, sorbi pe nerăsuflate ultimul pahar de vin şi începu să se îmbrace cu veşmintele prietenului său. După ce această operaţie importantă pentru soarta lui de amant norocos se încheie, Patrick arăta totuşi destul de ţeapăn şi stîngaci, exact cum arată şi în zilele noastre un militar cînd îşi schimbă uniforma cu hainele civile. Întotdeauna, ţinuta şi expresia unui soldat împrumută ceva de la uniforma pe care o poartă de obicei şi, oriunde s-ar afla şi oricum ar fi îmbrăcat, aerul milităros îl trădează.

Asta nu îl împiedica pe Patrick să arate, în acelaşi timp, ca un cavaler frumos cu ochi albaştri şi plete roşcate, ca un tînăr bine clădit şi plin de energie.

Se privi într-un ciob de oglindă şi surîse mulţumit, părea că-şi spune: „Dacă drăgălaşa mea consilieră n-o să fie mulţumită, înseamnă că e o fiinţă al dracului de năzuroasă, pe onoarea mea!”

Îl întrebă totuşi pe Robert, ca să-şi verifice impresia:

— Cum mă găseşti, camarade?

— Păi, mai bine nici că se poate; sînt convins că drăgălaşa de consilieră o să leşine de surpriză.

Era exact ce dorea să audă Patrick. El surîse din nou, îşi netezi gulerul şi, întinzîndu-i mîna, îi spuse:

— Ei, la revedere! Fug să o potolesc, că se dă de ceasul morţii, biata femeie! Nu m-a văzut de alaltăieri şi nici n-a avut veşti despre mine!

Făcu un pas spre uşă, apoi se opri:

— Nu-i nevoie, cred, să-ţi mai spun că nu eşti obligat să stai încuiat în casă. Poţi să circuli ziua-n amiaza mare prin Paris, da’ sper că n-ai de gînd să te bagi în vreo dandana cît

porţi uniforma mea; dacă păţeşti ceva, or să te aresteze, te vor duce la Châtelet şi te vor identifica; şi, pe deasupra, o să fiu şi eu pedepsit fiindcă am lăsat uniforma pe mîinile tale. Aşa că ai toată libertatea, da' să fii băiat cuminte!

— N-ai de ce te teme despre partea asta, Patrick, răspunse celălalt. Nu sînt un om prea certăreţ din fire.

— He, he, făcu arcaşul clătinînd din cap, nu pun eu mare bază pe declaraţiile astea! Eşti scoţian ca şi mine - sau ceva pe aproape - şi ca toţi cei care au crescut dincolo de Tweed, sînt sigur că ai momente în care nu e bine să te zgîndăre cineva. Aşa că îţi dau un sfat înţelept: nu căuta gîlceavă; iar dacă îţi caută altcineva gîlceavă, pe sfîntul Duncan, nu te lăsa călcat pe bătături! La dracu, e vorba să aperi onoarea uniformei şi, la nevoie, nu uita că ai la şold o sabie şi un pumnal care ies singure din teacă dacă te enervezi.

— Fii liniştit, Patrick, o să mă găseşti aici, cum m-ai lăsat.

— Nu, nici aşa. Nu vreau să te plictiseşti, insistă Patrick, care era un muntean încăpăţînat, o să mori de lingoare în camera asta; peisajul în timpul zilei e îngrozitor, nu vezi decît acoperişuri şi turle, asta cînd ceaţa şi fumul nu le ascund de priviri.

— Asta ne va aminti de scumpa noastră patrie, unde plouă în fiecare zi, făcu Robert, nostalgic.

— Aşi! replică sec Patrick, dar cînd ninge?

Şi, satisfăcut de a fi reabilitat Scoţia sub raportul condiţiilor climaterice, Patrick se hotărî în sfîrşit să plece, nu înainte de a mai adăuga, din prag:

— Asta, ca să glumim şi noi. Du-te, vino, aleargă, ceartă-te, bate-te, numai să nu te întorci cu pielea-n băţ. Dar, oricum, trebuie să-ţi dau un sfat serios, unul singur, dar să te gîndeşti bine la ce-ţi spun.

— Sînt numai urechi.

— Prietene, din cauza atmosferei încărcate, şi mai ales a ameninţărilor pe care secăturile de caivinişti le proferă la adresa regelui, va trebui să intru iar în gardă la Louvre la ora opt fix. În seara asta apelul se face mai devreme.

— O să mă găseşti aici cînd te-ntorci.

— Atunci, Dumnezeu să te aibă-n pază!

— Iar pe tine plăcerea să te călăuzească!

— Nu-i nevoie, spuse arcaşul, cu un gest de amorez

victorios, ea mă aşteaptă.

Şi ieşi cu un aer de condotier, ca un senior de la Curte, fredonînd o arie populară scoţiană.

Acest simplu soldat scoţian era la ora aceea mult mai fericit decît frumosul Louis de Conde, văr al regelui Francois şi frate al regelui de Navarra.

Să mai rămînem însă cîteva minute în tovărăşia lui Robert Stuart. El avea două subiecte de meditaţie, foarte încîlcite, aşa că nu se plictisi deloc pînă la ora patru, cînd trebuia să se întoarcă Patrick. Între patru şi cinci, aşteptarea lui deveni din ce în ce mai încordată. Era ora la care ar fi vrut să se afle la intrarea parlamentului ca să afle ştiri proaspete, nu în legătură cu condamnarea consilierului Dubourg, ci cu locul şi ora execuţiei sale.

La cinci şi jumătate, nu se mai putut stăpîni şi ieşi din casă, lăsînd un bilet prin care îl asigura pe Patrick că la ora şapte seara se va întoarce şi îi va înapoia uniforma.

Se lăsa seara. Robert o ţinu tot într-o fugă pînă la intrarea palatului. În piaţă era adunată o mare mulţime de oameni. Şedinţa parlamentului nu se încheiase. Probabil că aşa se explica şi întîrzierea lui Patrick.

Abia pe la ceasurile şase, consilierii începură să părăsească parlamentul.

Ceea ce află Robert în legătură cu hotărîrile şedinţei îl făcu să se înfioreze. Se stabilise felul în care va pieri consilierul Dubourg: prin ardere pe rug. În schimb nu se fixase încă dacă execuţia avea loc a doua zi, pe 22, sau peste două zile, sau peste trei. Poate că data execuţiei urma să fie amînată cu cîteva zile, pentru ca regina Maria Stuart, care avusese un accident în ajun, să poată asista şi ea. Dar asta numai în cazul că rana ei era destul de uşoară şi se vindeca în cel mult o săptămînă.

Robert Stuart părăsi piaţa parlamentului cu gîndul să se întoarcă în strada Battoir-Saint-Andre. Dar văzu, de departe, un arcaş scoţian care se ducea spre Louvre, mult mai devreme de ora fixată pentru apel.

Atunci, îl străfulgeră o idee: să pătrundă în Louvre profitând de costumul prietenului său şi să afle din palat, de la o sursă demnă de încredere, noutăţi despre sănătatea tinerei regine; căci de sănătatea ei depindea viaţa condamnatului.

Mai avea la dispoziţie două ore, aşa că se îndreptă spre Louvre.

Nimeni nu-l opri să intre, nici la prima poartă nici la a doua. Pătrunse astfel în curtea interioară. Abia ajunse acolo, că se anunţă sosirea unui trimis al parlamentului, care dorea să vorbească regelui.

Fu chemat Dandelot, care se duse să-l anunţe pe rege. După zece minute se întoarse cu încuviinţarea de a-l conduce pe consilier în faţa regelui.

Robert Stuart pricepu că, dacă va da dovadă de răbdare şi va fi destul de descurcăreţ, va afla ceea ce dorea să ştie. Aşteptă deci.

Consilierul rămase aproape un ceas în apartamentul regelui. În sfîrşit, plecă din palat. Dandelot, care-l însoţi pînă la poartă, avea un aer sumbru. Spuse cîteva cuvinte la urechea căpitanului gărzii scoţiene şi se retrase. Cu siguranţă că în aceste cuvinte rezumase toată misiunea consilierului.

— Domnilor, spuse apoi căpitanul gărzii scoţiene oamenilor săi, vă aduc la cunoştinţă că poimîine veţi executa pază specială cu ocazia executării consilierului Anne Dubourg în piaţa Greve.

Robert Stuart aflase ce dorea. Făcu cîţiva paşi spre ieşire, apoi se opri în loc. După cîteva minute de profundă meditaţie, reveni şi se pierdu în mijlocul tovarăşilor săi, ceea ce nu era greu, avînd în vedere numărul mare al arcaşilor şi întunericul care se lăsase.

XI

Ce se poate petrece sub un pat

Intrînd în camera Metamorfozelor, prinţul de Conde îi dăduse întîlnire lui Dandelot la amiralul de Coligny, a doua zi la orele douăsprezece.

Prinţul era aşa de nerăbdător să povestească amiralului şi mai ales lui Dandelot întîmplările din cursul nopţii, că ajunse în strada Bethisy înainte de ora indicată. Dar Dandelot venise şi mai devreme. Stătea de vorbă de o oră cu fratele său, amiralul, şi aventura galantă a domnişoarei de Saint-Andre devenise pentru ei un subiect foarte serios.

Alianţa mareşalului de Saint-Andre cu familia de Guise nu era numai o simplă încuscrire, ci şi o coaliţie religioasă şi politică împotriva partidei calviniste. Iar modul în care se hotărîse soarta consilierului Anne Dubourg dovedea că nu sînt dispuşi să arate nici o îngăduinţă faţă de apărătorii noii religii.

Cei doi fraţi citiră şi recitiră cu atenţie biletul domnişoarei de Saint-Andre. Îşi puseră degeaba memoria la încercare: nu recunoscură scrisul. Atunci l-au trimis doamnei amiral, aflată în camera ei, spre a vedea dacă nu cumva amintirile ei erau mai cuprinzătoare decît ale soţului şi ale cumnatului.

Într-o altă împrejurare, Dandelot şi mai ales Coligny s-ar fi împotrivit ideii ca vărul lor, prinţul de Conde, să mai continue această aventură nebunească. Dar şi sufletele cele mai curate sînt capabile, în situaţii excepţionale, să accepte compromisul cu conştiinţa.

Or, era foarte important pentru partida calvinistă ca domnul de Joinville să nu se căsătorească cu Charlotte de Saint-Andre; şi dacă întîlnirea galantă a distinsei domnişoare nu era cu prinţul de Joinville, lucru puţin probabil, era mai mult ca sigur că domnul de Conde, dacă avea să vadă ceva, ar fi făcut atîta zarvă pe tema asta, încît zvonul ar fi ajuns la urechile familiei de Guise şi ruptura logodnei ar fi fost o consecinţă firească.

Ba mai mult: din aceasta aventură ar fi rezultat, mai mult ca sigur, o asemenea decepţie pentru prinţ, care oscila între religia catolică şi religia calvinistă, încît ar fi fost mai uşor

pentru Coligny şi Dandelot să-l aducă în rîndurile protestanţilor.

Şi, de multe ori, atragerea unui om de valoare cîntăreşte pentru un partid mai mult decît o victorie. Or, acest tînăr, frumos şi curajos prinţ, era un om destinat succesului.

Aşa se explică nerăbdarea cu care cei doi fraţi îl aşteptau la *hotel* Coligny pe vărul lor. La rugămintea lor, prinţul îşi deşertă povestea lui plină de peripeţii şi mistere şi, spre cinstea lui, trebuie să spunem că nu ascunse nici un amănunt, oricît de stingheritor ar fi fost pentru el. Adică nici poziţia foarte originală din care auzise şi văzuse ce s-a întîmplat în camera Metamorfozelor. Prinţul avu grijă să-şi bată singur joc de el însuşi, ca să nu i-o ia ceilalţi înainte.

Cînd povestirea se încheie, amiralul îl întreabă:

— Şi acum, ce te gîndeşti să faci?

— Păi, ce altceva decît să mă duc din nou la locul faptei? Dragul meu Dandelot, sper că o să-mi dai o mînă de ajutor!

Cei doi fraţi se priviră cu înţeles. Prinţul venea în întîmpinarea planului lor. Totuşi, Coligny crezu că onoarea îl obligă să vină cu cîteva obiecţiuni. Aşa că încercă să-l facă pe prinţ să renunţe. Însă, de la primele cuvinte, acesta îi puse mîna amical pe braţ, zicînd cu multă hotărîre:

— Dragă amirale, dacă n-ai aceeaşi părere cu mine, hai să vorbim despre alte lucruri; nimic nu mă poate clinti, dar, te rog să mă crezi că m-ar durea sufletul să mă contrazic cu omul pe care îl iubesc şi îl respect cel mai mult pe lume, cu dumneata adică!

Amiralul se înclină, părînd că cedează în faţa unei convingeri imposibil de combătut. În adîncul sufletului, era încîntat de consecvenţa vărului său.

Se înţeleseră, aşadar, ca înainte de miezul nopţii Dandelot să-l ajute pe pţinţ, ca şi prima oară, să intre în camera Metamorfozelor. Urma să se întâlnească pe acelaşi coridor, la douăsprezece fără un sfert. Ca domnul de Gonde să poată pătrunde fără greutate în Louvre, Dandelot îi spuse parola.

Prinţul le ceru să-i dea biletul misterios înapoi. Amiralul îi mărturisi că, deoarece nu recunoscuseră scrisul, trimiseseră biletul doamnei amiral, la care nu îndrăzneau să pătrundă încă, deoarece era la ora sfintei împărtăşanii. Dandelot promise că îl va recupera de la cumnata sa în aceeaşi seară,

cînd doamna amiral va fi la Curte, în preajma reginei Catherine, iar amiralul promise, la rîndul lui, că îi va aminti soţiei sale că trebuie să ducă biletul lui Dandelot.

După ce stabiliră toate aceste amănunte, Dandelot şi prinţul îşi luară rămas-bun de la amiral; primul se întoarse la Louvre, cel de-al doilea acasă.

Pentru prinţul de Conde, ziua trecu foarte greu. În sfîrşit, orologiile bătură unsprezece şi jumătate.

La Louvre nu se discuta de cîteva ceasuri decît despre executarea consilierului Dubourg, pe care regele o fixase peste două zile.

Prinţul văzu că Dandelot e foarte supărat. Cum această sentinţă la moarte era o dovadă incontestabilă că domnul de Guise, persecutorul consilierului Dubourg, dirija după placul său voinţa regelui, Dandelot aştepta cu mare nerăbdare încheierea aventurii în care intrase Charlotte de Saint-Andre, în speranţa că va putea să-şi pună puternicii duşmani într-o lumină ridicolă.

Ca şi în ajun, coridorul era foarte întunecat, iar camera Metamorfozelor era luminată numai de lampa din argint masiv; ca şi în ajun, toaleta era pregătită s-o primească pe adolescenta Venus; ca şi în ajun, candelabrele aşteptau să fie aprinse, ca să scoată în evidenţă farmecele fără egal ale zeiţei.

Doar că, de data asta, balustrul alcovului era deschis. Acest amănunt dovedea că întîlnirea va avea loc.

Temîndu-se să nu fie cumva surprins, prinţul se strecură iute sub pat, uitînd să mai facă aceleaşi reflecţiuni înţelepte despre onoare ca în ajun. Ceea ce dovedeşte că omul se obişnuieşte cu orice, chiar să se ascundă sub paturi.

Prinţul auzi paşi uşori; cineva se oprise la uşă; se auzi scîrţîitul uşor al uşii în ţîţîni. „Bun! îşi spuse el, amorezii noştri sînt mai grăbiţi ca ieri. Probabil fiindcă nu s-au mai văzut de două zile”

Paşii se apropiau de alcov, furişaţi. Prinţul privi alent şi văzu piciorul gol al unui arcaş din garda scoţiană. „Hm! făcu prinţul, ce vrea să însemne asta?” Se întinse şi mai mult şi putu să-l vadă în întregime pe intrus. Într-adevăr, în cameră intrase un arcaş din garda scoţiană!

Doar că noul-venit nu părea să fie deloc în largul lui.

Părea la fel de dezorientat cum fusese el însuşi cu o noapte înainte. Omul dădu la o parte perdelele şi ridică feţele de masă, cercetînd atent fiecare ungher. Nu păru să găsească nici o ascunzătoare convenabilă. În cele din urmă intră în alcov şi se strecură sub pat, în partea opusă lacului unde se afla domnul de Conde.

Scoţianul nici nu apucă să se obişnuiască cu poziţia în care se afla, că simţi vîrful unui pumnal apăsîndu-i pieptul în dreptul inimii şi auzi un glas ameninţător şoptindu-i la ureche:

— Nu ştiu cine eşti şi nici ce te-a adus aici, dar dacă faci vreo mişcare sau scoţi o vorbă, vei fi mort!

— Nu ştiu cine eşti dumneata şi nici ce te-a adus aici, răspunse noul-venit tot în şoaptă, dar nu accept să-mi pună nimeni condiţii; aşa că n-ai decît să-mi vîri pumnalul în inimă, dacă ai chef. Nu mi-e teamă de moarte.

— Ah, făcu prinţul, aşa vorbeşte un adevărat bărbat şi m-am înţeles întotdeauna cu cei viteji. Sînt prinţul de Conde, domnule, şi-mi voi băga pumnalul în teacă. Sper că îmi veţi dovedi aceeaşi încredere şi îmi veţi spune cine sînteţi!

— Sînt scoţian, monseniore, şi mă numesc Robert Stuart.

— Acest nume îmi e necunoscut, domnule.

Scoţianul tăcu.

— Veţi dori să-mi spuneţi, continuă prinţul, în ce scop aţi pătruns în această cameră şi în ce scop v-aţi ascuns sub pat?

— Mi-aţi dat primul dovadă de încredere, monseniore, aşa că ar fi nimerit să nu vă deziceţi şi să-mi spuneţi cu ce plan v-aţi ascuns aici!

— Pe onoarea mea, nimic mai uşor, domnule, spuse prinţul aşezîndu-se mai comod: sînt îndrăgostit de domnişoara de Saint-Andre.

— Fiica mareşalului?

— Exact, domnule. Şi aflînd, pe o cale ocolită, că are întîlnire aici cu amantul ei, m-am lăsat tîrît de vinovata curiozitate de a-l cunoaşte pe fericitul muritor care se bucură de favorurile acestei cinstite domnişoare; m-am vîrît sub pat şi, trebuie să mărturisesc că nu mă simt prea în largul meu. Vă ascult acum.

— Monseniore, nu va spune nimeni că un necunoscut are mai puţină încredere într-un prinţ decît a avut prinţul în el: eu sînt cel care am scris regelui, ieri şi alaltăieri.

— Ah, la dracu, şi care aţi pus scrisorile la poştă folosindu-vă de ferestrele mareşalului de Saint-Andre?

— Chiar aşa.

— Să-mi fie cu iertare, spuse prinţul, dar...

— Ce, monseniore?

— Dacă-mi amintesc bine, în scrisoare, în prima cel puţin, parcă îl ameninţaţi pe rege!

— Da, monseniore, dacă nu-l pune în libertate pe consilierul Dubourg.

— Şi, ca ameninţarea să fie mai convingătoare, l-aţi asasinat pe prezidentul Minard? întrebă prinţul, destul de tulburat să se afle alături de omul care concepuse o asemenea scrisoare insolentă.

— Într-adevăr, monseniore, l-am ucis pe prezidentul Minard, răspunse, foarte rece, scoţianul.

— Te pomeneşti că vreţi să atentaţi la viaţa regelui?

— De-asta am venit aici.

— Cum? strigă prinţul uitînd unde se află şi de pericolul care-l pîndea dacă va fi auzit.

— Exact aşa, monseniore. Dar mi-aş permite să observ că Alteţa Voastră vorbeşte un pic cam tare şi că situaţia în care ne aflăm ne-ar impune să vorbim în şoaptă.

— Aveţi dreptate, spuse prinţul. La dracu, să vorbim încet! Nu vorbim de lucruri care să sune bine în Louvre.

Şi, coborînd vocea:

— La dracu! ce noroc pentru Maiestatea Sa că-i pot fi de folos, deşi am venit pentru altceva.

— Atunci, vă socotiţi să mă împiedicaţi?

— Ba bine că nu! Ce vă gîndiţi? să atentaţi la viaţa unui rege spre a împiedica să fie ars pe rug un consilier?

— Acest consilier, monseniore, e omul cel mai cinstit de pe pămînt!

— Ce contează?

— Acest consilier, monseniore, e tatăl meu!

— Ah, e altceva atunci. Ei bine, e o împrejurare fericită că v-am cunoscut, nu pentru rege, ci pentru dumneavoastră.

— De ce?

— Veţi vedea... Dar, înainte de toate, o să-mi juraţi pe onoarea dumneavoastră că nu veţi atenta la viaţa regelui.

— În ruptul capului!

— Dar, dacă promit, pe onoarea mea de prinţ, să obţin graţierea consilierului Dubourg?

— Pe onoarea dumneavoastră de gentilom?

— Da.

— Atunci e altceva, voi fi de acord.

— Ei bine, pe onoarea mea de gentilom, voi face tot ce îmi stă în puteri să-l salvez pe domnul Dubourg!

— Ei bine, aveţi cuvîntul lui Robert Stuart, monseniore, că, dacă regele îl graţiază, de acum înainte persoana regelui va fi sacrosanctă pentru mine.

— Doi oameni de onoare n-au nevoie de mai mult. Ne-am dat cuvîntul, domnule; să vorbim acum despre altceva.

— Cred că ar fi mai bine, monseniore, să nu vorbim deloc.

— Aţi auzit vreun zgomot?

— Nu. Dar, dintr-un moment în altul...

— Basta! Mai e destul timp ca să-mi spuneţi cum aţi ajuns aici.

— Foarte simplu, monseniore: am pătruns în Louvre cu ajutorul acestei uniforme.

— Deci nu sînteţi arcaş?

— Nu, e costumul unui prieten.

— I-aţi fi făcut o figură frumoasă prietenului...

— Aş fi declarat că am furat costumul.

— Dacă mai era timp de declaraţii! Puteaţi fi ucis pe loc.

— În buzunarul meu e o declaraţie care dovedea nevinovăţia lui Patrick.

— Văd că vă place să fiţi meticulos şi exact în toate. Dar asta nu mă lămureşte cum aţi pătruns aici, nici de ce v-aţi ascuns sub acest pat în această cameră anume; cred că Maiestatea Sa nu calcă aici decît foarte rar.

— Va veni în noaptea asta.

— Sînteţi sigur.

— Da, monseniore!

— Şi ce vă dă atîta siguranţă? Să vedem.

— Acum cîteva minute eram pe un coridor în castel.

— Care din ele?

— Nu-l cunosc. Sînt pentru prima dată în Louvre.

— Vă descurcaţi binişor! Deci, eraţi pe un coridor...

— ...ascuns în spatele unei draperii de la o cameră

neluminată, cînd auzii nişte şuşoteli la doi paşi de mine. Am tras cu urechea. Vorbeau două femei: „A rămas pentru noaptea asta, nu-i aşa?” — „Da”. — „În camera Metamorfozelor?” — „Da. La ora unu fix regele o să fie acolo. Mă duc cu cheia”.

— Aţi auzit aşa ceva? strigă prinţul, uitând din nou unde sc află.

— Da, monseniore, răspunse scoţianul. Păi, altfel ce-aş fi căutat aici?

— Ai dreptate, spuse prinţul. Şi, ca pentru sine: ,,Of deci regele era!”

— Aţi spus ceva, monseniore?

— Vă întrebam cum aţi făcut să găsiţi camera asta, din moment ce nu cunoaşteţi palatul.

— O, foarte simplu, monseniore. Am întredeschis draperia şi am urmărit cu privirea pe femeia care a pus aici cheia în uşă. După ce a vîrît cheia în broască, a dispărut în capătul coridorului. Atunci, eram gata să risc să intru aici, cînd am auzit paşi care se apropiau; m-am ascuns din nou după draperie, un om a trecut pe lîngă mine prin întuneric; l-am urmărit şi pe el cu privirea şi l-am văzut că se opreşte la uşa asta, o împinge şi intră. Atunci, mi-am zis: „Regele trebuie să fie!” N-am mai avut timp decît să-mi încredinţez soarta Celui de Sus. Am urmat acelaşi drum pe care îl făcuseră întîi femeia, apoi bărbatul care intrase aici. Nu numai că era cheia în broască, dar uşa era uşor întredeschisă: am împins-o, am intrat; n-am văzut pe nimeni şi am crezut că m-am înşelat, că bărbatul, care părea de-al casei, a intrat într-o cameră vecină. Am căutat un loc să mă ascund. Am văzut un pat... Restul îl ştiţi, monseniore.

— Da, la dracu, îl ştiu. Dar...

— Linişte, monseniore.

— Ce e?

— De data asta, vine cineva.

— Mi-aţi dat cuvîntul, domnule.

— Şi dumneavoastră, monseniore.

Cei doi îşi strînseră mîinile.

Un pas uşurel, un pas de femeie se auzi pe covor.

— Domnişoara de Saint-Andre, spuse încet prinţul, acolo, în stînga mea.

În alt capăt al camerei se deschise o a doua uşă pe care îşi făcu apariţia un adolescent, aproape un copil.

— Regele! spuse încet scoţianul, acolo, în dreapta mea.

— La dracu! murmură prinţul, iată pe unul la care mărturisesc că nu mă gîndisem.

XII

Poeţii reginei-mamă

Apartamentul pe care Catherine de Medicis îl ocupa la palatul Louvre, tapisat, cu stofe cenuşii, mărginit de lambriuri de stejar închise la culoare, precum şi lunga ei rochie de doliu pe care o purta de cînd rămăsese văduvă şi pe care, de altfel, n-avea să o mai părăsească pînă la sfirşitul vieţii, lăsau, la prima vedere o impresie funebră. Dar era suficient să-ţi ridici privirea deasupra baldachinului sub care stătea, ca să te asiguri că nu te afli cîtuşi de puţin într-o necropolă.

Într-adevăr, deasupra baldachinului se afla un curcubeu viu colorat, înconjurat de o deviză grecească pe care regele i-o dăduse pe vremuri norei sale şi care se putea traduce prin aceste cuvinte: „Aduc lumina şi pacea”.

Pe deasupra, dacă acest curcubeu, ca un pod aruncat între trecut şi viitor, între un doliu şi o sărbătoare, n-ar fi fost îndestulător ca să-l lămurească pe străinul care intra pentru prima oară în acest apartament, nu aveai decît să cobori privirile de deasupra sub baldachin şi să o priveşti, înconjurată de cele şapte feţe care erau denumite „pleiada regală”, pe frumoasa femeie care stătea în fotoliu şi se numea Catherine de Medicis.

Născută în 1519, fata lui Lorenzo Magnificul intrase acum în al patruzecilea an al vieţii şi, dacă negrul veşmintelor amintea de ţeapăna răceală a morţii, ochii ei vii şi pătrunzători, din care izbucnea o flacără supranaturală, dezvăluiau palpitul vieţii, în toată frumuseţea şi energia ei. Albeaţa de fildeş a frunţii, tenul catifelat, trăsăturile nobile, pure şi precis conturate ale chipului său, privirea semeaţă, expresia imobilă a feţei în contrast cu mobilitatea ochilor, toate aceste amănunte dădeau acestui cap ţinuta maiestuoasă a unei măşti de împărătească romană, în timp ce din profil arăta ca o camee antică.

În anumite împrejurări, totuşi, chipul reginei mame se lumina, iar buzele ei, de obicei imobile, se animau; intrînd în cameră, doamna amiral îşi stăpîni cu greu o exclamaţie de surpriză, văzînd surîsul acestei femei care-şi părăsea rareori

sobrietatea imperială.

Nu-i fu greu doamnei de Coligny să priceapă ce adiere primăvăratică reuşise să facă această floare posomorîtă să îmbobocească. În apropierea reginei se afla monseniorul cardinal de Lorena, arhiepiscop de Reims şi de Narboune, episcop de Metz, de Toul şi de Verdun, de Therouanne, de Lucon şi de Valena, abate de Saint-Denis, de Fecamp, de Cluny, de Marmoutiers etc.

Acelaşi cardinal de Lorena de care am mai avut prilejul să vorbim şi care a jucat un rol important în istoria Franţei din a doua parte a secolului al XVI-lea; acel cardinal de Lorena, fiul de-al doilea al primului duce de Guise, fratele însemnatului; cardinalul de Lorena, omul asupra căruia s-au pogorît, în acelaşi timp, toate favorurile eclesiastice, cunoscute şi necunoscute în Franţa; omul care, trimis în 1543 la Roma, pe lîngă Scaunul papal, făcuse o impresie uriaşă în oraşul pontifical prin tinereţe, frumuseţe, graţie, ţinută maiestuoasă, stil de viaţă princiar, maniere curtenitoare, spirit, înclinaţie pentru ştiinţă, şi ale cărui daruri naturale, perfecţionate şi rafinate prin educaţie, justificaseră din plin numirea lui, de către papa Paul al III-lea, după un an, pe cea mai înaltă treaptă a ierarhiei preoţeşti.

Născut în 1525, avea, la vremea cînd se petrec aceste întîmplări, trezeci şi patru de ani. Era un cavaler generos şi falnic, semeţ şi liberal şi repeta, într-un glas cu cumătra lui Catherine, atunci cînd li se reproşa că finanţele ţării sînt epuizate: „Se cuvine să lăudăm pe Domnul mereu, dar trebuie să şi trăim”.

Cumătra Catherine era, într-adevăr, cumătra cardinalului în înţelesul cel mai complet al cuvîntului. Pe vremea aceea, ea n-ar fi făcut nici un pas fără să se sfătuiască cu domnul cardinal de Lorena. Această intimitate se explica prin influenţa pe care cardinalul o exercita asupra reginei mamă, şi ne permite să înţelegem puterea nelimitată ce o avea casa de Lorena la Curtea Franţei.

Aşa că, văzîndu-l pe cardinalul de Lorena sprijinit de fotoliul reginei, doamna amiral îşi explică uşor surîsul acesteia: fără-ndoială, cardinalul tocmai povestea ceva, în acel chip spiritual şi ironic ce-l caracteriza în cel mai înalt grad.

Celelalte personaje ce o înconjurau pe regina mamă erau: Francois de Guise şi prinţul de Joinville, fiul său şi logodnicul domnişoarei de Saint-Andre; mareşalul de Saint-Andre însuşi; prinţul de Montpensier; nevasta lui, Jacqueline, cunoscută prin încrederea ce i-o arăta Catherine de Medicis; prinţul de la Roche-sur-Yon. În spatele acestora stăteau: seniorul de Bourdeilles (Brantome), marele Pierre Ronsard, Baif, ,,pe cît de cumsecade om, pe atît de rău poet", precum spunea cardinalul Duperron-Daurat, „minte superioară, poet execrabil şi Pindarul Franţei", cum spuneau mulţi contemporani ai lui; apoi Remi Belleau, autorul prea puţin cititei traduceri din Anacreon şi al poemului pietrelor preţioase dar şi al celebrului cîntec dedicat lunii lui april; Pontus de Thiard, matematician, filozof, teolog şi poet, „cel care a introdus în Franţa sonetul"; Jodelle, autor al *Cleopatrei,* prima tragedie franceză (Domnul să-i ierte asta în ceruri precum i-o iertăm noi pre pămînt!), al comediei *Eugene* şi a numeroase sonete, cîntece, ode şi elegii la modă în epoca aceea, de care azi nu mai ştie nimeni; adică, toată Pleiada în păr, mai puţin Clement Marot, care murise în 1544, şi Joachim du Bellay, pe care Marguerite de Navarre îl botezase „Ovidiu al Franţei".

Ceea ce îi adunase în această seară, în jurul reginei mame, pe toţi aceşti poeţi care de obicei evitau să se întâlnească, era accidentul suferit în ajun de tânăra regină, Maria Stuart.

Era, cel puţin, pretextul de care se folosise fiecare dintre ei; căci, la drept vorbind, frumuseţea, frăgezimea, graţia şi spiritul remarcabile ale tinerei regine, păleau, pentru aceşti bărbaţi, faţă de maiestatea şi atotputernicia reginei-mamă. Aşa că, după cîteva fraze banale ce exprimau regretul lor în legătură cu un eveniment care, totuşi, ar fi putut avea în viitor urmări teribile — pierderea unui moştenitor al tronului —, toţi uitaseră de motivul care-i adusese acolo şi nu mai aveau în minte decît favorurile, avantajele şi cîştigurile pe care urmăreau să le obţină pentru ei personal sau pentru rubedeniile lor.

Se vorbise, e drept, şi despre cele două scrisori de ameninţare trimise regelui Franţei cu contribuţia ferestrelor de la apartamentul mareşalului. Dar cum acest fapt nu părea să prezinte mare însemnătate, renunţaseră la acest subiect.

Cînd îşi făcu intrarea doamna amiral, chipurile surîzătoare se crispară iar conversaţia, pînă atunci plină de voie bună, deveni gravă şi reţinută. Ai fi spus că apăruse un inamic în mijlocul taberei unor aliaţi.

Într-adevăr, prin rigiditatea ei bisericească, doamna amiral de Coligny atrăgea neîncrederea celor şapte stele ce gravitau în jurul Catherinei. Precum cele şapte fiice ale lui Atlas, aceste constelaţii strălucitoare se simţeau stingherite în faţa virtuţii fără pată pe care încercaseră în nenumărate rînduri s-o denigreze şi pe care, în lipsa unor probe compromiţătoare, trebuiau să o calomnieze.

Înconjurată de această tăcere plină de înţeles, pe care se făcea totuşi că nu o remarcă, doamna amiral merse şi sărută mîna reginei Catherine, după care se aşeză pe un taburet, aflat la dreapta prinţului de Joinville şi la stînga prinţului de La Roche-sur-Yon.

— Ei, domnilor de pe înălţimile Parnasului, spuse Catherine după ce doamna de Coligny se aşeză, nimeni dintre dumneavoastră nu ne poate recita un poem nou, vreun triolet sau o epigramă bine adusă din condei? Haideţi, maestro Ronsard, musiu Jodelle, musiu Remi Belleau, aveţi întîietate, sparge-ţi gheaţa! Am cinstea să fiu înconjurată de cele mai alese păsări cîntătoare, şi nici una din ele nu cîntă! Domnul Pierre de Bourdeilles ne-a încîntat cu o poveste fermecătoare: înveseliţi-ne, la rîndu-vă, cu o poezie nouă!

Regina pronunţa cuvintele într-o variantă franco-italiană, care făcea conversaţia ei foarte originală şi îi dădea un farmec aparte atunci cînd era bine dispusă; atunci cînd era supărată sau posacă, limbajul ei împestriţat cu italienisme căpăta, ca şi dulcea limbă a lui Dante, o asprime teribilă.

Văzînd că privirea reginei îl fixează stăruitor, Pierre Ronsard făcu un pas înainte şi zise, în chip de răspuns:

— Prea-graţioasă regină, tot ce merită a ajuns deja la cunoştinţa Maiestăţii Voastre, iar cît despre restul, nu prea îndrăznesc să vi le aduc la cunoştinţă.

— Dar de ce, maestro? întrebă Catherine.

— Fiindcă sînt niscaiva versuri de amor de spus în iatacuri şi mi-e teamă că Maiestatea Voastră e o persoană prea sobră pentru a îndrăzni să cîntăm în faţa Sa asemenea pastorale ghiduşe avînd ca eroi ciobani din Gnidos şi Cythera.

— Ei, aşi! făcu Catherine, oare nu vin din ţara lui Petrarca şi Boccaccio? Spune, spune, nu te sfii, jupîne Pierre, — sigur, dacă doamna amiral e de acord.

— Regina este regină aici ca şi oriunde, ea porunceşte, iar poruncile ei sînt ascultate! răspunse amirala înclinîndu-se.

— Ei, vezi, maestre, spuse Catherine, ai încuviinţarea deplină. Hai, te ascultăm.

Ronsard făcu un pas în faţă, îşi trecu mîna prin frumoasa lui barbă blonzie, ridică o clipă spre cer ochii săi plini de o calmă gravitate şi, cu o voce fermecătoare, declamă un cîntec de dragoste pe care l-ar invidia mulţi dintre poeţii noştri contemporani.

După el, Remi Belleau recită, la cererea reginei, o vilanelă[10] în care era vorba de tristeţea unei turturele căreia îi murise perechea. Era de fapt o răutate la adresa doamnei de Coligny, acuzată, de bîrfitorii de la Curte, de o pasiune pentru mareşalul Strozzi, ucis cu un an în urmă, la asediul oraşului Thionville, de un glonţ de muschetă.

Cei de faţă izbucniră în aplauze, punînd-o în mare încurcătură pe doamna amiral, care nu se putu stăpîni să nu roşească vizibil.

După ce se înstăpîni oarecum calmul, Pierre de Bourdeilles, senior de Brantome, fu invitat să deşarte cîteva anecdote galante, de care nu ducea niciodată lipsă; aceste istorioare fără perdea avură, ca de obicei, un succes nebun, toţi se prăpădeau de rîs şi zguduiţi de convulsii nestăpînite se agăţau de vecinii lor ca să nu cadă pe jos. Hohote, chicoteli, strigăte ieşeau din toate piepturile, toţi aveau lacrimi în ochi de atîta rîs şi, în timp ce îşi uscau ochii cu batistele, unii îl implorau:

— Oh, ajunge, domnule Brantome, vă rugăm! Ajunge!

Doamna amiral, cuprinsă şi ea de un rîs irezistibil, îşi scoase, cu o mişcare maşinală, batista din buzunar. Şi, odată cu batista, scoase, fără să-şi dea seama, şi biletul pe care i-l adusese lui Dandelot. În timp ce îşi ducea batista la ochi, biletul căzu la picioarele ei.

Prinţul de Joinville se afla, aşezat, precum am zis, lîngă doamna amiral. În timp ce, pradă unui rîs nestăpînit, se răsucea şi făcea mătănii, tînărul prinţ văzu cum din buzunarul

[10] Vilanelă – poezie pastorală.

doamnei amiral cade un bilet delicat, o scrisoare de amor, cu siguranţă. Lăsă şi el să-i cadă batista exact deasupra biletului şi apoi le ridică pe amîndouă odată, fără să observe nimeni. După care le vîrî în buzunar, aşteptînd un moment potrivit ca să citească biletul.

Auzind un orologiu care bătea de miezul nopţii, doamna amiral îşi aminti că trebuie să-i înmîneze biletul lui Dandelot,

Scotoci în buzunar, căutînd biletul. Nu-l găsi.

Căută apoi în toate buzunarele, în punga pentru mărunţişuri pe care o purta la brîu, în sîn, degeaba! Biletul dispăruse fără urmă, probabil că-l pierduse.

Mai avea încă în mînă batista. O idee o străfulgera: biletul căzuse pe jos cînd trăsese batista din buzunar. Privi de jur-împrejur şi nu-l văzu. Mută din loc taburetul dar nici sub taburet nu căzuse.

Doamna amiral simţea că face feţe-feţe.

Domnul de Joinville, care o urmărea atent, nu se putu stăpîni şi o întrebă:

— Ce este, doamnă amiral? Am impresia că aţi pierdut ceva!

— Eu? Nu... Da... Nimic, nimic... n-am pierdut nimic, se bîlbîi doamna amiral, ridicîndu-se.

— Oh, Doamne, scumpă prietenă, o întrebă regina, ce e cu dumneavoastră? Sînteţi roşie ca racul...

— Nu mă simt bine, şi, cu voia Maiestăţii Voastre, aş dori să mă retrag...

Întîlnind privirea plină de înţeles a domnului de Joinville, Catherine pricepu că e bine să-i acorde doamnei Coligny permisiunea cerută.

— O, scumpă prietenă, îi spuse regina doamnei Coligny, cum o să te reţin dacă eşti bolnavă! Mergi acasă şi îngrijeşte-ţi sănătatea, care ne e atît de preţioasă tuturor.

Doamna Coligny, sufocată de nelinişte, se înclină fără să spună o vorbă şi ieşi.

Odată cu ea plecară Ronsard, Baif, Daurat, Jodelle, Thiard şi Bolleau, care o însoţiră pînă la lectica ei. După ce o văzură în drum spre casă, cei şase poeţi o luară pe cheiul Senei şi, discutînd, ca de obicei, despre retorică şi filozofie, se îndreptară spre strada Fosses-Saint-Victor, unde se afla casa lui Baif; aici obişnuiau să se adune în anumite zile, sau, mai

degrabă, în anumite nopţi, ca într-o academie din timpurile vechi, să pună la cale treburile cele înalte ale artelor poeticeşti.

Să-i lăsăm pe poeţi cu ale lor, căci se îndepărtează de firul care ne îndrumă prin labirintul intrigilor politice şi sentimentale care ne interesează şi să revenim în apartamentul Catherinei.

XIII

Marte şi Venus

Abia ieşi doamna Coligny, că toţi cei rămaşi în jurul reginei, presimţind că au fost martorii unei întîmplări neobişnuite, începură să întrebe:

— Ce avea, totuşi, amirala?

— Întrebaţi-l pe domnul de Joinville, răspunse regina mamă.

— Să auzim! spuse cardinalul de Lorena.

— Vorbeşte, prinţe, vorbeşte! insistau femeile într-un glas.

— Pe cinstea mea, doamnelor, răspunse prinţul, încă nu cunosc răspunsul la întrebare. Dar, iată cine vă va spune în locul meu, adăugă el, scoţînd din buzunar un bileţel împăturit cu grijă.

— Un bilet! exclamară doamnele.

— Un bilet, parfumat şi mătăsos, din ce buzunar o fi căzut? zise prinţul.

— O, prinţe...

— Ghiciţi?

— Nu. Spuneţi-ne imediat...

— Din buzunarul sobrei noastre inamice, doamna amiral!

— Ah! spupe Catherine, de-aia mi-aţi făcut semn s-o las să plece?

— Da. Mărturisesc că am comis o indiscreţie şi că eram nerăbdător să aflu ce e în biletul ăsta.

— Şi ce este? întrebă Catherine.

— M-am gîndit că ar fi o lipsă de respect din partea mea să citesc eu primul acest bilet.

— Atunci dă-mi-l, prinţe.

Şi domnul de Joinville îi întinse reginei mamă scrisoarea, înclinîndu-se respectuos. Curiozitatea se dovedi mai tare decît respectul şi toată lumea se înghesui în jurul reginei.

— Doamnelor, spuse Catherine, să văd dacă scrisoarea nu ascunde cine ştie ce secret de familie. Lăsaţi-mă întîi s-o citesc singură şi vă promit că, dacă se poate citi cu voce tare, nu vă voi lipsi de această plăcere.

Doamnele se aşezară din nou la locurile lor, dar stăteau ca pe ghimpi. Domnul de Joinville urmărea cu sufletul la gură expresia de pe chipul Catherinei. Cînd termină de citit el spuse:

— Doamnelor, regina nu-l va citi.

— La drept vorbind, prinţe, cred că vă cam grăbiţi. Nu ştiu dacă aş face bine dezvăluindu-vă secretele intime ale bunei mele prietene, doamna amiral.

— Deci, e într-adevăr un bilet de amor? întrebă ducele de Guise.

— Pe onoarea mea, spuse regina, o să puteţi judeca singuri: eu am impresia că nici nu l-am înţeles bine.

— Aşa că o să ni-l citiţi şi nouă, nu-i aşa, doamnă? spuse prinţul de Joinville ros de nerăbdare.

— Ascultaţi! spuse Catherine.

Se făcu o tăcere totală, în care nu se auzea nici măcar o respiraţie, deşi în jurul reginei erau adunate cincisprezece persoane.

Regina citi:

„Nu uita, iubirea mea nepreţuită, să vii mîine, la unu după miezul nopţii, in camera Metamorfozelor. Camera unde ne-am întîlnit ieri noapte e prea aproape de apartamentul celor două regine. Confidenta noastră se va îngriji ca uşa să nu fie încuiată!”

Un strigăt de uimire general străbătu asistenţa.

Era o întîlnire de amor în toată puterea cuvîntului. Şi din moment ce biletul căzuse din buzunarul amiralei, era vorba de o întîlnire tainică, în miez de noapte, a amiralei! Dar cine va fi fost bărbatul?

Au trecut în revistă pe toţi prietenii doamnei Coligny. Dar ea ducea o viaţă aşa de retrasă şi de sobră, că nici unul dintre aceşti bărbaţi nu candida la postul de prim amorez. L-au bănuit chiar şi pe Dandelot, cumnatul ei, căci la această Curte, unde corupţia era în floare, totul părea posibil.

— Dar există o cale foarte simplă de a-l cunoaşte pe fericitul bărbat, spuse ducele de Guise.

— Care? întrebară doamnele.

— Întîlnirea e pentru noaptea asta?

— Da, spuse Catherina.

— În camera Metamorfozelor?

— Da.

— Ei bine, putem să procedăm cu ei exact cum au făcut zeii Olimpului cu Marte şi Venus.

— Să le facem o vizită în timpul somnului? exclamă domnul de Joinville.

Doamnele schimbară iute priviri pline de înţeles, din care răzbătea dorinţa fierbinte de a întîmpina această propunere cu aplauze. Dar nu îndrăzneau să-şi dea în vileag gîndul.

Era douăsprezece şi jumătate.

Mai aveau de aşteptat o jumătate de oră. Dar, cînd îţi bîrfeşti aproapele, vremea trece repede. Au forfecat-o în toate chipurile pe doamna amiral, au gustat dinainte scena în care, surprinsă asupra faptului, o să cadă pradă zăpăcelii şi ruşinii. La drept vorbind, dintre toate, regina era cea mai încîntată de planul ducelui de Guise: ar fi avut o satisfacţie uriaşă surprinzînd-o pe scumpa ei prietenă, amirala, într-o situaţia fără ieşire.

Orologiul din turn sună ora unu.

Toţi bătură din palme, bucuroşi.

— Să mergem, spuse prinţul de Joinville.

Dar mareşalul de Saint-Andre îi opri cu un gest:

— O, tinereţe necugetată! făcu el.

— Aveţi vreo observaţie de făcut? întrebă domnul de La Roche-sur-Yon.

— Da, spuse mareşalul.

— În cazul ăsta, ascultaţi-l cu atenţie, interveni regina. Mareşalul are o mare experienţă în toate şi mai ales în asemenea afaceri delicate.

— Iată de ce voiam să-i potolesc avîntul ginerelui meu, domnul de Joinville, spuse mareşalul: uneori se întîmplă să nu ajungi la întîlnire exact la ora fixată; iar dacă vom ajunge noi înaintea lor, planul nostru probabil că n-o să reuşească.

Ca urmare, au căzut de acord să mai aştepte o jumătate de oră. La ora unu şi jumătate, nerăbdarea tuturor era aşa de mare încît nimic nu i-ar mai fi putut opri să plece în expediţia proiectată. Mareşalul le promise că-i însoţeşte pînă la uşă şi că va rămîne pe coridor aşteptînd veşti. Au căzut de acord că regina se va retrage în dormitor, unde prinţul de Joinville va

veni să-i povestească ce s-a întîmplat.

Fiecare luă în mînă cîte o lumînare şi alaiul porni în linişte, cu ducele de Guise în frunte, către camera Metamorfozelor. Ariergarda era formată din tînărul duce de Montpensier şi prinţul de La Roche-sur-Yon.

Ajunşi în faţa uşii, se opriră şi încercară să asculte pe gaura cheii. Nu se auzea nici un zgomot. Cineva îşi aduse aminte că mai exista şi o anticameră. Mareşalul de Saint-Andre împinse uşor uşa dar uşa nu se deschise.

— Drace! făcu el, n-am prevăzut asta: uşa e încuiată pe dinăuntru.

— S-o forţăm! îi îndemnă o voce.

— Binişor, domnilor! spuse ducele de Guise, nu uitaţi că sîntem la Louvre.

— Aşa o fi, răspunse prinţul de La Roche-sur-Yon, dar noi sîntem de-ai casei.

— Domnilor, domnilor! insistă ducele, am venit doar să constatăm că s-a întîmplat un scandal, să nu provocăm şi noi altul.

— E un sfat înţelept, spuse Brantome. Am cunoscut odată o frumoasă şi preacinstită doamnă...

— Domnule de Brantome, spuse prinţul de Joinville rîzînd, în clipa asta noi facem istorie, nu o povestim! Găsiţi un mijloc de a intra în cameră şi veţi avea un nou capitol de adăugat la *Damele galante.*

— Ei bine, iată o idee, spuse domnul de Brantome, faceţi cum se obişnuieşte la rege: zgrepţănaţi uşor la uşă şi poate că vi se va deschide.

— Domnul de Brantome are dreptate, spuse prinţul de Joinville. Zgîrîie un pic uşa, tată socrule!

Şi mareşalul chiar aşa făcu.

Un valet care veghea în anticameră, şi pe care-l cam luase somnul, se trezi din somnolenţă şi, crezînd că era Lanoue care venise s-o ia pe domnişoara de Saint-Andre, cum făcea de obicei, întredeschise uşa şi întrebă, frecîndu-se la ochi:

— Cine-i acolo?

Mareşalul de Saint-Andre se făcu nevăzut, dîndu-se la o parte, şi valetul se află faţă-n faţă cu ducele de Guise. Văzînd atîtea lumînări şi la lumina lor o mulţime de seniori, veseli şi

curioşi, valetul începu să simtă că e vorba de o capcană şi încercă să închidă uşa.

Dar ducele de Guise pusese deja un picior în anticameră, ca un adevărat cuceritor de oraşe ce era, şi uşa nu se mai putea închide din cauza cizmei sale.

Valetul continua să împingă din toate puterile.

— Hei, caraghiosule! spuse ducele, deschide-ne uşa!

— Dar, monseniore, spuse bietul om tremurînd, fiindcă îl recunoscuse pe duce, am poruncă lămurită să...

— Ştiu că ai poruncă. Dar mai ştiu şi taina lucrurilor care se întîmplă înăuntru şi trebuie să intrăm aici. Domnii aceştia şi cu mine, fiindcă o facem în folosul regelui şi cu asentimentul lui.

Ar fi putut adăuga şi: „aceste doamne”, căci grupul lor număra şi vreo cinci sau şase femei care chicoteau vesele, ascunse sub cape.

Valetul, care ştia, ca toată lumea, că domnul de Guise e stăpîn la Curte, îşi închipui că e vorba, într-adevăr, de o înţelegere între el şi rege. Deschise mai întîi uşa anticamerei, apoi pe aceea a camerei Metamorfozelor, ridicîndu-se în vîrful picioarelor, ca să urmărească, din spatele grupului, scena care urma să se petreacă.

Ca un val, grupul de seniori şi doamne năvăli în cameră ca o maree care urcă şi...

.....

.....

XIV

Domnul de Joinville e obligat să povestească o tărăşenie neplăcută

— Sînt de părere, monseniore, spuse Robert Stuart ieşind primul din ascunzătoare, că nu prea aveţi de ce să vă făliţi cu Maiestatea Sa şi că, dacă acum Maiestatea Sa nu vă va acorda graţierea pentru Anne Dubourg, nu veţi mai avea nici un argument serios împotriva planului meu.

— Vă înşelaţi, domnule, spuse prinţul de Conde, ieşind prin partea opusă de sub pat şi ridicîndu-se în picioare. Chiar dacă m-ar fi insultat mult mai grav, regele rămîne rege şi nu găsesc cu cale că pentru o jignire personală trebuie să mă răzbun pe căpetenia naţiunii.

— Atunci ceea ce s-a întîmplat adineauri nu atinge cu nimic promisiunea ce mi-aţi făcut-o, monseniore?

— V-am promis, domnule, să cer graţierea consilierului Dubourg chiar la ora cînd regele se va trezi. Aşa că la orele opt dimineaţa voi fi la Louvre, în acest scop.

— Fiţi sincer, monseniore, credeţi că veţi obţine graţierea?

— Domnule, răspunse cu multă semeţie prinţul de Conde, fiţi sigur că nu mi-aş da silinţa să cer graţierea dacă n-aş fi aproape sigur de a o obţine.

— Bine, fie! murmură Robert Stuart făcînd un gest care indica lipsa lui de încredere; peste cîteva ore se va face lumină şi vom vedea noi...

-— Acum, domnule, spuse prinţul privind jur-împrejur cu grijă, problema e cum ne vom strecura. Din cauza celor două epistole ale dumneavoastră şi a modului destul de neobişnuit în care le-aţi expediat, intrările palatului sînt păzite exact ca în faţa unui asediu; ca urmare cred că vă va fi foarte greu să ieşiţi de-aici înainte de primele ore ale dimineţii, mai ales că purtaţi uniforma asta de gardă scoţiană. Vă rog să binevoiţi a observa că, luîndu-vă cu mine, o să vă scot, pe dumneavoastră şi peprietenul care v-a împrumutat uniforma, dintr-o afacere urîtă.

— Monseniore, eu nu uit niciodată nici binele nici răul.

— Credeţi-mă că n-o fac ca să obţin recunoştinţa dumneavoastră, ci ca să vă dovedesc sinceritatea intenţiilor mele, sperînd că îmi veţi urma exemplul; nu-i greu să vă daţi seama că mi-ar fi de-ajuns să vă părăsesc aici, pur şi simplu, pentru ca în felul ăsta să fiu scutit de obligaţia de a-mi respecta jurămîntul.

— Mi-e cunoscută lealitatea prinţului de Conde, răspunse tînărul scoţian cu o voce din care răzbătea emoţia, şi sînt convins că nu va avea a se plînge de a mea. Din această zi, vă sînt devotat trup şi suflet. Dacă veţi reuşi să obţineţi graţierea tatălui meu, nu veţi avea un slujitor mai credincios şi gata să moară pentru dumneavoastră.

— Nu mă îndoiesc de asta, domnule, răspunse prinţul de Conde şi, deşi prilejul cu care ne-am întîlnit este cît se poate de neobişnuit, n-o să vă ascund că, avînd în vedere motivul care v-a împins să acţionaţi, intenţia dumneavoastră, oricît de reprobabilă poate fi în ochii unui om cinstit, mă face să fiu destul de indulgent şi chiar să simt pentru dumneavoastră un fel de simpatie. Aş simţi doar nevoia să-mi spuneţi un lucru, şi anume: cum se face că purtaţi un nume scoţian, din moment ce consilierul Anne Dubourg e tatăl dumneavoastră.

— Nimic mai simplu, domnule, aşa sînt toate poveştile de dragoste. Au trecut de-atunci douăzeci şi doi de ani. Pe atunci, consilierul Dubourg avea douăzeci şi opt de ani. A făcut o călătorie în Scoţia ca să-l vadă pe John Knox, prietenul lui. Acolo a cunoscut o fată. Ea este mama mea. El a aflat că fata a rămas însărcinată abia după ce s-a întors la Paris. N-a avut nici o îndoială în ce privea virtutea ei, aşa că m-a considerat fiul lui şi i-a recomandat lui John Knox să se intereseze de soarta copilului venit astfel pe lume.

— Bine, domnule, spuse prinţul de Conde, am aflat ceea ce doream să ştiu. Acum să vedem cum ieşim de-aici.

Prinţul întredeschise uşa şi privi de-a lungul coridorului ce redevenise întunecos şi pustiu. Ieşiră amîndoi din camera Metamorfozelor şi ajunseră cu bine la ieşire. Prinţul aruncă pe umerii scoţianului mantia sa şi ceru să fie chemat Dandelot.

Cînd sosi Dandelot, prinţul îi povesti scena ai cărei eroi fuseseră regele, Charlotte de Saint-Andre şi vizitatorii nepoftiţi care veniseră să le strice somnul. Despre Robert Stuart nu

spuse decît atît:

— Domnul este cu mine!

Dandelot pricepu că era bine ca prinţul să se îndepărteze de Louvre cît mai repede. Le deschise o uşă lăturalnică şi cei doi ieşiră în grabă din palat. Fără să schimbe nici o vorbă, se îndreptară spre Sena. Ajungînd pe malul apei, prinţul îl întrebă pe scoţian în ce parte o ia.

— La dreapta, monseniore, răspunse acesta.

— Iar eu la stînga, spuse prinţul. Să veniţi astă-seară, la zece ceasuri, în faţă la Saint-Germain-l'Auxerrois. Sper că voi avea ştiri bune pentru dumneavoastră.

— Mulţumesc, monseniore! spuse tînărul înclinîndu-se respectuos, şi, vă repet, din acest moment, aveţi în mine cel mai credincios slujitor!

Fiecare o luă pe drumul său.

Orologiul bătu trei ceasuri din noapte.

Chiar în acelaşi moment, prinţul de Joinville era primit în dormitorul Catherinei de Medicis. Bietul prinţ nu venise aici de bunăvoie. Ţineţi minte, desigur, că regina mamă anunţase că se retrage în dormitor şi îl va aştepta acolo pe prinţul de Joinville, ca să-i povestească ce s-a petrecut în camera Metamorfozelor. Ceea ce se petrecuse ştim cu toţii. Or, prinţul de Joinville, cît se poate de ruşinat după scena la care asistase, era mai puţin dispus decît oricine să descrie tabloul acestei catastrofe în care onoarea lui conjugală juca, chiar înainte de a se fi însurat, un rol destul de trist.

Cameristele o dezbrăcaseră pe Catherine şi o pregătiseră de culcare; se aşezase în pat, le dăduse drumul tuturor, cu excepţia femeii ei de încredere şi stătea în aşteptare.

Orologiul bătuse două ceasuri. Apoi două şi un sfert; două şi jumătate; trei fără un sfert.

Atunci, văzînd că nu apar nici unchiul (ducele de Guise), nici nepotul (prinţul de Joinville), regina începuse să-şi piardă răbdarea, o chemase pe cameristă şi îi poruncise să-l caute pe prinţul de Joinville şi să i-l aducă, viu sau mort.

Dar prinţul era angajat într-o discuţie extrem de gravă la care mai participau ducele Francois de Guise şi cardinalul de Lorena. Se înţelege, acest consiliu de familie în miez de noapte hotărîse că o căsătorie între prinţul de Joinville şi domnişoara de Saint-Andre a devenit absolut de neconceput.

Aflînd de porunca reginei, prinţul n-avea cum să nu se supună. Ducele de Montpensier şi prinţul de La Roche-sur-Yon, care-l însoţeau, se pierdură pe drum; vom vedea mai tîrziu cu ce intenţie.

Regina devenea cu fiecare minut tot mai nerăbdătoare să afle în ce aventură compromiţătoare se lăsase atrasă buna ei prietenă, amirala. Cînd îl văzu pe prinţ intrînd, strigă cu o voce aspră:

— Dar haide odată, domnule de Joinville, te aştept de o oră!

Prinţul se apropie de pat bîiguind o scuză, din care Catherine nu pricepu decît: „Vă cer iertare, Maiestatea Voastră... “

— O să te iert, *musiu* de Joinville, spuse regina mamă cu accentul ei florentin, numai dacă povestea dumitale o să fie tot atît de amuzantă pe cît de plictisitoare a fost aşteptarea. Uite, ia un taburet şi aşează-te lîngă pat. Văd pe chipul dumitale că s-au întîmplat lucruri extraordinare.

— Da, murmură prinţul, de-a dreptul extraordinare şi la care nu ne aşteptam cîtuşi de puţin!

— Cu atît mai bine! Cu atît mai bine! exclamă regina, frecîndu-şi mîinile de plăcere. Ia, povesteşte-mi pe îndelete, fără să uiţi nimic. De mult n-am mai avut ocazia să mă distrez aşa de bine. Ah, *musiu* de Joinville, la Curtea asta nu se mai rîde.

— Aşa e, doamnă, răspunse domnul de Joinville cu un aer funebru.

— Şi atunci cînd ai un prilej să te distrezi nu trebuie să-l laşi să-ţi scape. Dă-i drumul, *musiu* de Joinville; te ascult, şi-ţi promit că n-o să scap nici un cuvînt.

Şi Catherine se aşează în pat cît putu de comod, ca un om care aşteaptă să guste nestingherit o poveste amuzantă şi vrea ca nimic să nu-i strice plăcerea. Aştepta.

Dar lui *musiu* de Joinville îi venea foarte greu să înceapă; aşa că nu scoase o vorbă.

Regina mamă crezu o vreme că tînărul prinţ se concentrează şi îşi alege cuvintele. Dar, văzînd că rămîne mut, îi aruncă o privire întrebătoare şi insistentă.

— Ei? îl întrebă ea.

— Ei bine, doamnă, răspunse prinţul, vă mărturisesc că

mă aflu într-o mare încurcătură.

— Dar de ce, prinţe?

— Îmi vine foarte greu să povestesc Maiestăţii Voastre ce-am văzut.

— Dar ce naiba aţi văzut, *musiu* de Joinville? Îţi mărturisesc că mor de curiozitate. Am aşteptat cam mult, e adevărat, continuă Catherine frecîndu-şi mîinile, dar s-ar zice că n-am aşteptat degeaba. Spune-mi dragă *musiu* de Joinville, era pentru noaptea asta? căci, după cum ştii, în biletul pe care mi l-ai dat zicea „în noaptea asta", dar nu purta nici o dată.

— Întradevăr, era pentru noaptea asta. doamnă.

— Deci se aflau în camera Metamorfozelor?

— Erau acolo.

— Amîndoi?

— Amîndoi.

— Tot Marte şi Venus? Ah, uite, ce e, ştiu cine era Venus, dar Marte?

— Marte, doamnă?

— Da, Marte... nu ştiu cine era Marte!

— De fapt, doamnă, mă întreb dacă trebuie să vă spun...

— Cum adică, dacă trebuie să-mi spui? Te cred că trebuie, iar dacă îţi faci probleme de conştiinţă, te absolv eu de acest păcat. Ei, cum era Marte? Tînăr sau bătrîn?

— Tînăr.

— Bine făcut, băiatul?

— Da, bine făcut, desigur.

— De neam bun?

— Foarte bun.

— O, o, ce-mi tot spui acolo, *musiu* de Joinville? făcu regina mamă, ridicîndu-se în capul oaselor.

— Adevărul-adevărat, doamnă.

— Cum, nu e vreun paj orb şi ignorant?

— Nu e cîtuşi de puţin un paj.

— Şi acest tînăr atît de îndrăzneţ, întreabă Catherine, neputînd să reziste înclinaţiei sale spre ironie, acest tînăr îndrăzneţ ocupă vreun rang la Curte?

— Da, Maiestatea Voastră... unul foarte înalt chiar.

— Foarte înalt? Dar vorbeşte odată, pentru Dumnezeu, *musiu* de Joinville? Trebuie să-ţi smulg vorbele cu cleştele? Doar n-o fi vreun secret de stat!

— De fapt e vorba de un secret de stat, doamnă, spuse prinţul.

— O, atunci *musiu* de Joinville, nu mai e o rugăminte, e o poruncă: spune-mi numele acestui înalt personagiu.

— Insistaţi?

— Insist!

— Ei bine, doamnă, spuse prinţul ridicînd capul, acest personagiu, cum îi ziceţi, nu e altcineva decît Maiestatea Sa regele Francisc al II-lea.

— Fiul meu? strigă Catherine, sărind din pat.

— Da, fiul dumneavoastră, doamnă.

Dacă în mijlocul dormitorului ar fi trosnit pe neaşteptate un foc de archebuză probabil că regina n-ar fi trăit o emoţie mai violentă. Îşi trecu mîna peste ochi, ca şi cum întunericul din încăpere, luminată de o singură lumînare, o împiedica să distingă obiectele din jur. Apoi, ţintuindu-l pe prinţ cu privirea ei străpungătoare şi apropiindu-se de el mai-mai să-l atingă, ea îi spuse cu jumătate de voce, o voce care îşi pierduse accentul batjocoritor spre a deveni de-a dreptul teribilă:

— Cred că sînt cît se poate de trează, nu-i aşa, *musiu* de Joinville? Am auzit bine: îmi spuseşi că eroul acestei aventuri e chiar fiul meu?

— Da, doamnă.

— Eşti în stare să mai afirmi asta încă o dată?

— O jur.

Şi tînărul prinţ întinse mîna.

— Bine, *musiu* de Joinville! continuă Catherine posomorîtă. Acum înţeleg de ce te codeai, de ce nu-ţi venea să vorbeşti. O, simt că mi se urcă sîngele la cap! E posibil aşa ceva? fiul meu, care are o nevastă tînără şi fermecătoare, să-şi găsească o amantă care are de două ori vîrsta lui; fiul meu trecînd în tabăra duşmanilor mei; fiul meu, dar e imposibil! fiul meu, amantul amiralei!...

— Doamnă, spuse prinţul, de Joinville, n-am nici cea mai mică idee cum o fi ajuns biletul în buzunarul doamnei Coligny. Dar ceea ce ştiu cu siguranţă, din nefericire, e că nu doamna Coligny se afla în camera Metamorfozelor.

— Cum! strigă Catherine, ce tot spui, nu era amirala?

— Nu, doamnă.

— Atunci cine era femeia?

— Doamnă...

— *Musiu* de Joinville, numele persoanei, auzi, să-mi spui imediat numele ei!

— Maiestatea Voastră să binevoiască a mă scuza...

— Să te scuz! Pentru ce?

— Fiindcă eu sînt singurul om, ăsta-i adevărul, căruia nu trebuie să i se ceară să facă o asemenea dezvăluire.

— Nici eu nu-ţi pot cere, *musiu* de Joinville?

— Nici chiar dumneavoastră, doamnă. De altfel, nici nu va fi greu să vă satisfaceţi curiozitatea, prima persoană de la Curte pe care o s-o întrebaţi...

— Dar, ca să o pot întreba pe această persoană, va trebui să aştept pînă mîine, *musiu* de Joinville. Vreau să aflu imediat numele persoanei. Poate că vreau să iau anumite măsuri care nu suferă amînare!

Şi ochii reginei, care zvîrleau flăcări, îl ţintuiră pe bietul prinţ.

— Doamnă, spuse el, căutaţi printre persoanele de la Curte pe aceea al cărei nume eu nu-l pot pronunţa.

Şi tînărul îşi acoperi faţa cu mîinile, ca să-şi ascundă ruşinea şi lacrimile de mînie neputincioasă.

Regina scoase o exclamaţie şi, prinzînd mîinile prinţului şi îndepărtîndu-le, îl privi fix, spunînd:

— A, domnişoara de Saint-Andre?

Prinţul nu spuse nimic. Dar şi asta era o mărturisire. El se lăsă, fără vlagă, pe un taburet aflat în apropierea patului.

Catherine îl privi o clipă cu o compătimire amestecată cu dispreţ. Apoi, făcînd un efort să se arate înţelegătoare, îi spuse:

— Bietul copil! Te plîng din toată inima, căci se pare că o iubeai pe această fiinţă perfidă. Apropie-te, dă-mi mîna, spune-mi tot ce ai pe suflet. Înţeleg acum de ce amuţiseşi, şi-mi pare rău că am insistat atît. Iartă-mă, fiule! Şi acum, cunoscînd boala de care suferi, să căutăm şi leacul... Mai sînt destule fete la Curte, şi dacă nici una nu va fi îndeajuns de frumoasă şi de nobilă pentru dumneata, vom găsi, alta la Curtea Spaniei sau a Italiei. Te rog să-ţi revii, prinţe, şi hai să discutăm serios.

Discursul reginei avea două scopuri, unul vizibil şi altul ascuns: acela de a-l consola şi acela de a-i măsura tăria şi

curajul. Dar domnul de Joinville, în loc să răspundă la aceste îndemnuri materne, căzu în genunchi lîngă patul reginei şi îşi înfundă faţa între cearşafuri, hohotind.

— Iertare, Maiestatea Voastră! strigă el, iertare, dar sînt copleşit de ruşine şi durere şi nu mai am putere pentru altceva. O rog deci pe Maiestatea Voastră să-mi permită să mă retrag.

Regina mamă privi cu dispreţ la acest bărbat tînăr, doborît de suferinţă. Apoi, fără ca vocea să-i trădeze cu nimic impresiile defavorabile, îi spuse:

— Du-te, copilul meu, şi vino dimineaţă să stăm de vorbă. Pînă atunci, noapte bună şi Dumnezeu să te aibă-n pază!

Îi întinse prinţului dreapta, el i-o sărută supus şi ieşi din încăpere, ca o umbră. Catherine îl urmări în tăcere cu privirea pînă dispăru în spatele draperiilor. Apoi se sprijini în coate pe pernă şi îşi spuse gînditoare, cu o lucire ameninţătoare în priviri: „Începînd de azi, am o rivală; dacă nu aduc imediat lucrurile pe făgaşul lor, de mîine voi pierde toată puterea asupra fiului meu”.

Stătu astfel îndelung, ticluind un plan. În cele din urmă, pe buzele ei apăru un surîs triumfător. „Voi pune ordine în toate astea!” îşi zise ea.

XV

Bîrfe

Şi acum, în timp ce domnul cardinal de Lorena se pregăteşte de culcare ajutat de valetul său, în timp ce Robert Stuart se întoarce la prietenul său Patrick, în timp ce domnul de Conde revine acasă, pe jumătate furios, pe jumătate distrîndu-se de cele întâmplate: în timp ce doamna amiral continuă să-şi întoarcă pe dos toate buzunarele sperînd să găsească biletul pierdut; în timp ce regele o asaltează pe Lanoue cu întrebări încercînd să înţeleagă cum s-a aflat de întâlnirea lui secretă; în timp ce domnul mareşal de Saint-Andre se tot întreabă dacă trebuie să-i mulţumească lui Dumnezeu sau să-şi blesteme destinul pentru ce i s-a întîmplat; în timp ce domnişoara de Saint-Andre visează că poartă la gît şi pe braţele-i frumoase bijuteriile doamnei d'Etampes şi ale ducesei de Valentinois iar pe căpşorul ei blond coroana Mariei Stuart, să vedem ce fac tinerii prinţi de Montpensier şi de La Roche-sur-Yon.

Cei doi tineri, veseli şi mulţumiţi de spectacolul neobişnuit la care participaseră ca spectatori, fuseseră obligaţi să-şi stăpînească buna-dispoziţie dînd faţă cu trei personaje grave, care arătau acum mai preocupate ca oricînd: ducele de Guise, mareşalul de Saint-Andre şi cardinalul de Lorena. Ba mai mult: împrumutând nişte expresii de circumstanţă, ei îşi exprimaseră cum se pricepeau mai bine tristeţea faţă de cele întâmplate. După care au aşteptat în linişte ca fiecare dintre cele trei importante personaje să se îndepărteze. Rămînînd singuri, cei doi prinţi nu-şi mai putură stăpîni rîsul şi geamurile palatului Louvre tremurau de hohotele lor ca şi cum ar fi trecut pe stradă o căruţă încărcată.

— Ah! dragă duce, spuse prinţul de La Roche-sur-Yon abia trăgîndu-şi răsuflarea după ce se sufocase de rîs.

— Ah! dragă prinţe! răspunse celălalt, făcînd un efort să-şi revină în fire.

— Şi cînd te gîndeşti... cînd te gîndeşti că există oameni... oameni care pretind că-n ziua de azi parizienii nu mai

ştiu să rîdă!

— Ăştia-s nişte oameni... nişte oameni rău... rău intenţionaţi.

— Ah, Doamne, rîsul ăsta ce bine prinde, şi ce rău îţi face în acelaşi timp!

— Ai văzut mutra lui Joinville?

— Dar pe a mareşalului de Saint... de Saint-Andre.

— Nu-mi pare rău decît de un lucru, spuse prinţul de La Roche-sur-Yon.

— Ba mie de două, răspunse celălalt.

— Anume că n-am fost eu în locul regelui, chiar dacă m-ar fi văzut întreg Parisul.

— Şi eu că nu m-a văzut tot Parisul în locul regelui.

— O, nu-ţi bate capul, duce: pînă mîine la prînz tot Parisul o să afle.

— Dacă ai avea acelaşi chef ca mine, Parisul ar afla chiar în noaptea asta.

— Şi cum, mă rog?

— Foarte simplu... Ce naiba, strigînd asta prin tot oraşul.

— Dar oraşul doarme.

— Parisul n-are voie să doarmă cînd regele lui e treaz.

— Ai dreptate! Sînt sigur că Maiestatea Sa n-a închis ochişorii încă.

— Aşa că... să trezim Parisul.

— O, ce nebunie!

— Nu eşti de acord?

— Ei, aşta-i! Din moment ce mi se pare o nebunie, senţelege că sînt de acord.

— Atunci, la drum.

— Haidem! Mă tem să nu se fi aflat în oraş ceva din toată tărăşenia asta.

Şi cei doi tineri, năpustindu-se spre ieşirea Louvrului, coborîră în goană scările, de parcă erau Hippomene şi Atalanta disputîndu-şi premiul de alergare.

Ajungînd în curte, au fost întîmpinaţi de Dandelot, căruia se feriră să-i spună ceva, din cauza rolului pe care cumnata lui îl jucase. Dandelot îi recunoscu şi le deschise uşile, aşa cum făcuse şi cu prinţul de Conde.

Cei doi tineri, chicotind ascunşi sub mantiile lor largi, traversară podul mobil şi ajunseră pe malul Senei, unde un

vînt rece le biciuia obrajii. Atunci, sub pretextul că încearcă să se încălzească, începură să culeagă de pe jos pietre şi să arunce cu ele în ferestrele caselor învecinate. Două-trei ferestre se sparseră cu zgomot. Şi tinerii noştri ar fi continuat să se distreze astfel dacă nu le-ar fi tăiat calea doi bărbaţi, care le porunciră să se oprească din goană.

— Şi cu ce drept ne porunciţi? strigă ducele de Montpensier, înaintînd către cei doi bărbaţi. Vedeţi-vă de drum şi lăsaţi doi gentilomi să se distreze după placul inimii.

— Ah, iertare, monseniore, nu vă recunoscusem, spuse unul din cei doi bărbaţi. Sînt domnul de Chavigny, comandantul celor o sută de arcaşi din garda palatului, şi mă întorceam la Louvre întovărăşit de domnul de Carvoysin, primul scutier al Maiestăţii Sale.

— Bună seara, domnule de Chavigny! spuse prinţul de La Roche-sur-Yon, apropiindu-se de comandantul arcaşilor şi întinzîndu-i mîna, în timp ce ducele de Montpensier răspundea cu multă curtoazie omagiilor primului scutier. Şi spuneaţi că vă întoarceţi la Louvre, domnule de Chavigny?

— Da, prinţe.

— Ei bine, noi tocmai ieşisem...

— La ora asta

— Vă rog să observaţi, domnule de Chavigny, că, aşa cum e potrivită pentru a reveni la Louvre, ora asta e la fel de potrivită şi pentru a ieşi.

— Fiţi încredinţat, prinţe, că, dacă e vorba de dumneavoastră, n-o să comit indiscreţia de a vă pune întrebări.

— Şi rău faceţi, dragă domnule, fiindcă am avea să vă spunem lucruri foarte interesante.

— În legătură cu serviciul în slujba regelui? întrebă domnul de Carvoysin.

— Exact, în legătură cu serviciul în slujba regelui. Aţi pus punctul pe i, domnule prim-scutier, spuse, hohotind de rîs, prinţul de La Roche-sur-Yon.

— Chiar aşa? întrebă domnul de Chavigny.

— Pe cinstea mea.

— Despre ce e vorba, domnilor?

— E vorba de marea onoare cu care l-a copleşit Maiestatea Sa, acum cîteva clipe, pe unul dintre iluştrii săi răz-

boinici, spuse prinţul de La Roche-sur-Yon.

— Şi pe dragul meu Joinville, spuse ducele de Montpensier.

— Despre ce onoare e vorba, prinţe?

— Şi cine e ilustrul războinic, duce?

— Domnilor, e vorba de mareşalul de Saint-Andre!

— Şi ce onoruri mai putea adăuga Maiestatea Sa la cele cu care l-a învrednicit deja pe domnul de Saint-Andre: mareşal al Franţei, prim-gentilom al camerei regale, marele cordon Saint-Michel, cavaler al ordinului Jarretiere! Orice s-ar zice, pe unii nu-i ocolesc favorurile, e de invidiat!

— Depinde!

— Cum, depinde?

— Fără îndoială, sînt nişte favoruri care poate că nu vi s-ar potrivit nici dumneavoastră, domnule de Chavignv, care aveţi o nevastă tînără şi frumoasă, nici dumneavoastră, domnule de Carvoysin, care aveţi o fată frumoasă...

— Chiar aşa? exclamă domnul de Chavigny, care începea să priceapă.

— Aţi ghicit, dragă domnule, spuse prinţul de La Roche-sur-Yon.

— Dar sînteţi sigur de ce spuneţi? întrebă domnul de Chavigny.

— Zău!

— E grav, dacă-i aşa, prinţe! interveni domnul de Carvoysin.

— Vi se pare? Eu găsesc, dimpotrivă, că e foarte distractiv.

— Dar cine v-a spus?...

— Nu ne-a spus nimeni. Am văzut!

— Unde?

— Am văzut, şi cu mine au văzut domnul de La Roche-sur-Yon, domnul de Saint-Andre, fratele meu Joinville, care, în paranteză fie spus, trebuie să fi văzut mai bine decît noi toţi, din moment ce ţinea în mînă un candelabru... Cîte ramuri avea, prinţe?

— Cinci ramuri avea! spuse prinţul începînd să rîdă şi mai tare.

— Încuscrirea Maiestăţii Sale cu mareşalul e în afară de orişice îndoială, continuă plin de gravitate ducele de

Montpensier, aşa că, de acum, ereticii n-au decît să se poarte cu mare grijă. De-aia vrem să şi anunţăm vestea adevăraţilor catolici din Paris.

— E posibil aşa ceva? exclamară într-un glas domnul de Chavigny şi domnul de Carvoysin.

— Exact, precum am onoarea să vă spun, răspunse prinţul. Ştirea e foarte proaspătă, n-are nici măcar o oră; aşa că, aducîndu-v-o la cunoştinţă, v-am dat o dovadă de simpatie. Se înţelege, cu condiţia să o faceţi să circule şi s-o împărtăşiţi tuturor pe care îi veţi întîlni.

— Şi cum, la orele astea, nu prea apar mulţi prieteni în cale, vă sfătuim să faceţi ca noi, să deschideţi uşile închise, sculîndu-i din somn pe prietenii care dorm şi să le spuneţi, recomandîndu-le să ţină secretul, exact cum a procedat cu trestiile bărbierul regelui Midas: „Regele Francisc al II-lea e amantul domnişoarei de Saint-Andre!”

— A, pe cinstea mea, vom face exact precum aţi zis! spuse primul-scutier. Nu pot să-l sufăr pe mareşalul de Saint-Andre şi nu departe de aici ştiu un prieten de-al meu căruia o să-i facă mare plăcere această ştire, aşa că n-o să rezist să nu-l trezesc.

— Iar dumneavoastră, dragă domnule de Chavigny, spuse prinţul, cum ştiu că nu-l aveţi deloc la inimă pe domnul de Joinville, sînt sigur că veţi urma exemplul domnului de Carvoysin.

— A, pe cinstea mea, da! exclamă domnul de Chavigny. În loc să mă duc la Louvre, o să mă întorc pînă acasă, să-i povestesc nevesti-mii. Mîine, înainte de nouă dimineaţa, cel puţin patru din prietenele ei o să afle şi asta e ca şi cum ai trimite patru vestitori cu trompete în cele patru puncte cardinale.

După care, cei patru seniori se salutară, despărţindu-se. Cei doi tineri se îndreptară, de-a lungul cheiului, către strada Monnaie; cei doi militari, în loc să meargă la Louvre, se întoarseră în oraş şi începură, fiecare pe cont propriu, să transmită conştiincios mai departe ceea ce aflaseră.

Ajungînd în strada Monnaie, prinţul de La Roche-sur-Yon observă, deasupra unei firme de tablă care scîrţîia bătută de vînt, o fereastră luminată.

— Ia uite, spuse ducele, ce minune! O fereastră burgheză

care stă de veghe la trei şi jumătate din noapte! Ori e un burghez care se însoară ori un poet pe care îl chinuiesc muzele.

— Nimic mai adevărat, dragul meu. Uitasem că sînt invitat la nuntă. Şi, pe cinstea mea, aş vrea să pot să ţi-o arăt pe nevestica maestrului Balthazar. Ai vedea că, deşi nu e fiica unui mareşal al Franţei, nu e mai puţin frumoasă. Dar în lipsa nevestei, o să-ţi fac cunoştinţă cu soţul.

— Ah, dragă prinţe, n-ar fi prea uman să-l chemi pe om la fereastră pe vremea asta.

— Lasă, spuse prinţul, e singurul om care nu are de ce se teme despre partea asta.

— Şi de ce, mă rog?

— Fiindcă e mereu răcit şi răguşit. În zece ani de cînd îl cunosc, n-am auzit de la el un *bună ziua, prinţe,* clar.

— Atunci, ia să-l vedem.

— Cu atît mai mult că nu numai că e hangiu, dar e şi băiaş, are băi de aburi pe malul Senei şi mîine, în timp ce va face masaj clienţilor, le va spune istoria pe care o va afla de la noi.

— Bravo!

Cei doi tineri seniori îşi umpluseră buzunarele cu pietricele cu gîndul să bombardeze în drum o mulţime de case. Prinţul scoase din buzunar o piatră şi, făcînd un pas înapoi ca să-şi ia elan, o aruncă în geamul luminat.

Fereastra se deschise aşa de repede, de ai fi zis că o deschisese chiar piatra care o lovise. Un cap de bărbat acoperit cu o scufie apăru în cadrul ferestrei, însoţit de un sfeşnic luminat şi strigă:

— Tîlharilor!

— Ce spune? întrebă ducele.

— Ai văzut, trebuie să fii obişnuit cu el ca să înţelegi ce spune. Ne-a făcut tîlhari.

Apoi, întorcîndu-se spre cel de la fereastră:

— Nu te înfierbînta prea tare, Balthazar, eu sînt!

— Ah... Alteţa Voastră?... Să mă ierte Alteţa Voastră!... Domnia Voastră are tot dreptul, dacă-i place, să-mi spargă geamurile.

— Ah, Dumnezeule, exclamă ducele rîzînd în hohote, ce limbă vorbeşte omul dumitale, prinţe?

— Oamenii care se pricep zic că e un dialect aparte, ceva între irocheză şi hotentotă. Dar asta nu înseamnă că prin genul ăsta de grohăit nu ne-a spus un lucru cît se poate de plăcut.

— Care, mă rog?

— Că avem dreptul să-i spargem geamurile.

— A, zău, ăsta merită un cuvînt de mulţumire.

Apoi, adresîndu-se lui Balthazar:

— Prietene, la Curte s-a răspîndit zvonul că ţi-ai luat nevastă şi că e o femeie foarte frumoasă. Aşa că am ieşit din Louvre anume ca să-ţi aducem felicitările noastre.

— Şi ca să-ţi spunem, dragul meu Balthazar, că afară e cam rece şi e o vreme bună spre a ne înfrupta în casă din bunătăţile pămînteşti.

— În timp ce inima Maiestăţii Sale e foarte fierbinte, ceea ce îi va face bine mareşalului de Saint-Andre.

— Nu pricep.

— Nu contează, dragul meu Balthazar, repetă asta aşa cum ţi-am spus-o. Alţii vor pricepe, o să ştie unde bate. Complimentele noastre doamnei.

Şi cei doi tineri seniori o apucară din nou de-a lungul străzii Monnaie, veseli nevoie mare, în timp ce în urma lor se auzea tusea şi mormăitul răsunător al hangiului de la *Vaca neagră,* care putea să-şi închidă fereastra la loc, dar nu avea cum să astupe ochiul de geam spart.

XVI

Borfaşi şi gentilomi

Cei doi tineri seniori ajunseră în strada Bethisy. Dînd colţul auziră, dinspre *hotel* Coligny, zăngănit de spade şi o nemaipomenită zarvă. Scena se petrecea la numai douăzeci sau treizeci de paşi de ei, sub oblăduirea întunericului. Se adăpostiră sub porticul unei case aflate chiar pe colţul dintre străzile Monnaie şi Bethisy.

— Ah, ah, se auzea un glas puternic şi ameninţător, sînteţi pungaşi de buzunare, după cum văd?

— Zău aşa, răspunse o voce obraznică, ar fi culmea să întîlneşti la ora asta oameni cinstiţi pe stradă!

— Tîlhari! se auzi o voce, mai puţin sigură decît prima.

— Ai văzut pungaş care să nu fie puţin tîlhar şi tîlhar care să nu fie puţin pungaş? răspunse cea de-a doua voce, care părea să aparţină unui filozof.

— Ai de gînd deci să mă asasinezi?

— Cîtuşi de puţin, Senioria Voastră! Doar să vă uşurez de pungă, asta-i tot.

— Trebuie să-ţi spun că n-am mare lucru în pungă; dar, aşa cum e, n-o să apuci să priveşti în ea.

— Rău faceţi că vă încăpăţînaţi, monseniore!

— Domnule, ţineţi seama că sînteţi doi contra unsprezece, iar însoţitorul dumneavoastră nu pare să fie decît lacheul dumneavoastră. Orice rezistenţă, deci, e o nebunie.

— Faceţi loc, se auzi vocea seniorului, devenind tot mai ameninţătoare.

— Păreţi străin de bunul nostru Paris, domnule, spuse cel care părea să fie căpetenia bandei, şi poate că vă lăsaţi aşa greu fiindcă vă temeţi să nu rămîneţi fără adăpost nemaiavînd bani, da’ aveţi de-a face cu nişte hoţi civilizaţi, domnule, om fi noi pungaşi, da’ nu sîntem bagabonţi şi ştim ce datorăm unei feţe nobile. Daţi-ne de bună voie punga, domnule, şi vă vom da un scud ca să vă rămînă pentru găzduire, asta dacă n-aţi prefera să vă dau adresa unui han cinstit unde, la recomandarea noastră, veţi fi bine primit. Un senior ca

dumneavoastră tre’ să aibă prieteni în Paris, aşa că mîine, adică astăzi, — căci, trebuie să vă spun, sînt aproape ceasurile patru de dimineaţă, — astăzi, deci, o să cereţi de la prieteni, care n-o să vă lase la nevoie.

— Faceţi loc! repetă aceeaşi voce, inflexibilă. Puteţi să-mi luaţi viaţa, din moment ce sîntem doi contra unsprezece, dar punga n-o să mi-o luaţi.

— Vorbele astea sînt lipsite de logică, domnule, continuă căpetenia; odată ce vă vom lua viaţa vom putea să vă luăm şi punga.

— Înapoi, lepădăturilor! şi aveţi grijă, şi nu uitaţi că purtăm asupra noastră două spade şi două pumnale de ispravă!

— Şi mai aveţi de partea voastră şi dreptatea, domnilor. Dar la ce folos, cînd uzurpatorii ei sînt mai tari?

— Pînă una-alta, spuse gentilomul care părea cel mai puţin răbdător dintre cei doi, parează lovitura asta.

Şi lansă asupra banditului o lovitură aşa de năprasnică încît dacă acesta, obişnuit cu astfel de glume, n-ar fi fost pregătit să se apere şi n-ar fi făcut iute un salt înapoi, ar fi fost străpuns cu siguranţă. Dar aşa scăpă doar cu vesta sfîşiată.

Lupta se reluă, şi mai înverşunată. Unul dintre cei doi bărbaţi atacaţi de tîlhari striga după ajutor. Dar celălalt, ca şi cum ar fi înţeles că totul e inutil, lovea în tăcere mai departe şi, după gemetele şi blestemele adversarilor săi, se putea deduce că nu loveşte în gol.

Cînd am spus că gentilomul care se lupta în tăcere înţelese că e inutil să strige după ajutor, am sperat că vom fi bine înţeleşi de către cititori, căci era inutil să ceri ajutor de la oamenii însărcinaţi să facă asta, adică agenţilor domnului de Mouchy, mare inchizitor al legii în Franţa. Aceşti agenţi, cărora li se spunea *mouchis* sau chiar *mouchards*[11] , străbăteau zi şi noapte oraşul avînd, într-adevăr, misiunea de a-i aresta pe toţi cei ce li se par suspecţi. Dar, pentru activii *mouchards* sau *mouchis,* cum vreţi să le spuneţi, nu păreau deloc suspecte bandele de răufăcători care infestau oraşul şi, nu o dată, cînd prada promitea să fie bogată, aceşti agenţi dăduseră ajutor tocmai acestor suspecţi, fie că suspecţii aparţineau speciei de *Uremie,* adică hoţi-gentilomi, care nu atacau decît oameni de

[11] *Mouchard* (peiorativ): spion, turnător, denunţător.

viţă nobilă, fie că aparţineau speciei *tire-laine,* nişte bieţi amărîţi, pungaşi de cea mai joasă speţă, care se mulţumeau să-i buzunărească pe burghezi.

În afară de cele două categorii de care am vorbit mai înainte, mai exista şi frăţia „băieţilor răi”, o societate de asasini plătiţi, organizaţi pe echipe, care îşi închiriau talentul celor care îi onorau cu încrederea lor. Şi, trebuie să spunem că numărul celor care, în acele vremuri de patimi şi ură, aveau nevoie să se debaraseze de cineva fiind mare, aveau din belşug de lucru.

Aceştia de care am vorbit mai sus nu le păreau deloc suspecţi agenţilor domnului de Mouchy. Se ştia că aceşti asasini profesionişti lucrează pentru seniori bogaţi, de neam mare, chiar pentru feţe princiare, şi nu se osteneau să-i deranjeze în exercitarea profesiunii lor.

Mai existau şi alte familii de borfaşi: *guilleris, plumets* şi *grisons,* care corespund cu tăietorii de pungi de bani, hoţii de buzunare şi manglitorii din zilele noastre. Dar ăştia erau simpli găinari, aşa că agenţii domnului de Mouchy nu binevoiau să se compromită ocupîndu-se de ei.

De altfel, se întîmpla foarte rar ca un gentilom să-şi rişte pielea umblînd în plină noapte pe străzile Parisului, decît dacă era bine înarmat şi însoţit de un număr de servitori. Aşa se explică şi faptul că mai-marele bandiţilor îşi dăduse seama uşor că avea în faţa lui un gentilom din provincie, străin de obiceiul locului.

După cele ce v-am spus despre năravurile agenţilor domnului de Mouchy, nu trebuie să vă miraţi aflînd că nimeni nu sărea în ajutor, auzind ţipetele valetului. Dar se pare că acesta fusese auzit de un tînăr care tocmai ieşea din *hotel* Coligny. Înţelegînd care e situaţia, acesta îşi înfăşurase mantia pe braţul stîng, scosese cu dreapta sabia din teacă şi se năpustise strigînd:

— Ţineţi-vă bine, domnule! Aţi cerut ajutor, iată-mă!

— Nu eu am strigat după ajutor, răspunse gentilomul, duelîndu-se mai departe cu furie, ci plîngăciosul ăsta de La Briche, care crede că pentru cinci sau şase asasini prăpădiţi, are dreptul să tulbure un senior în miez de noapte şi să trezească tot cartierul din somn.

— Nu sîntem asasini, domnule, protestă căpetenia ban-

dei, şi puteţi vedea cu cîtă eleganţă vă atacăm. Sîntem nişte *tire-soie,* v-am mai spus, hoţi de viţă nobilă, oameni cu casele lor şi nu jefuim decît gentilomi. În loc să fi chemat în ajutor un al treilea, care o să învenineze lucrurile, mai bine vă predaţi de bunăvoie şi nu ne obligaţi să ne folosim de mijloace violente, care ne displac mai mult decît orice.

— Te pomeneşti că veţi fi avînd un pistol! răspunse cel atacat.

— Ah, bandiţi! canalii! mizerabili! strgă, aruncîndu-se în mijlocul încăierării, tînărul care ieşise din casa amiralului Coligny.

Şi unul dintre bandiţi scoase un strigăt, care dovedea că noul venit îşi punea ameninţările în practică.

— Uite ce e, spuse căpetenia bandiţilor, din moment ce vă încăpăţînaţi, văd că trebuie să terminăm treaba.

Şi, în întuneric, grupul atacatorilor deveni mai însufleţit, strigătele de luptă şi cele cauzate de arsura rănilor deveniră mai zgomotoase, scînteile care ieşeau din încrucişarea săbiilor şi pumnalelor erau tot mai numeroase.

La Briche, mînuind şi el sabia cît putea mai bine, continua să strige după ajutor. Era probabil metoda lui, care, oricum, dăduse deja un rezultat. Ţipetele lui nu rămaseră fără ecou nici în conştiinţa celor doi tineri care priveau ascunşi sub porticul casei din colţul străzii.

— Nu putem să privim totuşi cu sînge rece cum sînt asasinaţi aceşti trei oameni, spuse prinţul de La Roche-sur-Yon, scoţînd sabia din teacă.

— Aşa e, prinţe, spuse ducele de Montpensier şi mi-e ruşine că am stat aşa de mult deoparte.

Şi cei doi tineri răspunseră şi ei la chemările lui La Briche: la fel ca gentilomul care ieşise din *hotel* Coligny, se avîntară spre locul luptei, strigînd:

— Ţineţi-vă bine, domnilor! Venim şi noi! La moarte cu ei, la moarte!

Cei unsprezece bandiţi, obligaţi să ţină piept la trei bărbaţi hotărîţi, pierduseră deja pe doi dintre ai lor; văzînd că adversarii primesc întăriri şi că cei doi nou-veniţi îi atacau din spate, hotărîră să mai facă o ultimă încercare, deşi erau acum numai nouă contra cinci. Căpetenia rămase împreună cu cinci, dintre ai săi să lupte cu primii trei iar patru dintre oamenii lui

se întoarseră să primească atacul domnilor de Montpensier şi de La Roche-sur-Yon.

— La moarte, dar, gentilomi, dacă aşa voiţi cu tot dinadinsul! strigă căpetenia.

— La moarte! repetară după el, ca un ecou, toţi bandiţii.

— Că bine ziceţi, la moarte! Cum merge, prieteni? Îi întrebă pe cei doi tovarăşi ai săi tînărul ieşit din *hotel* Coligny. Ei bine, la moarte! Ţine...

Şi, făcînd o fandare rapidă, cît îi permitea înălţimea lui destul de redusă, străpunse cu vîrful sabiei trupul unuia dintre atacatori. Cel rănit scoase un geamăt, făcu trei paşi şovăitori înapoi şi căzu ţeapăn pe caldarîm.

— Frumoasă lovitură, domnule! spuse primul gentilom. Sper să vă urmez exemplul. Iată...

Şi, făcînd la rîndul său o fandare fulgerătoare, îşi împlîntă sabia în pîntecul unui duşman.

Aproape în acelaşi timp, pumnalul dispăru pînă la plăsele în pieptul unuia din bandiţi.

Astfel, bandiţii rămaseră numai şase contra cinci. Deodată, uşile de la impunătorul palat al lui Coligny se deschiseră larg şi amiralul, însoţit de doi purtători de torţe şi de patru valeţi înarmaţi, se arătară sub arcada luminată, îmbrăcat într-un halat şi ţinînd în mînă o sabie.

— Hei, mitocanilor! spuse el, ce se întîmplă aici? Ia, s-o ştergeţi imediat, cu toţii, că dacă nu, aici vă ţintuiesc, la intrarea mea.

Apoi, întorcîndu-se spre valeţii săi, spuse:

— Haideţi, copii, pe ticăloşii ăştia!

După care, dîndu-le exemplu, se năpusti pe cîmpul de bătaie.

— Scapă cine poate! strigă căpetenia bandiţilor, parînd, cu oarecare întîrziere, o lovitură de sabie care mai avu puterea să-i străpungă braţul. Scapă cine poate! E prinţul de Conde!

Şi, răsucindu-se pe călcîie, o luă la sănătoasa. Cinci dintre tovarăşii lui nu mai puteau profita de îndemnul lui. Patru zăceau la pămînt, iar al cincilea se sprijinea cu greu de un perete ca să nu se prăvălească.

În grupul celor atacaţi de bandiţi, toţi scăpaseră cu zgîrieturi şi răni uşoare. Gentilomul care fusese cel dintîi ţinta

tîlharilor, constatând cu multă uimire că cel care-i sărise primul în ajutor nu era altul decît prinţul de Conde, se întoarse către acesta şi, înclinîndu-se respectuos, îi zise:

— Monsenioare, trebuie să mulţumesc de două ori Providenţei: întîi că m-a salvat dintr-un pericol de moarte, şi în al doilea rînd că l-a ales ca instrument al salvării mele, să mă ierte aceşti nobili seniori, pe cel mai viteaz gentilom al Franţei.

— Pe cinstea mea, domnule, spuse prinţul, sînt fericit că soarta m-a îndreptat la orele acestea tîrzii la vărul meu, amiralul Coligny, dîndu-mi astfel posibilitatea să vă fiu folositor. Mi-aţi mulţumit în cuvinte aşa de frumoase pentru modestul meu ajutor, încît doresc să aflu numele dumneavoastră.

— Monseniore, numele meu e Godefroi de Bari...

— Ah, îi întrerupse Conde, baron de Perigord, senior de la Renaudie?

— ...Şi unul dintre bunii mei prieteni, spuse amiralul, întinzînd o mînă lui La Renaudie şi alta prinţului de Conde. Dacă nu mă înşel de multă vreme acest colţ de Paris n-a mai văzut la un loc atâţia oameni de calitate, domnule duce de Montpensier şi domnule prinţ de La Roche-sur-Yon.

— Eu în persoană, domnule amiral! spuse prinţul de La Roche-sur-Yon, în timp ce La Renaudie se întorcea către el şi tovarăşul său, salutîndu-i foarte ceremonios. Şi, dacă acestor nefericiţi care zac în jurul nostru le face plăcere să afle că cei care i-au trimis în infern nu sînt chiar nişte mitocani, pot să-şi dea duhul liniştiţi!

— Domnilor, spuse amiralul, intrarea casei mele e deschisă. Asta vrea să însemne că, dacă vreţi să-mi faceţi onoarea să urcaţi la mine să beţi ceva răcoritor, veţi fi bineveniţi.

— Îţi mulţumesc, vere, spuse domnul de Conde. Ştii doar că te-am părăsit, acum zece minute, cu intenţia să mă îndrept spre casă. Nici nu-mi închipuiam că voi avea plăcerea să întîlnesc în faţa intrării dumitale un gentilom cu care îmi promiseseşi să-mi faci cunoştinţă...

Şi îl salută cu multă curtenie pe La Renaudie.

— ...Un brav gentilom pe care l-am văzut în acţiune, vere, şi care, pe cinstea mea, se descurcă de minune! continuă Conde. Sînteţi de multă vreme în Paris, domnule de

Barri?

— Abia am sosit, monseniore, răspunse La Renaudie cu un accent profund melancolic în glas şi aruncînd o ultimă privire către nenorocitul pe care îl trimisese, cu o ultimă lovitură de sabie, pe lumea cealaltă, şi nu mă aşteptam, adăugă el, să provoc moartea unui om şi nici să-mi datorez viaţa unui prinţ celebru, la mai puţin de jumătate de oră după ce am trecut barierele Parisului.

— Domnule baron, spuse prinţul de Conde, întinzîndu-i. mîna tînărului, cu eleganţa care îl caracteriza, fiţi sigur că vă voi revedea oricînd cu mare plăcere. Prietenii domnului amiral sînt şi prietenii prinţului de Conde.

— Bine, dragă prinţe! spuse Coligny cu un accent care voia să însemne: „Nu e o promisiune zadarnică, ne vom revedea sus la mine".

Apoi, întorcîndu-se către cei doi tineri:

— Iar dumneavoastră, seniorii mei, binevoiţi a-mi face onoarea de a intra în casa mea? înainte de a deveni pentru tatăl dumitale un duşman, domnule de Montpensier, sau mai bine zis înainte ca el să devină duşmanul meu, am fost amîndoi nişte băieţi de viaţă şi ne înţelegeam bine. Eu sper, adăugă el cu un suspin, că numai timpurile s-au schimbat, nu, inimile noastre!

— Mulţumesc, domnule amiral, spuse ducele de Montpensier, răspunzînd atît în numele lui cît şi al prinţului de La Roche-sur-Yon, căci cuvintele lui Coligny îi erau adresate lui în mod special, am accepta cu multă bucurie invitaţia ce ne-o faceţi, dar de aici pînă la *hotel* de Conde e mult de mers: poduri de traversat, mahalale dubioase, aşa că o să-i cerem prinţului favoarea de a-l însoţi pînă acasă.

— Mergeţi, domnilor, şi Dumnezeu să vă aibă în pază! De altfel, nu le-aş dori nici unora dintre borfaşii Parisului, să fie *tire-soie* sau *tire-laine,* să atace trei viteji ca domniile-voastre.

Toată această conversaţie avea loc chiar la locul luptei şi învingătorii stăteau cu încălţările în cîteva bălţi de sînge; dar nici unul dintre ei, cu excepţia lui La Renaudie, un om care părea să fi descins din altă epocă, nu aruncă măcar o privire către cei cinci nenorociţi, dintre care trei nu mai erau decît nişte leşuri, iar doi mai horcăiau încă.

Prinţul de Conde, prinţul de La Roche-sur-Yon şi ducele

de Montpensier îi salutară ceremonios pe amiral, şi pe La Renaudie, şi o luară spre podul Morilor, căci un edict interzicea podarilor să mai pună bacurile în mişcare după orele nouă seara.

Rămînînd singur cu La Renaudie, amiralul îi întinse mîna.

— Veneai probabil la mine, nu-i aşa, prietene? îi spuse el.

— Da, vin de la Geneva[12] şi am ştiri foarte importante.

— Intră! Uşile casei mele îţi sînt deschise la orice oră din zi şi din noapte.

Şi îi arătă uşa casei deschisă, în aşteptarea unui oaspete care sosise sub ocrotirea Domnului, fiindcă numai Domnul îl putuse salva în chip atît de providenţial.

În acest timp, cei doi tineri care îl însoţiseră pe prinţ, se înţelege, nu ca să-l păzească de răufăcători, ci ca să-i dezvăluie aventura regelui cu domnişoara de Saint-Andre, îi povesteau cu lux de amănunte acest episod pe care prinţul însuşi tocmai îl povestise amiralului, dispunînd de amănunte mult mai precise şi mai picante.

Ştirea fusese cît se poate de neaşteptată pentru domnul de Coligny. Doamna amiral se întorsese acasă şi se retrăsese în camera ei fără să spună o vorbă, nu numai despre această întîmplare neobişnuită, de care nu avea cum să ştie, dar şi despre pierderea biletului, de la care se trăgeau toate încurcăturile. Întotdeauna ne rămîrie ceva de aflat; orişicît de bine informat era domnul de Conde, n-avea nici el cum să ştie în ce chip toţi curtenii, în frunte cu domnul de Saint-Andre şi domnul de Joinville, ajunseseră să năvălească în camera Metamorfozelor.

Cheia enigmei se afla în posesia celor doi prinţi.

Aşa că ei îşi povestiră pe drum, luîndu-şi unul altuia vorba din gură, la fel cu păstorii lui Virgiliu, cum amirala rîsese cu atîta poftă că-i dăduseră lacrimile; cum, trăgînd batista din buzunar, scosese din neatenţie şi un bileţel care căzuse pe jos; cum domnul de Joinville culesese biletul; cum, după ce plecase amirala, el îi dăduse reginei biletul; cum Catherine, convinsă că biletul o privea pe buna ei prietenă amirala, îi împinsese pe ceilalţi să o surprindă pe doamna Coligny în timpul întîlnirii; cum toată lumea fusese de acord cu acest

[12] Geneva era principalul centru de iradiere a protestantismului de pe continent.

plan şi îl puseseră în aplicare şi cum, în cele din urmă, surpriza cea mare îi lovise exact pe cei care aveau de gînd să surprindă.

Cei doi îşi încheiară povestea exact cînd ajungeau în faţa palatului Conde. Prinţul îi invită să intre, dar ei refuzară, aşa cum procedaseră şi cu domnul de Coligny. Numai că, de data asta, ei mărturisiseră cu sinceritate cauza refuzului lor: pierduseră un timp preţios cu încăierarea prilejuită de domnul de La Renaudie şi mai aveau de vizitat destui prieteni pe care să-i pună la curent cu evenimentul nocturn petrecut la Louvre.

— Cel mai mult mă distrează în toată aventura asta, spuse prinţul de La Roche-sur-Yon, strîngînd mîna domnului de Conde, mutra pe care o va face iubitul domnişoarei de Saint-Andre cînd va afla totul.

— Cum? ce iubit? spuse prinţul de Conde, reţinindu-i mîna într-a sa.

— Cum, nu ştiţi nimic?

— Nu ştiu nimic, domnilor, spuse prinţul rîzînd. Ia să vedem, spuneţi!

— A, exlamă ducele de Montpensier, păi asta e partea cea mai distractivă a istoriei.

— Nu ştiţi, continuă prinţul de La Roche-sur-Yon, că pe lîngă un logodnic şi amant, domnişoara de Saint-Andre avea şi un iubit?

— Şi cine-i iubitul ăsta? întrebă Conde.

— A, pe cinstea mea, îmi cereţi prea mult. Nu ştiu cine-o fi.

— E tînăr? E bătrîn?

— Nimeni nu i-a văzut faţa.

— Chiar aşa?

— E întotdeauna învăluit într-o mantie care-i acoperă partea de jos a feţei, precum borurile pălăriei îi acoperă restul.

— O fi vreun spaniol de la curtea regelui Filip al II-lea, îşi dădu cu părerea ducele de Montpensier.

— Şi unde poate fi văzut acest om, sau, mai bine zis, această umbră?

— Dacă n-aţi veni aşa de rar prin Louvre, dragă prinţe, n-aţi mai pune o asemenea întrebare, spuse ducele de Montpensier.

— Ce vrei să spui?

— Vreau să spun că acuşi se împlinesc cinci luni de cînd, noapte de noapte, se plimbă pe sub ferestrele frumoasei,

— Ei aşi!

— Exact cum vă spun.

— Şi nu ştiţi numele lui?

— Nu.

— Nu i-aţi văzut chipul?

— Niciodată.

— Nu l-aţi recunoscut după siluetă, după mers?

— Imposibil, e bine ascuns sub o mantie uriaşă.

— Dar nu bănuiţi cine poate fi?

— Cîtuşi de puţin.

— Şi nu s-au făcut speculaţii pe tema asta?

— O bîrfă mi-a trecut pe la urechi: unii cred că sînteţi dumneavoastră, zise ducele de Montpensier.

— O, am atîţia duşmani la Louvre!

— Dar nu e nimic adevărat, nu-i aşa?

— Vă cer scuze, domnilor, eram chiar eu!

Şi prinţul, făcînd cu mîna un semn dezinvolt de salut, intră repede în casă, închizînd uşa în urma lui. Domnul de Montpensier şi domnul de La Roche-sur-Yon rămaseră cu gura căscată în mijlocul străzii.

XVII

Aşa mamă, aşa fiu...

Regina mamă nu închisese ochii toată noaptea.

Pînă atunci, fiul ei, un puber slăbănog, bolnăvicios, însurat din raţiuni de stat cu o tînără cochetă, preocupat numai de amor, vînătoare şi poezie, le dăduse toată libertatea, ei şi familiei de Guise, de a conduce după placul lor afacerile statului. Pentru Catherine, care crescuse în vîltoarea intrigilor politice italieneşti, o politică meschină şi încurcată, potrivită unui mic ducat ca Toscana, dat, nedemnă de un mare regat, cum devenea, pe zi ce trece, Franţa, puterea însemna toată raţiunea ei de a trăi.

Dar la orizont apăruse un mare pericol. O rivală. Nu o rivală la inima copilului sufletului său, fiindcă în privinţa asta nu-şi făcea iluzii; cel ce nu iubeşte, nu are dreptul să pretindă altuia dragoste. Iar ea nu-i iubea nici pe Francois al II-lea, nici pe Charles al IX-lea.

Prevăzătoarea florentină se îngrozise văzînd că fiul ei trăieşte un sentiment care ei îi era necunoscut, pe care nu ea i-l inspirase, care luase proporţii în ascuns de ea şi oare devenise public peste noapte, luînd prin surprindere Curtea şi pe ea însăşi, mai mult decît pe oricine altul. Şi avea un motiv în plus de îngrijorare cunoscînd-o pe aceea care îl prinsese în mreje pe fiul ei; căci, dincolo de vîrsta ei fragedă, presimţea gheara necruţătoare a ambiţiei ce avea să devină tot mai nesăţioasă.

În zori de zi, trimise deci să fie anunţat fiul său că e bolnavă şi că îl roagă să-i facă o vizită.

Rămînînd la ea, Catherina putea, asemeni unui abil actor de teatru, să-şi aleagă locul care-i convine şi să conducă jocul de scenă. Avea să se aşeze într-un loc întunecos, în aşa fel încît să fie abia vizibilă, lăsîndu-l pe interlocutorul ei în plină lumină, ca să-i poată urmări bine expresia feţei. Mesagerul se întoarse spunîndu-i că regele doarme.

Catherine aşteptă o oră, fremătînd de nerăbdare, după care trimise un nou mesaj.

Acelaşi răspuns.

Mai aşteptă, foarte nervoasă, încă o oră. Regele dormea încă.

— Oh, murmură Catherine, fiii Franţei nu au obiceiul să doarmă aşa de mult. Iată un somn suspect de lung pentru ca să fie adevărat.

Se dădu jos din pat, unde sperase ca, ascunsă pe jumătate de perdele, să poată juca scena pe care o pregătise, şi porunci să fie îmbrăcată. Situaţia se schimba. Dar Catherina se considera o actriţă suficient de abilă pentru ca schimbarea decorului în care avea loc discuţia să nu influenţeze în mod decisiv deznodămîntul ei.

Se îndreptă în grabă spre apartamentul lui Francois. Obişnuia să intre la rege la orice oră, ca o mamă la fiul ei. Nici unul dintre valeţi sau dintre ofiţerii gărzii, aflaţi în anticamere, nu-şi îngădui s-o reţină.

Aşa că regina mamă traversă încăperea prin care se intra în apartamentul regal şi, dînd la o parte draperia grea ce ducea spre dormitor, îl văzu pe Francois, care nu dormea şi nici măcar nu se afla culcat în pat; stătea în jilţ, în faţa unei mese aşezate într-o firidă, în dreptul unei ferestre. Cu coatele sprijinite pe masă, privea atît de concentrat un obiect, încît n-auzi draperiile desfăcîndu-se şi apoi căzînd la loc, în urma Catherinei. Regina mamă se opri în loc şi îl privi scrutător pe fiul ei. În privirea ei oricine ar fi ghicit, cu siguranţă, mai degrabă ură decît dragoste. Apoi înaintă încet, fără zgomot, ca o umbră; se sprijini de spătarul jilţului, uitîndu-se peste umărul lui Francois.

Tînărul rege nu-i simţise prezenţa; extaziat, sorbea din ochi portretul lui Charlotte de Saint-Andre. Chipul reginei se întunecă de-a binelea. Dar, după o clipă, datorită unei extraordinare stăpîniri de sine, surîsul îi reveni pe buze, chipul său se destinse şi îşi aplecă încet capul, gata-gata să-l atingă pe Francois.

Francois tresări înspăimîntat, simţind lîngă ureche răsuflarea uşoară a unui intrus. Se răsuci brusc şi o recunoscu. Iute ca gîndul, întoarse portretul cu faţa în jos, îl aşeză pe masă şi îl acoperi cu palma. Apoi, în loc să se ridice şi să-şi sărute mama, cum făcea de obicei, împinse jilţul ca să se îndepărteze de ea. Apoi o salută cu evidentă răceală.

— Ei, fiule, întrebă Catherine, făcîndu-se că n-a observat

nimic, ce se întîmplă pe-aici?

— Mă întrebi ce se-ntîmplă?

— Da.

— Păi nimic, din cîte ştiu, mamă!

— Îţi cer iertare, fiule. Trebuie să se fi întîmplat ceva extraordinar.

— Ce te face să crezi asta?

— Nu-ţi stă în fire să dormi pînă la ora asta. E adevărat, s-ar putea să mă fi indus în eroare omul pe care l-am trimis la tine, sau să fi înţeles el greşit.

Francois nu spuse nimic.

— Am trimis de patru ori după tine în dimineaţa asta. Mi s-a spus că dormi.

Ea făcu o pauză, aşteptînd. Dar regele tăcea mai departe, privind-o calm, ca şi cum ar fi spus: „Ei, şi altceva?”

— Văzînd asta, continuă Catherine, m-am neliniştit, mi-era teamă că eşti bolnav, şi am venit să mă lămuresc.

— Vă mulţumesc, doamnă, spuse tînărul prinţ înclinîndu-se.

— Să nu mă mai sperii aşa, Francois, insistă Catherine. Ştii ce mult te iubesc şi cît de preţioasă e sănătatea ta pentru mine! Nu te juca cu inima mea de mamă. Am destule necazuri şi aşa, ca să mă mai chinuiască şi propriii mei copii cu indiferenţa lor.

Francois păru că a luat o hotărîre. Un surîs şters flutură pe buzele lui şi, întinzînd mîna dreaptă spre mama sa, în timp ce stînga rămînea mai departe aşezată deasupra portretului, spuse:

— Îţi mulţumesc, mamă. Să ştii că e ceva adevărat în ceea ce spui, deşi exagerezi prea mult. Nu mi-a fost prea bine, am petrecut o noapte... agitată, aşa că m-am sculat cu două ore mai tîrziu decît de obicei. Dar acum mă simt perfect.

— Dar de ce, dragul meu copil, spuse Catherine reţinîndu-i mîna în mîna ei pe care o apăsă pe piept, în dreptul inimii, de ce ai petrecut o noapte agitată? Nu mi-ai trecut tu mie povara tuturor treburilor, păstrînd pentru tine numai părţile plăcute ale demnităţii regale? Cine a avut îndrăzneala să-ţi tulbure liniştea? Căci presupun, nu-i aşa, că interesele statului nu te lasă să dormi?

— Da, doamnă, răspunse Francois foarte repezit.

Catherine se păzi să-şi arate îndoielile asupra acestei explicaţii; îi arătă, dimpotrivă, deplină încredere.

— Vreo hotărîre importantă te frămîntă, nu-i aşa? continuă Catherine, hotărîtă să meargă pînă la capăt. Vreun duşman care te stânjeneşte, vreo nedreptate care trebuie reparată, vreun impozit care trebuie uşurat, ori vreo condamnare la moarte pe care trebuie s-o aprobi?...

La aceste vorbe, Francois II se gîndi că în ajun ceruse, într-adevăr, ca în seara asta să fie executat consilierul Anne Dubourg. Întrebarea Catherinei îi sugerase un răspuns foarte plauzibil.

— Chiar asta era, mamă. E vorba de condamnarea la moarte pe care un om, oricine-ar fi el, chiar un rege, o poate hotărî împotriva altui om. O asemenea hotărîre e întotdeauna ceva foarte grav, şi asta mă face să mă frămînt atîta.

— Ţi-e teamă să nu semnezi condamnarea unui om nevinovat, nu-i aşa?

— E vorba de consilierul Dubourg, mamă.

— Dai dovadă că ai un suflet de francez adevărat şi că eşti demn de mama ta. Dar aici, din fericire, nu ai cum te înşela. Consilierul Dubourg a fost considerat vinovat de erezie de trei instanţe diferite şi semnătura care ţi se cere, pentru ca execuţia să poată avea loc astă-seară, e o simplă formalitate.

— Tocmai asta e îngrozitor, mamă, spuse Francois! că o simplă formalitate e deajuns ca să curme viaţa unui om.

— Ce inimă de aur ai, fiule, sînt mîndră de tine! Dar în privinţa asta, trebuie să te liniştesc. Salvarea statului e mai importantă ca viaţa unui om şi, în cazul de faţă, nu trebuie să ai îndoieli: consilierul trebuie să moară, întâi fiindcă merită să moară şi în al doilea rînd fiindcă moartea lui e necesară.

— Poate că nu ştii, dragă mamă, spuse tînărul după o scurtă ezitare, pălind uşor, că am primit două scrisori de ameninţare.

— Mincinos şi laş! murmură Catherine.

Apoi, surîzînd, îi spuse:

— Fiule, tocmai fiindcă ai primit aceste două scrisori de ameninţare în legătură cu consilierul Dubourg, trebuie să semnezi condamnarea lui la moarte. Dacă nu faci aşa, toţi o să creadă că l-ai graţiat din teamă, şi că, de fapt, clemenţa ta nu e decît laşitate.

Ah! zise Francois, aşa crezi?

Dar bineînţeles, fiule! Dar dacă, dimpotrivă, faci publice, cu mult tam-tam, cele două scrisori, după care anunţi condamnarea, asta va însemna un triumf pentru tine şi un eşec pentru Dubourg. Toţi cei care în momentul de faţă nu ştiu de partea cui să treacă, vor fi mîine de partea ta.

Francois păru să cadă pe gînduri.

— Judecînd după conţinutul lor, continuă Catherine, nu m-aş mira să le fi scris mai degrabă un prieten decît un duşman.

— Un prieten, doamnă?

— Da, insistă Catherine, un prieten grijuliu atît pentru gloria ta cît şi pentru cea a regatului.

Tînărul rege coborî o clipă privirile, apoi spuse:

— Dumneata ai pus să mi se trimită scrisorile, nu-i aşa, doamnă?

— Oh! făcu Catherine, pe un ton care te făcea să te îndoieşti de sinceritatea cuvintelor ei, n-am spus aşa ceva, fiule.

Catherine avea două motive, la fel de bine întemeiate, de a-l lăsa să creadă că cele două scrisori erau opera ei: în primul rînd, îl făcea să roşească pentru laşitatea lui; apoi, îl vindeca de teama pe care i-o treziseră, probabil, aceste scrisori.

Tînărul rege, pe care scrisorile de ameninţare îl tulburaseră profund şi care, în adîncul sufletului, se îndoia că regina spune adevărul, aruncă spre ea o privire în care fulgerau mînia şi ura.

Catherine surîse. „Dacă ar putea să mă sugrume. Îşi spuse ea, ar face-o într-o clipită. Dar, din fericire, nu e în stare”.

Astfel, toate dovezile de afecţiune maternă şi de devotament ale Catherinei nu reuşiră să înmoaie inima lui Francois. Regina mamă înţelese că lucrul de care se temea cel mai mult se întîmplase: era pe punctul de a-şi pierde influenţa asupra lui, trebuia să acţioneze de îndată. Ea îşi schimbă cu totul planul de atac.

Regina suspină, scuturî din cap cu o expresie de adîncă tristeţe şi exclamă:

— Ah, fiule, va trebui oare să mă conving de un lucru care mă mîhneşte pînă în fundul sufletului?

— Care anume, doamnă? întrebă Francois.

— Fiule, fiule, spuse Catherine dîndu-şi silinţa să aducă şi o lacrimă în ajutorul vorbelor sale, nu mai ai încredere în mama ta!

— Ce vrei să spui? răspunse regele, fără să-şi ascundă nemulţumirea. Nu te înţeleg.

— Vreau să spun, Francois, că uiţi peste noapte atîţia ani de necazuri şi nelinişte, ani în care am stat de veghe la căpătîiul tău, vreau să spun că uiţi ce spaime am tras mereu văzîndu-te bolnăvicios şi plăpînd, cîte îngrijiri ţi-am dat zi de zi, încă de pe cînd erai în leagăn.

— Chiar că nu înţeleg nimic, doamnă. Dar m-am obişnuit să fiu răbdător: aştept şi te ascult.

Dar bunăvoinţa pe care o arătau vorbele lui era contrazisă de mişcarea nervoasă cu care mîna lui strînse portretul domnişoarei de Saint-Andre.

— Ei bine, vei înţelege imediat, continuă Catherine. Vreau să spun că nu degeaba ţi-am dat atîtea îngrijiri de-a lungul anilor stînd în preajma ta: te cunosc la fel de bine, cît te cunoşti tu însuţi. Or, ştiu că ai avut o noapte foarte agitată, dar nu fiindcă te-ai frămîntat pentru soarta statului, nu fiindcă te zbaţi între asprime şi îngăduinţă privitor la pedeapsa cuvenită consilierului Dubourg, ci pentru că taina aventurii tale cu domnişoara de Saint-Andre a fost descoperită.

— Mamă!... strigă Francois, pe fruntea căruia ieşiră la iveală toată ruşinea şi mînia pe care le trăise în cursul nopţii trecute.

Chipul său, de obicei palid, de o paloare mată şi bolnăvicioasă, roşi brusc, invadat de un val de sînge. Se ridică, dar braţul său strîngea în continuare, crispat, spătarul jilţului.

— A, ai aflat asta, mamă?...

— Ce copil eşti, Francois! spuse Catherine cu acel aer de înţelegere pe care se pricepea să-l simuleze atît de bine. Nu ştiai că mamele află totul despre copiii lor?

Francois, cu dinţii strînşi, trmurînd de enervare, nu scoase un cuvînt. Catherine continuă cu vocea cea mai blîndă de care era în stare:

— Spune, fiule, de ce nu mi-ai făcut cunoscută această pasiune a ta? Sigur, poate că te-aş fi mustrat; poate că ţi-aş fi amintit îndatoririle tale de soţ; aş fi încercat să-ţi atrag atenţia

asupra tinerei tale soţii, vorbindu-ţi de graţia, de frumuseţea şi de spiritul ei ieşit din comun...

Francois scutură din cap surîzînd cu răutate.

— Dar poate că n-aş fi reuşit nimic în felul ăsta! continuă Catherine. Ei bine, văzînd că boala ta e de nevindecat, n-aş mai fi încercat să te vindec; ţi-aş fi dat unele sfaturi înţelepte. Nu e o mamă, pentru copilul ei, însăşi Providenţa încarnată? Dacă m-aş fi convins că eşti aşa de tare cucerit de domnişoara de Saint-Andre. din moment ce o iubeşti aşa de tare pe domnişoara de Saint-Andre, am impresia...

— Foarte mult, aşa e, doamnă!

— Ei bine, în cazul ăsta aş fi închis ochii. Ca mamă, sigur, îmi e mai uşor să închid ochii decît îi e unei soţii... N-am văzut-o eu pe doamna de Valentinois, timp de cinsprezece ani, împărţind cu mine inima tatălui tău, ba chiar, uneori, acaparînd-o cu totul? Crezi că ceea ce o femeie a făcut pentru soţul ei nu poate face pentru fiul ei? Nu însemni tu pentru mine toată mîndria şi fericirea mea? Ce rost avea să iubeşti în ascuns, fără ştirea mea?

— Mamă, răspunse Francois cu un sînge-rece care dovedea că moştenise de la Catherine însuşirea de a se prefface cu multă naturaleţe, mamă, eşti cu adevărat aşa bună cu mine, că mă ruşinez de a te, fi înşelat aşa de mult timp. Ei bine, trebuie să-ţi mărturisesc, o iubesc pe domnişoara de Saint-Andre!

— Ah! făcu Catherine, aşa deci...

— Nu uita, mamă, adăugă Francois, că e prima dată cînd îmi vorbeşti despre această dragoste; dacă-mi vorbeai mai de mult, cum nu aveam nici un motiv să ţi-o tăinuiesc, căci atît inima cît şi voinţa mea îmi poruncesc, cu aceeaşi tărie, să urmez glasul pasiunii, dacă mi-ai fi vorbit mai de mult despre asta, ţi-aş fi mărturisit totul.

— ...Asta-ţi porunceşte voinţa ta? murmură Catherine uimită.

— Da. Te miră că vorbesc despre voinţa mea, mamă? Să ştii că şi pe mine mă miră ceva, spuse Francois privind fix la ea, mă miră că ai venit în dimineaţa asta ca să joci în faţa mea această scenă a afecţiunii materne, cînd tu însăţi ai dat curtenilor, astă-noapte, prilej de cleveteală pe socoteala mea la Curte, destăinuind secretul meu, cînd tu însăţi eşti singură

cauza acestor întâmplări nefericite.

— Francois! exclamă regina mamă din ce în ce mai uimită.

— Nu, doamnă, continuă tînărul rege, nu dormeam dimineaţă cînd ai trimis după mine. Mă ocupam cu strîngerea tuturor informaţiilor privind cauza iniţială a acestui scandal, şi din informaţiile culese rezultă fără putinţă de îndoială că dumneata mi-ai întins cursa în care am căzut.

— Fiule! Fiul meu, ia seama la ce spui! răspunse Catherine, aruncîndu-i o privire ascuţită ca lama unui pumnal.

— Înainte de toate, doamnă, să ne înţelegem asupra unui lucru: între noi nu încap vorbele astea „fiule”! sau „mamă”!

Catherine făcu o mişcare nelămurită, care putea să însemne spaimă sau o încercare de ameninţare.

— Există la Curtea asta un rege care, cu ajutorul Celui de Sus, a devenit major. Există o regină regentă care, dacă regele hotărăşte, nu are a se mai ocupa de trebile statului. În Franţa, doamnă, se domneşte, după cum ştii, de la paisprezece ani, iar eu am împlinit şaisprezece. Şi, să ştii, sînt sătul de rolul ăsta de copil neajutorat pe care vrei să-l joc mai departe, la vîrsta pe care-o am. Am ostenit să tot simt hăţurile, de parcă aş fi încă un bebeluş, în sfîrşit, ca să spunem lucrurilor pe nume, doamnă, începînd de azi, să ne reluăm fiecare, vă rog, locul pe care trebuie să-l ocupe. Eu sînt regele dumitale, doamnă, iar dumneata eşti unul dintre supuşii mei...

Un trăsnet care ar fi căzut în mijlocul acelei încăperi n-ar fi avut un efect mai teribil decît această interpelare, fermă şi rece, care dădea o lovitură nimicitoare ambiţioaselor proiecte ale Catherinei. De fapt, ceea ce spusese regina mamă era, la urma urmei, adevărat. Timp de şaisprezece ani, ea se ocupase de acest copil rahitic, educîndu-l, instruindu-l, îngrijindu-l, sfătuindu-l, dirijîndu-l; la fel ca dresorii de animale din zilele noastre, îl secătuise de forţă şi îl iritase pe acest leu adolescent, şi iată că, acum, leul se deştepta deodată, mîrîia, îşi scotea ghearele, arunca asupra lui priviri sălbatice şi se năpustea asupra ei atît cît îi permitea lanţul. Cine-i putea spune că, dacă ar fi rupt lanţul, n-ar fi devorat-o?

Se dădu înapoi în faţa lui, înspăimântată. Ceea ce auzise, ceea ce văzuse o cutremurase. Cu atît mai mult cu cît, spre

uimirea ei, Francois dăduse dovadă de atîta putere de disimulare înainte de izbucnirea din final. Ştiinţa disimulării era pentru ea esenţialul; forţa politicii de culise pe care o adusese cu ea de la Florenţa consta într-o abilă şi continuă disimulare.

Şi iată că o femeie, o tînără, aproape o copilă, reuşise să provoace în această făptură plăpîndă şi bolnăvicioasă o asemenea schimbare! Sub influenţa ei. firavul Francois avea îndrăzneala să-i strige: „Începînd de azi, eu sînt regele dumitale iar dumneata nu eşti decît unul dintre supuşii mei”. Ca să-şi păstreze supremaţia, era obligată să intre în luptă cu femeia care provocase această ciudată metamorfoză, care îl transformase pe adolescent în bărbat, pe sclavul fără personalitate într-un rege.

— Deci, îi spuse Catherine lui Francois, gata să primească lupta, oricît de grea ar fi fost ea, mă acuzi că eu sînt vinovată pentru scandalul de noaptea trecută?

— Da, răspunse regele sec.

— Îţi acuzi mama fără să ai siguranţa că e vinovată. Ce să spun, bun fiu mai am!

— Vrei să spui, doamnă, că această lovitură n-a plecat de la dumneata?

— Nu zic că n-a plecat din apartamentul meu; îţi zic că n-a plecat de la mine.

— Atunci, cine a dezvăluit taina întîlnirii mele cu domnişoara de Saint-Andre?

— Un bilet.

— Un bilet?

— Un bilet căzut din buzunarul doamnei de Coligny.

— Un bilet căzut din buzunarul doamnei de Coligny! Ce glumă!

— Cum aş putea glumi cu ceea ce pentru tine e un motiv de supărare, fiule!

— Dar biletul ăsta de cine era semnat?

— Nu era semnat.

— Atunci, cine îl scrisese?

— Era un scris pe care nu-l cunoşteam.

— Bine, bine, dar ce s-a întîmplat cu biletul?

— Iată-l! spuse regina, care-l păstrase.

Şi îi arătă regelui biletul.

— E scrisul lui Lanoue! exclamă regele.

Apoi, după o clipă, înmărmurit:

— Biletul meu!

— Aşa e; dar trebuie să recunoşti că nimeni în afară de tine nu ştia asta.

— Şi spui că biletul ăsta a căzut din buzunarul amiralei.

— Cum te văd şi cum mă vezi; din cauza asta, toată lumea a crezut că e vorba de o întîlnire ce o priveşte pe ea şi că o vor surprinde cu un bărbat. Dacă nu era aşa, cum îţi închipui că cele două persoane pe care le-ai văzut cînd ai deschis ochii ar fi fost chiar mareşalul de Saint-Andre şi domnul de Joinville?

— Cine a pus la cale această uneltire împotriva mea şi a femeii pe care o iubesc?

— Numai amirala cunoaşte acest secret.

Francois duse la buze un mic fluier din aur şi scoase din el un ţignal ascuţit.

Un ofiţer din gardă apăru, dînd la o parte draperiile.

— Să meargă cineva degrabă la palatul amiralului Coligny şi să o anunţe pe doamna Coligny că regele voieşte să-i vorbească neîntîrziat.

Întorcîndu-se, Francois întîlni privirea întunecată a mamei sale ţintuindu-l. Simţi că roşeşte.

— Te rog să mă ierţi mamă, că te-am bănuit.

— Ai făcut mai mult decît atît, Francois. Mi-ai adus o acuzaţie gravă. Dar pentru tine eu nu sînt mama ta, şi sînt gata să suport şi alte acuzaţii.

— Mamă!

— Lasă-mă să continui, spuse Catherine încruntînd sprîncenele, căci, simţind că-şi domină adversarul, înţelese că e momentul să contraatace.

— Te ascult, mamă. spuse Francois.

— Te-ai înşelat, în primul rînd, făcîndu-mă vinovată de această întâmplare nefericită. Dar te-ai înşelat şi mai rău numindu-mă unul dintre supuşii tăi. Eu nu sînt supusa ta, înţelegi? aşa cum tu nu eşti şi nu vei fi regele meu. Îţi repet, eşti fiul meu şi nimic altceva.

Francois scrîşni şi păli îngrozitor.

— Şi eu îţi repet, mamă, zise el cu o fermitate de care Catherine nu-l credea capabil, că tu suferi de o orbire ciudată;

sînt fiul tău, aşa este; dar fiindcă sînt fiul tău mai vîrstnic sînt şi rege şi îţi voi dovedi asta, mamă!

— Tu? făcu Catherine privind ca o viperă pregătită să muşte; tu... rege?... şi spui că o să mi-o dovedeşti, aşa zici?...

Izbucni într-un rîs dispreţuitor.

— Şi cum o să-mi dovedeşti? Crezi că eşti în stare să ţii piept unor adversari politici ca Elisabeth a Angliei sau Filip al II-lea al Spaniei? O să-mi dovedeşti, cum? Reîntronînd armonia între de Guise şi Bourboni, între hughenoţi şi catolici? O să-mi dovedeşti? Poate punîndu-te în fruntea armatei ca bunicul tău Francois întîiul sau ca tatăl tău Henric al II-lea? Biet copil! tu, rege? Nu ştii, dar, că ţin în mîinile mele viaţa şi destinul tău?... N-am să zic decît o vorbă şi coroana alunecă de pe capul tău. N-am de făcut decît un semn şi sufletul îşi ia zborul din trupul tău. Dacă ai ochi de văzut şi urechi de auzit, priveşte şi ascultă, şi o să vezi, domnule fiu, cum îşi tratează poporul regele. Tu... rege? Sărmanul de tine! Regele... regele este cel mai tare... dar priveşte la tine şi priveşte la mine.

Cînd spuse aceste cuvinte, Catherine avea o expresie înfricoşătoare. Se apropie ameninţătoare, ca o stafie răzbunătoare, de tînărul rege, care se dădu cîţiva paşi înapoi şi se sprijini de spătarul jilţului său de parcă l-ar fi lăsat puterile.

— Ah! spuse violenta florentină, vezi bine că eu sînt regina şi că tu nu eşti decît o trestie firavă, pe care cea mai mică adiere o culcă la pămînt. Şi mai vrei să domneşti!... Dar uită-te mai bine împrejurul tău să-i vezi pe cei ce domnesc în Franţa, pe cei care ar fi regi în locul tău, dacă n-aş sta eu de veghe că să-i resping de fiecare dată cînd vor să pună piciorul pe prima treaptă a tronului tău. Priveşte la domnul de Guise, de exemplu, acest bărbat care a cucerit oraşe şi a învins în bătălii; dar el e uriaş, domnule fiu, şi capul tău, cu coroană cu tot, nu-i ajunge pînă la călcîie.

— Ei bine, mamă, în cazul ăsta o să-l muşc pe domnul de Guise de călcîi. Din cîte ştiu, Ahile aşa a fost ucis! Şi am să domnesc în ciuda lui şi a ta.

— Să zicem; şi, după ce îl vei muşca de călcîi pe domnul de Guise şi Ahile al tău va fi murit, nu de muşcătură, ci de venin, cine îi va înfrunta pe hughenoţi? Nu te îmbăta cu apă chioară, nu eşti nici frumos ca Paris, nici viteaz ca Hector. Nu

ştii că nu mai există în Franţa un al doilea căpitan de oşti ca domnul de Guise? Sper că nu contezi pe idiotul tău conetabil[13] de Montmorency, care s-a lăsat învins pe toate cîmpurile de bătălie, nici pe slugarnicul mareşal de Saint-Andre, care n-a cîştigat victorii decît în anticamere. Nu, nu ai prin preajmă decît un singur mare căpitan, care este domnul de Coligny. Ei bine, acest mare războinic, împreună cu fratele lui Dandelot, care e aproape la fel de mare ca el, va fi mîine, dacă nu cumva este deja, căpetenia celui mai puternic partid care a pus vreodată în pericol soarta unui stat. Priveşte la ei şi priveşte la tine; compară-te cu ei şi vei vedea că ei sînt nişte stejari cu rădăcini bine înfipte în pămînt şi că tu eşti doar o biată trestie, pe care o încovoaie toate vînturile.

— Dar, de fapt, ce urmăriţi? Să rămîn doar o unealtă supusă în mîinile voastre? Trebuie să mă resemnez a fi o jucărie care serveşte planurilor voastre ambiţioase?

Catherine îşi reprimă un surîs de satisfacţie, care ar fi putut să trădeze ceea ce cuvintele ei încercau să ascundă. Simţea că îşi recapătă treptat puterea asupra lui Francois, pipăia cu vîrful degetelor sforile cu care mînuise ani de zile această marionetă regală care, pentru o clipă, încercase să se elibereze de tutelă şi să acţioneze cum o taie capul, simţea că începe să o dirijeze din nou după bunul ei plac. Se feri să-şi arate însă bucuria, sentimentul triumfului.

— Uite ce vreau, ce pretind eu de la tine, fiule, spuse ea cu vocea ei cea mai mieroasă, căci Catherine era mai periculoasă cînd mîngîia decît atunci cînd ameninţa, un lucru foarte simplu: să mă laşi să întăresc puterea ta regală şi să-ţi asigur fericirea, atîta tot. Nimic altceva nu-mi stă la suflet. Oare mă gîndesc la interesele mele atunci cînd vorbesc precum făptuiesc şi făptuiesc după cum vorbesc? O, Doamne, crezi cumva că povara cîrmuirii e ceva aşa de plăcut şi uşor de dus în spate? Vorbeşti de ambiţiile mele? Da, am una singură: să lupt fără răgaz pînă îi voi doborî pe duşmanii tăi, sau cel puţin pînă cînd înverşunarea lor se va potoli, treptat. Nu, Francois, în ziua cînd vei fi bărbatul care vreau să fii, regele în care îmi pun toate speranţele mele, atunci, crede-mă, îţi voi pune cu bucurie coroana pe cap şi sceptrul în mîna.

[13] *Conetabil*: Între 1219 şi 1627, comandantul cu cel mai înalt grad al armatei, după regele Franţei.

Dar, dacă aş fi făcut-o azi, n-ai avea în mînă decît un pai în loc de sceptru şi pe cap o cunună de spini în loc de coroană de aur. Aştept să mai creşti, fiule; întăreşte-ţi sufletul şi virtutea, coace-te sub ochii mamei tale ca un arbore sub razele soarelui, şi atunci, atunci cînd vei fi puternic, fii rege în toată puterea cuvîntului!

— Şi ce trebuie să fac pentru asta, mamă? exclamă Francois, pe un ton aproape deznădăjduit.

— O să-ţi spun imediat, fiule. Trebuie, înainte de toate, să renunţi la femeia care e cauza acestor tulburări.

— Să renunţ la domnişoara de Saint-Andre! exclamă Francois, care se aştepta la orice, în afară de această condiţie; să renunţ la Charlotte! repetă el, cu o furie încă stăpînită. Ah, aici voiai deci s-ajungi?

— Da, fiule, spuse cu multă răceală Catherine, să renunţi la domnişoara de Saint-Andre.

— Niciodată, mamă! răspunse Francois cu aceeaşi hotărîre şi energie pe care le mai dovedise în două sau trei rînduri de la începutul discuţiei.

— Te rog să mă ierţi, Francois, spuse Catherine cu acelaşi ton blînd dar categoric. Trebuie să renunţi la ea, ăsta e preţul împăcării noastre; dacă nu... nu!

— Păi nu pricepi că o iubesc nebuneşte, mamă?

Catherine surîse, auzind aceste vorbe pline de naivitate.

— Dacă n-ai iubi-o, n-ai avea nici un merit renunţînd la ea.

— Dar de ce trebuie să renunţ la ea, Dumnezeule?

— Pentru interesele statului.

— Ce legătură vezi între domnişoara de Saint-Andre şi interesele statului? întrebă Francois.

— Vrei să-ţi explic totul? întrebă Catherine.

Dar regele o întrerupse, ca şi cum era sigur că dreptatea e de partea lui.

— Ascultă, mamă, spuse el, recunosc că Cel de Sus ţi-a hărăzit un geniu fără egal; recunosc că mie mi-a hărăzit slăbiciunea şi inerţia; în sfîrşit, recunosc autoritatea ta prezentă şi viitoare, şi mă las călăuzit orbeşte de tine în problemele politice şi de şi te ori e vorba de interesele regatului, pe care îl conduci cu atîta înţelepciune. Dar, în schimbul acestor drepturi fireşti la care renunţ de bunăvoie în

favoarea ta, şi pe care altul în locul meu le-ar considera foarte preţioase, în schimb, deci, te rog să-mi laşi toată libertatea în ce priveşte problemele mele intime.

— În orice altă situaţie, aş zice da! şi sînt convinsă că n-ai avut pînă acum ce să-mi reproşezi în privinţa asta. Dar de data asta zic: nu!

— Şi de ce te opui, tocmai cînd e vorba de singura femeie pe care am iubit-o cu adevărat?

— Fiindcă această femeie, mai mult decît oricare alta, poate aduce în statul tău războiul civil, deoarece este fiica mareşalului de Saint-Andre, unul dintre cei mai devotaţi slujitori ai tăi.

— Îl voi trimite pe mareşal să comande una din provinciile importante şi domnul de Saint-Andre va închide ochii. De altminteri, domnul de Saint-Andre este subjugat cu totul de tînăra lui soţie şi tînăra lui soţie va fi bucuroasă să se afle cît mai departe de această fiică vitregă, care e pentru ea o rivală prin spirit şi frumuseţe.

— S-ar putea să fie aşa în ce-l priveşte pe domnul Saint-Andre, a cărui gelozie a devenit proverbială şi care-şi ţine nevasta sub cheie exact ca un spaniol de pe vremea Cidului. Dar domnul de Joinville, care e şi el îndrăgostit nebuneşte de domnişoara de Saint-Andre şi care urma să se căsătorească cu ea, va închide oare şi el ochii? Şi dacă acceptă să-i închidă, din respect pentru rege, va fi dispus să-i convingă şi pe unchiul lui, cardinalul de Lorena şi pe tatăl lui, ducele de Guise, să procedeze la fel? Adevărul e, Francois, că diplomaţia nu e punctul tău tare, şi că dacă n-aş sta eu de veghe, în mai puţin de zece zile, primul tîlhar care-ţi taie calea ar reuşi să-ţi smulgă coroana de pe cap, exact cum orice borfaş poate să smulgă o mantie de pe un burghez oarecare. Îţi spun pentru ultima oară, fiule, trebuie să renunţi la femeia asta, şi numai cu condiţia asta, pricepi? ne vom împăca, şi voi aplana eu neînţelegerea cu familia de Guise. Pricepi, fiule? Mă vei asculta?

— Da, mamă, pricep, dar nu-ţi voi da ascultare.

— N-o să-mi dai ascultare! strigă Catherine, surprinsă că acest adolescent, care părea cu o clipă înainte supus, se încăpăţîna să opună rezistenţă.

— Nu! continuă tînărul rege, nu mă voi supune şi nici nu

pot s-o fac. Îţi repet, o iubesc, sînt fericit şi nimic nu m-ar putea constrînge să renunţ, la ea. Ştiu că urmez o cale presărată cu spini; poate că ea mă duce la un sfîrşit nefericit. Dar, îţi repet, iubesc şi nu mă sinchisesc de nimic altceva.

— Aşa ai hotărît, fiule?

Spusese acest cuvînt, *fiule,* care de obicei suna în gura ei extraordinar de blînd, cu un aer de ameninţare feroce.

— Aşa am hotărît, doamnă, răspunse Francois.

— Şi îţi iei răspunderea pentru toate urmările încăpăţînării tale, oricare ar fi ele?

— Oricare ar fi, da!

— Atunci, adio, domnule! Ştiu ce-mi rămîne de făcut.

— Adio, doamnă!

Catherine făcu cîţîva paşi spre uşă şi se opri.

— Vei fi singurul răspunzător pentru ce se va întîmpla, spuse ea, aruncînd o ultimă ameninţare.

— Voi fi.

— Nu uita: eu nu te-am sfătuit în nici un fel să iei o asemenea hotărîre împotriva intereselor tale; dacă ţi se întîmplă o nenorocire sau ni se întîmplă o nenorocire, toată răspunderea o să apese asupra ta...

— Fie, accept această răspundere, mamă.

— Adio, dar, Francois! spuse din uşă florentina, cu un rîs scurt, ameninţător.

— Adio, mamă! răspunse Francois, aruncînd spre ea o privit e scurtă, la fel de ameninţătoare.

Mama şi fiul se despărţiră, purtînd în suflet o ură fără margini unul împotriva celuilalt.

XVIII

Domnul de Conde
îl sfătuieşte pe rege să se revolte

Ne amintim de promisiunea pe care prinţul de Conde i-o făcuse lui Robert Stuart în plină noapte şi de întâlnirea pe care i-o dăduse, pentru seara următoare, în piaţa Saint-Germain-l'Auxerrois.

Prinţul de Conde intra în palatul Louvre exact în clipa cînd regina părăsea apartamentul fiului său, regele Francois II. Venea spre a-şi îndeplini promisiunea făcută lui Robert Stuart, cerînd regelui graţierea consilierului Dubourg.

Fu anunţat regelui.

— Să intre! răspunse regele, cu un glas melancolic.

Prinţul intră şi îl văzu pe tînărul rege în fotoliu, mai degrabă culcat decît aşezat în fotoliu şi ştergîndu-şi cu batista fruntea acoperită de sudoare. Era palid, şi în privirea lui se citea oboseala. Părea mai degrabă o statuie a Fricii. „A, îşi zise prinţul, copilul are necazuri!"

Să nu uităm că prinţul asistase la scena dintre rege şi domnişoara de Saint-Andre şi auzise promisiunile pe care Francois le făcuse iubitei sale.

Văzîndu-l pe prinţul Conde, chipul regelui se lumină. Se ridică şi se apropie de el cu un asemenea avînt, încît ai fi zis că e gata să se arunce la pieptul lui şi să-l îmbrăţişeze.

Era atracţia pe care forţa o exercită asupra slăbiciunii, la fel cum puterea magnetului atrage fierul.

Prinţul, care nu părea să se sinchisească prea mult de îmbrăţişarea regelui, făcu o plecăciune largă, în clipa cînd regele se îndreptă spre el. Francois, simţindu-se obligat astfel să-şi stăpînească pornirea, se opri şi îi întinse mîna. Celălalt, neavînd cum să evite a săruta mîna care i se întindea, o făcu călcîndu-şi pe inimă. Dar, în timp ce executa acest ritual, se întrebă în sinea lui: „Oare ce nevoie o fi avînd ele mine, că îmi face o primire aşa de bună?"

— Ce fericit sînt să vă văd, vere! spuse regele cu multă căldură.

— Iar eu, sire, sînt în egală măsură fericit şi onorat.

— Nici că puteaţi veni mai la ţanc, prinţe. Mă plictiseam îngrozitor.

— Într-adevăr, spuse prinţul, Maiestatea Voastră, purta pe frunte, cînd am intrat, pecetea unui plictis nesfîrşit.

— Ăsta e cuvîntul! Da, dragă prinţe, e ceva de speriat cum pot să mă plictisesc.

— Dar în chip regesc! spuse prinţul înclinîndu-se şi surîzînd.

— Şi ce e mai trist în toată povestea asta, vere, continuă regele cu multă melancolie, e că nu am un prieten căruia să-i vorbesc de necazurile mele.

— Regele are necazuri?

— Da, şi. Încă foarte mari, vere.

— Şi cine a avut asemenea îndrăzneală încît să provoace Maiestăţii Voastre asemenea neplăceri?

— O persoană care, din nefericire, are acest drept.

— Nu cunosc pe nimeni care să aibă dreptul de a-l supăra pe rege.

— Pe nimeni?

— Pe nimeni, sire.

— Nici chiar pe regina mamă?

„Ah, se gîndi prinţul, s-ar zice că regina mamă l-a cam şfichiuit pe copilaş”.

Apoi cu voce tare:

— Nici măcar regina mamă, sire.

— Asta e părerea voastră, vere?

— Nu e numai părerea mea, ci, presupun, a tuturor supuşilor credincioşi ai Maiestăţii Voastre.

— Ştiţi că ceea ce-mi spuneţi e grav, vere?

— Ce vi se pare grav, aici?

— Că propovăduiţi revolta fiului împotriva mamei sale.

Pronunţă aceste vorbe privind de jur-împrejur, ca un om care se teme să nu fie auzit, deşi în aparenţă e singur în cameră. Francois ştia bine că pereţii palatului au urechi. Aşa că, fără a-ndrăzni să-şi spună gîndul pînă la capăt, se mulţumi să constate:

— A, după părerea Voastră, prinţe, regina mamă n-are dreptul să mă supere. Ce aţi face, vere, dacă aţi fi regele Franţei şi regina mamă v-ar supăra?

Prinţul pricepu de ce regele vorbea cu atîta prudenţă.

Dar, cum era obişnuit să spună întotdeauna ce gîndeşte, răspunse:

— În locul Maiestăţii Voastre, m-aş revolta.

— V-aţi revolta? exclamă Francois foarte vesel. Dar în ce fel, dragul meu Louis? întrebă regele apropiindu-se de prinţ.

— Nu există mai multe feluri în care se poate revolta cineva. Cereţi sfatul celor obişnuiţi cu asta. Nu există multe căi: prin neascultare şi prin tot ce vă permite să vă sustrageţi unei autorităţi nedrepte, unei tiranii de nesuportat.

— Păi, vere, spuse Francois gînditor, un sclav se poate revolta în felul ăsta contra seniorului său; dar am impresia că un fiu nu se poate ridica împotriva mamei sale precum un supus împotriva regelui său...

— Ce fac altceva, acum, aceşti mii şi mii de hughenoţi care parcă ies din pămînt în toate provinciile regatului, în Ţările de Jos, în Germania, dacă nu o revoltă uriaşă contra papei?

— Da, prinţe, răspunse Francois, întunecîndu-se la faţă, aveţi dreptate, şi vă sînt recunoscător că-mi vorbiţi astfel. Vă văd foarte rar, vere; sînteţi unul din membrii familiei noastre, omul în care am cea mai mare încredere, seniorul de la Curte pentru care simt cea mai mare prietenie. Din copilărie am simţit pentru domnia-voastră o mare afecţiune, şi felul deschis şi curajos în care-mi vorbiţi arătă că nu m-am înşelat. Nimeni altul nu mi-ar fi vorbit astfel: vă sînt recunoscător. Şi ca să vă fac o dovadă de recunoştinţa mea, vă mărturisesc ceva.

— Vă ascult, sire.

Regele îşi puse braţul în jurul gîtului lui Conde.

— S-ar putea foarte bine să am nevoie în curînd nu numai de sfatul dumitale, ci şi de sprijinul dumitale.

— Sînt cu totul la dispoziţia Maiestăţii Voastre.

— Ei bine, vere, sînt îndrăgostit nebuneşte.

— De Maria Stuart?... Ştiu asta, sire, şi asta e ceva scandalos în ochii curtenilor.

— Nu de regină, vere, de una dintre domnişoarele ei de onoare.

— Ei asta-i! exclamă prinţul prefăcîndu-se uimit. Şi desigur că Maiestatea Voastră e răsplătită cu aceeaşi monedă?

— Mă iubeşte nespus, vere!

— Şi v-a dat dovezi de dragoste?

— Da.

— M-ar fi surprins, sire, să fie altfel.

— Şi nu mă-ntrebi cine e, Louis?

— Nu-mi permit să-l iscodesc pe rege. Dar aştept să binevoiască a-şi încheia confidenţa.

— Louis, e fiica unuia dintre cei mai mari seniori de la Curte.

— Ca să vezi!

— E fiica mareşalul de Saint-Andre.

— Primiţi sincerele mele complimente, sire. Domnişoara de Saint-Andre e una din cele mai încîntătoare făpturi din regat.

— Nu-i aşa? nu-i şi părerea ta, Louis? strigă regele în culmea bucuriei.

— E destulă vreme de cînd am, sire, aceeaşi părere ca dumneavoastră despre domnişoara de Saint-Andre.

— Iată un motiv în plus de simpatie între noi doi, vere. Deci găseşti că am dreptate?

— De o sută de ori! Cînd întîlnim o fată frumoasă, fie rege sau ţăran, avem un motiv suficient de tare s-o iubim şi mai ales să încercăm să ne facem iubiţi de ea.

— Asta e părerea ta?

— Şi a oricui altuia, cu excepţia domnului de Joinville. Bănuiesc că, din fericire, regele nu-i va cere sfatul, după cum e probabil că el nu va bănui niciodată onoarea pe care regele o face logodnicei lui...

— Aici, te înşeli, Louis: el ştie.

— Maiestatea Voastră vrea să spună că el bănuieşte ceva?

— Zic că el ştie tot.

— O! E imposibil...

— Dacă-ţi spun!

— Dar e de necrezut, sire!

— Şi totuşi să mă crezi... Cu toate astea, continuă regele încruntîndu-se, n-aş da mare importanţă acestui fapt, dacă n-ar fi fost urmat de anumite întîmplări de o gravitate extraordinară, care au dus la o scenă violentă între mine şi regina mamă. Să-ţi povestesc...

— Dar ce s-a putut întîmpla aşa de grav, sire? Aştept ca

Maiestatea Voastră să mă facă să pătrund acest mister...

Şi regele se apucă să povestească, cu o voce plîngăreaţă, întreruptă din cînd în cînd de accente neaşteptate de energie, scena care avusese loc ceva mai devreme.

Prinţul ascultă cu mare atenţie. Cînd Francois termină, spuse:

— Bine, sire, dar mi se pare că v-aţi descurcat destul de bine şi că, de data asta, aţi cîştigat lupta.

— Da, vere, m-am descurcat destul de bine. Cît a fost: aici, cel puţin, am trăit bucuria sclavului care-şi rupe lanţurile. Am lăsat-o să plece cu convingerea că revolta mea e fără întoarcere. Dar după ce a ieşit... uite, o să fiu sincer cu dumneata, toţi muşchii mei, toate fibrele voinţei mele au slăbit brusc, şi dacă nu apăreaţi, vere, cred, că m-aş fi dus, ca şi altădată, la ea să mă arunc la picioarele ei şi să-i cer iertare.

— O, păziţi-vă să faceţi asta, sire! strigă Conde, căci veţi fi pierdut!

— Ştiu prea bine asta, spuse regele, strîngînd spasmodic braţul lui Conde, aşa cum un naufragiat se agaţă de epava salvatoare.

— Dar, ca să vă inspire atîta teamă, probabil că regina mamă v-a ameninţat, v-a vorbit de vreun mare pericol ce vă paşte?

— M-a ameninţat cu războiul civil.

— Ah!... Şi unde vede Maiestatea Sa pericolul de război civil?

— Păi, exact unde îl vedeaţi şi domnia-voastră adineauri, vere. Partida hughenotă e puternică, iar domnul de Guise, adversarul ei, e şi el foarte puternic. Ei bine, mama mea, care vede totul cu ochii unui de Guise, care conduce regatul împreună cu aceşti de Guise, care m-a însurat cu o femeie înrudită îndeaproape cu familia de Guise, m-a ameninţat că aceasta se va înfuria şi nu mă va mai sprijini.

— Şi care ar fi urmarea?

— Ereticii ar stăpîni peste Franţa.

— Şi ce-aţi răspuns, sire?

— Nimic, Louis. Ce-aş fi putut răspunde?

— O, o mulţime de lucruri, sire!

Regele dădu din umeri, nedumerit.

— Iată unul din răspunsuri: că există un mijloc de a-i

împiedica pe eretici să devină stăpînii regatului.

— Care, mă rog?

— Să vă puneţi Maiestatea Voastră în fruntea lor.

Tînărul rege rămase descumpănit o vreme. Apoi spuse:

— Da, iată o idee strălucită, vere, una din acele mişcări de basculă în care excelează mama mea Catherine. Dar partida protestantă mă urăşte...

— Şi de ce v-ar urî, sire? Ei ştiu că pînă acum n-aţi fost decît o unealtă în mîinile mamei Voastre.

— O unealtă, o unealtă! repetă Francois, nemulţumit.

— N-aţi spus-o adineauri chiar Maiestatea Voastră? Partida hughenotă n-are nimic împotriva regelui; o urăşte pe regina mamă, asta-i tot.

— Şi eu o urăsc, murmură regele ca pentru sine.

Prinţul prinse totuşi din zbor cuvintele lui şi insistă:

— Sire, dacă ideea mea Vă pare bună, de ce să n-o aplicaţi?

— Ei nu vor avea încredere în mine, Louis. Va fi nevoie să le dau un gaj şi... ce gaj aş putea să le dau?

— Aveţi dreptate, sire; aveţi o ocazie foarte potrivită; le puteţi da în momentul ăsta un gaj uriaş, un adevărat gaj regal, viaţa unui om...

— Nu pricep, spuse regele.

— Îl puteţi graţia pe consilierul Dubourg,

— Scumpe vere, spuse regele pălind, un pic mai de-vreme, chiar aici unde ne aflăm noi, mama îmi spunea:

„Consilierul Dubourg trebuie să moară!”

— Şi i-aţi spus, dar, sire, că acest Dubourg trebuie să trăiască?

— Oh! Să-l graţiez pe Anne Dubourg! murmură tânărul rege privind speriat în jurul lui.

— Ei bine, da, sire: să-l graţiaţi pe Anne Dubourg. Ce vi se pare aşa de ciudat în asta?

— Nimic, nimic, desigur, vere.

— Nu e în dreptul regelui de a graţia?

— E dreptul regelui, ştiu,

— Ei bine, nu sînteţi regele Franţei?

— Pînă acum, cel puţin, n-am prea fost.

— Ei bine, sire, aţi putea să luaţi cu adevărat sceptrul în mînă, să urcaţi pe tron pe o treaptă daurită.

— Dar acest consilier Dubourg?...

— Este unul dintre oamenii cei mai virtuoşi din regat, sire. Întrebaţi-l pe domnul de L'Hospital, care îl cunoaşte,

— Ştiu, aşa e, e un om cinstit.

— Ah, sire, e deja foarte mult dacă pronunţaţi aceste cuvinte. Un rege nu-l dă pradă morţii pe un om despre care ştie că e cinstit!

— Dar e periculos!

— Un om cinstit nu e niciodată periculos!

— Dar familia de Guise îl detestă.

— Ah!

— Şi mama îl detestă.

— Iată un motiv în plus, sire, să începeţi revolta împotriva clanului de Guise şi a reginei mamă, graţiindu-l pe consilierul Dubourg.

— Vere, dar...

— La dracu! Sper că Majestatea Voastră nu se oboseşte să se revolte contra reginei mamă ca să-i fie pe plac!

— Aşa e, Louis. Dar moartea lui Dubourg a fost hotărîtă, e o înţelegere între mine, ducele de Guise şi mama. Nu se mai poate reveni asupra ei.

Prinţul nu se putu stăpîni să nu arunce o privire dispreţuitoare regelui, care considera drept inevitabilă execuţia unuia dintre cei mai cinstiţi magistraţi din regat, cînd n-avea decît un cuvînt a spune pentru ca el să fie salvat.

— Din moment ce e o *problemă închisă,* sire, spuse el în silă, să nu mai vorbim despre asta.

Şi se pregăti să-l salute pe rege şi să se retragă. Regele îl opri.

— Da, aşa este, spuse el, să nu mai vorbim de soarta consilierului. Dar să vorbim despre altceva.

— Despre ce anume, sire? întrebă prinţul, care nu venise de fapt decît pentru asta.

— În sfîrşit, dragă prinţe, crezi că nu mai există şi altă cale ca să ies din situaţia asta încurcată? Dumneata ai o imaginaţie nesecătuită: găseşte altceva.

— Sire, Dumnezeu însuşi v-a pus la îndemînă un mijloc fără egal. Un om n-ar putea inventa ceva aidoma.

— Adevărul este, vere, că gîndul să dau morţii un om nevinovat mă îngrijorează.

—Atunci, sire, spuse prinţul foarte solemn, daţi ascultare glasului conştiinţei. Şi bunătatea dă roade minunate; ea face să înflorească în sufletele supuşilor dragostea faţă de rege. Graţiaţi-l pe Dubourg, sire, şi din ziua cînd veţi face acest gest, cînd vă veţi folosi adică de acest drept regal, toată lumea va şti că domniţi cu adevărat peste ţară!

—Aşa mă sfătuieşti, Louis?

—Sire, faceţi aşa, dăruiţi iertarea, căci, vă jur, e în interesul Maiestăţii Voastre!

—Dar ce va spune regiua?

—Care regină, sire?

—Regina mamă!

— Sire, nu trebuie să mai existe altă regină la Louvre decît graţioasa soţie a Maiestăţii Voastre. Doamna Catherine e regină fiindcă e temută. Faceţi-vă iubit, sire, şi veţi fi regele Franţei cu adevărat!

Regele păru să facă un efort, încercînd să ia o hotărîre capitală.

— Ei bine, ne-am înţeles, dragul meu Louis, îţi mulţumesc pentru sfaturile tale înţelepte, şi pentru că mă îndemni să fac un act de dreptate, îţi mulţumesc că mă vindeci, prin sfatul tău, de remuşcări! Dă-mi te rog o pană şi un pergament.

Prinţul Conde apropie jilţul regelui de masă.

Regele se aşeză.

Prinţul Conde îi aduse pergamentul cerut, regele apucă pana şi scrise fraza sacramentală:

„Francois, prin graţia lui Dumnezeu rege al Franţei, tuturor celor de faţă şi viitori, sănătate...”

Aici ajunsese, cînd ofiţerul trimis la *hotel* Coligny intră, anunţînd-o pe doamna amiral.

Regele se opri din scris, se ridică brusc, şi expresia lui, calmă pînă atunci, deveni sălbatică.

— Ce aveţi, sire? întrebă prinţul Conde, uimit de această schimbare.

—O să afli, vere.

Apoi, întorcîndu-se spre ofiţer, spuse:

— Să intre doamna amiral.

— Îmi închipui că aveţi de discutat cu doamna amiral ceva între patra ochi, spuse prinţul. Dacă Maiestatea Voastră îmi permite, o să mă retrag...

— Dimpotrivă, vreau să rămîi, vere, să fii martor la discuţia noastră şi să nu scapi nici un cuvînt. Ai văzut cum ştiu să iert, zise el, arătînd pergamentul; o să-ţi arăt cum ştiu să pedepsesc.

Prinţul Conde simţi un fior ciudat. Intui că prezenţa doamnei de Coligny la rege, unde n-ar fi venit altfel decît constrînsă, era legată de acelaşi motiv care-l adusese pe el însuşi şi avu un vag presentiment că se va întîmpla ceva îngrozitor.

Draperia se dădu la o parte şi doamna Coligny intră în încăpere.

XIX

Regele îşi schimbă părerile

Intrînd, privirea doamnei de Coligny se opri întîi, cu simpatie şi afecţiune, asupra prinţului de Conde. În clipa următoare, văzînd chipul regelui, pe care recunoscu semnele neîndoielnice ale mîniei, doamna amiral plecă privirea şi fu scuturată din cap şi pînă-n picioare de un fior de teamă.

Ajungînd în faţa lui Francois al II-lea, se înclină.

— V-am chemat aici, doamnă amiral, spuse regele, cu o voce ameninţătoare, ca să vă cer explicaţia unei enigme pe care încerc zadarnic să o dezleg.

— Sînt întotdeauna la ordinele regelui, bîigui intimidată. doamna amiral.

— Chiar cînd e vorba de a dezlega enigme? continuă Francois. Cu atît mai bine, să trecem imediat la treabă!

Doamna Coligny se înclină din nou.

— Binevoiţi aşadar a-mi explica, mie şi vărului meu drag, Conde, cum se face că un bilet scris din porunca mea către o persoană de la Curte era asupra dumneavoastră şi l-aţi pierdut, ieri seara, în apartamentul reginei Catherine?

Prinţul de Conde înţelese, brusc, de ce îl încercaseră temeri rău prevestitoare cînd fusese anunţată venirea doamnei de Coligny. Situaţia în care se afla îi apăru în toată grozăvia ei şi în urechi îi ţiuiau cuvintele regelui: „O să-ţi arăt cum ştiu să pedepsesc!”

Prinţul o privi fix pe doamna amiral. Ochii ei păreau să-l întrebe: „Ce să-i răspund regelui?”

Regele nu observă acest schimb fulgerător de priviri şi continuă:

— Iată, doamnă amiral, care era enigma! Aştept acum, dezlegarea.

Doamna Coligny tăcu.

Regele insistă:

— Poate că n-aţi înţeles bine întrebarea; o s-o repet. Cum se face că un bilet care nu vă era adresat se afla în mîinile dumneavoastră şi prin ce neglijenţă sau prin ce lucrătură perfidă acest bilet v-a scăpat tocmai pe covorul din camera

reginei mamă, ca să ajungă apoi în posesia domnului de Joinville?

Doamna amiral îşi regăsi în acest interval sîngele rece şi îi explică totul, cu calmul ei obişnuit:

— Nimic mai simplu, sire. Am găsit acest bilet în palat, pe coridorul ce duce spre camera Metamorfozelor, l-am ridicat, l-am citit şi, cum nu am recunoscut scrisul, l-am luat cu mine, cu intenţia de a-l arăta reginei Catherine, în speranţa că domnia-sa va dezlega misterul. Se aflau acolo o mulţime de poeţi şi de scriitori, printre care şi domnul Brantome, care a povestit istorii aşa de nemaipomenite că toţi au rîs cu lacrimi, şi eu de asemenea, aşa se face că am scos batista din buzunar şi că, odată cu batista, am tras fără să observ acel bilet de care uitasem şi care a căzut pe jos. Cînd mi-am adus aminte de el, ia-l de unde nu-i! Nici în buzunar, nici la picioarele mele bănuiesc că domnul de Joinville îl ridicase deja.

— Povestea pare demnă de crezare, spuse regele batjocoritor. Dar nu cred că spuneţi adevărul.

— Ce vrea să spună Maiestatea Voastră? întrebă, doamna amiral neliniştită.

— Dumneavoastră aţi găsit biletul?

— Da, sire.

— Dacă-i aşa, vă va fi foarte uşor să-mi spuneţi în ce era învelit...

— Păi, se bîlbîi doamna Coligny, nu era învelit în nimic, sire...

— Nu era învelit în nimic?

— Nu, spuse doamna Coligny pălind. Era împăturit numai.

În clipa aceea, prinţul de Conde simţi că pricepe: domnişoara de Saint-Andre îi explicase regelui că pierduse biletul odată cu batista. Din nefericire, doamna amiral n-avea cum să bănuiască acest amănunt. Ca urmare, ea plecă ochii stingherită, în timp ce regele o fixa cu un aer de inchizitor. Prin tăcerea ei dovedea că meritase ca mînia regelui să se abată asupra sa.

— Doamnă amiral, spuse Francois, pentru o adevărată credincioasă cum sînteţi dumneavoastră, trebuie să recunoaşteţi că aţi pronunţat o minciună sfruntată.

— Sire! se bîlbîi doamna Coligny.

— Sau poate că asta e învăţătura ce v-o aduce noua religie? Iată, este aici vărul nostru Conde care, deşi e prinţ catolic, predica mai devreme pentru cauza reformei, în cuvinte emoţionante. Vă rog, dragă vere, să daţi dumneavoastră înşivă replica ce se cuvine doamnei amiral, şi să-i spuneţi că, indiferent de ce religie aparţine cineva, a-ţi înşela regele e oricum un păcat.

— Iertare, sire, îngăimă doamna Coligny, cu lacrimi în ochi.

— Dar pentru ce oare îmi cereţi iertarea? Cu numai o oră în urmă, aş fi fost în stare să bag mîna-n foc, indiferent ce mi s-ar fi spus de dumneavoastră, că sînteţi fiinţa cea mai austeră din tot regatul.

— Sire! strigă doamna amiral, mînia voastră, fie, o primesc, dar batjocura e prea mult! E adevărat, n-am găsit eu biletul.

— A, mărturisiţi deci?

— Da, sire.

— Atunci, cineva vi l-a dat?

— Da, sire.

Prinţul Conde urmărea discuţia foarte încordat, cu gîndul de a interveni la momentul potrivit.

— Şi cine vi l-a dat, doamnă? întrebă regele.

— Nu pot numi această persoană, sire, răspunse, pe un ton hotărît, doamna Coligny.

— Şi de ce nu, scumpă verişoară? spuse prinţul de Conde intervenind pe neaşteptate.

— Aşa e, de ce nu? repetă şi regele, încîntat că prinţul îl susţine.

Doamna Coligny privi către prinţ, ca şi cum i-ar fi cerut o explicaţie pentru vorbele sale.

— Fiţi pe pace, continuă prinţul, răspunzând întrebării mute pe care i-o adresa doamna Coligny, n-am nici un motiv să-i ascund regelui adevărul.

— Ah, făcu regele întorcîndu-se spre prinţul de Conde, dumneata deţii deci cheia acestei istorii?

— Exact cum spuneţi, sire.

— Şi cum se explică asta?

— Păi, sire, pentru că am jucat aici rolul principal.

— Dumneata, domnule?

— Eu însumi, sire.

— Şi cum se face că nu mi-ai şoptit un cuvînt despre asta pînă acum?

— Pentru că, sire, răspunse prinţul fără să-şi piardă cumpătul, pentru că nu mi-aţi pus nici o întrebare şi pentru că nu mi-aş permite să istorisesc ceva, despre orice ar fi, suveranului meu, fără să-mi dea permisiunea.

— Îmi place acest semn de respect, vere Louis. Totuşi, respectul are limitele lui, şi poţi anticipa întrebările suveranului cînd e vorba să-i fii folositor sau măcar să-i fii pe plac. Binevoieşte dar să-mi spui tot ce ştii despre acest subiect şi ce fel de rol ai jucat în toată istoria asta.

— Am jucat rolul întîmplării. Eu am găsit biletul.

— A, dumneata l-ai găsit? făcu regele încruntîndu-se şi pnivindu-l cu asprime. Atunci nu mă mai mir că aşteptai să-ţi pun întrebări. Aşa, deci, dumneata ai găsit biletul?

— Eu, sire.

— Şi unde l-ai găsit?

— Păi, pe culoarul care duce spre camera Metamorfozelor, precum a avut onoarea să vă spună adineauri doamna amiral.

Privirea regelui se plimba de la prinţ la doamna Coligny şi înapoi, părînd că încearcă să priceapă ce fel de înţelegere exista între ei.

— Atunci, vere, din moment ce l-ai găsit dumneata, trebuie să ştii în ce era închis.

— Nu era închis, sire.

— Cum! strigă regele enervat, îndrăzneşti să-mi spui că biletul nu era închis?

— Da, sire, am îndrăzneala de a spune adevărul, şi am onoarea de a repeta Maiestăţii Voastre că biletul nu era închis, era doar învelit, în modul cel mai delicat cu putinţă.

— Învelit sau închis, domnule, nu-i acelaşi lucru?

— Ah, sire, între aceste două cuvinte e o diferenţă foarte mare. Închizi un prizonier, însă înveleşti o scrisoare.

— Nu ştiam că eşti aşa mare lingvist, dragă vere!

— Răgazul ce mi-l lasă perioada de pace îmi permite să studiez subtilităţile limbii, sire!

— Uite ce e, la urma urmei, ca să încheiem disputa asta

fără sens, să-mi spui în ce era învelit sau închis biletul.

— Într-o batistă fină brodată la cele patru colţuri, sire, iar biletul era prins într-unul din colţurile batistei.

— Unde e batista?

Prinţul o scoase de la piept.

— Iat-o, sire!

Regele smulse batista, cu un gest violent, din mîinile prinţului Conde.

— Bine! Dar cum se face că biletul găsit de dumneata se afla în mîinile doamnei amiral?

— Nimic mai simplu, sire. Coborînd treptele palatului, am întîlnit-o pe doamna Coligny şi i-am spus: „Verişoară, uite aici un bilet pierdut de vreun gentilom sau vreo doamnă din Louvre. Ai bunăvoinţa de a te informa cine o fi pierdut biletul, poţi afla asta prin Dandelot, care e de gardă la palat, şi înapoiază acest bilet posesorului său”.

— Pare foarte firesc totul, vere, zise regele, care nu credea un cuvînt din ce auzise.

— Atunci, sire, spuse prinţul dînd semn că vrea să se retragă, din moment ce am lămurit-o pe Maiestatea Voastră...

Dar regele îl opri cu un gest.

— Încă o vorbă, vere, te rog...

— Desigur, sire, cu plăcere.

— Doamnă amiral, spuse regele întorcîndu-se spre doamna de Coligny, admit că sînteţi o supusă loială; căci, în situaţia în care eraţi în faţa domnului prinţ de Conde, mi-aţi mărturisit tot ce era corect să-mi mărturisiţi. Vă cer iertare că v-am deranjat. Sînteţi liberă, şi vă asigur de bunăvoinţa noastră, în continuare. Restul explicaţiei îl priveşte pe domnul de Conde.

Doamna Coligny făcu o reverenţă şi ieşi.

Domnul de Conde ar fi vrut tare mult s-o imite; dar porunca regelui îl oprea.

Regele se apropie de el, cu buzele, strînse, vînăt de furie.

— Domnule, spuse el, nu era nevoie să recurgeţi la doamna amiral spre a şti cui îi era adresat biletul.

— Cum adică, sire?

— Pentru că uite aici, într-un colţ al batistei sînt iniţialele domnişoarei de Saint-Andre şi în altul blazonul familiei sale.

Prinţul coborî privirile.

— Ştiaţi deci că biletul îi aparţinea ei şi, cu toate astea, aţi lăsat cu bunăştiinţă biletul să cadă în mîinile reginei Catherine.

— Măcar, Maiestatea Voastră îmi va da crezare că nu aveam cum şti că biletul era scris din ordinul Său şi că dezvăluirea lui ar putea s-o compromită?

— Domnule, dumneata, care cunoşti aşa de bine valoarea cuvintelor limbii franceze, ar trebui să ştii că nimic nu ne poate compromite. Fac ce-mi place şi nimeni n-are dreptul să crîcnească, iar ca dovadă...

Şi se îndreptă spre masă, apucă pergamentul care aştepta să continuie cele două rînduri deja scrise...

— Şi iată dovada...

Schiţă gestul de a sfîşia pergamentul.

— Ah, sire, mînia voastră să cadă asupra mea şi nu asupra unui nevinovat!

— Din momentul în care duşmanul meu îl apără, omul acela nu mai e pentru mine un nevinovat, domnule.

— Duşmanul Vostru, sire? exclamă prinţul. Regele mă consideră dar duşmanul său?

— De ce nu, odată ce din acest moment eu sînt duşmanul dumitale?

Şi rupse pergamentul în bucăţi mărunte.

— Sire, sire, în numele cerului!

— Domnule, iată răspunsul meu la ameninţările ce le proferaţi ceva mai devreme în numele partidei hughenote. Să ştiţi că o desfid, domnule, şi pe dumneavoastră odată cu ea, dacă aveţi de gînd, din întîmplare, să deveniţi căpetenia ei. Astă-seară, consilierul Anne Dubourg va fi executat.

— Sire, veţi face să curgă sîngele unui om nevinovat, al unui om drept!

— Ei bine! strigă regele, să curgă, să cadă strop cu strop pe capul celui care se face răspunzător de soarta lui. Şi acela eşti dumneata, domnule de Conde!

Apoi arătînd cu degetul, poruncitor;

— Ieşiţi, domnule!

— Dar, sire... insistă prinţul

— Ieşiţi, v-am spus! scrîşni Francois bătînd din picior. Nu garantez pentru libertatea dumneavoastră dacă mai rămîneţi zece minute în Louvre!

Prinţul se înclină şi ieşi.

Epuizat, Francois căzu în jilţul său, cu coatele pe masă, ţinîndu-şi capul în mîini.

XX

Declaraţie de război

Nu e greu de înţeles că, dacă regele avea de ce să fie furios, prinţul de Conde era şi el pradă unei furii turbate, căci el era singurul răspunzător pentru ceea ce i se întîmplase: el intrase în apartamentul domnişoarei de Saint-Andre, el descoperise biletul uitat în batistă şi tot el îi dăduse biletul doamnei de Coligny.

Şi, după toate astea, se purtă ca toţi oamenii care intră pînă-n gît într-o încurcătură din propria lor vină, adică se hotărî să meargă pînă la capăt şi nu-şi mai lăsă nici o posibilitate de retragere.

Charlotte de Saint-Andre îl făcuse să trăiască cele mai mari suferinţe pe care le poate pricinui dragostea şi să cunoască sentimentele înjositoare ale ruşinii şi neputinţei. Nu se putea retrage de pe cîmpul de luptă înainte de a lansa acea săgeată otrăvită care de obicei se întoarce împotriva îndrăgostitului care a folosit-o: răzbunarea.

Hotărîse deja felul în care se va răzbuna împotriva regelui; la răzbunarea împotriva Charlottei mai medita încă. O clipă, se întrebă dacă, plănuind să se răzbune împotriva unei femei, nu dădea dovadă de laşitate; dar îşi răspunse imediat că această fată atît de prefăcută şi crudă, care era deja recunoscută, probabil, drept amanta oficială a regelui, se arăta un duşman foarte puternic. Cu siguranţă că ar fi fost mult mai puţin periculos să provoci mînia celui mai viteaz gentilom de la Curte decît să o superi pe Charlotte de Saint-Andre. Prinţul ştia bine că dacă intră în conflict cu ea va urma un război nemilos, fără nici o clipă de răgaz, şi că acest război, plin de curse, de pericole de tot felul, de atacuri pe faţă sau în ascuns, va dura atît cît va ţine şi pasiunea regelui pentru ea. Şi, dacă se gîndea la frumuseţea fără egal a adversarei sale, la îndemînarea cu care juca o mulţime de roluri, la temperamentul ei lasciv, avea toate motivele să se teamă că această pasiune ar putea dura o viaţă, precum aceea a lui Henric al II-lea pentru ducesa de Valentinois.

În faţa lui nu se aflau pericolele ce le înfruntă un om curajos care dă faţă cu un leu setos de sînge. El semăna mai degrabă pelerinului imprudent care, înarmat cu o simplă nuieluşă, se distrează zgîndărind o cobră, a cărei muşcătură e mortală. În realitate, riscul acţiunii sale era extraordinar, şi tocmai asta, îndrăzneala nebunească, îl atrăgea mai mult ca orice.

Dacă ar fi făcut un drum mai lung, coborînd scări, traversînd curtea interioară, urcînd în alt corp de clădire, ar fi avut mai mult răgaz de meditaţie şi poate raţiunea i-ar fi venit în ajutor, aşa cum Minerva antică îl scotea pe Ulisse din învălmăşeală, călăuzindu-l. Dar, din nefericire, prinţul n-avea decît să se lase condus de coridorul din faţa sa ca să ajungă după al doilea colţ, la uşa domnişoarei de Saint-Andre.

Simţind că se apropie de Charlotte, pas cu pas, inima îi bătea tot mai violent.

Ajunse în faţa uşii. Ar fi putut să-şi continue drumul; acesta era sfatul pe care i-l dădea, în şoaptă, îngerul său păzitor, dar nu-l ascultă. Se opri, ca şi cum picioarele lui prinseseră rădăcini în parchet. După o scurtă pauză, îşi spuse, aidoma lui Cezar, aruncînd suliţa pe celălalt mal al Rubiconului „Înainte! *Alea jacta est!"*

Bătu la uşă.

Uşa se deschise.

Ar fi putut avea norocul ca domnişoara de Saint-Andre să fie plecată sau să nu fie dispusă să-l primească. Dar nu. Destinul prinţului fusese scris dinainte; domnişoara de Saint-Andre era acasă şi aceste două vorbe: „Să intre" ajunseră pînă la urechile lui.

Urmînd pe camerista care îl conducea din anticameră pînă în budoarul Charlottei, Louis de Conde retrăi cu înfrigurare cele şase luni din urmă, începînd din acea zi cînd, în timpul unei furtuni îngrozitoare, o întîlnise pe Charlotte în acel han prăpădit din apropierea Saint-Denisului şi pînă în noaptea cînd o văzuse intrînd în camera Metamorfozelor cu o ramură de mirt prinsă în păr iar privirile lui, indiscrete nu o pierduseră din ochi nici o clipă, pînă cînd, din toate podoabele de pe ea, nu mai păstrase decît ramura de mirt. Revăzu scena dintre Charlotte şi paj, într-o noapte la Saint-Gloud; o revăzu pe Charlotte pe malul eleşteului sub acoperămîntul umbros al

crengilor de platan şi salcie; se văzu pe sine încremenit sub ferestrele ei, aşteptînd să se întredeschidă obloanele şi să-i cadă la picioare un bilet sau o floare; şi, în cele din urmă, ascuns sub patul nupţial, în noaptea cînd nu venise nimeni dintre cei aşteptaţi, iar apoi în noaptea cînd veniseră şi cei aşteptaţi şi o mulţime de inşi care nu prevăzuse că vor veni; şi, odată cu aceste fapte, retrăia într-un vîrtej ameţitor şi stările extraordinare pe care i le provocaseră: la han, uluirea de a o fi întîlnit, în sălcii, gelozia martorului ascuns în admiraţia faţă de farmecul micii sirene, apoi, sub ferestre, neliniştea şi nerăbdarea, iar azi-noapte, în camera Metamorfozelor, neliniştea amantului desconsiderat. Şi, toate la un loc, învălmăşindu-se, făceau să i se zbată tîmplele, îi apăsau inima, ca un ghem de foc. Astfel ajunse în faţa Charlottei, stăpînit de un amestec ciudat de gelozie, furie, dragoste, ruşine şi ură.

Domnişoara de Saint-Andre era singură.

Îl văzu înaintînd spre ea, cu un aer cam obraznic, care ascundea toate trăirile lui infernale, îl văzu surîzînd uşor ironic şi se încruntă imperceptibil. Nu se pierdea uşor cu firea.

Prinţul o salută foarte degajat. Atitudinea lui prietenoasă nu-i inspira încredere. Ştia că are în faţă un duşman. Îi răspunse însă firesc, printr-o graţioasă reverenţă. Apoi, cu surîsul cel mai îmbietor de care era în stare, cu glasul cel mai blînd din lume, îi spuse:

— Cărui sfint să mulţumesc, prinţe, pentru vizita asta atît de matinală şi de neaşteptată?

— Sfintei Aspasia, domnişoară, răspunse prinţul, înclinîndu-se cu un respect exagerat.

— Monseniore, mă îndoiesc că aş putea s-o găsesc, oricît aş căuta-o, în calendarul anului de graţie 1559.

— Atunci, domnişoară, dacă vreţi neapărat să mulţumiţi unei sfinte pentru modesta favoare a prezenţei mele aici, aşteptaţi ca domnişoara de Valentinois să moară şi să fie canonizată. Ceea ce cu siguranţă i se va întîmpla dacă o veţi recomanda regelui.

— Cum mă îndoiesc că influenţa mea să meargă aşa de departe, monseniore, mă voi mărgini să vă mulţumesc dumneavoastră personal, întrebîndu-vă cu tot respectul cărui motiv datorez plăcerea de a vă vedea.

— Cum, nu ghiciţi?

— Nu.

— Am venit să vă aduc omagiile mele foarte sincere pentru noua favoare ca care vă onorează Maiestatea Sa.

Charlotte se roşi toată, iar în clipa următoare chipul său se acoperi de o paloare mortală. Şi totuşi, era încă departe de a bănui realitatea; credea că aventura ei nocturnă făcuse vîlvă şi că ecoul ei ajunsese la urechea prinţului. Aşa că se mulţumi să-i arunce o privire pe jumătate întrebătoare, pe jumătate ameninţătoare.

Prinţul se făcu însă că nu observă nimic.

— Ei, dar ce aveţi, domnişoară, o întrebă el, şi cum a putut complimentul pe care am avut onoarea să vi-l adresez să vă alunge roşeaţa din obraji, şi să-i facă să arate ca batista pe care mi-aţi dăruit-o noaptea trecută?

Prinţul accentuă în mod deosebit ultimele cuvinte; de data asta, domnişoara de Saint-Andre nu-şi mai ascunse supărarea.

— Luaţi seama, monseniore! spuse ea cu o voce tăioasă. Cred că aţi venit aici cu intenţia să mă insultaţi.

— Mă credeţi capabil de o asemenea îndrăzneală, domnişoară?

— Sau de asemenea laşitate, monseniore. Care cuvînt s-ar potrivi mai bine cu împrejurarea asta?

— Exact întrebarea asta mi-am pus-o înainte de a intra. Mi-am răspuns: î*ndrăzneală!...* şi am intrat.

— Recunoaşteţi deci că asta vă era intenţia?

— Poate. Dar m-am gîndit bine şi am ales să joc în faţa dumneavoastră alt rol.

— Care anume?

— Acela de vechi admirator al farmecelor dumneavoastră, preschimbat de nevoie în adorator al norocului dumneavoastră.

— Şi, desigur, în această calitate aţi venit să-mi cereţi vreo favoare?

O favoare uriaşă, domnişoară.

— Care, mă rog?

— Aceea de a vă ruga să mă scuzaţi că m-am făcut vinovat de vizita nepotrivită pe care aţi primit-o azi-noapte.

Domnişoara de Saint-Andre se simţi o clipă descum-

pănită; îi era greu să creadă că un om se poate năpusti în felul ăsta direct în prăpastie. Din palidă cum era, deveni livid㠖

— Aţi făcut într-adevăr ce spuneţi?

— Am făcut-o.

— Dacă e adevărat, daţi-mi voie să vă spun că trebuie să vă fi pierdut minţile.

— Ba, dimpotrivă, aş zice că nu eram în toate minţile pînă în clipa cînd am făcut asta şi că mi-a venit mintea la cap după aia.

— Poate credeţi că o asemenea insultă va rămâne nepedepsită, domnule, cît sînteţi de prinţ, sau speraţi că n-o să-i aduc la cunoştinţă regelui?

— Oh, e inutil.

— Cum, inutil?

— Dumnezeule, păi fiindcă tocmai i-am adus eu la cunoştinţă tot.

— I-aţi spus şi că, ieşind din apartamentul lui, aveţi, de gînd să treceţi pe aici?

— Nu, pe onoarea mea! Fiindcă nici nu-mi trecea prin cap. Ideea mi-a venit pe drum, cunoaşteţi proverbul: „Ocaziile potrivite te fac pungaş“. Mi-am zis că ar fi nemaipomenit dacă, din fericire, aş fi primul care vă fac complimentele de rigoare. Sînt primul?

— Da, domnule, şi în ce priveşte complimentul, spuse Charlotte, trufaşă, îl primesc.

— Ah, din moment ce-l primiţi cu atîta bunăvoinţă, daţi-mi voie să vă fac un altul.

— În legătură cu ce?

— În legătură cu toaleta plină de gust purtată în această ocazie solemnă.

Domnişoara de Saint-Andre îşi muşcă buzele. Lupta se ducea pe un teren care o dezavantaja net.

— Aveţi o imaginaţie bogată, monseniore, şi asta explică faptul că mi-aţi atribuit o toaletă mult mai atrăgătoare decît cea pe care o aveam în realitate.

— Nu-i aşa, v-o jur. Dimpotrivă, era o toaletă foarte simplă; am remarcat mai ales ramura de mirt prinsă în aceste minunate plete.

— O ramură de mirt! exclamă Charlotte. De unde ştiţi?

— Am văzut-o.

— Aţi văzut-o?

Domnişoara de Saint-Andre începea să nu mai înţeleagă nimic şi simţea că e gata să-şi piardă calmul.

— Hai, prinţe, continuaţi, îmi plac poveştile.

— Atunci probabil că vă amintiţi de legenda lui Narcis... Narcis îndrăgostit de el însuşi, privindu-se în oglinda rîului.

Domnişoara Charlotte nu-şi putu stăpîni o mişcare de surpriză. Era imposibil ca prinţul să fi inventat asta, sau să-i fi povestit cineva. Fusese singură, sau cel puţin crezuse că e singură în camera Metamorfozelor, cînd se petrecuse scena la care făcea aluzie prinţul. Obrajii ei se împurpurară, apoi încercă să-şi ascundă încurcătura sub un hohot de rîs prefăcut:

— O, ce poveste trăsnită aţi inventat!

— Da, aşa e, frumoasă poveste; dar nu e nimic în comparaţie cu realitatea. Din păcate, realitatea s-a dovedit fugară ca un vis. Frumoasa nimfă aştepta un zeu, zeul n-a putut veni, fiindcă zeiţa, soţia lui, căzuse de pe cal ca o simplă muritoare, rănindu-se.

— Mai aveţi multe lucruri de genul ăsta să-mi spuneţi, domnule?

— Numai un cuvînt: întîlnirea a fost amînată pe a doua zi. Iată ce venisem să vă spun. Şi, cu asta, permiteţi-mi să termin ca şi cum aş fi deja rege, vizita aceasta neavînd alt scop; acestea fiind spuse, mă rog lui Dumnezeu să vă aibă în pază!

Zicînd aceste vorbe, Louis de Conde ieşi, într-adevăr, cu acel aer insolent care, două secole mai tîrziu, îi făcu celebri pe Lauzun şi Richelieu..

Ajungînd în faţa scărilor se opri, aruncînd o privire în urmă şi îşi spuse: „Buun! Iată-mă certat cu regina mamă, cu regele şi cu domnişoara de Saint-Andre, toate dintr-o singură lovitură. Frumoasă dimineaţă, ce să zic!”

Şi coborî cu paşi domoli scările palatului, traversă plin de semeţie curtea şi răspunse la salutul santinelei, care-i prezentă arma.

XXI

Fiul condamnatului

După cum ştim, prinţul îi dăduse întîlnire lui Robert Stuart în piaţa din faţa bisericii Saint-Germain l'Auxerrois, între orele şapte şi opt seara. Ca să ajungă la locul de întîlnire, ar fi putut foarte bine s-o ia pe podul Notre-Dame şi pe podul Morilor. Dar un magnet îl atrăgea spre Louvre; traversă iar Sena cu bacul şi sări pe mal în faţa turnului Bois.

De aici ar fi trebuit s-o ia la dreapta, dar el o luă la stînga. Se îndrepta spre pericol aşa cum fluturii de noapte se apropie de flacăra luminării. Cunoştea acest drum cu ochii închişi: timp de cinci luni, seară de seară, fusese pentru el un drum al iluziilor şi speranţei. Acum, cînd nu mai avea nici o speranţă, de ce revenea?

Se opri sub ferestrele domnişoarei Charlotte, cum făcea de obicei. Ce familiare îi erau aceste ferestre! Primele trei erau de la dormitorul şi de la budoarul Charlottei, celelalte patru, de la camerele mareşalului. Iar după ele se mai vedea o fereastră căreia nu-i dăduse niciodată atenţie. Era întotdeauna întunecată, fie că în încăperea aceea nu se aprindeau niciodată luminile, fie că perdele groase o acopereau, împiedicînd lumina să treacă. Nici de data asta nu i-ar fi dat nici o atenţie, dacă n-ar fi avut impresia că o aude scîrţîind uşor din balamale; apoi i se păru că o mînă trece printre cele două geamuri întredeschise lăsînd să cadă, ca un fluture albicios, o bucată de hîrtie care, purtată de briza nopţii, făcea eforturi să ajungă la destinaţie.

Mîna dispăru, fereastra se închise din nou înainte ca hîrtia să atingă pămîntul.

Prinţul o prinse din zbor, neştiind bine dacă îi era destinată. Apoi, cum orologiul de la biserica Saint-Germain l'Auxerrois bătuse de şapte şi jumătate, îşi aminti de întîlnire şi se îndreptă spre biserică. Pe drum, suci biletul în mînă, în toate felurile, dar întunericul îl împiedică să-l poată citi.

La colţul străzii Chilperic se găsea un mic han în zidul căruia se afla o nişă; în nişă se găsea o madonă mică din lemn daurit în faţa căreia ardea o candelă cu răşină, un fel de torţă

care indica credincioşilor catolici că se aflau în pragul unui han prea-creştin al cărui stăpîn e un hangiu cucernic iar pentru călătorii întîrziaţi la vreme de seară spunea doar atît: „Aici e un adăpost pentru noapte”.

Prinţul de Conde se apropie de han, se urcă pe banca de piatră de lîngă intrare şi, aşezîndu-se sub razele tremurătoare ale micului felinar, citi rîndurile următoare, care îl umplură de uimire:

„Regele s-a împăcat cu regina mamă. Astă-seară, asistă amîndoi la executarea consilierului Dubourg. Nu-ţi spun: Fugi! dar îţi zic: Orice-ar fi, nu mai intra în Louvre. Capul tău e în joc”.

Uimirea prinţului creştea cu fiecare rînd citit. Cine îi dădea sfaturile astea? Un prieten, cu siguranţă. Un prieten sau o prietenă? Mai degrabă o prietenă: un bărbat n-ar fi scris în felul ăsta! Şi apoi, în acest viespar care era palatul Louvre, nu existau bărbaţi, existau numai curteni, iar un curtean nu risca să cadă în dizgraţia regelui făcînd asemenea acte de caritate.

Deci, nu era un bărbat. Dar, dacă era o femeie, cine putea fi? Ce femeie se putea interesa aşa tare de el, încît să nu o sperie, în cazul că biletul cu aceste sfaturi preţioase era descoperit, că va atrage asupra sa duşmănia regelui, a reginei mamă şi a domnişoarei de Saint-Andre în acelaşi timp?

Să fi fost chiar Charlotte aceea...? Prinţul respinse această ipoteză: tînăra leoaică fusese rănită adînc şi acum era preocupată să-şi vindece rănile.

Mai existau în Louvre două sau trei foste amante ale sale, însă, de cînd se despărţise de ele, se înţelege, iubirea lor se transformase în ură. Una singură mai avea poate un strop de afecţiune pentru el: frumoasa domnişoară de Limeuil. Dar îi cunoştea foarte bine scrisul, nu era al ei, şi nimeni nu îndrăzneşte să dicteze altcuiva un bilet aşa de compromiţător.

Dar, la urma urmei, era un scris de femeie?

Se înălţă pe vîrfuri, ca să fie cît mai aproape de lumina felinarului. Da, cu siguranţă era scrisul unei femei; prinţul era un expert în acest domeniu şi trăsăturile fine, delicate care legau literele o deconspirau pe autoare. Pe deasupra, biletul, hîrtia aceea fină avea ceva catifelat, mătăsos, şi lăsa să se simtă un parfum uşor care provenea dintr-un budoar sau din

dormitorul unei femei.

Dar, în felul ăsta, nu dădea răspuns la întrebarea „Cine e femeia aceea?”. Probabil că prinţul şi-ar fi pierdut toată noaptea încercînd să afle numele femeii care se interesa atît de mult de soarta lui, dacă Robert Stuart, care-l văzuse de departe cocoţat pe bancă, şi care era şi el preocupat de o problemă foarte gravă şi care nu suferea amînare, n-ar fi apărut brusc în faţa lui, ca şi cum ar fi ieşit din pămînt.

Îl salută foarte ceremonios pe prinţ.

— Eu sînt, prinţe! spuse scoţianul.

— Vedeţi, domnule, că mi-am ţinut promisiunea, spuse prinţul, sărind jos de pe bancă.

— Iar eu, spuse Robert Stuart, aştept ocazia de a vă arăta că mi-o respect pe-a mea.

— Am să vă anunţ o ştire foarte tristă, domnule, spuse prinţul.

Scoţianul surâse cu amărăciune.

— Vorbiţi, prinţe, sînt pregătit pentru orice.

— Domnule, trăim într-o epocă în care noţiunile de bine şi de rău sînt confuze, schimbătoare, imprecise; lumea este, de cîţiva ani, încoace, într-un fel de chinuri ale facerii şi durerile pe care i le iscă aceste chinuri proiectează în sufletele unora lumini teribile iar pe alţii îi aruncă în prăpăstii de întuneric. Ce va ieşi pînă la urmă din ciocnirea acestor pasiuni grozave? Naiba ştie...

— De ce nu-mi spuneţi din capul locului: „Tinere, tatăl tău e condamnat, ţi-am promis graţierea lui, şi mi-a fost refuzată; ţi-am spus că tatăl tău nu va muri şi el va muri în seara asta”.

— Domnule, spuse prinţul, aproape ruşinat de felul ipocrit în care încercase să ocolească un răspuns crud, poate că situaţia nu e aşa de disperată.

— Îmi spuneţi că mai pot spera?

Conde nu îndrăzni să spună „da”: privirea concerntrată a celuilalt îi opri pe buze cuvintele de încurajare pe care voia să le pronunţe.

— Ieri, decretul de condamnare la moarte nu era încă aprobat, regele nu-l semnase. Azi, cu toate insistenţele mele, a fost semnat. Peste o oră poate că va fi executat...

—- Peste o oră! răbufni tînărul scoţian. Peste o oră! într-o

oră se pot întîmplă multe lucruri.

Se repezi, făcu vreo zece paşi, apoi se întoarse, îl prinse de mină pe prinţ, i-o acoperi de sărutări şi de lacrimi, spunîndu-i:

— Începînd de astăzi, prinţe, nu veţi avea un slujitor mai devotat şi mai credincios decît mine. Braţul meu, sufletul meu, mintea mea sînt ale dumneavoastră, şi îmi voi da pentru dumneavoastră şi ultima picătură de sînge!

Apoi, după ce-i făcuse prinţului un ultim semn de despărţire, se îndepărtă şi dispăru după o cotitură a cheiului.

XXII

Un nou slujitor

Robert Stuart ajunsese deja în punctul cel mai înalt al insulei Cite iar prinţul încă mai stătea, foarte preocupat, în acelaşi loc. De fapt, gîndurile lui se întorseseră la biletul pe care-l citise cu o jumătate de oră înainte.

Dar un incident neprevăzut îl trezi din visare.

Un tînăr cu capul gol şi fără vestă, gîfîind din greu, ieşi din Louvre şi traversă piaţa alergînd, de parcă ar fi fost urmărit de un cîine turbat. Prinţului i se păru că-l recunoaşte pe pajul mareşalului de Saint-Andre, pe care îl mai văzuse de două ori: prima oară în hanul de lîngă Saint-Denis, iar a doua oară în parcul de la Saint-Cloud.

— Hei! strigă prinţul cînd îl văzu trecînd la cîţiva paşi de el, încotro alergi aşa, tinere?

Băiatul se opri locului.

— Dumneavoastră sînteţi, monseniore? strigă el, recunoscîndu-l la rîndul său pe Louis de Conde, cu toate că era acoperit de o pălărie cu boruri largi care-i ascundea ochii.

— Da, chiar eu. Dumneata eşti Mezieres, pajul domnului de Saint-Andre?

— Da, monseniore.

— Şi pe deasupra, dacă ar fi să ne luăm după aparenţe, îndrăgostit de domnişoara Charlotte?

— Oh, eram, aşa e, monseniore, dar m-am lecuit.

— Prea bine.

— Vă jur că-i aşa!

— Ce fericită fire ai, tinere, spuse prinţul, pe jumătate trist, că poţi să te lepezi aşa de o iubire. Drept să-ţi spun, nu prea te cred.

— Cum aşa, monseniore?

— Dacă n-ai fi îndrăgostit ca un nebun, sau nebun ca un îndrăgostit, n-aş găsi nici o explicaţie goanei tale deşănţate prin întuneric la o asemenea oră.

— Monseniore, mi-a fost dat să aud adineauri cea mai înjositoare jignire care i s-a adus vreodată unui bărbat.

— Care bărbat? spuse prinţul surîzător. Nu era vorba despre dumneata?

— Păi, de ce n-ar fi vorba de mine?

— Păi, fiindcă nu eşti decît un puşti.

— Vă spun, monseniore, continuă-băiatul înfierbîntat, vă spun că am fost tratat în chipul cel mai îngrozitor. Bărbat sau puşti, din moment ce am dreptul să port o sabie la şold, o să mă răzbun.

— Păi, asta aşa e, dacă ai dreptul să porţi o sabie la şold, ar trebui să te foloseşti de ea.

— M-au prins valeţii, m-au dus, m-au legat şi…

Pajul se poticni, făcînd un gest de mînie, şi ochii lui albaştri zvîrleau prin întuneric flăcări.

— Şi?... repetă prinţul.

— ...Şi biciuit, monseniore! strigă băiatul, în culmea furiei.

— Atunci, spuse prinţul ironic, înseamnă că nu te-au tratat ca pe un bărbat, ci ca pe un copil.

— Monseniore, monseniore, strigă Mezieres, copilul devine repede bărbat, cînd are şaptesprezece ani şi o asemenea insultă de răzbunat!

— Bravo! spuse prinţul redevenind serios, îmi place să te aud vorbind aşa, tinere. Şi cum ai putut să te expui la o asemenea jignire?

— Eram, monseniore, aşa cum vă spusei, îndrăgostit ca un nebun de domnişoara Charlotte. Să mă iertaţi că vă fac această mărturisire tocmai dumneavoastră, monseniore...

— Şi de ce ar trebui să te iert?

— Fiindcă o iubeaţi la fel de mult ca mine.

— Ah, ah, ai observat asta, tinere?

— Prinţe, nu veţi putea să-mi întoarceţi vreodată în bine a suta parte din răul care l-am îndurat de la dumneavoastră.

— Cine ştie?... Continuă.

— Eram în stare să-mi dau viaţa pentru ea, şi cu toate că din naştere între noi doi era o barieră de netrecut, mă simţeam predestinat dacă nu să trăiesc, măcar să mor pentru ea.

— Cunosc bine sentimentul ăsta, spuse prinţul surîzînd şi făcînd un gest cu mîna, de parcă ar fi vrut să îndepărteze de la sine ceva neplăcut. Continuă.

— O iubeam atîta, monseniore, că aş fi acceptat să fie nevasta altuia, cu condiţia ca bărbatul acela să o fi iubit şi s-o fi respectat la fel ca mine însumi. Da, să o ştiu iubită, fericită şi respectată mi-ar fi fost de ajuns. Iată, monseniore, unde se opreau ambiţiile mele şi dorinţele mele.

— Ei bine, şi ce s-a întîmplat?

— Ei bine, monseniore, cînd am aflat că e amanta regelui, cînd am aflat că ne înşela atît pe mine, care eram pentru ea un sclav, cît şi pe dumneavoastră, care o adoraţi, precum şi pe domnul de Joinville care urma să o ia de soţie, precum şi întreaga Curte care, în comparaţie cu toată armata asta de fete neruşinate şi dezonorate, o considera drept o copilă castă şi nevinovată; cînd am descoperit asta, monseniore, cînd am ştiut că e amanta altui bărbat...

— Nu a altui bărbat, domnule, spuse Conde cu accent imposibil de reprodus, *a unui rege.*

— Fie, a unui rege. Dar nu e mai puţin adevărat că mi-a trecut prin gînd să-l omor pe acest om, aşa rege cum e.

— Drace! frumosul meu paj, dar ştiu că îţi place să fii dur! Să ucizi un rege pentru o aventură de amor! Dacă nu te-au pedepsit decît cu biciuirea pentru ideea asta, eu zic că n-ai de ce să te plîngi.

— O, nu pentru motivul ăsta m-au biciuit.

— Dar pentru ce atunci? Ştii că povestea dumitale începe să mă intereseze? Te-aş ruga doar, dacă vrei, să mi-o povesteşti mergînd, în primul rînd fiindcă am picioarele îngheţate, în al doilea rînd fiindcă ara treabă înspre piaţa Greve.

— Nici nu-mi pasă încotro o iau, monseniore, spuse tînărul, numai să mă îndepărtez de Louvre.

— Bun, asta se potriveşte de minune, spuse prinţul luînd-o înainte. Vino cu mine, te ascult.

Apoi, privindu-l surîzător:

— Uite cum suferinţa comună îi apropie pe oameni. Ieri credeai că eu sînt cel iubit şi ai fi vrut să mă ucizi pe mine. Azi afli că regele e cel iubit, nefericirea comună ne apropie şi îmi faci confidenţe şi eşti în stare să mergi pînă acolo încît să-mi mărturiseşti dorinţa de a-l ucide pe rege. Dar, pînă la urmă, sper că nu l-ai ucis, nu-i aşa?

— Nu. Doar că am petrecut, în camera mea, două ore de

zbucium îngrozitor.

— Bun! murmură prinţul, exact ca mine.

— După două ore, nefiind în stare să iau nici o hotărîre, m-am dus să bat la uşa domnişoarei de Saint-Andre ca să-i reproşez comportarea josnică de care aflasem.

— Exact ca mine, murmură prinţul.

Domnişoara de Saint-Andrâ nu era acasă.

— Ah, aici asemănările se opresc. Am fost mai norocos decît tine!

— M-a primit mareşalul. Mareşalul ţinea foarte mult la mine, cel puţin aşa zicea. S-a speriat cînd m-a văzut cum arăt.

„Ce-i cu tine, Mezieres? m-a întrebat. Eşti bolnav?”

„Nu, monseniore”, i-am răspuns.

„Atunci ce te-a adus în halul ăsta?”

„O, monseniore, inima mea e un viespar de amărăciune şi de ură”.

„De ură? Mezieres, la vîrsta ta? Ura e nepotrivită cu vîrsta dragostei”.

„Domnule, urăsc şi vreau să mă răzbun. Venisem să cer un sfat domnişoarei Charlotte”.

„Fiicei mele?”

„Da. Şi fiindcă nu este...”

„După cum vezi...”

„O să vă cer dumneavoastră sfatul”.

„Vorbeşte, băiete”.

„Monseniore, iubeam cu înfocare o copilă...”

„Să fie cu noroc, Mezieres! îmi spuse rîzînd mareşalul; vorbeşte-mi de iubirile tale. Cuvintele de dragoste se potrivesc de minune pe buzele unui flăcău de vîrsta ta, aşa cum se potrivesc florile în grădini; şi ai fost răsplătit cum se cuvine de cea pe care o iubeşti aşa de înfocat?”.

„Monseniore, nici nu aveam pretenţia asta. Era aşa de mult deasupra mea prin naştere şi avere, că o adoram în adîncul sufletului ca pe o divinitate căreia abia îndrăzneam să-i sărut tivul rochiei”.

„În cazul ăsta, o fi vreo doamnă de la Curte?”

„Da, monseniore”, am răspuns eu bîlbîindu-mă.

„Te pomeneşti că o cunosc?”

„O, da!”

„Ei, şi ce ţi s-a întîmplat, Mezieres? Divinitatea adorată se

mărită cu altul?”.

„Nu, monseniore, i-am răspuns simţind că mînia pune stăpînire pe mine. Nu, nu se mărită. Femeia pe care o iubesc e în mod public amanta altuia”.

La aceste cuvinte, mareşalul păru încurcat. Deveni palid ca moartea, şi făcînd un pas spre mine, mă întrebă privindu-mă cu asprime:

„Despre cine vrei să vorbeşti?”

„Ah, ştiţi prea bine, monseniore, am răspuns. Şi cînd v-am vorbit de răzbunarea mea, mă gîndeam că aveţi nevoie de cineva ca să vă răzbune şi pe dumneavoastră”

În clipa aia, a intrat căpitanul gărzii.

„Să taci! îmi spuse mareşalul. Dacă ţii la capul tău, să taci!”.

Apoi, socotind probabil că e mai prudent să mă îndepărteze cît mai repede, îmi porunci: „Să ieşi imediat!”

Am înţeles, sau cel puţin am crezut că înţeleg. Dacă regelui i se întîmplă vreo neplăcere, şi eu aş fi fost cauza acestei neplăceri, mareşalul ar fi fost definitiv compromis, fiindcă fusese văzut de căpitanul gărzii discutînd cu mine.

„Da, monseniore, i-am răspuns, o să ies”.

Şi m-am năpustit pe una din uşile laterale ca să nu dau nas în nas cu căpitanul gărzii fie pe coridor, fie în anticameră.

Ajungînd afară, dincolo de raza privirii lor, m-am oprit. M-am răsucit pe călcîie, m-am întors înapoi şi mi-am lipit urechea de perdele; nu-i puteam vedea, dar cel puţin îi puteam asculta.

Închipuiţi-vă uimirea şi indignarea mea, monseniore! Căpitanul gărzii îi aducea domnului de Saint-Andre decretul de numire ca guvernator al Lyonului! Mareşalul primi acest titlu şi favorurile regale cu umilinţa unui supus recunoscător, şi ofiţerul fu rugat să transmită sentimentele de recunoştinţă ale tatălui amantului fiicei sale!

Nici nu ieşise bine căpitanul gărzii că, dintr-un salt, am ajuns chiar în faţa mareşalului. Nu ştiu ce i-am spus, nu ştiu ce insulte i-am adresat acestui tată josnic ce îşi vindea fiica; ce ştiu e că, după o luptă sălbatică şi disperată în care mi-am căutat zadarnic moartea, m-am văzut legat fedeleş, dat pe mîinile lacheilor ca să mă biciuiască, supus ruşinii publice!

Printre lacrimi, l-am văzut pe mareşal privind de la o

fereastră a apartamentului său; în acea clipă mi-am jurat: acest om, care îl dădea pe mîinile călăilor pe cel care se oferise să-l răzbune, va muri numai de mîna mea. Apoi am leşinat...

— Cînd mi-am revenit, nu mai eram legat; m-am năpustit afară din palat, reînnoind jurămîntul pe care îl făcusem. Monseniore! Monseniore! continuă pajul tot mai exaltat, poate că sînt eu încă un copil; dar, după dragostea şi ura mea, aş zice că nu mai sînt! Dar dumneavoastră sînteţi un bărbat, sînteţi un prinţ! Ei bine, vă spun exact cum am spus acolo: mareşalul va muri de mîna mea!

— Tinere, tinere...

— ...Şi nu atît pentru înjosirea pe care mi-a adus-o, cît pentru aceea pe care a suportat-o.

— Tinere, spuse prinţul, ştii oare că jurămîntul ăsta e o blasfemie?

— Monseniore, spuse pajul, care părea să nu fi auzit nimic din ce spusese prinţul, monseniore, e un miracol al Providenţei că, ieşind din Louvre, aţi fost prima persoană pe care am întîlnit-o; monseniore, vă ofer serviciile mele; chiar dacă nu ne asemănăm prin ură, ne asemănăm prin dragoste, şi, în numele ei, vă rog să mă primiţi printre slujitorii dumneavoastră; acceptaţi, monseniore!

Prinţul rămase o clipă gînditor.

— Ei bine, monseniore, repetă pajul nerăbdător, acceptaţi să-mi pun viaţa la dispoziţia Voastră?

— Da, spuse prinţul, prinzîndu-i mîinile într-ale sale, dar cu o condiţie: că vei renunţa la planul de a-l asasina pe mareşal.

— O, cereţi-mi orice, monseniore, strigă tînărul, în culmea exaltării, dar nu asta!

— Cu atît mai rău, atunci! Era prima condiţie pe care ţi-o puneam ca să intri în slujba mea.

— O, monseniore, în genunchi vă rog, nu-mi cereţi aşa ceva!

— Dacă nu-mi juri asta, să ne despărţim chiar acum. Nu te cunosc şi nu vreau să te cunosc.

— Monseniore! Monseniore!

— Eu sînt stăpîn peste soldaţi, nu peste ucigaşi.

— O, monseniore, e posibil ca un om să-i interzică altuia

dreptul de a răzbuna o insultă mortală?

— În felul în care spui, da.

— Dar există şi alt mijloc?

— Poate.

— O, niciodată mareşalul nu va consimţi să încrucişeze spada cu unul dintre foştii lui servitori.

— Fireşte, într-un duel obişnuit, nu, dar ar putea apărea o anume ocazie cînd mareşalul nu ţi-ar putea refuza această onoare.

— Care?

— Inchipuie-ţi că-i întîlneşti pe un cîmp de bătaie.

— Pe un cîmp de bătaie!

— Ei, bine, în ziua aceea, Mazieres, îţi promit că îţi voi ceda onoarea de a-l înfrunta, chiar dacă va cădea sub bătaia spadei mele!

— Dar, ziua aia, monseniore, va veni vreodată? întrebă neîncrezător pajul.

— Poate că mai repede decît crezi.

— Ah, dacă aş fi sigur de asta! exclamă tînărul.

— Cine naiba poate fi sigur de ceva pe lumea asta? Există numai întîmplări probabile, nimic altceva.

Băiatul căzu pe gînduri. După o vreme, se hotărî şi zise:

— Ştiţi, monseniore, am o presimţire ciudată, ceva ameninţător pluteşte în aer. De altminteri, mi s-a făcut horoscopul şi mi s-a prezis că... Accept condiţia pe care mi-aţi pus-o, monseniore.

— Şi faci jurămînt?

— Jur să nu-l ucid pe mareşal în alt chip decît pe cîmpul de bătaie...

— Da, cînd se va ivi ocazia, ţi-o cedez. Numai că, ia seama... Mareşalul e un soldat călit în lupte!

— O, asta, monseniore, e treaba mea. Nu vreau decît un singur lucru, ca geniul meu bun sau geniul meu rău să mă călăuzească să dau faţă cu el.

— Atunci, ne-am înţeles, în condiţiile astea vei fi omul meu.

— O, monseniore!

Tînărul se repezi şi-i sărută dreapta prinţului.

Ajunseseră la podul Morilor. Pe chei se înghesuia o mulţime de oameni care se îndreptau spre piaţa Greve. Prinţul

se gîndi că e bine să scape de Mazieres, aşa cum scăpase şi de Robert Stuart.

— Ştii unde e *hotel* de Conde? îl întrebă pe băiat.

— Da, monseniore.

— Ei, bine, du-te acolo, anunţă că din ceasul ăsta faci parte dintre slujitorii mei şi cere o cameră în corpul de clădire destinat scutierilor mei.

Şi adăugă apoi, cu acel surîs fermecător care, atunci cînd voia cu tot dinadinsul, reuşea să-i transforme pe inamicii cei mai înverşunaţi în prieteni şi să-i fanatizeze pe prietenii mai vechi făcîndu-i în stare să-şi dea şi viaţa pentru el:

— Vezi, te tratez ca pe un bărbat, din moment ce te scot din rîndul pajilor.

XXIII

Cît cîntăreşte capul unui prinţ

Să vedem ce se mai întîmplase în palatul Louvre, în timp ce prinţul de Conde stătuse de vorbă cu Robert Stuart şi apoi cu Mezieres...

...După ce prinţul ieşi, Charlotte de Saint-Andre rămăsese împietrită de furie neputincioasă. După un timp îşi reveni, leoaica rănită scutură capul, ridică privirile, se apropie de o oglindă ca să se privească şi să se convingă că farmecul ei a rămas neatins. Sigură pe puterea ei de seducţie, se îndreptă spre apartamentele regale. Toată lumea aflase de evenimentele recente, aşa că în faţa domnişoarei de Saint-Andre se deschiseră toate uşile, una după alta; iar cînd făcu un semn poruncitor că nu vrea să fie anunţată, ofiţeri şi uşieri se traseră deoparte şi îi indicară cu mîna dormitorul regal.

Regele stătea într-un jilţ, copleşit de gînduri. Abia se hotărîse să ia puterea regală în mîinile lui şi povara răspunderii sale începea să-l copleşească.

Aştepta cu teamă, neîndrăznind să privească spre uşă, momentul în care va apărea din nou regina mamă, cu chipul sever, neîmblînzit. Dar printre draperiile de la intrare îşi făcu apariţia chipul graţios al Charlottei. Pasul ei uşor nu făcea parchetul să geamă, ca al Catherinei de Medicis. Ca o zînă a apelor, Charlotte ar fi putut călca pe un covor de flori fără să le îndoaie; ca o salamandră, s-ar fi putut ridica la cer pe o coloană de fum. Se apropie tiptil de Francois, şi, tăcută, îi înlănţui brusc gîtul cu braţele ei fierbinţi şi îi sărută prelung tîmpla dreaptă.

Nu putea fi Catherine de Medicis, care na avea pentru Francois, copilul nedorit, adus pe lume prin botărîrea medicilor, copilul slăbuţ şi bolnăvicios, asemenea gesturi de afecţiune; iar dacă va fi fost cumva în stare să se poarte aşa de drăgăstos, îşi păstra desigur toată tandreţea maternă pentru favoritul ei, pentru Henric al III-lea. Nu era nici mica regină, Maria Stuart. Mica regină, pe care tînărul ei soţ o cam neglijase în ultimul timp, se rănise cu două zile înainte căzînd

de pe cal şi stătea întinsă într-un şezlong, precum îi prescriseseră doctorii, care se temeau de o naştere prematură:

Era, dar, Charlotte de Saint-Andre.

— Charlotte! exclamă regele, fericit.

— Da, scumpul meu rege, Charlotte! Aţi putea spune chiar Charlotta *mea,* dacă cumva îmi mai permiteţi să vă spun Francois *al meu,*

— Ba da, ba da! spuse tînărul rege care-şi amintea cu ce preţ obţinuse el acest drept în discuţia îngrozitoare pe care o avusese cu Catherine, regina mamă.

— Ei bine, Charlotte a voastră vine să vă ceară ceva.

— Ce anume?

— Cît cîntăreşte capul unui bărbat care a jignit-o de moarte, explică Charlotte cu un zîmbet fermecător.

Pe chipul gălbejit al lui Francois trecu iute un val de roşeaţă.

— Un bărbat te-a jignit de moarte, iubita mea?

— De moarte.

— Ah, asta e ziua insultelor, spuse regele; şi eu am fost insultat de moarte; din nenorocire, nu am cum să mă răzbun. Cu atît mai rău pentru omul tău, frumoasa mea iubită! spuse Francois cu surîsul strîmb al unui copil care gîtuie o pasăre, al tău va plăti pentru amîndoi.

— Îţi mulţumesc, regele meu! Eram sigură că dacă fata cate ţi-a dăruit totul ar fi dezonorată, vei fi gata să o aperi.

— Ce pedeapsă ceri pentru vinovat?

— Nu v-am spus că m-a jignit de moarte?

— Ei?

— Ei bine, la o asemenea jignire, se cuvine pedeapsa cu moartea!

— Oh, oh, nu e o zi a îngăduinţei, toată lumea vrea azi să cadă capul cuiva. Şi al cui cap mi-l ceri, frumoasa mea cea crudă?

— V-am mai spus, sire, capul celui care m-a insultat.

— Totuşi, ca să-l sacrific, spuse Francois rîzînd, trebuie să cunosc numele lui.

— Credeam că balanţa pe care cîntăriţi dreptatea are numai două talgere: al vieţii şi al morţii, cel al nevinovăţiei şi cel al vinovăţiei.

— Da, dar un vinovat are o vină care cîntăreşte mai mult sau mai puţin, şi nici nevinovaţii nu sînt la fel de uşori la cîntar. Să vedem vinovatul! E un consilier al parlamentului, ca nefericitul Dubourg, care va fi ars diseară? Dacă-i aşa, totul va merge de la sine, mama simte o ură fără seamăn împotriva lor; vor arde pe rug doi în loc de unul, şi nimeni nu-l va observa decît pe celălalt.

— Nu, nu e un magistrat sire, e un cavaler.

— Dacă nu e legat, nici de familia de Guise, nici de domnul de Montmorency, nici de mareşalul, tatăl dumneavoastră, am găsi o cale.

— Nu numai că nu e legat de nici unul dintre ei, este duşmanul lor de moarte.

— Bine. Acum totul va depinde de rangul lui.

— De rangul lui?

— Da.

— Credeam că nu există diferenţe intre ranguri în ochii unui rege, şi că toţi supuşii lui îi aparţin.

— O, frumoasa mea Nemesis, mergi prea departe! Crezi, de exemplu, că regina Catherine e supusa mea şi viaţa ei îmi aparţine?

— Nu vorbesc de regina mamă.

— Crezi că vreunul din clanul de Guise îmi aparţine?

— Nu vorbeam de familia de Guise.

— Sau că viaţa domnului de Montmorency e în mîinile mele?

— Nu era vorba de conetabil.

Brusc, în mintea regelui se făcu lumină.

— Ah, susţii că un bărbat te-a insultat?

— Nu susţin, afirm.

— Cînd?

— Puţin mai înainte.

— Unde?

— La mine, unde a intrat după ce a fost la Maiestatea Voastră.

— Bun, am înţeles. E vorba de vărul meu, Louis de Conde.

— Exact, sire.

— Şi ai venit să-mi ceri capul domnului de Conde.

— De ce nu?

— Drace, dar pornită mai eşti, iubito! Un prinţ de sînge regal!

— Halal prinţ!

— Un frate de rege!

— Halal rege!

— Vărul meu.

— E cu atît mai vinovat. Căci, făcînd parte din familie, Vă datora mai mult respect.

— Iubito, iubito, ceri prea mult.

— O, spuneţi asta fiindcă nu ştiţi ce-a făcut.

— Ba da, ştiu.

— Ştiţi?

— Da.

— Spuneţi atunci.

— Ei, a găsit pe treptele Louvrului batista pierdută de tine.

— Şi apoi?

— În batistă era biletul scris de Lanoue.

— Şi apoi?

— A dat acest bilet amiralei.

— Şi?

— Din neatenţie sau din răutate, doamna amiral l-a scăpat în faţa celor veniţi în vizită la regină.

— Şi?

— Domnul de Joinville l-a găsit şi, neştiind despre cine e vorba în bilet, l-a arătat reginei Catherine.

— Şi?

— Aşa s-a ajuns la gluma asta nereuşită care a făcut ca, sub ochii tatălui tău şi ai logodnicului tău...

— Şi?

— Cum, şi? Asta nu-i tot?

— Unde se afla domnul de Conde în acest timp?

— Nu ştiu, în palatul lui sau alergînd după fuste...

— Nu era în palatul lui şi nici nu alerga după fuste.

— În orice caz, n-a fost în grupul celor care au intrat în camera Metamorfozelor.

— Nu, dar era în cameră.

— În camera noastră?

— În camera noastră.

— Unde? Nu l-am văzut.

— Dar el ne-a văzut. M-a văzut.

— Ţi-a spus el asta?

— Şi multe alte lucruri, cum ar fi că era nebun după mine.

— Nebun după tine! strigă Francois.

— O, asta ştiam mai de mult, îmi spusese şi îmi scrisese de cel puţin douăzeci de ori.

Francois deveni palid ca moartea.

— Şi de şase luni, zi de zi, de dimineaţa pînă la miezul nopţii, se plimbă pe sub fereastra mea.

— Ah, spuse regele răguşit ştergîndu-şi nervos sudoarea care-i acoperea fruntea, atunci e altceva.

— Ei, sire, spuneţi: capul domnului de Conde vi se pare acum ceva mai uşor?

— Aşa de uşor că, dacă nu m-aş stăpîni, mînia m-ar face să i-l retez chiar eu.

— Şi de ce vă stăpîniţi?

— Charlotte, asta e o situaţie gravă, nu pot hotărî singur.

— Da, va trebui consimţămîntul reginei Catherine! Biet rege în scutece!

Francois o privi o clipă ameninţător. Dar fata îi răspunse cu o privire la fel de tăioasă şi el plecă ochii. Se întîmpla ca la un asalt între spadasini: fierul prin fier se îndepărtează; cel mai puternic îl dezarmează pe cel mai slab.

Şi toţi erau mai puternici decît Francois.

— Ei bine, spuse regele, am nevoie de permisiunea ei, o s-o cer. Asta-i tot.

— Şi dacă regina mamă vă refuză?

— Dacă mă refuză!... spuse tînărul rege privind-o cu o expresie sălbatică.

— Da, dacă vă refuză?

Se lăsă tăcerea. Apoi, răspunsul lui Francois se auzi, ca un şuierat de viperă:

— O să mă lipsesc de permisiunea ei.

— E adevărat ce spune Maiestatea Voastră?

— La fel de adevărat cum e că îl urăsc de moarte pe domnul de Conde.

— Şi cîte minute va dura punerea în aplicare a acestui plan de răzbunare?

— Ah, asemenea planuri nu se pun la cale în cîteva

minute.

— Cîte ore, sire?

— Orele trec repede şi nu e sănătos să ne grăbim.

— Cîte zile?

Francois se gîndi,

— Îmi trebuie o lună.

— O lună?

Da.

— Treizeci de zile adică?

Francois al II-lea vru să-i răspundă, dar draperiile se dădură la o parte şi ofiţerul de gardă anunţă:

— Maiestatea Sa regina mamă!

Regele îi arătă amantei sale uşiţa din firidă, care dădea într-o mică încăpere izolată, de unde se putea ieşi pe coridor. Charlotte nu era nici ea dispusă deloc să se înfrunte cu regina mamă. Se năpusti spre uşa indicată, şi, înainte de a ieşi, mai avu timp să-i spună regelui aceste cuvinte:

— Să vă respectaţi promisiunea, sire!

Aerul mai vibra îndă în urma Charlottei cînd îşi făcu apairiţia regina Catherine; era pentru a doua oară în aceeaşi zi cînd trecea pragul dormitorului lui Francois.

.....

.....

La un sfert de oră după executarea consilierului Dubourg, piaţa Saint-Jean-en-Greve, întunecată şi pustie, luminată doar de ultimele pîlpîiri ale rugului, părea un imens cimitir; scînteile care zburau, luate de vînt, semănau cu luminile misterioase care dansează pe deasupra mormintelor în lungile nopţi de iarnă.

Această impresie sumbră era întărită de apariţia a doi bărbaţi care traversau cu pas încet, în tăcere, piaţa, arătînd ca nişte spectre. Ei aşteptaseră, probabil, să se împrăştie mulţimea, ca să poată face această plimbare lugubră.

— Ei bine, prinţe, spuse unul dintre cei doi, oprindu-se în faţa rugului şi încrucişînd braţele cu un aer trist şi obosit, ce spui de toate astea?

— Nu ştiu ce să zic, vere. Ce ştiu cu siguranţă e că am văzut pînă acum murind o mulţime de făpturi omeneşti; am asistat la agonia multora, auzind de zeci de ori geamătul muribunzilor. Ei bine, domnule amiral, nici moartea unui

adversar curajos, nici moartea unei femei, nici moartea unui copil nu m-au impresionat atît cît uciderea lentă, barbară a acestui om nevinovat.

— Iar eu, domnule, spuse amiralul Coligny, care nu putea fi bănuit de lipsă de curaj, am simţit o groază greu de explicat. Dacă aş fi fost în locul condamnatului, n-aş fi trăit o asemenea groază. Într-un cuvînt, vere, *mi-a fost frică.*

— Frică, domnule amiral! spuse prinţul de Conde uimit. Aţi spus că v-a fost frică, sau n-am auzit bine?

— Aşa am zis şi ai auzit cît se poate de bine. Am simţit un fior de gheaţă trecîndu-mi prin vine, un presentiment sumbru al sfîrşitului meu apropiat îmi apăsa sufletul. Vere, acum sînt sigur că voi muri şi eu de moarte violentă.

— Atunci, să ne strîngem mîinile, domnule amiral, căci şi mie mi s-a prezis că voi fi asasinat.

Tăcură o vreme.

Stăteau amîndoi nemişcaţi, şi ultimele tresăriri ale focului îi îmbrăcau în văluri roşii, tremurătoare. Fiecare era cufundat în gînduri.

Deodată, un bărbat înalt, acoperit de o mantie largă, apăru în faţa lor; nu-l auziseră venind, într-atît erau de preocupaţi.

— Cine-i acolo? strigă amiralul tresărind şi ducînd instinctiv mîna la minerul spadei.

— Un om pe care ieri seară l-aţi onorat cu conversaţia dumneavoastră, domnule amiral, şi care probabil ar fi fost asasinat ieşind din palatul dumneavoastră, dacă n-ar fi fost însoţit de monseniorul aici de faţă, zise noul-venit.

Şi necunoscutul salută ceremonios, scoţîndu-şi pălăria de fetru cu boruri largi, înclinîndu-se întîi spre amiral, apoi spre prinţul de Conde.

Prinţul şi amiralul îl recunoscură.

— Baronul de La Renaudie!

La Renaudie îşi eliberă braţul drept din faldurile mantiei şi îl întinse către amiral. Dar, deşi mişcarea lui fusese foarte rapidă, prinţul avu timp să întindă el însuşi mîna amiralului, spunîndu-i:

— Vă înşelaţi, tată. Sîntem trei.

— Aşa să fie, fiule? exclamă amiralul bucuros.

La pîlpîirile rugului muribund se vedea un grup de

oameni care intrau în piaţă.

— Ah! spuse amiralul, iată-l pe domnul de Mouchy cu oamenii lui. Să ne retragem, prieteni, şi să nu uităm niciodată nici ce am văzut azi, nici ce am jurat toţi trei.

După cum cei trei conspiratori îl văzuseră de la distanţă pe domnul de Mouchy, în lumina aruncată de rugul aproape stins, şi domnul de Mouchy îi văzuse pe cei trei, fără a-i putea recunoaşte. Dădu ordin oamenilor săi să-i urmărească pe cei trei suspecţi.

Dar, ca şi cum nu aşteptase decît clipa aceea ca să moară, ultima flacără dispăru şi peste piaţă se lăsă un întuneric desăvîrşit.

Şi, profitînd de întuneric, cei trei bărbaţi care aveau să devină căpeteniile reformei protestante, şi care aveau să cadă peste cîţiva ani, unul după altul, victimele jurămîntului pe care îl făcuseră, dispărură ca nişte fantome.

C U P R I N S

PROLOG
1. *Iarmarocul*
2. *Atunci cînd plouă în ziua de Saint Medard, plouă patruzeci de zile în şir*
3. *Hanul „Calul roib”*
4. *Călătorii*

I Marşul triumfal al prezidentului Minard
II Aniversarea prezidentului Minard
III Un buchet pentru prezidentul Minard
IV Printre scoţieni
V La poalele Turnului Nou
VI Sirena
VII Virtutea domnişoarei de Saint-Andre
VIII Camera Metamorfozelor
IX Venus în intimitate
X Cei doi scoţieni
XI Ce se poate petrece sub un pat
XII Poeţii reginei-mamă
XIII Marte şi Venus
XIV Domnul de Joinville e obligat să povestească o tărăşenie neplăcută
XV Bîrfe
XVI Borfaşi şi gentilomi
XVII Aşa mamă, aşa fiu
XVIII Domnul de Conde îl sfătuieşte pe rege să se revolte
XIX Regele îşi schimbă părerile
XX Declaraţie de război

XXI Fiul condamnatului
XXII Un nou slujitor
XXIII Cît cîntăreşte capul unui prinţ